

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Κυριακή 15 Οκτωβρίου 2023 • Έτος 15^ο • Αρ. φύλλου 789

Κυπριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy | €2,90

ΠΥΛΑ

Μια συμφωνία σε ένα τοπίο που αλλάζει

Η **συμφωνία** για την Πύλα, που ανακοινώθηκε την εβδομάδα που πέρασε, κατάφερε να αποτρέψει τετελεσμένα και νέους κινδύνους, ωστόσο επισκιάστηκε από τις τραγικές εξελίξεις στην περιοχή. Οι τεκτονικές αλλαγές προετοιμάζουν πάντως πως το Κυπριακό δεν θα μείνει ανεπηρέαστο. **Σελ. 4**

ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Σκέψεις για δημιουργία πολιτικής δομής

«Δεν θα είμαι υποψήφιος δήμαρχος Λευκωσίας. Το σκέφτηκα, το ζύγισα», αναφέρει ο Αχιλλέας Δημητριάδης, εξηγώντας πως προσπαθεί να κάνει πράγματα για το Κυπριακό και το Τίμιο Κράτος. **Σελ. 10**

ΕΛΛΑΔΑ

Οι συσχετισμοί και το επόμενο 9μηνο

Τι **δείχνει** η ανάλυση του α' γύρου για την επιρροή των κομμάτων. Ποιες τάσεις δεν εκφράστηκαν στην κάλπη. Ποιες πρωτοβουλίες περιλαμβάνει η κυβερνητική ατζέντα. Τα κόμματα εργάζονται ήδη με ορίζοντα τις ευρωεκλογές. **Σελ. 20**

ΒΙΒΛΙΟ

Η ανατομία της αυτοκρατορίας του Ωνάση

Ένας τόμος 700 σελίδων αφηγείται την επιχειρηματική εποποιία του διασημότερου ίσως Έλληνα του εικοστού αιώνα. Η «Κ» αλιεύει άγνωστες ιστορίες από τη ζωή του Έλληνα κροίσου. **Σελ. 22-23**

ΠΟΛΕΜΙΚΗ ΣΥΡΡΑΞΗ ΧΑΜΑΣ-ΙΣΡΑΗΛ

Σε αχαρτογράφητα νερά η Μ. Ανατολή

Το power game, οι νέες ισορροπίες, η Κύπρος και... τα κουκιά του Ερντογάν

Συνθήκες ανατροπών στη Μέση Ανατολή δημιουργεί η πολεμική σύρραξη μεταξύ Χαμάς και Ισραήλ στη Λωρίδα της Γάζας. Οι ισορροπίες αλλάζουν και το power game εντείνεται. Ο Ερντογάν παρουσιάζεται ως ο χαλίφης της περιοχής, αλλά σύμφωνα με κοινοτικούς αξιωματούχους δεν έχει μετρήσει σωστά τα κουκιά του. Στις παράπλευρες απώλειες δυνατόν να είναι και το Κυπριακό καθώς οι εξελίξεις το απειλούν με περιθωριοποίηση. **Σελ. 5**

ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΟ

Κίνδυνος γενικότερης ανάφλεξης

Σελ. 6

ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟ

Οι σχεδιασμοί, τα καλώδια και οι αγωγοί

Σελ. 7

ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ

Αμνηχανία και Βαβέλ στην Ε.Ε.

Σελ. 9

ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ

Συνωστισμός πολεμικών σκαφών

Σελ. 9

Ανδρας στο Τελ Αβίβ ανάβει κεριά στη μνήμη των θυμάτων της 7ης Οκτωβρίου. Ήδη πριν από την εκδήλωση χερσαίας επέμβασης στη Γάζα, οι Ισραηλινοί θρηνούσαν περισσότερους από 1.300 νεκρούς, κυρίως αμάχους. Στη Γάζα, πάνω από 1.800 άνθρωποι είχαν χάσει τη ζωή τους. **Σελ. 18-19**

ΓΡΑΦΟΥΝ ΣΤΗΝ «Κ»

Ιωάννης Κασουλίδης

Τέως υπουργός Εξωτερικών

Το Ισραήλ έχει δικαίωμα να αμυνθεί **Σελ. 8**

Ερατώ Κοζάκου Μαρκουλλή

Πρώτη υπουργός Εξωτερικών

Οι παγωμένες διενέξεις και το στάτους κβο **Σελ. 8**

Αλέξανδρος Ζαχαριάδης

Καθηγητής Διεθνών Σχέσεων

Μέσος Ανατολής στο L.S.E.

Πώς φτάσαμε εδώ; **Σελ. 8**

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Πάνω απ' όλα με το δίκαιο

Τα τύμπανα του πολέμου έχουν αρχίσει από το περασμένο Σάββατο να χτυπούν για ακόμη μία φορά στην πολύπαπη γη της Μέσης Ανατολής. Η θέση της Κύπρου σε αυτόν τον πόλεμο θα πρέπει να υπαγορευτεί από το δικό της εθνικό συμφέρον, έχοντας φυσικά πάντοτε στην κορυφή των προτεραιοτήτων της τις ανθρωπιστικές αξίες και όσα υπαγορεύει το Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο. Θα ήταν επίσης ωφέλιμο η Κυπριακή Δημοκρατία να αναδειχθεί ως πυλώνας σταθερότητας στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, παρόλο που και η ίδια αντιμετωπίζει τον δικό της άλυτο χρονίζον πρόβλημα της τουρκικής κατοχής.

Προσωπική και αξιόπιστη εξυπηρέτηση myeurolife portal

Προσωπικά Συμβόλαια

Έγγραφα & Έντυπα

Απαιτήσεις & Πληρωμές

Προσωπικό Προφίλ

Σχέδιο Επιβράβευσης ourlife

Κάνε την εγγραφή σου στο portal.eurolife.com.cy **eurolife**

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ 2024

Μείωση νέων θέσεων, αύξηση απολαβών

Μείωση του αριθμού των νέων μόνιμων θέσεων στο Δημόσιο προνοεί ο προϋπολογισμός του 2024, ωστόσο οι απολαβές του προσωπικού

αυξάνονται. Συγκεκριμένα, υπολογίζονται να αυξηθούν κατά 15,3% και να ανέλθουν στα 3,72 δισ. ευρώ. **Οικονομική, σελ. 4**

ΕΚΘΕΣΗ

Στον κόσμο των μεταναστών

Η «Κ» επισκέφθηκε την έκθεση «Selected Works 1960s-1980s», με έργα του Βλάση Κανιάρη στο Hellenic Centre. Η έκθεση αποδεικνύει ότι ο Κανιάρης –και η εικαστική γλώσσα του– μπορεί άνετα να συνδιαλέγεται με τον 21ο αιώνα. **Τέχνες, σελ. 1**

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

«Fresh Fish» από τον PASHIAS

Ο **εικαστικός** PASHIAS επιστρέφει στο Διεθνές Φεστιβάλ Λευκωσίας με την έκθεση «Fresh Fish». Μιλάει στην «Κ» για το πώς εξελίχθηκε από τη ζωντανή περφόρμανς «Ω3» που πραγματοποιήθηκε στην Πλατεία Ελευθερίας τον περασμένο Μάιο. **Τέχνες, σελ. 3**

ΤΑ ΙΟΥΛΙΑΝΑ / Γράφει ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Δελτίο θυέλλης

Αγαπημένο μου ημερολόγιο, όταν τα σύννεφα του πολέμου πυκνώνουν στον ορίζοντα κανείς δεν έχει διάθεση για αστεία. Ακόμα κι όταν η γελοιότητα τριγύρω μας ξεπερνά κάθε νοσηρή φαντασία. Ακόμα και όταν ο δημόσιος λόγος διανθίζεται με ατάκες του τύπου: «Οι ερπύστριες των τουρκικών τανκ οδηγούμενες από το κανάλι Al Jazeera του Κατάρ, πέρασαν πάνω από τη χώρα και τη βομβάρδισαν». Κατά τον δι-κηγόρο Αντρέα Πιπτάτζη άλλωστε, «οι ιαχές του Κολοσσαίου έπνιξαν τις κραυγές της αλήθειας». Όμως γι’ αυτά, τα αρκούντως πολεμοχαρή, θα αναφερθώ πιο κάτω. Προς το παρόν, η καταιγίδα του τρομακτικού πολέμου στο γειτονικό μας Ισραήλ έχει προτεραιότητα.

Πόση προσπάθεια και τι είδους ταλέντο απαιτείται αλήθεια, για να γελοιοποιήσει κανείς μια τραγωδία; Όπως μας υπενθύμισαν τα αμειλικτα social media, εάν είσαι ο Ζαχαρίας Κουλίας με το γνωστό λαϊκό ταπεραμέντο, δεν χρειάζεται να το προσπαθήσεις πολύ. Μια λιτή (sic) ανάρτηση στο Facebook, μόλις πέντε λέξεων, είναι ικανή για να αναδείξει το πολιτικό βάρος του ανδρός: «ΜΡΑΒΟ ΣΤΟΥΣ ΕΦΕΔΡΟΥΣ ΤΟΥ ΗΣΡΑΗΛ» (η ορθογραφία και τα κεφαλαία δικά του). Αγαππτέ Νικόλα, όλα καλά; Πάντα καλά!

Αναγκία παρένθεση, αγαπημένο μου ημερολόγιο, ως οφειλή στον ιστορικό του μέλλοντος: «Αν ο Νικόλας πάρει δύο ψήφους σε εκλογές, να ξέρετε ότι η μία είναι δική μου, άρα μάλλον η Γιώτα δεν τον ψήφισε!» χαριτολόγησε ο Άθως Αντωνιάδης στη συνέντευξή του στον Κημήτρη και δάκρυσε η εικόνα της Παναγίας της βρεφοκρατούσας. «Από το ΔΗΚΟ θα φύγω, όταν φύγω από τα εγκόσμια, και ποτέ δεν θα σταματήσω να στηρίζω τον Νικόλα» συμπλήρωσε, σκορπώντας ρίγη συγκίνησης στον έτσι κι αλλιώς ευσυχκίνητο δη-κοϊκό κόσμο, ο οποίος ανέκαθεν ήτο

Σαν να μην έφτανε ο ζόφος των ημερών, λόγω του πολέμου, η ανακοίνωση Πιπτάτζη προκάλεσε καταιγίδα πάνω από το άνυδρο κυπριακό πολιτικό τοπίο.

επιρρεπής στα μελοδράματα.

Φταίει το νερό που πίνουν εκεί στο ΔΗΚΟ ή είναι κάτι άλλο πολιτικά βα-θύτερο; Το υπαρξιακό ερώτημα γέννησε η ανάρτηση της Κατερίνας Χριστοφίδου για την εκλογή της στην προεδρία του Συνδέσμου Γο-νέων του Λυκείου Κύκκου Β΄. «Με υψηλό το αίσθημα ευθύνης παρέ-λαβα τη σκυτάλη της προεδρίας από την απερχόμενη Πρόεδρο του Συν-δέσμου» έγραψε ανάμεσα σε άλλα, εξίσου πρωικά, δημιουργώντας μας εύλογες υποψίες ότι αν ποτέ αξιω-θεί να μπει π.χ. στη Βουλή, θα εκ-

φωνήσει έκτακτο ανακοινωθέν κα-θώς πυροτεχνήματα θα φωτίζουν τον ουρανό της πολύπαθης μικρής μας πόλης.

Το αξίωμα πάντως «Πρόεδρος Συν-δέσμου Γονέων» φαίνεται ότι προσ-δίδει κοινωνικό στάτους, αλλιώς δεν εξηγείται η δημοσιότητα που έλαβε η εκλογή της κυρίας Λίνας Σάββα στην προεδρία της ΤΕΣΕΚ (ό,τι και να σημαίνει αυτό) Πάφου. «Ευχαριστώ όλους για την εμπιστο-σύνη σας στο πρόσωπο μου και εί-μαι σίγουρη ότι μαζί θα φέρουμε εις πέρας την αποστολή μας με από-

λυτη επιτυχία» δήλωσε η κυρία πρό-εδρος και κατέληξε υπογράφοντας το συμβόλαιο με τον λαό (της): «Αυ-τό που υπόσχομαι σε όλους τους γο-νείς και τους μαθητές μας είναι ότι θα βρίσκομαι στην πρώτη γραμμή». Αυτά είναι.

Ο πρόεδρος της Δημοκρατίας, πάλι, ο οποίος έχει σοβαρούς λόγους για να θυμάται το συμβόλαιο με τον λαό, ακολουθεί την επικοινωνιακή στρατηγική «τα παιδιά παίζει». Του-τέστιν, αγαπημένο μου ημερολόγιο, έβγαλε το σακάκι, έλυσε τη γραβά-τα του, ανασήκωσε τα μανίκια και

έπαιξε μπάσκετ με τα πιτσιρίκια σε δημοτικό σχολείο της Λεμεσού. Σύμφωνα με το ρεπορτάζ τα εξά-χρονα ενθουσιάστηκαν, σε αντίθε-ση με τους ενήλικες ψηφοφόρους που νιώθουν ότι η υπομονή τους σι-γά-σιγά εξαντλείται.

Στο παράλληλο σύμπαν της λεμε-σιανής ριβιέρας η ζωή τραβάει την κατηφόρα ανεξάρτητα από τις δυσoi-ωνες προβλέψεις του πολιτικού δελ-τίου θυέλλης. Σύμφωνα, δε, με ανάρτηση της ηγερίας των σοσιαλιτέ-πρώην υπουργού Πρετ α Πορτέ Έμιλυσ Γιολίτν- πάντοτε υπάρχει χρό-

νος για διάβασμα. Σε σχετική φωτο-γραφία που ανέβασε, είδαμε και ένα και δύο και τρία και τέσσερα και πέν-τε (!) βιβλία (όλα αγγλόφωνα φυσι-κά). Η ανάρτηση προκάλεσε την μπη-χτή της Ανδρούλας Βασιλείου: «Μηράβo σας αν πράγματι βρίσκετε το χρόνο να διαβάσετε όλα αυτά τα βιβλία σε ένα μόνο μήνα!». «Για όλα έχετε άποψη, αλλά δεν σας είδα να σχολιάζετε το ακανθώδες θέμα των φουλαριών της Μαρουλ-λούς με την υπογραφή του νέου μας πρέσβη στην Αθήνα» με προκάλεσε μια ξινή του καρέ των Αγίων Ομολο-γητών, αγαπημένο μου ημερολόγιο. Προσπάθησα να διατηρήσω την ψυ-χραιμία μου καθότι κυρία. Έπειτα από μικρή παύση, απάντησα με μια ιστορία, απ’ αυτές που κυκλοφορούν ως αστικός μύθος: Ρώτησαν κάποτε τον Δημήτρη Πιερίδη εάν είναι μέτο-χος της Λαϊκής Τράπεζας. Κι εκείνος απάντησε, με το βιτριολικό του χιού-μορ: «Αγαππτέ μου, δεν θα μπορού-σα ποτέ να έχω σχέση με τράπεζα που τη λένε λαϊκή». Έτσι κι εγώ με τα φουλάρια της Μαρουλλούς.

Κάνουμε πλάκα καμιά φορά, όσο το επιτρέπει ο ζόφος των ημερών, για-τί κάπως πρέπει να ξεφύγουμε από τις εφιαλτικές εικόνες έξω από την πόρτα μας. Όπου σκάει ξαφνικά η ανακοίνωση του δικηγόρου Αντρέα Πιπτάτζη κι όλες οι λέξεις που προ-ηγήθηκαν μοιάζουν ασήμαντες, μη-δαμινές, ένα τίποτα: «Το κορμί ένα σασί, που έσταζε αίμα, ιδρώτα και δάκρυα... Δέχθηκα τα ανελέητα ρα-πίσματα του λαϊκισμού, από τα κάθε λογής αλαλάζοντα κύμβαλα που χρησιμοποιώντας ως πάλο το πτώ-μα μου, πυορροούσαν και πωλού-σαν ηθική. Έπιναν διψασμένα τα δάκρυά μου και χόρρευσαν ζείμπεκικο με τον πόνο μου. Από τα δάκρυα μου, γέμισε η κολυμβήθρα του Σι-λωάμ για να ξεπλύνουν άλλοι, όλοι, τις αμαρτίες τους. Τους συγχωρώ! Κλόδο ελαίας».

stavros.christodoulou@gmail.com

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

90 χρόνια πριν στην «Κ»
15.10.1933

ΔΥΣΗ: Ο αναμενόμενος λόγος του Αγγλου υπουργού των Εξωτερικών σερ Τζων Σάιμον εις την διάσκεψιν του αφοπλισμού εξεφωνή-θη όντως χθες και αποτέλεσμά του υπήρξεν η απόφασις της Γερμα-νίας περί αποχωρήσεως και εκ της Διασκέψεως του Αφοπλισμού και εκ της Κοινωνίας των Εθνών. Η απόφασις είνε εις το έπακρον σοβα-ρά και βαρεία απροσδοκίτων συνεπειών. Διότι και η Διάσκε-ψις του Αφοπλισμού, εφ’ όσον κέντρον είχε την Γερμανίαν, κα-ταδικάζεται εις ασφαλές ναυά-γιον, αλλά και ο εξοπλιστικός πυρετός τον οποίον θα κατπύνα-ζε μόνον μια συμφωνία «μίνι-μουμ» εις την Γενεύην θα υψω-θή πάλιν εις σημεία απειλούντα

την ειρήνην της Ευρώπης. Ο κ. Μπάλντουιν, ο συνετός ηγέτης των Συντηρητικών, ομιλών, προχθές ακόμη, προ του ραδιοφώνου το εί-πε: Ο επανεξοπλισμός της Ευρώπης θα οδηγήσῃ εις την μοιραίαν και αναπόφευκτον ρήξιν. Αι μεταξύ των κρατών διαφοραί δεν θα έχουν πλέον την Γενεύην εις την προοπτικήν των αλλά τα εργοστάσια των πυροβόλων. Και εις νέος πόλεμος εις την Ευρώπην, ετόνισεν ο Αγ-γλος ηγέτης, θα εσήμεναι την δύσιν του πολιτισμού.

ΠΕΡΙ ΚΑΠΝΟΥ: Εις την οικίαν του κ. Λοβέρδου εγένετο χθες την εσπέραν μακρά σύσκεψις συμμετασχόντων των κ.κ. Θεοτόκη και Κο-ρυζή, καθ’ ην εξητάσθη το εκκρεμούν εν τη Βουλή νομοσχέδιον πε-ρί συστάσεως Διευθύνσεως Καπνού. Οι συσκεφθέντες εξήτασαν γε-νικώς το ζήτημα, απεφάσισαν δε να επιφέρουν τροποποιήσεις τινάς εις το νομοσχέδιον. Η σπουδαιότερα συμπλήρωσις του νομοσχεδίου θα είναι η σύστασις συμβουλίου καπνού αι αποφάσεις του οποίου εφ’ όλων των καπνικών ζητημάτων θα ευρεθῇ τρόπος να είνε υπο-χρεωτικά.

ΕΙΡΗΝΗ: «Η ανατολική Ευρώπη –γράφει ο πολιτικός αρθρογράφος της παρισινήs “Ζουρνάλ”, αναλύων τας προσφάτους Βαλκανικάς ζυ-μώσεις-, μετά ἡ άνευ της Βουλγαρίας, βαδίζει προς την ειρήνην την οποίαν δεν εγνώρισε μέχρι σήμερον».

ΟΜΗΡΟΥ & Σ Ε Β Ε Ρ Η / Γράφει ο ΘΝΑΣΑΓΟΡΑΣ

Το μούσι του προέδρου

Πιστεύω πως, ξεκάθαρα, δεν πρέπει να ασχολούμαστε με τρίκες.

Νικολάου –και του ΔΗΚΟ– για επίλυ-ση προβλημάτων του γεωργικοπνο-τροφικού κόσμου, όπως, μεταξύ άλ-λων, στο θέμα του χαλλουμιού. Γιατί ειδικά τον Νικόλα; Υπάρχει λόγος; Δεν το γνωρίζουν πολλοί αλλά σαν παιδί ήταν γνωστός σαν ο μικρός πρίγκιπας που αγαπάει τη Γεωργία (όχι την Γεωργία Βασιλείαδου ούτε κάποια συμμαθήριά του). Απλώς λά-τρευε να πηγαίνει στην εξοχή και να παρακολουθεί το άρμεγμα των ζώων, ενώ παράλληλα φύτευε λαχα-νικά και δένδρα στο γνωστό αγρό-κτημα της Στράκκας. Κρίνεται λοιπόν –και δικαίως– ως ο ιδανικότερος για

να βοηθήσει τον αγροτικό κόσμο.

Ένα φίλο είχαμε και εμείς στο εξω-τερικό και βάλθηκαν να τον στείλουν φυλακή. Κατηγορούν λοιπόν τώρα τον Μενέντεζ σαν πράκτορα της Αι-γύπτου. Και με τη φόρα που πήραν το μόνο που έμεινε να τον κατηγορή-σουν είναι πως οργάνωσε και τις επι-θέσεις της Χαμάς στη Λωρίδα της Γά-ζας, ίνα πληρωθεί το ρηθέν «δρυός πεσούσης πας ανήρ ξυλεύεται». Πάντως, με την υπόθεση Μενέντεζ μαθαίνω πως έχουν χάσει κάποιοι τον ύπνο τους στην Κύπρο. Έτσι μου είπαν από τη Στοά του Δημήτρη.

Διευθύνων Σύμβουλος: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΑΝΗΣ • Διευθύντρια: ΜΑΡΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ • Σύμβουλος Εκδόσης: ΑΛΚΗΣ ΑΝΔΡΕΟΥ
Υπεύθυνος Υλης: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ • Υπεύθυνος Ατελιέ: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ

Νικόλαου Σαρτιόλου 2 & Λεωφ. Λυκαβητού, 2401 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: +357 22472500 Fax: +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, αναπαραγωγή, διασκευή ή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ • Διεύθυνση συντάξεως: ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ - ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

ΕΝΑ ΜΕ ΤΗΝ ΟΜΑΔΑ

CYPRUS

Stoiximan

ΜΕΓΑΛΟΣ ΧΟΡΗΓΟΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΠΡΟΥ
2023-2027

ΕΘΝΙΚΗ
ΑΡΧΗ
ΣΤΟΙΧΗΜΑΤΩΝ

Safer
Gambling

ΠΑΙΞΕ
ΥΠΕΥΘΥΝΑ

Η Πύλα σε ένα τοπίο αστάθειας

Οι πολιτικές προεκτάσεις της συμφωνίας, το παρασκήνιο και τα σενάρια για το Κυπριακό

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

Η **συμφωνία** για την Πύλα χαρακτηρίστηκε ως «μεγάλο ΜΟΕ» από τη Λευκωσία ενώ από τον κυβερνητικό εκπρόσωπο Κωνσταντίνο Λετυμπιώτη ως επιτυχία της κυβέρνησης να μετατρέψει την κρίση σε ευκαιρία. Και αυτό γιατί τα επεισόδια που εκτυλίχθηκαν τον περασμένο Αύγουστο είχαν προκαλέσει σοβαρή ανησυχία στη Λευκωσία, καθώς η πρόθεση της τουρκικής πλευράς να προχωρήσει σε κατάληψη μέρους της νεκρής ζώνης θεωρείτο νομοτυπικά το σοβαρότερο τετελεσμένο από το 1974. Έστειλνε παράλληλα το μήνυμα πως οι τουρκικές δυνάμεις ελέγχουν

Προσπάθειες για να κρατηθεί μία σχετική κινητικότητα μέχρι και το 2025, όταν θα ξεκινήσουν διαδικασίες για την ανάδειξη νέου ηγέτη στην Τ/κ κοινότητα, εκτιμούν ότι θα υπάρξουν διπλωματικές πηγές.

το στάτους κβο στη γραμμή αντιπαράταξης και μπορούν ανά πάσα στιγμή είτε να το ανατρέψουν είτε να το αμφισβητήσουν.

Την ίδια στιγμή έδινε στην τουρκική πλευρά σημαντικό στρατιωτικό πλεονέκτημα, καθώς στο ενδεχόμενο στρατιωτικής επίθεσης θα μπορούσε εύκολα να συγκεντρωθούν πυροβολικοί και άρματα μάχης.

Η συμφωνία ωστόσο της περασμένης Δευτέρας, με τη σημαντική συμβολή του επικεφαλής της ΟΥΝΦΙΚΥΠ Κόλιν Στιούαρτ επισκίαστηκε από τις εξελίξεις στην περιοχή και τον πόλεμο που εκτυλίσσεται στο Ισραήλ. Αυτό από μόνο του αποδεικνύει τον κίνδυνο της ευρύτερης αποσταθεροποίησης

στην περιοχή που σίγουρα δεν θα αφήσει αδιάφορο το Κυπριακό.

Η μεγάλη εικόνα

Το ερώτημα πέραν των προνοιών είναι αν υπάρχει μεγάλη εικόνα πολιτικά γύρω από τη συμφωνία. Σύμφωνα με τη Λευκωσία αποτράπηκε το ενδεχόμενο δημιουργίας στρατιωτικού πλεονεκτήματος της τουρκικής πλευράς στο ενδεχόμενο στρατιωτικής επίθεσης. Παράλληλα επιτεύχθηκε η διασφάλιση της νεκρής ζώνης και αποτράπηκε η παραβίαση του στάτους κβο. Έστω και αν από πλευράς συγκεκριμένων πολιτικών κύκλων η κίνηση του τουρκικού υπουργείου Εξωτερικών να χαιρετήσει τη συμφωνία ερμηνεύθηκε αρνητικά για την πλευρά μας, έστειλε παράλληλα το μήνυμα ότι μέσω του διαλόγου μπορεί να επιτευχθούν συμφωνίες από τις οποίες να κερδίζουν και οι δύο πλευρές.

Το παρασκήνιο

Η Λευκωσία, όπως είχε αναφέρει και στο παρελθόν η «Κ», ήταν πλήρως ενήμερη μήνες πριν τα επεισόδια του Αυγούστου για τις τουρκικές προθέσεις. Είχε στο μεσοδιάστημα προχωρήσει σε διπλωματικό παρασκήνιο για να αποτρέψει την κατάρρευση. Τόσο από πλευράς του υπουργού Εξωτερικών Κωνσταντίνου Κόμπου εκφράστηκαν οι ανησυχίες της ε/κ πλευράς σε συνάντηση που είχε με τον γ.γ. των Ηνωμένων Εθνών Αντόνιο Γκουτέρες, το καλοκαίρι που πέρασε, αλλά κυρίως ο πρόεδρος της Δημοκρατίας Νίκος Χριστοδουλίδης, ο οποίος βρισκόταν σε συνεχή επικοινωνία με τα μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας επιχείρησε να διασφαλίσει σθεναρά διπλωματική στήριξη. Η συμφωνία μεταξύ των δύο μερών είχε εν πολλοίς ολοκληρωθεί στα τέλη του Αυγούστου, ωστόσο ο λόγος για τον οποίο καθυστέρησε ήταν το ταξίδι του Νίκου Χριστοδουλίδη στη Νέα Υόρκη.

Διαπραγματευτικό χαρτί

Ο πρόεδρος της Δημοκρατίας για διαπραγματευτικούς λόγους

απέφυγε να πάρει το χαρτί της Πύλας μαζί του, καθώς ήθελε να διασφαλίσει πολύ περισσότερα στη Νέα Υόρκη: μία τριμερή συνάντηση μεταξύ του γ.γ. των Ηνωμένων Εθνών Αντόνιο Γκουτέρες και του Τ/κ ηγέτη Ερσίν Τατάρ με στόχο την επανέναρξη των συνομιλιών και στη συνέχεια την ανακίνηση ειδικού απεσταλμένου των Ηνωμένων Εθνών για το Κυπριακό. Το γεγονός ωστόσο ότι

δεν επιτεύχθηκε οποιαδήποτε πρόοδος οδήγησε και στην ανακίνηση της συμφωνίας την περασμένη Δευτέρα.

Στο μεσοδιάστημα άλλωστε είχαν προκύψει οι δηλώσεις Φιντάν για συνεκμετάλλευση του φυσικού αερίου, τις οποίες απέρριψε για ακόμη μία φορά η Λευκωσία. Και αυτό γιατί αν κάτι τέτοιο μπει στο τραπέζι δημιουργεί προηγούμενο και βάση, για να βάλει στη συνέχεια

Στη μεγάλη βεντάλια της περιοχής

Το μεγάλο ερώτημα που τίθεται είναι πόσο πιθανή είναι η ανακίνηση του Κυπριακού σε ένα περιβάλλον αστάθειας και αβεβαιότητας στην περιοχή. Αυτή τη στιγμή συμβαίνουν τεκτονικές εξελίξεις στην περιοχή και αυτό σίγουρα δεν αφήνει ανεπηρέαστο το Κυπριακό. Διπλωματικοί κύκλοι θεωρούν πως η ανακίνηση του Κυπριακού αυτή τη χρονική συγκυρία δεν είναι εύκολη. Εκτιμάται ότι ενδεχομένως να κρατηθεί μία σχετική κινητικότητα μέχρι και το 2025, όταν θα ξεκινήσουν διαδικασίες για την ανάδειξη νέου ηγέτη στην τ/κ κοινότητα. Τα δεδομένα ωστόσο αλλάζουν άρδην από στιγμή σε στιγμή, όπως άλλωστε διαφάνηκε με τον πόλεμο στο Ισραήλ. Σε μία περίοδο γενικότερης αναρχίας υπάρχει και η εκτίμηση πολιτικών κύκλων ότι θα γίνουν προσπάθειες και διευκόλυνση να κλείσουν ζητήματα τόσο από την Ε.Ε. όσο και από τις ΗΠΑ, και σε αυτό το πλαίσιο ίσως να ενταχθεί και το Κυπριακό.

ΑΡΘΡΟ / Του δρος **ΧΡΙΣΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ**

Η διάκριση των εξουσιών και η ανάγκη Συνταγματικής Μεταρρύθμισης

Είναι σαφές ότι για την εύρυθμη λειτουργία μιας φιλελεύθερης δημοκρατίας απαιτείται, μεταξύ άλλων, σαφής διάκριση των τριών βασικών εξουσιών (εκτελεστικής, δικαστικής, νομοθετικής). Ο λόγος είναι πρόδηλος: σε μια ευνομούμενη Πολιτεία κανείς δεν πρέπει να συγκεντρώνει υπερβολική εξουσία στα χέρια του και, συνεπώς, κανείς δεν πρέπει να είναι υπεράνω του νόμου –ούτε καν οι λειτουργοί του νόμου, οι νομοθέτες ή οι ασκούντες την εκτελεστική εξουσία. Σε διαφορετική περίπτωση, δεδομένων και των εν μέρει εγωιστικών προδιαθέσεων της ανθρώπινης ψυχολογίας, υπάρχει ο σοβαρός κίνδυνος να δημιουργηθεί μια παραπαιούσα δυσλειτουργική δημοκρατία, ή ακόμα χειρότερα, μια σταδιακά εκφυλιζόμενη προς τον αυταρχισμό δημοκρατία (π.χ. η Τουρκία του Ερντογάν ή η Ρωσία του Πούτιν).

Η διάκριση των εξουσιών αποτρέπει ακριβώς τη συγκεντρωση υπερβολικής εξουσίας στα χέρια κάποιου, ή κάποιων, καθώς θέτει ασφαλιστικές δικλίδες που επιτρέπουν την ισορροπία εξουσίας (checks and balances) διαμέσου του περιορισμού της συγκέντρωσης

εξουσιών και του αλληλοέλεγχου των εξουσιών. Η ισοπολιτεία και ισονομία (δηλαδή η ισότητα στην Πολιτεία και η ισότητα ενώπιον του νόμου) συμβάλλει επίσης στον περιορισμό της δυνατότητας κατάχρησης εξουσίας ενώ ενισχύει τη λογοδοσία, την υπευθυνότητα και τον υπερκομματικό, συνταγματικό πατριωτισμό.

Στο Κυπριακό συγκεκριμένο είναι νομίζω προφανές ότι χρειάζεται κάποια συνταγματική μεταρρύθμιση, διότι η αρχή της διάκρισης των εξουσιών δεν απολαύει του σεβασμού που θα έπρεπε. Αν και δεν έχω διαβάσει το δοτό κυπριακό σύνταγμα του 1960, είναι σαφές εκ του αποτελέσματος άσκησης του συντάγματος ότι χρήζει μεταρρυθμιστικών αλλαγών. Είναι ένα σύνταγμα που ξεκάθαρα δίνει υπερεξουσίες στον εκάστοτε πρόεδρο, κάτι που ενίσχυσε και σε επίπεδο πολιτικής κοινότητας η προσωποπαγής παντοκράτορ Μακαρίου (1960-1977), καθώς και οι μετέπειτα εν πολλοίς μεταμακαριακές, ημετεροκρατούμενες κυβερνήσεις. Το κυπριακό κράτος από της ιδρύσεώς του μέχρι και σήμερα λειτουργούσε είτε ως προσωποπαγές και συγκεντρωτικό

σύστημα άσκησης εξουσίας, κάτι που αποξένωσε μέρος των πολιτών ήδη πριν από το 1974, είτε ως φορέας του εκάστοτε κυβερνήσαντος κόμματος/κομμάτων/ημετέρων, κάτι που έριχνε αλάτι στις μετεμφυλιακές χαίνουσες πληγές μετά την καταστροφή του 1974.

Βασική συνιστώσα του κυπριακού συντάγματος είναι ότι ο πρόεδρος έχει αυξημένες εξουσίες, ίσως εν μέρει διότι το σύστημα είναι προεδρική δημοκρατία, ίσως εν μέρει διότι θεωρείτο κατά την σύλληψη του συντάγματος ότι ο Τουρκοκύπριος αντιπρόεδρος με το δικαίωμα αρνησικυρίας θα εξισορροπούσε τις υπερεξουσίες του Έλληνοκύπριου προέδρου. Βέβαια, ακόμη και αν αυτό ισχύει, με την τουρκοκυπριακή ανταρσία του 1963-4 και την απόσυρση των Τουρκοκυπρίων από τις δομές εξουσίας της Κυπριακής Δημοκρατίας, τέτοια δυνατότητα εξισορρόπησης δεν υπάρχει εκ των πραγμάτων.

Εν προκειμένω, μια κραυγαλέα υπερεξουσία του εκάστοτε προέδρου είναι η δυνατότητα να διορίζει, χωρίς περιορισμούς, κάποιον θα πρόσθεταν κατά το κομματικό και ημετεροκρατικό δοκούν, ανε-

ξάρτητους αξιωματούχους που επανδρώνουν ελεγκτικούς μηχανισμούς (γενική εισαγγελία, γενικούς ελεγκτές, γενικός λογιστής, επιτροπές, επιτροπή δημόσιας υπηρεσίας κ.λπ.). Δεδομένου ότι στην Κύπρο δεν έχει ακόμη αναπτυχθεί μια εύρωστη πολιτική κοινότητα προώθησης της ανεξάρτητης γραφειοκρατικής ικανότητας για το καλό της Πολιτείας (και των πολιτών, ανεξαρτητως διακρίσεων), ούτε μια κοινότητα σεβασμού από την εκτελεστική εξουσία των ανεξάρτητων ελεγκτικών μηχανισμών, κατανοεί κανείς ότι περιορίζεται η ικανότητα των ανεξάρτητων ελεγκτικών μηχανισμών να είναι πραγματικά ανεξάρτητοι και να ασκούν, εξισορροπιστικά, αμερόληπτο αλληλοέλεγχο.

Προς επιρροήν, ας δώσουμε δύο πρόσφατα παραδείγματα. Ο προηγούμενος πρόεδρος διόρισε στην ανώτατη ιεραρχία της Νομικής Υπηρεσίας δύο πρώην μέλη του δικού του Υπουργικού Συμβουλίου (!). Είναι ευκόλως νοητό ότι σε μια τέτοια περίπτωση η Νομική Υπηρεσία ενδεχομένως να μην ήταν πλήρως ανεξάρτητη και αμερόληπτη στον έλεγχο της εκτελεστικής εξου-

ς στο τραπέζι της συζήτησης η τουρκική πλευρά την κυριαρχική ισότητα. Η παρουσίαση της συμφωνίας για την Πύλα συνεπώς, και η παρουσίασή της ως ένα «πολύ καλό ΜΟΕ» ήταν και μία προσπάθεια της Λευκωσίας να κλείσει έναν τέτοιο κίνδυνο.

Τι προνοεί

Η συμφωνία προνοεί την κατασκευή του δρόμου Άρσους – Πύλας, ωστόσο σε αυτή περιλαμβάνεται η πρόνοια ότι ο δρόμος δεν θα χρησιμοποιείται για στρατιωτικούς σκοπούς, ότι δεν θα τύχει εκμετάλλευσης για εποικισμό της Πύλας περιλαμβανομένης της περιοχής της «Πλάτης» ή ακόμη για πρόσβαση εγκληματικών στοιχείων και παράτυπων μεταναστών στις ελεύθερες περιοχές. Βάσει και της συμφωνίας, θα δημιουργηθεί μία ενιαία περιοχή αστικής ανάπτυξης που θα διασφαλίσει την αρμονική συνύπαρξη των Ε/κ και Τ/κ που βρίσκονται στην περιοχή και θα περιλαμβάνει ασφαλτόστρωση του δρόμου με κατεύθυνση προς τους Τρούλλους. Και οι δύο δρόμοι θα περνούν μέσα από τη νεκρή ζώνη, ενώ την ίδια στιγμή θα δημιουργηθεί και σημείο ελέγχου μέσα στην ουδέτερη ζώνη, αλλά όχι οδό-

φραγμα. Το σημείο ελέγχου που θα υπάγεται στην Κυπριακή Δημοκρατία θα οδηγεί προς την Πύλα και δικαίωμα διέλευσης θα έχουν όσοι έχουν το δικαίωμα να περνάνε από τα οδοφράγματα. Την ευθύνη της ουδέτερης ζώνης θα έχει η ΟΥΝΦΙΚΥΠ. Η συμφωνία περιλαμβάνει μία μεγάλη περιοχή οικιστικής ανάπτυξης, αξιοποίηση της κρατικής γεωτρήσης του δικτύου γραμμάτια των Ηνωμένων Εθνών και όχι ειδικός απεσταλμένος που θα λογοδοτεί στο Συμβούλιο Ασφαλείας. Το όνομα δεν είναι ακόμη γνωστό, όμως διπλωματικοί κύκλοι αναφέρουν στην «Κ» πως είχε γίνει μία πρώτη συζήτηση του προέδρου της Δημοκρατίας με την Βικτώρια Νούλαντ.

Προσωπικός και όχι ειδικός

Το επόμενο διάστημα αναμένεται να ανακοινωθεί προσωπικός απεσταλμένος για το Κυπριακό που θα αναφέρεται στον γενικό γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών και όχι ειδικός απεσταλμένος που θα λογοδοτεί στο Συμβούλιο Ασφαλείας. Και οι δύο δρόμοι θα περνούν μέσα από τη νεκρή ζώνη, ενώ την ίδια στιγμή θα δημιουργηθεί και σημείο ελέγχου μέσα στην ουδέτερη ζώνη, αλλά όχι οδό-

ρους και ακαδημαϊκών προσόντων, είναι σίγουρα ένα μέτρο περιορισμού της συχνά ασύδοτης και προσωποκεντρικής εξουσίας του εκάστοτε προέδρου, περιορισμού από τους εκάστοτε κομματικούς εντολολήπτες, κομματικούς και αυλοκόλακες. Συμβάλλει στην διαφάνεια της διαδικασίας, τη συνεργιστική αποκέντρωση της διαδικασίας λήψης αποφάσεων διορισμού και την αναγνώριση του στόχου προώθησης της γραφειοκρατικής ικανότητας για το καλό της Πολιτείας. Ένα τέτοιο διαφανές πλαίσιο λειτουργίας πρέπει να ενισχυθεί και να κατοχυρωθεί θεσμικά έτσι ώστε με αμεροληψία, χωρίς να αποφυλώνεται η εκτελεστική ισχύς του προέδρου, να προάγεται ο στόχος της προώθησης των ικανότερων στους ελεγκτικούς μηχανισμούς και τα κέντρα λήψεως αποφάσεων. Μόνο με τέτοιες μεταρρυθμίσεις μπορούμε να ελπίζουμε σε ένα πιο δίκαιο, λειτουργικό και αξιοκρατικό κράτος.

Ο δρ Χρίστος Κυριάκος είναι επίκουρος καθηγητής Φιλοσοφίας στο Τμήμα Κλασικών Σπουδών και Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Η **συμφωνία** είχε εν πολλοίς επιτευχθεί πριν από την αναχώρηση του Νίκου Χριστοδουλίδη για τη Νέα Υόρκη.

Ερντογάν σε ρόλο παγκόσμιου χαλίφη

Επιλογή ρήξης με ΗΠΑ - Ισραήλ – Επιπτώσεις με Ε.Ε., κίνδυνος οριστικής περιθωριοποίησης Κυπριακού

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Ανεξέλεγκτη πορεία ρήξης με τις ΗΠΑ και το Ισραήλ, εμφανίζεται να επιλέγει ο Ταγίπ Ερντογάν, αποδίδοντας ευθύνες και ασκώντας εντονότατη κριτική στις δύο χώρες για «σφαγές» και «αιματοχυσία» στη Λωρίδα της Γάζας, γεγονός που δημιουργεί συνθήκες ανατροπών στο διεθνές πολιτικό σκηνικό, στο πλαίσιο του οποίου η Άγκυρα αυτοπροσδιορίζεται ως ο προσπιστής και ο εκφραστής των συμφερόντων του μουσουλμανικού κόσμου. Ο νέος ρόλος που επιλέγει ο κ. Ερντογάν –και κανείς δεν γνωρίζει πόσο θα τον «τραβήξει»– εκτιμάται ότι οδηγεί ήδη σε ανατροπές δυτικών σχεδιασμών για ζητήματα ενέργειας (περιλαμβανομένης της Ανατολικής Μεσογείου) και ασφάλειας, ενώ προκαλεί ήδη ανησυχία, κυρίως στην Ε.Ε., για τον τρόπο με τον οποίο η Τουρκία θα διαχειριστεί νέα μεταναστευτικά κύματα. Κοινοτικός επίσημος, μιλώντας στην «Κ», υπογράμμισε ότι «για πρώτη φορά εδώ και πολύ καιρό, ο κ. Ερντογάν επέλεξε να πατήσει αποκλειστικά σε μια βάρκα, αυτή του μουσουλμανικού κόσμου». Παραμερίζοντας δηλαδή την τακτική που χρησιμοποιούσε με μαεστρία στο Ουκρανικό εδώ και 18 μήνες, παίζοντας πότε με τον δυτικό κόσμο και πότε με τη Μόσχα και αποκομίζοντας τεράστια οικονομικά οφέλη. Το νέο υπό διαμόρφωση πλάνη σχέσεων διακρίνεται από μια εμφανή αδυναμία άσκησης επιρροής του δυτικού κόσμου προς τον Τούρκο πρόεδρο, ως επίσης και από την παντελή αδυναμία συνεννόησης, κάτι που εκτιμάται ότι θα αγγίξει μοιραία και το Κυπριακό. Σύμφωνα με την κοινοτική πηγή, «το κυπριακό πρόβλημα ήταν ανέκαθεν ο αδύναμος κρίκος των συζητήσεων με τον Ταγίπ Ερντογάν και υπό το φως των εξελίξεων που καταγράφονται κινδυνεύει δυστυχώς να παραμερισθεί και να βρεθεί στον πάτο της ολόενα αυξανόμενης λίστας διεθνών προβλημάτων».

Σε κάθε περίπτωση, ο Τούρκος πρόεδρος εμφανίζεται πλέον σαν ένας παγκόσμιος χαλίφης, που επιδίδει σε συνενώσεις τους απανταχού μουσουλμάνους, υπό τη δική του ηγεσία, με φόντο το Παλαιστινιακό και αξιοποιώντας τη νέα ανάφλεξη στη Μέση Ανατολή. Ρόλος που προφανώς εκτιμά ότι θα τον ανεβάσει οκαλιά στην παγκόσμια πολιτική σκηνή, ώστε να βλέπει στα μάτια τις ΗΠΑ και όχι μόνον, και ότι θα του επιτρέπει να κεφαλαιοποιήσει τις επιλογές του σε κατοπινό στάδιο.

Όπως έλεγε η κοινοτική πηγή στην «Κ», η στάση του Τούρκου προέδρου, που «αυτή τη φορά δεν

Ο Τούρκος πρόεδρος Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν επιδίδει να συνενώσει τους απανταχού μουσουλμάνους, υπό τη δική του ηγεσία, με φόντο το Παλαιστινιακό και αξιοποιώντας τη νέα ανάφλεξη στη Μέση Ανατολή.

Το βαθύ κράτος του Ισραήλ δεν εμπιστεύεται εδώ και χρόνια τον Τούρκο πρόεδρο και οι όποιες προσπάθειες επαναπροσέγγισης, που αρχικά φάνηκε να αποδίδουν καρπούς, δείχνουν στην παρούσα φάση, να είναι καταδικασμένες.

είναι βέβαιο ότι έχει μετρήσει σωστά τα κουκιά του», οδηγεί εκ των πραγμάτων σε πέντε συμπεράσματα, σε ένα σκηνικό πάντως που είναι υπό διαμόρφωση και ιδιαιτέρως εύπλαστο και κατά συνέπεια μπορεί να ανατραπεί εκ νέου, ανά πάσα στιγμή:

1) «Οι όποιες ελπίδες επαναπροσέγγισης Τουρκίας – Ισραήλ και οι προοπτικές συνεργασίας σε ζητήματα ενέργειας και φυσικού αερίου, που επεδίωκαν και οι ΗΠΑ, προβλέποντας σε ειρηνική συνεργασία όλων των χωρών στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, δείχνουν να εξανεμίζονται». Άλλωστε, το βαθύ κράτος του Ισραήλ δεν εμπιστεύεται εδώ και χρόνια τον Τούρκο πρόεδρο και οι όποιες προσπά-

θειες επαναπροσέγγισης, που αρχικά φάνηκε να αποδίδουν καρπούς, δείχνουν –στην παρούσα τουλάχιστον φάση– να είναι καταδικασμένες, καθώς όπως μας λέχθηκε, «ο Ταγίπ Ερντογάν, επέλεξε λάθος χρονικό σημείο να επαναφέρει τους χάρτες του 1947 και να γεμίρει, συννεπεία της τρομοκρατικής επίθεσης της Χαμάς, θέμα άμεσης δρομολόγησης λύσης χωριστού κράτους στην Παλαιστίνη». Σημειώνεται ότι τη θέση της Άγκυρας δεν διευκόλυνε ο υφυπουργός Παιδείας της χώρας Ναζίφ Γιλμάζ, ο οποίος προειδοποίησε τον πρωθυπουργό του Ισραήλ Μπενιαμίν Νετανιάχου με την προσβλητική φράση «θα ψοφήσεις».

Ενδιαφέρον αποτελεί και το γεγονός ότι η προειδοποίηση διατυπώθηκε γραπτώς, στον λογαριασμό του Τούρκου αξιωματούχου στο Χ. Η Άγκυρα όχι μόνο δεν απολογήθηκε, αλλά η εν λόγω φράση ήταν αναρτημένη για μέρες στον λογαριασμό του υφυπουργού Παιδείας της Τουρκίας.

2) «Υπό το φως των επικρίσεων κατά των ΗΠΑ, με χαρακτηρισμούς περί σφαγής, αιματοχυσίας και υπόθαλψης τρομοκρατών», η ίδια κοινοτική πηγή, ανέφερε στην «Κ»: «πιθανολογώ ότι η Ουάσινγκτον θα δυσκολευθεί ακόμη περισσότερο να αντικρύσει θετικά το αίτημα Ερντογάν για εξασφάλιση των F-

16 νέας γενιάς και την αναβάθμιση παλαιότερων F-16 του τουρκικού στόλου, στην παρούσα χρονική συγκυρία». Στην ίδια εξίσωση, σημείωσε παράλληλα και τη δυσκολία που θα έχει η Τουρκία να επιβάλει τους νέους της σχεδιασμούς στη βόρεια Συρία.

3) «Η διαφανόμενη αβεβαιότητα στο ζήτημα των F-16», σύμφωνα με την ίδια έγκυρη κοινοτική πηγή, «αναμένεται να οδηγήσει τον Ερντογάν σε νέα 'καθυστέρωση τακτικής' αναφορικά με την επικύρωση της ένταξης της Σουνδίας στο ΝΑΤΟ, από τη Μεγάλη Τουρκική Έθνο-συνέλευση». Σημειώνεται ότι η Τουρκία είχε δώσει ήδη ενδείξεις νέας καθυστέρησης με πρόσχημα το κτύπημα δύο τρομοκρατών στο υπουργείο Εσωτερικών της χώρας, πριν από μερικές εβδομάδες.

4) «Εάν τελικά η καθυστέρωση της ένταξης της Σουνδίας στο ΝΑΤΟ γίνει πράξη από την Τουρκία, τότε γίνεται κατανοητό ότι θα μπορούσαν να υπάρξουν και επιπτώσεις στην αναζωογόνηση των ευρωτουρκικών σχέσεων», επεσήμανε η ίδια πηγή. Εξηγώντας ότι «αν και οι Βρυξέλλες αποσυνδέουν επισημώς τα δύο ζητήματα, αυτά συνδέονται εκ των πραγμάτων, καθώς η Ε.Ε. υιοθετεί τη 'ρήτρα της συμπληρωματικότητας' της δικής της άμυνας, δίνοντας τον πρώτο λόγο στη Βορειοατλαντική Συμμαχία».

Υπό αυτή την έννοια, γίνεται κατανοητό ότι η καθυστέρωση της ένταξης της Σουνδίας στο ΝΑΤΟ ζημιώνει και την ασφάλεια της ευρωπαϊκής οικογένειας, διευκρίνισε η ίδια πηγή, σημειώνοντας ότι σε μια τέτοια περίπτωση «δημιουργούνται σοβαρά ερωτηματικά για τη δυνατότητα της ενωμένης Ευρώπης να προσφέρει στην Άγκυρα μια νέα θετική ατζέντα και κυρίως τη δρομολόγηση της αναβάθμισης της Τελωνειακής της Ένωσης, στη Σύνοδο Κορυφής του Δεκεμβρίου». Εκτός βεβαίως, εάν μέχρι τότε έχουμε νέα δεδομένα ενώπιόν μας, στο υπό διαμόρφωση σκηνικό που προκάλεσε η νέα ανάφλεξη στη Μέση Ανατολή.

5) «Το πέμπτο», σύμφωνα με την ίδια πηγή, «είναι οι λεγόμενες παράπλευρες απώλειες της προφανούς αδυναμίας συνεννόησης της διεθνούς κοινότητας με την Άγκυρα και κυρίως με τον Τούρκο πρόεδρο. Σε αυτές», είπε, «θα τοποθετούσα στην πρώτη γραμμή το μεταναστευτικό, όπου η Ε.Ε. και αρκετά κράτη-μέλη εκφράζουν ήδη ανησυχία για μεγάλο κύμα προσφύγων που εκτιμάται ότι θα κινηθεί από τη Γάζα και προς την Τουρκία και από εκεί πιθανόν και προς την ευρωπαϊκή επικράτεια. 'Η και μέσω θαλάσσης, στη Μεσόγειο». Τόνισε, δε, ότι «εκ των πραγμάτων πλέον, αρκετά πιο κάτω διολισθαίνει το ενδιαφέρον για το Κυπριακό, στο οποίο», όπως είπε, «η αλήθεια είναι ότι δεν αναμέναμε πολλά, δεδομένων των εκ διαμέτρου αντίθετων θέσεων των μερών». Σημείωσε δε ότι «οι εξελίξεις φαίνεται να το περιθωριοποιούν (σ.σ. το Κυπριακό) ακόμη περισσότερο, καθώς δεν μπορεί να σκεφτώ ποιος διεθνής παίκτης μπορεί στην παρούσα χρονική συγκυρία να ασκήσει την επιρροή του προς τον κ. Ερντογάν ώστε να δρομολογηθεί λύση του προβλήματος με βάση τα ψηφίσματα του ΟΗΕ. Αλλά και γιατί, φοβάμαι ότι είναι τόσα πλέον τα ανοικτά μέτωπα που η διεθνής κοινότητα θα επιθυμεί να συνεννοηθεί με τον Ερντογάν –Μέση Ανατολή, τρομοκρατία, Ουκρανικό, αναχαίτιση επιποτιστικής κρίσης, ενέργεια, ένταξη Σουνδίας στο ΝΑΤΟ, Κουρδικό-βόρεια Συρία και Βόρειο Ιράκ, προσφυγικό/μεταναστευτικό–, που έχω την εντύπωση ότι το κυπριακό πρόβλημα δεν θα είναι προτεραιότητα».

Άλλωστε, όπως είπε η ίδια πηγή, «το κυπριακό πρόβλημα ήταν ανέκαθεν ο αδύναμος κρίκος των συζητήσεων με τον Ταγίπ Ερντογάν και υπό το φως των εξελίξεων που καταγράφονται κινδυνεύει δυστυχώς να παραμερισθεί και να βρεθεί στον πάτο της ολόενα αυξανόμενης λίστας διεθνών προβλημάτων».

Η Λευκωσία μπορεί να αποκτήσει αναβαθμισμένο ρόλο

Τα νέα υπό διαμόρφωση δεδομένα στη Μέση Ανατολή ενδέχεται να επιφυλάξουν έναν αναβαθμισμένο ρόλο για τη Λευκωσία. Σε διπλωματικό επίπεδο, η κατάρρευση της επιδιωκόμενης συμφωνίας Ισραήλ – Σαουδικής Αραβίας μία μόλις εβδομάδα πριν από την υπογραφή της, σε συνάρτηση με την επικοινωνία της Σαουδικής Αραβίας με το Ιράν (που μέχρι πρότινος θεωρούνταν άσπονδοι εχθροί), εκτιμάται ότι θα οδηγήσει το Ισραήλ σε πιο δοκιμασμένες δυτικές συνταγές. Τόσο στο διπλωματικό επίπεδο, όπου εκ των πραγμάτων θα επενδύσει αποκλειστικά στη Δύση και κυρίως στις ΗΠΑ. Ως επίσης και στην Ε.Ε., αξιοποιώντας προφανώς προς αυτή την κατεύθυνση και τις καλές σχέσεις που διατηρεί με την Κυπριακή Δημοκρατία. Όσο όμως και σε ζητήματα ενέργειας όπου οι μελλοντικές επιλογές του Ισραήλ δεν μπορούν να περιλαμβάνουν την Τουρκία, αλλά εκ των πραγμάτων αναμένεται να επικεντρωθούν σε σχεδιασμούς στους οποίους η Λευκωσία θα έχει σημαντικό ρόλο να διαδραματίζει.

Όλα αυτά σε ένα ιδιαίτερος εύπλαστο και υπό διαμόρφωση διεθνές σκηνικό, στο οποίο η Κυπριακή Δημοκρατία οφείλει να κρατήσει χαμηλούς τόνους. Στηρίζοντας το Ισραήλ και αναγνωρίζοντας, όπως και η Ε.Ε. στο σύνολό της, το αδιαμφισβήτητο δικαίωμα να υπερασπιστεί τον εαυτό του σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, απέναντι σε τέτοιες βίαιες και αδιάκριτες επιθέσεις, απαντώντας στο τρομοκρατικό κτύπημα της Χαμάς. Λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη την προσπάθεια του Ερντογάν να εμφανιστεί ότι «εκπροσωπεί» τις αραβικές-μουσουλμανικές χώρες και από τις οποίες προσδοκά ότι θα αρχίσει η σταδιακή αναγνώριση του κατοχικού ψευδοκράτους, στο βόρειο τμήμα της Κύπρου.

ΑΡΘΡΟ / Του ΧΑΡΙΔΗΜΟΥ Κ. ΤΣΟΥΚΑ

Πένθος, εκδίκηση, αποκτήνωση

«**Πώς να τα πεις**» ανειψάτω; Πώς να ιστορήσεις όσα δεν βάζει ο νους;», «Εκάβη», Ευριπίδης. Αρκετές σκηνές στην «Εκάβη» του Ευριπίδη είναι σπαρτακτικές. Ο Τρωικός πόλεμος έχει λήξει. Η Τροία έχει καταστραφεί. Στα θρακικά παράλια, η Εκάβη, πρώην βασίλισσα της Τροίας, σύζυγος του βασιλιά Πριάμου, κρατείται δούλα από τους νικητές. Τα έκασε όλα: πλούτη, αξιώματα, παιδιά. Ο πόνος της δεν έχει τέλος. Η κόρη της Πολυξένη θα θυσιασθεί τώρα από τους νικητές Αχαιοούς. Υπάρχουν, όμως, και χειρότερα.

Στην αρχή του Τρωικού πολέμου, ο Πρίαμος είχε φυγαδεύσει τον μικρό τους γιο Πολύδωρο, μαζί με χρυσάφι, στη Θράκη, εμπιστευόμενος τον φίλο του βασιλιά Πολυμήστορα. Η εμπιστοσύνη του, αλίμονο, προδόθηκε. Ο Πολυμήστορ θα σκοτώσει τον Πολύδωρο, θα του πάρει το χρυσάφι, και θα πετάξει το πτώμα του στη θάλασσα. Όταν της φέρνουν το κουφάρι του γιου της, η Εκάβη καταρρέει. «Παιδί μου, γιε μου, μάνας δύσμοιρης, με τι θά-

νατο πήγες, ποια μοίρα σ' έριξε νεκρό, ποιος σε θανάτωσε;». Αντιλαμβάνεται ότι ο Πολυμήστορ είναι ο δολοφόνος και τυφλώνεται από μίσος. Τιποτά λιγότερο από την πιο σκληρή εκδίκηση δεν της αρκεί. Σκοτώνει τα δύο παιδιά του Πολυμήστορα και του βγάζει τα μάτια. Ο τυφλός Πολυμήστορ προφρενύει τη μεταμόρφωση της Εκάβης σε σκυλί. Η εκδικητική μανία τη μετατρέπει σε ζώο. Η πονεμένη μητέρα έχει οδηγηθεί στην αποκτήνωση.

Πένθος, εκδίκηση, αποκτήνωση –το ιστορικό τρίπτυχο της τραγικής Μέσσης Ανατολής. Ο Ευριπίδης περιγράφει, ενώ η Αθήνα μάχεται στον Πελοποννησιακό Πόλεμο, τη διάλυση της ηθικής προσωπικότητας που επιφέρει ο πόλεμος. Ο έλλογος χαρακτήρας εξασθενεί, η αποκτήνωση δεσποχεί. «Ζώα» χαρακτηρίζουν συχνά οι τρομοκράτες της Χαμάς (και όχι μόνον αυτοί) τους Εβραίους. «Ανθρώπινα ζώα» αποκάλεσε τους υποστηρικτές της Χαμάς (και, όχι μόνον αυτούς) ο υπουργός Άμυνας του Ισραήλ. Με τέτοιες αναπαραστάσεις

του «άλλου», η άμετρη βία είναι αναπόφευκτη, η αποκτήνωση γίνεται κατανοητή.

Η τελευταία κρίση στην Μέση Ανατολή δεν είναι η πρώτη. Δεν θα είναι η τελευταία. Είναι ένα ακόμα επεισόδιο σε έναν ιστορικό κύκλο αυθόρμητου διαδραστικού βίας. Αν κάποιος εστιάσει μόνο σε ένα επεισόδιο χάνει την κυκλική αιτιατή αλληλουχία. Η μεροληπτική στάση, βεβαίως, δεν ενδιαφέρεται να προβληματιστεί για το ευρύτερο μοτίβο βίας, να επιβεβαιώσει τις προκαταλήψεις της αποζητά. Από δω οι «βάρβαροι», από εκεί οι «πολιτισμένοι». Εμπεριέχοντας ήδη την απάντηση (ποιος δεν θα συντασσόταν με τους «πολιτισμένους»);, το διχοτομικό σχήμα σκέψης προάγει τη μη σκέψη.

Κάθε σοβαρή ανάλυση του Παλαιστινιακού, αν θέλει να μην είναι ρηχή (άρα μη διαφωτιστική) ή προπαγανδιστική (άρα μη έγκυρη), οφείλει να είναι τραγωδική στην υφή της, δηλαδή σύνθετη. Καταδεικνύοντας την ηθική αποσάθρωση που επιφέρει η φρίκη του πο-

λέμου, ο Ευριπίδης αποδομεί τις εύκολες σχηματοποιήσεις: Έλληνες-βάρβαροι, πολιτισμός-κτηνωδία, άνθρωποι-ζώα. Οι πόλοι των σκημάτων δεν είναι αμειψί και παγνόμενοι, οι μεταπτώσεις δεν είναι αδιανόητες. Ο Έλληνας (δηλαδή «πολιτισμένος») Οδυσσέας φαίνεται επιηρμένος και ανήθικος μπροστά στην έτοιμη να πεθάνει με αξιοπρέπεια, «βάρβαρη» Πολυξένη. Η χαροκαμένη μητέρα αποδεσμεύει τα ζωικά της ένστικτα. Δεν υπάρχει αδιαπέραστη γραμμή μεταξύ του έλλογου όντος και του άλογου κτήνους. Οι βάρβαροι είναι, δυνητικά, παντού. Όχι για την ισλαμοφασιστική Χαμάς και τους ακραίους Ισραηλινούς σιωνιστές –οι «άλλοι» και μόνον είναι οι βάρβαροι. Τα κείμενα της Χαμάς και τα λόγια των ηγετών της στάζουν μίσος για τους «Εβραίους κατακτητές». Ο πρώην πρωθυπουργός του Ισραήλ Εχούντ Μπάρακ περιέγραφε παλαιότερα το Ισραήλ σαν «μια βίλα στο μέσον της ζούγκλας», «πολιτισμό ενάντια στη βαρβαρότητα». Η προπαγανδιστική αυτοκατανόηση

θυματοποιεί μεταφυσικά την ημέτερη πλευρά και την απαλλάσσει από την κριτική αυτοπαράθεση («πράτουμε σωστά;»), ιδιαίτερα, μάλλον, αν η φρίκη του Ολοκαυτώματος της έχει προσδώσει ανυπολόγιστη ηθική αξία. Το όποιο μυθοποιημένο θύμα εξέρχεται της Ιστορίας, δεν είναι δυνατόν να ενεργεί κτηνωδώς. Φρικαλεότητες διαπράττουν μόνον οι «βάρβαροι» –οι άλλοι. Η ημέτερη πλευρά ζητά «δικαιοσύνη» –ανταπόδοση του πόνου.

Ο πυρήνας της τρομοκρατικής λογικής (οργανωσιακής ή κρατικής) είναι η συμβολική αφαίρεση –η έννοια του «εχθρού» διευρύνεται ισοπεδωτικά όλα μετατρέπονται σε πεδίο μάχης. Η Χαμάς δολοφονεί θάδες οικογένειες Ισραηλινών καθότι αποτελούν μέρος του «εχθρού». «Οποιοσδήποτε παραμένει στη Γάζα είναι τρομοκράτης», είναι, παλαιότερη, η παραδοχή του Ισραηλινού Στρατού (Haaretz, 20/3/2009). Οι εννοιολογικές διακρίσεις συναρρούνται, παράγοντας διχοτομικές διαιρέσεις («εμείς», «αυτοί»). Όσο

μεγαλύτερο το μίσος, τόσο μεγαλύτερη η συμβολική αφαίρεση, τόσο πιο άμετρη, συνεπώς, η βία. Η Χαμάς δεν τρομοκρατεί πλέον με τον κλασικό τρόπο, υποθετεί μεθόδους του ISIS. Η πιο ακροδεξιά κυβέρνηση που είχε ποτέ το Ισραήλ, με έναν υπόδικο για διαφθορά, βαθεί δικαστικό πρωθυπουργό, δεν αρκείται στην κατοχή της Δυτικής Όχθης –αναθέτει υπουργικά καθήκοντα σε καταδικασμένους ρατσιστές, επεκτείνει τους εποικισμούς, ποδοπατά «υβριστικά» τους Παλαιστίνιους.

Στην κυκλική αιτιότητα δεν υπάρχει αρχή και τέλος. Αυτό είναι το δράμα: οι δρώντες, τυφλωμένοι, δεν αυτοπαράτηρούνται κριτικά. Όσο δεν υπάρχει υπερβατική ηγεσία, «κριτική συμπίνοια», και πολιτική σκέψη και στις δύο πλευρές, η Μέση Ανατολή θα γεμίσει μητέρες στον ρόλο της Εκάβης.

Ο κ. Χαρίδημος Τσοúκας είναι καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Κύπρου και ερευνητής καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Warwick. www.htsoukas.com

Η Μέση Ανατολή στις φλόγες του πολέμου

Η μακρά περίοδος αστάθειας στην περιοχή και οι προεκτάσεις για την Κύπρο

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Η «7η Οκτωβρίου» ως συμβάν στο μακρύ ιστορικό της αραβοϊσραηλινής σύγκρουσης δεν καταγράφεται μόνο ως μια βαρβαρική τρομοκρατική επίθεση της οργάνωσης Χαμάς εναντίον αθώων πολιτών αλλά και ως ένα σημείο που αλλάζει άρδην τον χάρτη της Μέσης Ανατολής, με έναν πόλεμο που ξεκινάει με επίκεντρο τη Λωρίδα της Γάζας και που δυνητικά απειλεί την περιοχή με μια περιφερειακή σύγκρουση μακράς διάρκειας.

Η αναμέτρηση Χαμάς-Ισραηλινών Ενόπλων Δυνάμεων διαφοροποιεί αισθητά τις δυναμικές ολόκληρου του υποσυστήματος όπως αυτές καταγράφηκαν μετά την περίοδο της λεγόμενης «Αραβικής Άνοιξης», μετά το 2011, και που κατέληξαν στο πλαίσιο των «Συμφωνιών του Αβραάμ», μετά το 2020, που οδήγησε στην ομαλοποίηση των σχέσεων του Ισραήλ με σειρά κρατών του αραβο-μουσουλμανικού κόσμου. Η Κύπρος, το ανατολικότερο κράτος της Ε.Ε. στην περιοχή της Μέσης Ανατολής, όπως και όλη η υφήλιος, θα επηρεαστεί αναπόφευκτα από ένα νέο γύρο βίας στο Μεσανατολικό, που απομακρύνει, ακόμη περισσότερο μετά το ναυάγιο του 2013-2014, τη διαδικασία επίλυσης του Παλαιστινιακού. Και οφείλει να διδαχτεί σε σχέση με το γεγονός πως όπως η διαδικασία λύσης δύο κρατών στο Παλαιστινιακό, μετά το 1967, δείχνει να εισέρχεται σε νέα αχαρτογράφητα νερά, έτσι και το Κυπριακό –αντίστοιχα και παράλληλα μετά το πλαίσιο επίλυσης που ορίστηκε τη διετία

1977-1979– οδεύει και αυτό σε μια νέα, δύσκολη, πορεία.

Προκλήσεις ασφάλειας

Δεδομένου ότι ο υπό διαμόρφωση πόλεμος μπορεί να έχει διάρκεια πολύ μεγαλύτερη από τις 32 ημέρες πολέμου στη Γάζα, το 2014, ή τον πόλεμο Ισραήλ-Χεζμπολάχ στον Λίβανο, το 2006, που είχε διάρκεια σχεδόν ενάμιση μίνα οι προκλήσεις ασφάλειας για την ΚΔ από μια παρατεταμένη σύγκρουση στη Μέση Ανατολή εδράζονται σε πολλαπλούς άξονες:

Η Κύπρος, το ανατολικότερο κράτος της Ε.Ε. στην περιοχή της Μέσης Ανατολής, θα επηρεαστεί αναπόφευκτα από ένα νέο γύρο βίας στο Μεσανατολικό.

- **Σε σχέση** με το συγκεκριμένο ασφάλειας των ισραηλινών κοινοτήτων και τη διάσταση της αντιτρομοκρατίας δεδομένου ότι η Κύπρος σε περασμένες δεκαετίες υπήρξε γεωγραφικός χώρος προβολής της αραβοϊσραηλινής σύγκρουσης και η Τουρκία διατηρεί οργανικού τύπου σχέσεις με τη Χαμάς.
- **Αναφορικά** με τον ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν τόσο οι Βρετανικές Βάσεις όσο και το διεθνές αεροδρόμιο Λάρνακας σε ζητήματα εκκένωσης ξένων πολιτών στην περιοχή.
- **Αναφορικά** με την αυξημένη

στρατιωτική δραστηριότητα στην περιοχή λόγω της υπερσυγκέντρωσης ναυτικών δυνάμεων πολλών χωρών αλλά και της δράσης της πολεμικής αεροπορίας του Ισραήλ.

Το προσφυγικό-μεταναστευτικό αποτελεί ένα ξεχωριστό κεφάλαιο από μόνο του, και στην παρούσα φάση δεν μπορεί να αξιολογηθεί σε σχέση με ένα νέο ρεύμα προς την Ευρώπη –και στην Κύπρο– από τον Λίβανο ή τις παλαιστινιακές περιοχές. Παραμένει ωστόσο, δυνητικά, ένα κεφάλαιο που θα μπορούσε να μας απασχολήσει τους επόμενους μήνες.

Ενεργειακή διάσταση

Η ΚΔ, που επένδυσε στην ενεργειακή συνεργασία στην περιοχή τόσο σε διμερές όσο και σε πολυμερές επίπεδο με το Ισραήλ τα τελευταία χρόνια, βιώνει τον πόλεμο τόσο σε σχέση με την επίσπευση των ενεργειακών της σχεδιασμών όσο και αναφορικά με το reality check που αυτός επιφέρει στην περιοχή, δεδομένου ότι κρίσιμες υποδομές offshore ανάπτυξης στην περιοχή θα μπουν σε διαδικασία επανεξέτασης, παγώματος ή επίσπευσης αναλόγως των εκβάσεων, ενώ και επί της αρχής κινδυνεύουν από τις επεκρίσεις, με το πεδίο «Ταμάρ» επί της ισραηλινής ΑΟΖ να σταματάει την παραγωγή του λόγω των προετοιμασιών πολέμου. Η Κνπριακή Δημοκρατία σε αυτό το επίπεδο οφείλει να σταθμίσει με σοβαρότητα και ενεργητική στάση την επόμενη ημέρα του ενεργειακού χάρτη στην περιοχή, τον ρόλο της Τουρκίας και της Αιγύπτου, το πώς θα βρει το Ισραήλ την επό-

Στρατιώτες των ισραηλινών Ενόπλων Δυνάμεων (IDF) σε στρατιωτική ανάπτυξη ενώπιον μιας σύγκρουσης στη Λωρίδα της Γάζας.

μενη ημέρα εσωτερικά και φυσικά τις αντοχές στον Λίβανο, δεδομένης της φόρμουλας ομαλοποίησης Ισραήλ – Λιβάνου για την ενέργεια, η οποία ενδεχομένως να αλλάξει άρδην, αν η Χεζμπολάχ εισέλθει στον πόλεμο, σε ένα δεύτερο μέτωπο στον Βορρά.

Κυπριακό και διπλωματία

Η «fast-track» διπλωματία των ΗΠΑ και της Ε.Ε. στην περιοχή, με την άμεση περιοδεία κορυφαίων αξιωματούχων όπως ο Μπλίνκεν και οι επικεφαλής των ευρωπαϊκών θεσμών αλλά και η ενεργός εμπλοκή χωρών όπως η Αίγυπτος, η Ιορδανία, το Κατάρ και φυσικά η Τουρκία αναδεικνύουν ενδιαφέρουσες τάσεις οι οποίες για τη Λευκωσία δείχνουν προς δύο κατευθύνσεις:

- **Ως προς** τη σωστή τοποθέτησή της, τα τελευταία χρόνια, σε ένα πλέγμα ενεργούς διπλωματίας που εστιάζει στα κράτη της περιοχής –που είδαμε μετά το 2014 μέσω των διπλωματικών σχημάτων των τριμερών αλλά και
- **Στους** αντικειμενικούς περιορισμούς που απορρέουν τόσο από το μέγεθος και τις δυνατότητες της ΚΔ όσο και από το πώς το Κυπριακό παραμένει ένα ζήτημα που δημιουργεί εκείνες τις συνθήκες που δεν επιτρέπουν στη Λευκωσία να διεκδικήσει ενεργητικότερο ρόλο στην περιοχή.

Η διάσταση εξάλλου της μακράς και παρατεταμένης αραβοϊσραηλινής σύγκρουσης μας διδάσκει, στην τρέχουσα φάση, το σημαντικότερο δίδαγμα, όπως και νωρίτερα ο πόλεμος στην Ουκρανία, την επάνοδο της βίας και του πολέμου ως μέσου επίλυσης μακρών άλυτων διεθνών θεμάτων όπως είναι το Κυπριακό και το Παλαιστινιακό, που επανήλθαν στον 20ό αιώνα έντονα κατά τη δεκαετία του '50. Δεδομένου ότι στο Κυπριακό αναμένεται μια δύσκολη διαδικασία επανόδου στις συνομιλίες μετά τον διορισμό ειδικού απεσταλμένου και πως το Μεσανατολικό έχει καταρρεύσει υπό το βάρος της αποτυχίας του 2013-2014 και της επανόδου του Νετανιάχου με ακροδεξιούς εταίρους στην εξουσία, το «ιστορικό κλείσιμο», παράλληλα, των δύο ζητημάτων θα μπορούσε να συμβεί με τεκτονικές αλλαγές ως προς τη διάσταση των συμφωνημένων πλαισίων επίλυσής τους («δύο κράτη» και «ΔΔΟ»).

Ζητούμενο, η σοβαρότητα

Ο πόλεμος στη Μέση Ανατολή είναι γεωγραφικά και σημειολογικά δίπλα μας. Το 2019, ένα πύραυλος της συριακής αεράμυνας, τύπου S-200, που εξουδετερώθηκε μέσω ηλεκτρονικού πολέμου από ισραηλινά μαχητικά που βομβάρδιζαν θέσεις ιρανικών proxy-militias, εξε-

τράπη από την πορεία του και κατέληξε στον Πενταδάκτυλο, περνώντας πετώντας, κυριολεκτικά, πάνω από περιοχές της Λευκωσίας, υπενθυμίζοντας αναιμικά αλλά με τον πλέον σοκαριστικό τρόπο την εγγύτητα της ΚΔ με τη Μέση Ανατολή. Η Λευκωσία οφείλει να δείξει τεράστια σοβαρότητα σε κάθε έκφανση πρόληψης αυτού του πολέμου που τελεί υπό διαμόρφωση με αφορμή τη Χαμάς και τη Γάζα. Τόσο σε επίπεδο μιας ενεργητικής πολιτικής και διπλωματικής στάσης (και κουλτούρας ασφάλειας) όσο κι αναφορικά με τον τρόπο που αντιλαμβάνεται τις εξελίξεις της επόμενης ημέρας τόσο η κυβέρνηση όσο και το σύνολο του πολιτικού προσωπικού της χώρας, μακριά από υπεραπλουστεύσεις ή δηλώσεις με απουσία ενσυναίσθησης τύπου «ευκαιρία για την Κύπρο, ο πόλεμος». Ο πόλεμος στη Μέση Ανατολή, που τελεί υπό διαμόρφωση, όχι μόνο ξανασχεδιάζει τον χάρτη της περιοχής, τελείως διαφορετικά κατά μια ειρωνεία της Ιστορίας από την σχετική παρουσίαση του Νετανιάχου από το βήμα της Γ.Σ. του ΟΗΕ προ εβδομάδων, αλλά εμπεριέχει και τα στοιχεία μιας νέας προσέγγισης για την περιοχή από την οποία η Κύπρος μπορεί να βγει ισόποσα κερδισμένη ή χαμένη λόγω του δικού της υπαρκτού θέματος, του Κυπριακού.

ΑΡΘΡΟ / Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Η μεγάλη εικόνα

Σε λιγότερο από οκτώ μήνες θα πάμε στις κάλπες. Σε μια ιδιαίτερη και ιδιόμορφη εκλογική μέρα όπου θα ψηφίσουμε ταυτόχρονα και για ευρωεκλογές και για τις τοπικές εκλογές σε έναν νέο εκλογικό χάρτη. Συνενώσεις δήμων, επαρχιακά συμβούλια με ενοποίηση υπηρεσιών είναι μόνο μερικές από τις αλλαγές που θα δούμε στις 9 Ιουνίου. Σε όλο αυτό το «εκλογικό κοκτέιλ» οφείλουμε να κάνουμε μια ψυχραιμη ανάλυση, βάζοντας σε μια σειρά και τη σημαντικότητα των αναμετρήσεων αλλά και σε προτεραιότητα το τι θέλουμε να πετύχουμε στον Δημοκρατικό Συναγερμό.

Στη δική μου αντίληψη, η πιο σημαντική αναμέτρηση είναι αυτή των ευρωεκλογών. Εκεί θα καταγραφεί και η κατάταξη, και η επιτυχία ή μη της παράταξης. Ο στόχος είναι, ή πρέπει να είναι, προφανώς

η πρωτιά και η καταγραφή ενός ποσοστού κοντά στο 30%. Και αυτός ο στόχος δεν πρέπει να είναι μόνο ένα σύνθημα, αλλά να προέρχεται από αυτά που πιστεύουμε και προσβέουμε. Από την πίστη μας στην Ευρώπη από την πρώτη μέρα, και την πίστη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, από τους δεσμούς που εκεί κτίσαμε και καθημερινά οικοδομούμε. Είμαστε η παράταξη με τον πλέον ευρωπαϊκό προσανατολισμό και αυτό πρέπει να αντικατοπτρίζεται και στις εκλογές. Βεβαίως, δεν μπορεί να γίνει αυτό χωρίς συστηματική και συνεχή προσπάθεια. Η ηγεσία του Δημοκρατικού Συναγερμού πρέπει να δώσει έμφαση σε αυτή την εκλογική αναμέτρηση. Να την εντάξουμε στον πολιτικό μας λόγο, να υπογραμμίσουμε και να καταδείξουμε το διαχρονικό μας πλεονέκτημα από τα άλλα κόμματα που διεκδικούν ψήφο. Να φροντίσουμε

να έχουμε ένα ψηφοδέλτιο που και ανταγωνιστικό να είναι, για να διασφαλίσει ένα ψηλό ποσοστό, αλλά και να αντανακλά τις κοινές αξίες της παράταξης, του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι δημοτικές εκλογές είναι επίσης σημαντικές. Στη δική μου αντίληψη ένα σκαλοπάτι πιο κάτω από τις ευρωεκλογές. Κανείς δεν είπε να μην ασχοληθούμε εγκαίρως και με σοβαρότητα. Χρειάζεται όμως εδώ να δούμε πάλι τι θέλουμε. Κατανοώ την ανάγκη για συνεργασίες. Πρέπει να δούμε τη βασική αρχή τους. Είναι διαφορετικό, αφού συμφωνήσουμε πως οι τοπικές εκλογές αφορούν τις τοπικές κοινωνίες, να πάμε και να στηρίξουμε από κοινού, με άλλα κόμματα, υποψήφιους που η προσωπικότητά τους, το έργο τους, μας πείθουν πως αξίζουν τη στήριξη μας, και

είναι εντελώς διαφορετικό να κατάρτισουμε συνεργασίες με ένα παλαιομοδίτικο δρόμο διαμοιρασμού δήμων και αντιδήμων όπου τα πρόσωπα θα πρέπει να «εφευρεθούν» σε δεύτερο χρόνο. Συνεργασίες που χωρίς να καθοριστεί εκ των προτέρων η στρατηγική τους βάση ή και το διά ταύτα είναι καταδικασμένες να αποτύχουν. Ελ-loxεύει ο κίνδυνος να λειτουργήσουμε ως διαμεσολαβητές των συγκυβερνώντων κομμάτων, διασσελεύοντας ακόμη περισσότερο τη δική μας συνοχή. Η επωδός της απομόνωσης μας δεν μπορεί να είναι η απάντηση σε κάθε ερώτημα και να προχωράμε χωρίς αρχή, μέση και τέλος.

Χρειάζεται, βεβαίως, πρώτα να έχουμε στο μυαλό μας την ικνπλάτηση του περιβάλλοντος. Όπως τη διατυπώσαμε με πολλές αφορμές. Πως είμαστε στην αντιπολίτευση,

και πως τα κόμματα με τα οποία συζητάμε για συνεργασίες στις δημοτικές εκλογές, είτε μεμονωμένες είτε συνολικές, είναι στη συγκυβέρνηση. Θα χρειαστεί καλό αφήγημα για το πώς και γιατί συνεργασίες που χωρίς να καθοριστεί εκ των προτέρων η στρατηγική τους βάση ή και το διά ταύτα είναι καταδικασμένες να αποτύχουν. Ελ-loxεύει ο κίνδυνος να λειτουργήσουμε ως διαμεσολαβητές των συγκυβερνώντων κομμάτων, διασσελεύοντας ακόμη περισσότερο τη δική μας συνοχή. Η επωδός της απομόνωσης μας δεν μπορεί να είναι η απάντηση σε κάθε ερώτημα και να προχωράμε χωρίς αρχή, μέση και τέλος.

Χρειάζεται πάντοτε να θυμόμαστε πως καθοδηγούμαστε, ως παράταξη, από το καταστατικό μας. Και εκεί που ίσως να πιστεύουμε πως είμαστε μπροστά σε ένα αδιέξοδο, να βρίσκουμε εκεί τις λύσεις. Η κάλπη μπορεί να δώσει διέξοδο και σε εσωτερικά ζητήματα. Είναι η πιο διαφανής, η πιο καθαρή λύση, είναι άλλωστε και η πιο υγιής διαδικασία.

Ο δρόμος προς τις εκλογές είναι μακρύς και δύσκολος. Για να τον διαβούμε με επιτυχία πρέπει να καθορίσουμε την πορεία, και χωρίς παλινδρομήσεις να την ακολουθήσουμε. Αυτός είναι ενίοτε ο τραχύς αλλά σίγουρος δρόμος προς τις νίκες, μικρές και μεγάλες.

Ο κ. Δημήτρης Δημητρίου είναι Βουλευτής Λευκωσίας ΔΗΣΥ, πρόεδρος Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Θεσμών twitter: @dmdemetriou

Κυπριακές Αξίες, Παγκόσμιας Αποδοχής

1880 εργαζόμενοι παγκοσμίως	22 γραφεία παγκοσμίως	πωλήσεις σε 110 χώρες	29% των κυπριακών εξαγωγών
------------------------------------	------------------------------	------------------------------	-----------------------------------

Φρενάρει τα ενεργειακά η κρίση

Γ. Παπαναστασίου και Α. Συρίγος σκιαγραφούν το αποτύπωμα των εχθροπραξιών στο Ισραήλ σε Κύπρο και ευρύτερη περιοχή

Του **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ**

Η κατάσταση που επικρατεί την παρούσα στιγμή στο Ισραήλ αναμένεται να αφήσει το αποτύπωμά της στο πλέγμα των διακρατικών σχέσεων του εβραϊκού κράτους με τον αραβικό κόσμο και τις προσπάθειες εξομάλυνσης της κατάστασης με χώρες του αραβικού κόλπου και σε δεύτερη φάση με άλλα κράτη της περιοχής, όπως η Κύπρος, σε θέματα κοινού ενδιαφέροντος όπως τα ενεργειακά. Οι απόψεις των ειδικών συγκλίνουν πως η επόμενη μέρα θα αποκαλύψει μια νέα Μέση Ανατολή όχι τόσο ως αποτέλεσμα των στρατιωτικών αντιποίνων του Ισραήλ αλλά σε προτεραιότητες και πολιτικές επιλογές στον τομέα των περιφερειακών συνεργασιών. Ένα ζήτημα το οποίο ενδιαφέρει ζωηρά κράτη της περιοχής που δεν είναι μέρος του προβλήματος, αλλά επηρεάζονται από το ξέσπασμα των εχθροπραξιών. Ο υπουργός Ενέργειας Γιώργος Παπαναστασίου και ο αναπληρωτής καθηγητής Διεθνούς Δικαίου του Πάντειου Πανεπιστημίου Άγγελος Συρίγος σκιαγραφούν στην «Κ» το σήμερα και το αύριο της κρίσης στην περιοχή της Μέσης Ανατολής, δίνοντας έμφραση σε κορυφαία ζητήματα περιφερειακής συνεργασίας όπως είναι τα ενεργειακά. Και οι δύο συμφωνούν πως το τρομοκρατικό κτύπημα της Χαμάς θα επιφέρει καίριο πλήγμα στις πολύχρονες προσπάθειες εξομάλυνσης των σχέσεων του Ισραήλ με αραβικές χώρες, ενώ θα διαφοροποιήσει τις προτεραιότητές του, σε γεωπολιτικά ζητήματα σε σχέση με κορυφαία ζητήματα συνεργασίας με άλλα κράτη της περιοχής προς δυσμάς.

Ενέργεια

Το τελευταίο διάστημα και μετά την επιστροφή του Βενιαμίν Νετανιάχου στην πρωθυπουργία, Κύ-

Στο ψυγείο φαίνεται να μπαίνουν δύο επιτροπές που συστάθηκαν μεταξύ Κύπρου και Ισραήλ με έργο την επιτάχυνση των διαδικασιών κατασκευής ηλεκτρικού καλωδίου και αγωγού ΦΑ από τα ισραηλινά κοιτάσματα στο Βασιλικό.

Στο νέο περιβάλλον μετά τον τερματισμό της κρίσης, το καλώδιο EuroAsia Interconnector καθώς και ο αγωγός ΦΑ EastMed πιστεύεται πως θα σπκώσουν το βάρος των νέων ενεργειακών σχεδιασμών που θα γίνουν.

προς και Ισραήλ είχαν θέσει σε υψηλή προτεραιότητα δύο κομβικά θέματα ενεργειακής συνεργασίας που έχουν να κάνουν με την ασφάλεια και επάρκεια του εβραϊκού κράτους σε ηλεκτρική ενέργεια. Την επιτάχυνση των διαδικασιών προς υλοποίηση του έργου για το ηλεκτρικό καλώδιο, EuroAsia Interconnector, και του τμήματος μέχρι την Κύπρο, σε πρώτη φάση. Το άλλο έργο το οποίο και αυτό φαίνεται να καίει

το γειτονικό κράτος είναι η μεταφορά φυσικού αερίου (ΦΑ) από τα ισραηλινά κοιτάσματα στην Κύπρο για σκοπούς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, μέρος της οποίας θα διοχετεύεται προς το Ισραήλ. Δύο έργα τα οποία απασχόλησαν τους ηγέτες των δύο χωρών τόσο κατά την επίσκεψη του Ισραηλινού πρωθυπουργού στη Λευκωσία όσο και του προέδρου της Δημοκρατίας στο Ισραήλ.

Στο ψυγείο

Χριστοδουλίδης και Νετανιάχου συμφώνησαν στη σύσταση δύο επιτροπών οι οποίες σε εντατικούς ρυθμούς θα έδιναν ώθηση στα ενεργειακά έργα κοινού ενδιαφέροντος. Οι επιτροπές αυτές ήδη έβαλαν μπροστά το πρακτικό κομμάτι υλοποίησης όσων συμφωνήθηκαν, και πριν από την έναρξη των εχθροπραξιών είχε προγραμματιστεί η τέταρτη συνάντησή τους. Ωστόσο, το τρομοκρατικό κτύπημα αφήνει το αποτύπωμά του, μιας και η επιτροπή για το ισραηλινό ΦΑ προς

την Κύπρο έχει ήδη παγώσει τις εργασίες της, ενώ η άλλη για τη διασύνδεση με το ηλεκτρικό καλώδιο συνεχίζεται, ωστόσο οι εκτιμήσεις που υπάρχουν στη Λευκωσία δείχνουν πως είναι θέμα χρόνου να παγώσουν και εδώ οι εργασίες της. Αυτή τη στιγμή παραμένει άγνωστος ο χρόνος αναγκαστικής απραξίας παρά το ζωηρό ισραηλινό ενδιαφέρον να καλύψει τις ανάγκες του σε ηλεκτρική ενέργεια, ισχύς 4 γιγαβάτ, τα επόμενα χρόνια.

Αγωγός προς Τουρκία

Το άλλο ενεργειακό έργο, η τύχη του οποίου αμφισβητείται, είναι ο αγωγός ΦΑ, ο οποίος θα μεταφέρει τα ισραηλινά κοιτάσματα στις ευρωπαϊκές αγορές μέσω Τουρκίας. Ένα έργο στρατηγικής σημασίας για το Ισραήλ, το οποίο εγκαταλείφθηκε μετά τη διατάραξη των σχέσεων της χώρας με την Τουρκία, μετά τα γεγονότα στο τουρκικό πλοίο Mavi Marmara. Η εξομάλυνση των σχέσεων των δύο κρατών έφερε

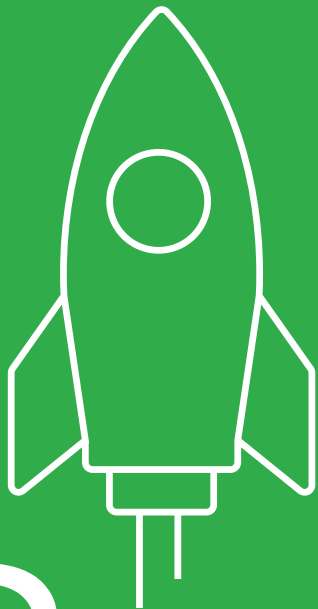
και πάλι στο προσκήνιο την κατασκευή του, με τις πλευρές να έχουν ξεκινήσει συζητήσεις. Ωστόσο, το τρομοκρατικό κτύπημα της Χαμάς δημιουργεί ερωτηματικά, με τον αναπληρωτή καθηγητή Διεθνών Σχέσεων του Παντείου Πανεπιστημίου Άγγελο Συρίγο να εκτιμά πως το πρώτο αποτύπωμα των εχθροπραξιών θα αφορά τον τουρκικό αγωγό. Όπως εξήγησε στην «Κ» ο κ. Συρίγος, η οποία προοπτική υπήρχε, τελείωσε. «Γινόντουσαν συσκέψεις μεταξύ Ισραήλ και Τουρκίας για μεταφορά ΦΑ. Αυτό τελείωσε τώρα είτε από κερσαίο αγωγό είτε από θαλάσσιο, κοντά στα χωρικά ύδατα Λιβάνου – Συρίας. Έχει τελειώσει αυτή η ιστορία».

Κοίτασμα «Αφροδίτη»

Στην εξίσωση των επιπτώσεων στα ενεργειακά εντάσσεται και το κοιτάσμα «Αφροδίτη». Το τελευταίο διάστημα είχαν ενταθεί οι διαβουλεύσεις για τερματισμό της διένεξης που υπάρχει μεταξύ Κύπρου και Ισραήλ για διευθέτηση της διαφοράς με το κομμάτι του κοιτάσματος που εισέρχεται εντός της ισραηλινής ΑΟΖ. Στη Λευκωσία εκτιμούν πως και οι επαφές των δύο πλευρών να καταλήξουν σε συμφωνία θα έχουν την ίδια τύχη με τις δύο επιτροπές για το ισραηλινό ΦΑ και ηλεκτρικό καλώδιο. Η κυπριακή πλευρά αναμένει απάντηση από την ισραηλινή για σύναψη διακρατικής συμφωνίας, η οποία θα ρυθμίζει το ζήτημα. Ωστόσο, η απουσία ανθρώπινου δυναμικού από πλευράς Ισραήλ την παρούσα στιγμή θεωρείται βέβαιο πως θα καθυστερήσει τις διαβουλεύσεις περαιτέρω. Εδώ να υπενθυμίσουμε πως το κοιτάσμα «Αφροδίτη» εισέρχεται σε ποσοστό 5% εντός της ισραηλινής ΑΟΖ και πως οι διαβουλεύσεις συνεχίζονται από την εποχή που στο υπουργείο Ενέργειας ήταν ο Νεοκλής Συλικιώτης.

EastMed και EuroAsia Interconnector

Στο περιβάλλον που έχει δημιουργηθεί, τόσο ο κ. Παπαναστασίου όσο και ο κ. Συρίγος συμφωνούν πως το κτύπημα της Χαμάς θα επιφέρει πλήγμα στις σχέσεις του εβραϊκού κράτους με τα κράτη του Αραβικού Κόλπου καθώς και τη συνεργασία στον τομέα της ενέργειας. Ο αναπληρωτής καθηγητής Διεθνούς Δικαίου θεωρεί ότι η επίθεση της Χαμάς στην ουσία σκότωσε την πιθανότητα να υπάρξει συμφωνία με τη Σαουδική Αραβία. Ωστόσο, το ερώτημα που υπάρχει είναι το κατά πόσο θα επηρεαστούν οι σχέσεις του Ισραήλ με τις αραβικές χώρες που έχει υπογράψει συμφωνία. Ο κ. Συρίγος εκτιμά πως δεν κινδυνεύουν, ωστόσο διαβλέπει πρόβλημα στην εμβάθυνση των σχέσεων. Στο ίδιο μήκος κύματος κινείται και η εκτίμηση του υπουργού Ενέργειας, ο οποίος πιστεύει πως το Ισραήλ στον τομέα της ενέργειας θα στραφεί προς δυσμάς και σε άλλες χώρες της περιοχής όπως η Κύπρος και η Ελλάδα. Εξέλιξη που ενδεχομένως να διαφοροποιήσει το σημερινό πλαίσιο περιφερειακών συνεργασιών. Υπό τις περιστάσεις το ηλεκτρικό καλώδιο και ο αγωγός ΦΑ EastMed θεωρείται πως είναι ενεργειακά έργα στα οποία θα πέσει το μεγαλύτερο βάρος. Στο πλέγμα των εναλλακτικών επιλογών πρέπει να συμπεριληφθεί και η παραγωγή LNG στο Βασιλικό τερματικό, στο οποίο θα μπορούν να καταλήγουν και τα ισραηλινά κοιτάσματα.

B-start

Κάνε καλή αρχή με Business Start

Ισχύουν όροι | Cyta Business Call Center 150

Μαζί από την αρχή

Ολοκληρωμένες Λύσεις για νέες επιχειρήσεις

Σταθερή | Ίντερνετ | Υπηρεσία Cloud | Κινητή

Δωρεάν εγκατάσταση και πολλά προνόμια

Μέχρι 25% έκπτωση στη μηνιαία συνδρομή για 12 μήνες

Το Ισραήλ έχει δικαίωμα ν’ αμυνθεί

Του **ΙΩΑΝΝΗ ΚΑΣΟΥΛΙΔΗ**

Η έκπληξη για την επίθεση της Χαμάς δεν αφορούσε μόνο τις ισραηλινές Δυνάμεις Ασφαλείας. Ήταν έκπληξη

και για τους πολίτες του Ισραήλ, έκπληξη για όσους παρατηρούσαν τα δρώμενα στο Ισραήλ που θεωρούσαν ότι οι Παλαιστίνιοι ήταν ελεγχόμενοι και βασικά εύκολα θα κατέστελλαν οι Δυνάμεις Ασφαλείας οποιαδήποτε εξέγερση και έκπληξη για τη Λωρίδα της Γάζας, γιατί η Χαμάς απέφυγε να επιπλακεί η ίδια και άφηνε την Ισλαμική Τζιχάντ να εκτοξεύει ρουκέτες κ.λπ. Τώρα καταλαβαίνουμε ότι προετοιμαζόταν για την οργάνωση της παρούσας επιχείρησης σε χρόνο που θα επέλεγε. Αφωνη, όμως, και με βδελυγμία ολόκληρη η διεθνής κοινότητα και η ισραηλινή κοινωνία είδαν τη βαρβαρότητα του τρομοκρατικού χαρακτήρα της επίθεσης. Στόχος δεν ήταν μόνο ο στρατός του Ισραήλ αλλά και οι άμαχοι, γυναίκες, παιδιά και ηλικιωμένοι, με πολλά φρικτά παραδείγματα όπως η σφαγή αδιακρίτως 260 αμάχων νεαρών που διασκέδασαν σε ένα φεστιβάλ, η επίθεση σε ένα κιμπούτς όπου όλοι οι κάτοικοι –γυναίκες,

Το Ισραήλ θα πρέπει να ζυγίσει προσεκτικά την αποτελεσματικότητα των στόχων του ώστε να μην κατηγορηθεί για εμφανείς παραβιάσεις του Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου.

παιδιά και ηλικιωμένοι– δολοφονήθηκαν εν ψυχρώ και ακόμα δεν έφτασαν στο φως κι άλλες φρικαλεότητες.

Δεν πρέπει να υπάρχει καμία αμφιβολία ότι το Ισραήλ έχει το δικαίωμα να αμυνθεί. Πρέπει να εκκαθαρίσει όλους τους τρομοκράτες που διείσδυσαν σε πόλεις και χωριά στο νότιο Ισραήλ. Πρέπει να αναζητήσει και ν’ απελευθερώσει όσους περισσότερους απαχθέντες μπορεί. Έχει και το δικαίωμα να κυνηγήσει τη Χαμάς στη Γάζα και να της επιφέρει τέτοια πλήγματα που να καταστρέψει ουσιαστικά τη στρατιωτική της ικανότητα να συνεχίσει τις τρομοκρατικές της δραστηριότητες στα χρόνια που έρχονται.

Όμως το Ισραήλ θα πρέπει να ζυγίσει προσεκτικά την αποτελεσματικότητα των στόχων –που ανέφερα στην προηγούμενη παράγραφο– από τη μία, και από την άλλη να μην κατηγορηθεί για εμφανείς παραβιάσεις του Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου, την αποφυγή συλλογικής τιμωρίας δικαίων και αδικών και τον αποκλεισμό της Γάζας στον βαθμό που θα προκαλέσει πείνα και

δυστυχία στους αμάχους, στις γυναίκες, και την αποφυγή της στέρησης του πληθυσμού από φάρμακα και υλικό για τα τοπικά νοσοκομεία. Η διπλωματική προσπάθεια των ΗΠΑ με τις κυβερνήσεις της Αιγύπτου και του Ισραήλ για αντιμετώπιση της ανθρωπιστικής κατάστασης με τη δημιουργία ανθρωπιστικού διαδρόμου για τους αμάχους και φαρμακευτική βοήθεια, προσφέρει τη διέξοδο στο Ισραήλ για να μη χάσει τη διεθνή συμπαράσταση που εκφράστηκε το περασμένο Σαββατοκύριακο με κριτική για θέματα Ανθρωπιστικού Δικαίου.

Πρέπει να χαιρετήσουμε την πρόσκληση Νετανιάχου για κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας, τη δημιουργία Μικρού Υπουργικού Συμβουλίου για να χειριστεί την κρίση χωρίς τη συμμετοχή κάποιων ακραίων υπουργών. Πρέπει να χαιρετίσουμε επίσης την αποστολή αεροπλανοφόρων και πολεμικού στόλου των ΗΠΑ για να αποτρέψει τη γενίκευση του πολέμου στην περιοχή με ό,τι αυτό θα συνεπαγόταν.

Τέλος, θα δούμε τις εξελίξεις μετά την ενδεχόμενη είσοδο των χερσαίων δυνάμεων εντός της Γάζας. Αναμένονται πολλά θύματα από τον ισραηλινό στρατό και από τους αμάχους. Ο στρατός θα έχει λιγότερα θύματα, αν λειτουργήσει σωστά η παροχή πληροφοριών από την κοινότητα πληροφόρησης, αν και αποδείχτηκε ανεπαρκής για να προειδοποιήσει ότι έρχεται επίθεση και τη μορφή που αυτή θα έπαιρνε.

Ο κ. Ιωάννης Κασουλίδης είναι τώως υπουργός Εξωτερικών.

Οι παγωμένες διενέξεις και το στάτους κβο

Της **ΕΡΑΤΩΣ ΚΟΖΑΚΟΥ ΜΑΡΚΟΥΛΛΗ**

Ο ανελέητος και καταστροφικός πόλεμος που εξελίσσεται από το Σάββατο 7 Οκτωβρίου στη γειτονιά μας, που στοίχισε τη ζωή σε αρκετές χιλιάδες ανθρώπους, στην πλειονότητά τους αμάχους, θα πρέπει να δράσει ως μια ισχυρή προειδοποίηση σε παγκόσμια κλίμακα. Το μήνυμα που στέλνεται, μέσα από αυτή την τραγωδία, είναι ότι οι συγκρούσεις που δεν επιλύονται και που η επίλυσή τους παραμένει σε εκκρεμότητα για μεγάλο χρονικό διάστημα, οι ούτω καλούμενες παγωμένες διενέξεις δεν μπορούν να παρέχουν οποιαδήποτε αισθήση ασφάλειας ή διατήρησης ενός συγκεκριμένου στάτους κβο. Αυτό γιατί, τίποτα δεν παραμένει το ίδιο, οι καταστάσεις αλλάζουν, τις περισσότερες φορές προς το χειρότερο, με τετελεσμένα που δημιουργούνται επί του εδάφους ή στο πολιτικό πεδίο, που καθιστούν την επίλυση των προβλημάτων δυσκολότερη, έως και αδύνατη.

Αυτό το είδαμε πρόσφατα στην περίπτωση του Ναγκόρνο Καραμπάχ, με βίαιες ανατροπές που σκόρπισαν τον θάνατο και την καταστροφή και προσφυγοποίησαν εκατοντάδες χιλιάδες ανθρώπους. Σήμερα, το βλέπουμε στον ολέθριο πόλεμο, που ξέσπασε μεταξύ Ισραήλ και Χαμάς, μετά τις αιφνιδιαστικές και μαζικές θηριωδίες κατά αμάχων στο εδάφος του Ισραήλ εκ μέρους της Χαμάς. Το επικίνδυνο κενό που δημιουργήθηκε μετά από μια πολύ μακρά περίοδο απουσίας διαπραγματεύσεων για την επίλυση του Παλαιστινιακού, την απομάκρυνση του Ισραήλ από τη συμφωνημένη βάση λύσης δύο κρατών και τη δημιουργία περαιτέρω σοβαρών τετελεσμένων επί του εδάφους, εξέθρεψε περισσότερο, τα πάθη και τη μίσση που κόκλαζαν για δεκαετίες, σε σημείο που η έκρηξη που ξέσπασε, να απειλεί να αλλάξει μια για πάντα την όλη γεωπολιτική κατάσταση στη Μέση Ανατολή. Το ανεπιθύητο Κυπριακό και το παρατεταμένο αδιέξοδο εγκυμονούν τους ίδιους κινδύνους.

Ο πόλεμος στο Ισραήλ και τη Γάζα θα είναι οπωσδήποτε μακρόχρονος και οι επιπτώσεις του θα επεκταθούν σε περιφερειακό και σε παγκόσμιο επίπεδο. Η Κύπρος απέχει μόνο 150 χιλιόμετρα από τις ακτές του Ισραήλ και είναι φυσικό ό,τι συμβαίνει στη γειτονική χώρα να έχει αντίκτυπο στη δική μας, κυρίως όσον αφορά τον τουρισμό από το Ισραήλ, αλλά και από άλλες χώρες, λόγω της εγκυπότητάς μας σε μια εστία ανάφλεξης. Οι

οικονομικές επιπτώσεις αυτού του πολέμου δεν μπορούν ακόμα να υπολογιστούν, γιατί θα εξαρτηθεί από τη διάρκειά του και κυρίως από το κατά πόσο θα υπάρξει τελικά εμπλοκή τρίτων χωρών, ιδιαίτερα αυτών που μπορούν να επηρεάσουν τις τιμές του πετρελαίου, κάτι που μέχρι στιγμής έχει αποφευχθεί.

Πέραν των οικονομικών συνεπειών, αυτό που κατά την άποψή μου είναι εξαιρετικά ανασυγκπητικό, είναι η σχεδόν πλήρης απουσία των Ηνωμένων Εθνών από την κρίση. Για πολλοστή φορά, όπως πρόσφατα στο Ουκρανικό και στο Ναγκόρνο Καραμπάχ, το Συμβούλιο Ασφαλείας –το κατεχόμενη όργανο αρμόδιο για διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας– βρίσκεται παραλυμένο και ανίκανο, κάτω από την απειλή βέτο, να συμβάλει με οποιοδήποτε τρόπο στον τερματισμό του πολέμου, λόγω διιστάμενων προσεγγίσεων μεταξύ των πέντε μόνιμων μελών. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, χώρες με τη μεγαλύτερη στρατιωτική ισχύ να παίρνουν τον

νόμο στα χέρια τους και να ενεργούν εκτός του πλαισίου των Ηνωμένων Εθνών, κάτι που στην περίπτωση της Κύπρου θα ήταν καταστροφικό, λαμβάνοντας υπόψη το αδιαμφισβήτητο χάσμα στρατιωτικής ισχύος, μεταξύ Τουρκίας και Κυπριακής Δημοκρατίας.

Ανάλογα με την εξέλιξη της πολεμικής σύρραξης και τις δευτερογενείς επιπτώσεις που τυχόν προκύψουν, με πιθανή εμπλοκή γειτονικών χωρών, μεγάλα κύματα Παλαιστινίων προσφύγων μπορεί να καταλήξουν και στην Κύπρο, προκαλώντας, δυννητικά, επιπλοκές και απειλές, που μπορεί να αγγίξουν και ευαίσθητα θέματα ασφάλειας, δεδομένης της πολύ στενής σχέσης και ταυτίσης της Κύπρου με το Ισραήλ. Θα πρέπει, ως θέμα υπαρκτικής αρχής, η στήριξη μας προς την Παλαιστινιακή Αρχή και τα δικαιώματα του παλαιστινιακού λαού για την ίδρυση του δικού τους κράτους και η καταδίκη μας στην πολιτική επικοινωνία, να τονίζεται σε κάθε περίπτωση, για να μην έχουμε στο τέλος οποιοσδήποτε παράπλευρες απώλειες στο Κυπριακό, από τυχόν αρνητική στάση Αραβικών χωρών έναντι μας, λαμβάνοντας υπόψη και τις προσπάθειες της Τουρκίας στον μουσουλμανικό κόσμο. Τέτοια πολυτέλεια δεν την έχουμε!

Η κα Εράτω Κοζάκου Μαρκουλλή είναι πρώην υπουργός Εξωτερικών.

Η διπλωματική προσπάθεια των ΗΠΑ με τις κυβερνήσεις της Αιγύπτου και του Ισραήλ για αντιμετώπιση της ανθρωπιστικής κατάστασης προσφέρει τη διέξοδο στο Ισραήλ για να μη χάσει τη διεθνή συμπαράσταση αναφέρει ο τώως ΥΠΕΣ Ιωάννης Κασουλίδης. Ο πόλεμος στο Ισραήλ και τη Γάζα θα είναι οπωσδήποτε μακρόχρονος και οι επιπτώσεις του θα επεκταθούν σε περιφερειακό και σε παγκόσμιο επίπεδο λέει η πρώην ΥΠΕΣ Εράτω Κοζάκου Μαρκουλλή.

Πόλεμος στη Μέση Ανατολή: «Πώς φτάσαμε εδώ;»

Του **ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΖΑΧΑΡΙΑΔΗ**

Ο τελευταίος γύρος βίας στη Μέση Ανατολή θα αποτελέσει ορόσημο στην ιστορία των αραβοισραηλινών διενέξεων. Το ερώτημα που πλανάται είναι «πώς φτάσαμε εδώ;». Στόχος του άρθρου είναι να παρουσιάσει τις αιτίες με έμφαση αρχικά σε συγκεκριμένα ιστορικά γεγονότα που αποτελούν το υπόβαθρο του παλαιστινιακού προβλήματος και εν τέλει σε πιο πρόσφατα γεγονότα.

Κανείς δεν μπορεί να κατανοήσει το παλαιστινιακό ζήτημα χωρίς να πάει πίσω στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο και την πτώση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Οι Βρετανοί υποσχέθηκαν στον Σαρίφη της Μέκκας Χουσεΐν Μπιν Αλί ότι θα υποστηρίξουν την ανεξαρτησία των Αράβων μέσω του ύπατου τους αρμοστή στην Αίγυπτο Μάχον σε επιστολές της περιόδου 1915-1916. Παράλληλα, υπόσχονταν στους Εβραίους Σιωνιστές τη δημιουργία ενός εβραϊκού κράτους στη γη της ιστορικής Παλαιστίνης μέσω της διακήρυξης του Μπάλφορρ τον Νοέμβριο του 1917. Αξιοσημείωτο είναι πως ο μόνος Εβραίος στο βρετανικό Υπουργικό Συμβούλιο, ο Έντουν Μόντγκαϊου, διαφώνησε με τη διακήρυξη, καθώς τόνιζε πως η περιοχή που οι Βρετανοί υπόσχονταν στους Εβραίους Σιωνιστές κατά πλειοψηφία κατοικείται από Άραβες μουσουλμάνους, προβλέποντας πως η κίνηση αυτή θα οδηγούσε σε αντιπαλότητα τις δύο κοινότητες. Δυστυχώς, είχε απόλυτο δίκαιο.

Την επαύριον του Πρώτου Παγκοσμίου

Πολέμου, η Παλαιστίνη γίνεται βρετανικό προτεκτοράτο. Κατά τη διάρκεια της περιόδου οι Βρετανοί προέκριναν τη μετάβαση πολλών Εβραίων από την Ευρώπη προς την Παλαιστίνη, πυροδοτώντας την αντιπαλότητα των δύο κοινοτήτων. Όταν το 1947 η Βρετανία αποχωρεί από την Παλαιστίνη, η περιοχή βυθίζεται σε εμπόλεμη κατάσταση και οι πολύ πιο έτοιμοι στρατιωτικά Εβραίοι, επικρατούν. Σύμφωνα με τον ιστορικό Ιλάν Παππέ, στη διαδικασία περίπου 500 χωριά και 11 πόλεις των Αράβων αφανίζονται από τον χάρτη και πάνω από 750.000 Άραβες Παλαιστίνιοι γίνονται πρόσφυγες, στη βάση μιας πολιτικής εκθάρωσης. Στη σύγκρουση εμπλέκονται και η Αίγυπτος, η Ιορδανία, η Συρία, μεταξύ άλλων, χωρίς να αλλάξουν τον ρου υπέρ των Παλαιστινίων.

Τα επόμενα χρόνια η μεταναστευτικά ρεύματα Εβραίων από την Ευρώπη πολλαπλασιάστηκαν. Ορόσημο αποτελεί το 1958 η ίδρυση της Φατάχ, της κυριότερης δύναμης πίσω από την Οργάνωση για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης (ΟΑΠ). Εν συνεχεία ο πόλεμος του 1967 κατέστησε το Ισραήλ κατοχική δύναμη καθώς πλέον είχε υπό τον έλεγχό του τα συριακά υψώματα Γκολάν, την αιγυπτιακή χερσόνησο του Σινά και εδάφη που ανήκαν στο κράτος της Παλαιστίνης σύμφωνα με το ερηνευτικό σχέδιο του ΟΗΕ του 1947. Ο πόλεμος του 1973 επιστρέφει το Σινά στην Αίγυπτο, αλλά η κατάσταση παραμένει αναλλοίωτη κατά τα άλλα με την ΟΑΠ να συνεχίζει την

ένοπλη αντίσταση εναντίον του Ισραήλ.

Τα επόμενα χρόνια σημαντικές εξελίξεις συμβαίνουν εντός του παλαιστινιακού μετώπου. Καταρχάς, το 1987 δημιουργείται η Χαμάς, ισλαμιστική οργάνωση, η οποία εμμένει στην καταστροφή του κράτους του Ισραήλ, αντιτίθεται στη Φατάχ και δρα στη βάση ενός δόγματος το οποίο χαρακτηρίζεται από τρομοκρατικές πρακτικές όπως οι επιθέσεις αυτοκτονίας και οι επιθέσεις έναντι αμάχων. Ταυτόχρονας, η ΟΑΠ μέσω της Φατάχ από τα τέλη της δεκαετίας του 1980 αλλάζει σταδιακά στρατηγική, οδηγώντας στη διαδικασία του Όσλο όπου εν τέλει εγκατέλειψε τον στρατιωτικό αγώνα και αναγνώρισε το κράτος του Ισραήλ με αντάλλαγμα την αναγνώριση του παλαιστινιακού κράτους και την αποχώρηση των Ισραηλινών από τα κατεχόμενα εδάφη. Η διαδικασία αυτή ουσιαστικά κατέρρευσε με τη δολοφονία του Γιτζάκ Ράμπιν το 1995 από Καχανιστές τρομοκράτες οι οποίοι ασπάζονταν τη δημιουργία ενός θεοκρατικού καθεστώτος στο Ισραήλ.

Η ήττα της Φατάχ και νίκη της Χαμάς στις βουλευτικές εκλογές του 2006. Η νίκη της Χαμάς οδηγεί και σε γεωγραφική διάσπαση της Παλαιστινιακής Αρχής καθώς μετά από τη διαμάχη που ξέσπασε για τον έλεγχο των σωμάτων ασφαλείας η Χαμάς ελέγχει τη Γάζα και η Φατάχ τη Δυτική Όχθη από το 2007. Αποτέλεσμα ήταν και ο αποκλεισμός της Γάζας από το Ισραήλ και την Αίγυπτο, μετατρέποντάς τη σε «μια ανοικτή φυλακή» με δύο εκατομμύρια

κόσμο σε μια έκταση ίση με το νησί της Άνδρου. Οι άθλιες συνθήκες διαβίωσης αποτελούν και το κατάλληλο περιβάλλον για τη ριζοσπαστικοποίηση των νέων της Γάζας ελώς και της απουσίας οποιασδήποτε διεξόδου. Παράλληλα, το Ισραήλ με τις ολοένα και πιο αυταρχικές του ηγεσίες την τελευταία δεκαετία, έχει επιδοθεί σε περαιτέρω καταπίεση μέσω της ουσιαστικής απόρριψης της λύσης δύο κρατών, τον συνεχιζόμενο εποικισμό της Δυτικής Όχθης και τη νομοθετική ρύθμιση του 2018 που χαρακτήρισε το Ισραήλ ως καθαρά ιουδαϊκό κράτος. Αξίζει να σημειωθεί πως οι δύο κυβερνητικοί εταίροι του Νετανιάχου πριν από τον σχηματισμό κυβέρνησης εθνικής ενότητας στόχο έχουν τη δημιουργία ενός θεοκρατικού σιωνιστικού καθεστώτος.

Η τελευταία σημαντική παράμετρος που οφείλουμε να αναλογιστούμε είναι και η διεθνής συγκυρία στη Μέση Ανατολή. Μετά από την εκλογή Τραμπ, οι προσπάθειες της αμερικανικής ηγεσίας στράφηκαν στην κανονικοποίηση των σχέσεων ανάμεσα σε κράτη του αραβικού κόσμου με το Ισραήλ, σε μια προσπάθεια επίλυσης του Παλαιστινιακού ερήμην των Παλαιστινίων. Μια τέτοια εξέλιξη θα συγκροτούσε ένα ενιαίο μέτωπο εναντίον του Ιράν και των εξαρτώμενων από αυτόν δρώντων όπως η λιβανέζικη Χεζμπολάχ, η Χαμάς και το καθεστώς Άσαντ. Οι συμφωνίες του Αβραάμ το 2020 έδειξαν τον δρόμο με το Μπακρέιν, τα ΗΑΕ και το Μαρόκο να αναγνωρίζουν

το Ισραήλ. Η πρόσφατη συμφωνία μεταξύ Ισραήλ και Λίβανου, παρά το ότι de jure βρίσκονται σε πόλεμο, για οριοθέτηση θαλασσίων ζωνών είναι ένα ακόμη βήμα προς αυτή την κατεύθυνση. Το σημαντικότερο όμως βήμα θα ήταν μια κανονικοποίηση μεταξύ Σαουδικής Αραβίας, της γητίδας χώρας του σουνιτικού Ισλάμ, και του Ισραήλ. Οι εξελίξεις αυτές σε συνάρτηση με την κατάσταση επί του εδάφους στη Γάζα αποτελούν τις άμεσες αιτίες της ενέργειας της Χαμάς.

Συνοψίζοντας, χωρίς να αντιμετωπιστούν οι συνθήκες που τροφοδοτούν τρομοκρατικές οργανώσεις, όπως τη Χαμάς, αλλά και θεοκρατικές πολιτικές δυνάμεις, όπως των υπερορθόδοξων εταίρων του Νετανιάχου, ο κύκλος βίας δύσκολα θα σπάσει. Η άποψη του γράφοντος είναι πως η ασφάλεια του Ισραήλ σε βάθος χρόνου περνά από την αναγνώριση αυτής της πραγματικότητας και την επαναφορά του θέματος στη βάση των δύο κρατών. Οποιαδήποτε αντίθετη κίνηση θα οδηγούσε στην πραγματικότητα ενός κράτους το οποίο για να παραμείνει σιωνιστικό και ιουδαϊκό τότε θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν πρακτικές ανάλογες με εκείνες του apartheid της Νοτίου Αφρικής ή ακόμη χειρότερα εθνικά καθαρώς. Δυστυχώς, το δεύτερο σενάριο παραμένει και το πιο πιθανό.

Ο Αλέξανδρος Ζαχαριάδης διδάσκει Διεθνείς Σχέσεις της Μέσης Ανατολής στο Τμήμα Διεθνών Σχέσεων του London School of Economics.

Συγκέντρωση πολεμικών στην Ανατολική Μεσόγειο

Δυτικά της Κύπρου ένα αμερικανικό αεροπλανοφόρο και ένα δεύτερο καθοδόν προς την περιοχή – Επανάληψη του σκηνικού του 2013

Του **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ**

Η κορύφωση των εχθροπραξιών μετά και το τελεσίγραφο του Ισραήλ στους κατοίκους της βόρειας Γάζας εντείνει περαιτέρω το κλίμα αβεβαιότητας που επικρατεί στο γειτονικό κράτος για γενίκευση της κρίσης στη Μέση Ανατολή. Η εικόνα που υπάρχει στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου είναι πολεμική και παραπέμπει στην κρίση που είχε ξεσπάσει το 2013 με τη σύγκρουση του δυτικού συνασπισμού κρατών με τη Συρία. Η έκδηλη ανησυχία για στρατιωτική εμπλοκή πέραν της Χαμάς λειτουργεί ως μαγνήτης για τη συσώρευση ναυτικών και αεροπορικών δυνάμεων δυτικών χωρών, με πρώτη τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, οι οποίες μετακινούν στην ευρύτερη περιοχή ασυνήθιστα μεγάλο όγκο στρατιωτικών δυνάμεων.

Δυτικά της Πάφου, σύμφωνα με καλά πληροφορημένες στρατιωτικές πηγές, παρατηρείται μεγάλη συσώρευση ναυτικών μονάδων επιφανείας με τεράστια δύναμη πυρός από θάλασσα και αέρα. Στρατιωτικές δυνάμεις που θεωρείται βέβαιο πως θα εμπλακούν στις εχθροπραξίες και στα σενάρια που θέλουν συνασπισμό ακραίων μουσουλμανικών στοιχείων της περιοχής κατά του εβραϊκού κράτους. Η όλη κατάσταση εκ των πραγμάτων αγγίζει και την Κύπρο, παρά τις ρητές διαβεβαιώσεις για εμπλοκή της μόνο στο ανθρωπιστικό κομμάτι της κρίσης. Από την άλλη, ουδείς

μπορεί να αγνοήσει τον απροσδιόριστο παράγοντα της χρονικής διάρκειας των εχθροπραξιών αλλά και του εύρους των πολεμικών συγκρούσεων.

Αμερικανικός στόλος

Ήδη στην περιοχή έχει αφιχθεί ένα από τα αεροπλανοφόρα του στόλου των ΗΠΑ, το «Gerald R. Ford», το οποίο χαρακτηρίζεται ως η μεγαλύτερη πολεμική μηχανή στο είδος της. Σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ» βρίσκεται δυτικά

Εκτός από τις αμερικανικές δυνάμεις στην περιοχή υπάρχει γαλλική παρουσία με μια φρεγάτα, ενώ πληροφορίες αναφέρουν πως το Ηνωμένο Βασίλειο θα αποστείλει δύο πολεμικά πλοία και αεροσκάφη για πτήσεις επιτήρησης.

της Κύπρου έχοντας ως συνοδεία έξι πολεμικά πλοία, τρία καταδρομικά τα: (Κ/Δ) Normandy, (Κ/Δ) «Ramage» και (Κ/Δ) «F. Roosevelt», δύο αντιτορπιλικά τα: (Α/Τ) «Thomas Hudner» και (Α/Τ) «Carney» και το πλοίο γενικής υποστήριξης (ΠΓΥ) «Medgar Evers». Το αεροπλανοφόρο έχει πλήρωμα 5.000 άτομα και στο κατάστρωμά του μεταφέρει 75 αε-

ροσκάφη έτοιμα προς απογείωση. Η δύναμη που μεταφέρει το «Gerald R. Ford» αυξάνει την παρουσία της πολεμικής αεροπορίας των ΗΠΑ στην περιοχή μιας και υπάρχει η δυνατότητα ανάπτυξης μαχητικών αεροσκαφών F-35, F-15, F-16 και A-10 ενός αεροσκάφους για βομβαρδισμό τεθωρακισμένων και άλλων επίγειων στόχων. Η αμερικανική παρουσία στην Ανατολική Μεσόγειο θα αυξηθεί περαιτέρω αν επιβεβαιωθούν οι πληροφορίες που έχουν μεταδοθεί για δεύτερο αεροπλανοφόρο που αναμενόταν να αποπλεύσει την περασμένη Παρασκευή από το Νόρφολκ της Βιρτζίνια. Η πλευρά των ΗΠΑ φαίνεται, όπως δήλωσε Αμερικανός αξιωματικός, να ανησυχεί για την εκτόξευση ρουκετών από τη λιβανέζικη, φιλοϊρανική οργάνωση Χεζμπολάχ προς το βόρειο Ισραήλ.

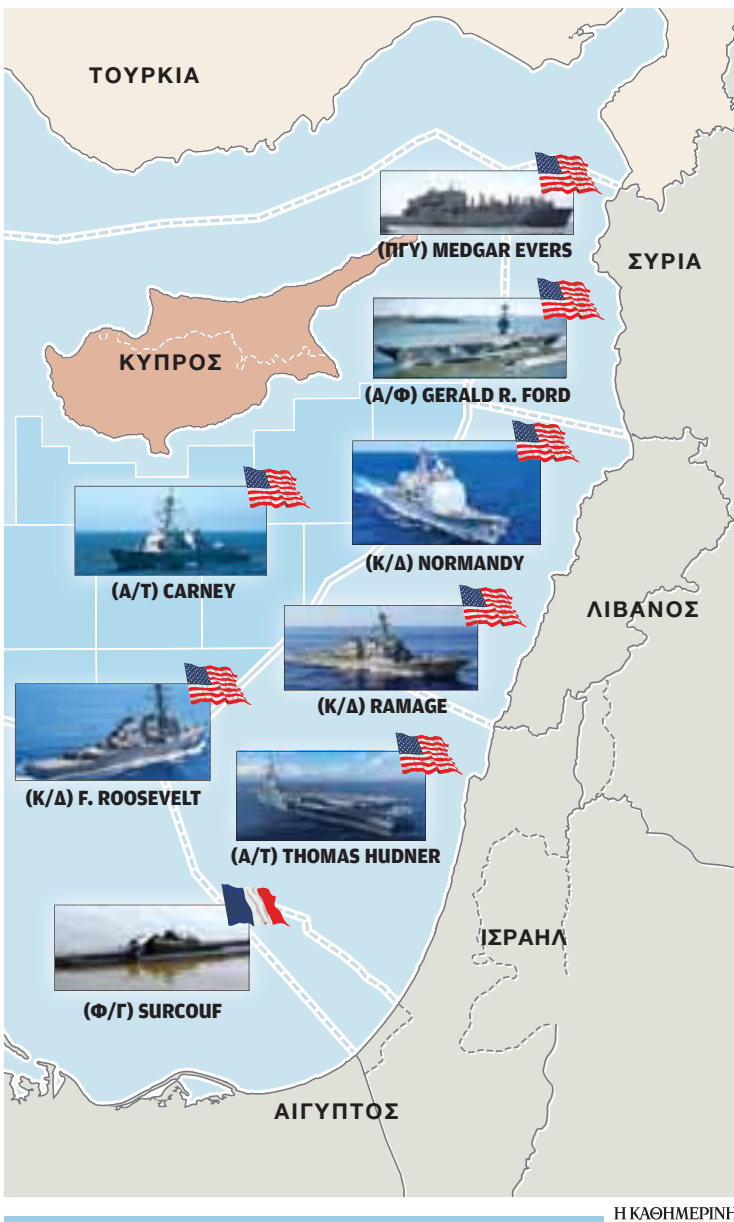
Γάλλοι, Βρετανοί, Ρώσοι

Στην ευρύτερη περιοχή παρουσία έχει και η Γαλλία με μια ναυτική μονάδα επιφανείας, παρουσία η οποία ωστόσο αναμένεται να αυξηθεί εάν και εφόσον η κρίση δεν υποχωρήσει. Δυτικά της Κύπρου πλέει το τελευταίο διάστημα η φρεγάτα του γαλλικού πολεμικού ναυτικού (Φ/Τ) «Surcouf» ενώ κάποιες ανεπιβεβαιωτές πληροφορίες κάνουν λόγο και για το ιταλικό πολεμικό πλοίο «Elettra». Όπως συνέβη στο παρελθόν και σε παρόμοιες κρίσεις, η Γαλλία στέλνει στην περιοχή της Μεσογείου το αεροπλανοφόρο «Charles de Gaulle». Στην

ευρωπαϊκή παρουσία στην Ανατολική Μεσόγειο θα πρέπει να προστεθεί και η Βρετανία, η οποία ωστόσο δεν έχει ανακοινώσει επίσημα αποστολή πολεμικών ναυτικών μονάδων. Δημοσίευμα των Times υποστήριζε την περασμένη Παρασκευή πως το Ηνωμένο Βασίλειο θα στείλει δύο σκάφη του Βασιλικού Ναυτικού και κατασκοπευτικά αεροπλάνα για να στηρίξει το Ισραήλ. Στις βρετανικές στρατιωτικές δυνάμεις θα πρέπει να συμπεριληφθούν και οι αεροπορικές, οι οποίες χρησιμοποιούν τις βάσεις στην Κύπρο για πτήσεις επιτήρησης, όπως έγινε στην κρίση το 2013. Στον αντίποδα των πολεμικών δυνάμεων, προς υποστήριξη του Ισραήλ βρίσκονται τα πολεμικά πλοία της Ρωσίας που σταθμεύουν μόνιμα στη ναυτική εγκατάσταση στην Ταρτούς της Συρίας. Με τη συμφωνία του 2017 η βάση μπορεί να φιλοξενήσει 11 πολεμικά πλοία –μεταξύ αυτών και πυρηνοκίνητα.

Κύπρος και Ε.Φ.

Στη συριακή κρίση για πρώτη φορά η Εθνική Φρουρά συμμετείχε ενεργά στο πλευρό του δυτικού συνασπισμού παρέχοντας στρατιωτικές διευκολύνσεις. Μάλιστα, την περίοδο εκείνη παρατηρήθηκε η ανάπτυξη αντιαεροπορικών συστημάτων της Εθνικής Φρουράς προς κάλυψη συγκεκριμένων στόχων κυρίως βρετανικού ενδιαφέροντος. Στην παρούσα φάση και προκειμένου να καθησυχαστούν οι όποιες ανησυχίες στρατιωτικές

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

πηγές έλεγαν στην «Κ» πως η κατάσταση που επικρατεί στην Ε.Φ. είναι η συνήθης. Στην περίπτωση όμως που οι εξελίξεις το απαιτούν και εφόσον υπάρξει ανάγκη και αίτημα, η Κύπρος θα ακολουθήσει την πρακτική του 2013, όταν ξεκάθαρα συντάχθηκε στο πλευρό του δυτικού συνασπισμού. Οι ίδιες πληροφορίες αναφέρουν πως μέχρι σήμερα δεν έχει ζητηθεί η παραχώρηση διευκολύνσεων για παρουσία στρατιωτικών δυνάμεων

άλλων χωρών επί κυπριακού εδάφους. Ενδεχόμενος τα δεδομένα να διαφοροποιηθούν, σημείωναν οι ίδιες πηγές, εάν προκύψει ανάγκη δημιουργίας ανθρωπιστικών γέφυρας για τη μετακίνηση Αμερικανών πολιτών ή άλλων χωρών από την περιοχή. Σε μια τέτοια περίπτωση δεν αποκλείεται η συνδρομή –κυρίως αμερικανικών– στρατιωτικών δυνάμεων κάτι που έχει συμβεί σε ανάλογες περιπτώσεις και στο παρελθόν.

Αμνηχανία και Βαβέλ στις Βρυξέλλες

Μετά το σοκ της επίθεσης, οι θεσμοί στρέφονται διπλωματικά στον Κόλπο – Διαφωνίες για τη βοήθεια στους Παλαιστίνιους

Βρυξέλλες, του ανταποκριτή μας **ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ**

Με αμνηχανία και με παιχνίδια ισορροπίας μεταξύ της στήριξης στο Ισραήλ απέναντι στην τρομοκρατική επίθεση της Χαμάς από τη μια, και την ανάγκη να αποφευχθεί η δυσανάλογη και συλλογική τιμωρία των Παλαιστινίων από την άλλη, προσπαθεί να διαχειρισθεί η Ευρωπαϊκή Ένωση το νέο πολεμικό μέτωπο που άνοιξε στην περιφέρεια της του περασμένου Σεπτεμβρίου. Οι Βρυξέλλες επενδύουν στις σχέσεις με τις χώρες του Κόλπου, και ιδιαίτερα το Κατάρ όπου βρίσκεται ο ηγέτης της Χαμάς, Ισμαήλ Χανιγιέ, στην προσπάθεια να ασκηθούν πιέσεις στην τρομοκρατική οργάνωση. Η πραγματικότητα είναι πως όσο και να καταδικάζει η Ε.Ε. τις ενέργειες και τις δηλώσεις της Χαμάς, ένα από τα λίγα εργαλεία που έχει είναι αυτό της διπλωματίας.

«Το γεγονός ότι υπάρχουν χώρες που έχουν επιρροή στη Χαμάς είναι ακριβώς ο λόγος για τον οποίο έχουμε έρθει σε εντατικές επαφές με αυτές τις χώρες, όπως τις χώρες στον Κόλπο», σημειώνει σχετικά ο εκπρόσωπος της Κομισιόν Πίτερ Στάνο την Παρασκευή μιλώντας σε δημοσιογράφους.

Στις αρχές της εβδομάδας ο ύπατος εκπρόσωπος Ζοζέπ Μπορέλ θέλησε να αξιοποιήσει τη συμπτωματική παρουσία του στο Ομάν για να στείλει μηνύματα και στις δύο πλευρές, αλλά και στον επίτροπο Βαρέλι, ο οποίος είχε ναρτίτερα ανακοινώσει διακοπή της βοήθειας σε όλους τους Παλαιστίνιους, όπως προέκυψε εκ των πραγμάτων χωρίς συντονισμό με το υπόλοιπο Κολέγιο των Επιτρόπων. Ανοίγοντας όμως ακόμα ένα πραγματικό ζήτημα, καθώς υπάρχει αναπάντητο ερώτημα κατά πόσο η Χαμάς μπορεί να εκμεταλλεύτηκε κονδύλια της Ε.Ε. σε οποιοδήποτε στάδιο.

Δηλώσεις ισορροπίας

Την ίδια στιγμή, οι ηγέτες των θεσμών στήριξαν από την πρώτη στιγμή το Ισραήλ, με την Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν και την Ρομπέρτα Μέτσολα να επισκέπτονται τη χώρα την Παρασκευή, συνδέοντας την επίθεση με τον παγκόσμιο αντισημιτισμό, και τονίζοντας παράλληλα τη γραμμή της Ε.Ε. πως για την επίθεση της Χαμάς δεν ευθύνονται όλοι οι Παλαιστίνιοι, και πως η οργάνωση υποσκάπτει τον αγώνα των Παλαιστινίων. Όμως καθώς η πρώτη εβδομάδα του πολέμου προχωρούσε, οι θεσμοί έψαχναν πώς να συνδυάσουν τη στήριξη στο Ισραήλ με την προτροπή να μην προ-

Οι ηγέτες των θεσμών στήριξαν από την πρώτη στιγμή το Ισραήλ, με την Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν και την Ρομπέρτα Μέτσολα να επισκέπτονται τη χώρα την Παρασκευή.

βεί με τη σειρά σε εγκλήματα πολέμου, ειδικά μετά την εντολή του ισραηλινού στρατού για μετακίνηση του πληθυσμού από τη βόρεια Γάζα και τη διακοπή της παροχής ηλεκτρισμού.

Απαντώντας σε επίμονες ερωτήσεις δημοσιογράφων, ο επικεφαλής εκπρόσωπος της Κομισιόν Έρικ Μαμέρ επανέλαβε τη θέση πως το Ισραήλ έχει το δικαίωμα της αυτοάμυνας «κατά τρόπο σύμφωνο με το διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο» και τη σημασία της προστασίας των αμάχων από όλες τις πλευρές. Σημείωσε πάντως πως η Ε.Ε. θεωρεί πως το Ισραήλ προειδοποίησε τους κατοίκους της Γάζας να μετακινηθούν, όπως οφείλει,

Ο Σαρλ Μισέλ υιοθέτησε από την Κυριακή έκκληση του γ.γ. του ΟΗΕ, μετά από τηλεφωνική τους επικοινωνία, πως πέρα από το δικαίωμα του Ισραήλ στην αυτοάμυνα, «δεν πρέπει να διακόψουμε την πολύ απαραίτητη αναπτυξιακή και ανθρωπιστική βοήθεια για τους πολίτες Παλαιστίνιους».

ζητώντας όμως την αποτροπή των ανθρωπιστικών επιπτώσεων για τις οποίες προειδοποίησαν τα Ηνωμένα Έθνη, προσθέτοντας από την άλλη πως ούτε η Χαμάς θα πρέπει να χρησιμοποιήσει τους αμάχους ως ανθρωπίνη ασπίδα.

Παράλληλα, ο Σαρλ Μισέλ υιοθέτησε από την Κυριακή έκκληση του γ.γ. του ΟΗΕ, μετά από τηλεφωνική τους επικοινωνία, πως πέρα από το δικαίωμα του Ισραήλ στην αυτοάμυνα «δεν πρέπει να διακόψουμε την πολύ απαραίτητη αναπτυξιακή και ανθρωπιστική βοήθεια για τους πολίτες Παλαιστίνιους», καθώς μια τέτοια ενέργεια θα τύχανε εκμετάλλευσης από τη Χαμάς.

Βαβέλ για τη βοήθεια

Ωστόσο τη Δευτέρα το απόγευμα, κι ενώ οι ΥΠΕΕ της Ε.Ε. αναμενόταν να συναντηθούν στο Ομάν για να συζητήσουν πώς θα απαντούσαν οι Βρυξέλλες στην επίθεση σε σχέση και με τη βοήθεια προς τους Παλαιστίνιους, ο επίτροπος για θέματα Γειτονίας και Διεύθυνσης Όλιβερ Βαρέλι ανακοίνωνε μέσω Twitter τη διακοπή όλων των πληρωμών σε οικονομική στήριξη προς τους Παλαιστίνιους, ύψους 691 εκατ. ευρώ.

Η ανακοίνωση Βαρέλι προκάλεσε αμέσως αντιδράσεις από κράτη-μέλη, και μάλιστα δημόσιες δηλώσεις από τους ΥΠΕΕ της Ισπανίας, της Ιρλανδίας και του Λουξεμβούρ-

γου, καθώς και της υπουργού Συνεργασίας για θέματα Ανάπτυξης του Βελγίου που τόνισε πως η ανθρωπιστική βοήθεια από τη χώρα της δεν θα σταματήσει. Λίγο μετά, ο επίτροπος Διαχείρισης Κρίσεων Γιάνες Λενάρτσκις τόνιζε σε δική του ανάρτηση πως η ανθρωπιστική βοήθεια στους Παλαιστίνιους δεν επηρεάζεται, με αξιωματούχους να εξηγούν σε δημοσιογράφους πως η επανεξέταση της βοήθειας αφορούσε την αναπτυξιακή βοήθεια για την Παλαιστινιακή Αρχή και ανάλογα έργα, και όχι ανθρωπιστική στήριξη, η οποία αποτελεί διαφορετικό πρόγραμμα.

Αργά το βράδυ της Δευτέρας ο κ. Μπορέλ επιχειρούσε από το

Ομάν να μεταδώσει ένα συγκεκριμένο ενιαίο μήνυμα, προσθέτοντας πως αν διαπιστωθεί πως τα όποια κονδύλια της Ε.Ε. χρησιμοποιήθηκαν από τη Χαμάς, θα πρέπει να υπάρξουν πολιτικές ευθύνες. Εκτίμησε πως αυτό είναι απίθανο, όμως πρόσθεσε πως θα πρέπει να γίνει έλεγχος.

Εφαγε X το Twitter

Εν τω μεταξύ, ο επίτροπος για την Εσωτερική Αγορά Τιερί Μπρετόν άνοιξε ένα διαφορετικό μέτωπο, με τον Έλον Μασκ, επικεφαλής της πλατφόρμας X (πρώην Twitter), με αφορμή αναφορές για αναρτήσεις και παραπληροφόρηση σχετικά με την επίθεση της Χαμάς κατά του Ισραήλ. Πρόκειται για την πρώτη μάχη μετά την εφαρμογή του Νόμου για τις Ψηφιακές Υπηρεσίες (Digital Services Act - DSA) ο οποίος ρυθμίζει θέματα παράνομου περιεχομένου, διαφήμισης και παραπληροφόρησης. Και το Twitter, με το νέο του καθεστώς, θεωρείται από ειδικούς πως δεν αντιμετωπίζει επαρκώς την παραπληροφόρηση και τη ρητορική μίσους από την Άκρα Δεξιά. Την Τρίτη ο κ. Μπρετόν ανάρτησε δημόσια επιστολή του προς τον Έλον Μασκ με την οποία ζήτησε ενημέρωση για τα μέτρα που λαμβάνει η πλατφόρμα, δίνοντας τελεσίγραφο 24 ωρών. Η ανάρτηση εξελίχθηκε σε ανταλλαγή δημόσιων μηνυμάτων, ωστόσο την Πέμπτη ανακοινώθηκε πως έχοντας λάβει κάποιες πρώτες πληροφορίες από το X, η Κομισιόν καταθέτει πλέον επίσημο αίτημα για κατάθεση πληροφοριών μέχρι τις 18 Οκτωβρίου. Αν η υπόθεση καταλήξει στην επιβολή προστίμων στο X, θα πρόκειται για την πρώτη τέτοια ενέργεια στο πλαίσιο του πολυαναμενόμενου DSA, δυνητικά σημαντικό πλήγμα στην επιχειρηματική δραστηριότητα της πλατφόρμας στην Ε.Ε., αλλά και προειδοποίηση για άλλες πλατφόρμες στον μακρύ πόλεμο της ρύθμισης του διαδικτύου.

Συνέντευξη στον **ΑΝΤΡΕΑ ΚΗΜΗΤΡΗ**

Τους λόγους που τελικά αποφάσισε να μην κατέλθει ως υποψήφιος δήμαρχος Λευκωσίας στις επικείμενες εκλογές εξηγεί σε συνέντευξή του στην «Κ» ο νομικός Αχιλλέας Δημητριάδης. Επισημαίνει ότι η τοπική αυτοδιοίκηση είναι σημαντική, αλλά, όπως αναφέρει, σε αυτή τη φάση δεν ταιριάζει με τις προτεραιότητές του. Ερωτηθείς πώς θα παραμείνει ενεργός πολιτικά, λέει ότι με φίλους και συνεργάτες σκέφτονται πώς θα προχωρήσουν και συζητούν τον ενδεχόμενο δημιουργίας μιας νέας πολιτικής δομής. Ο ίδιος τοποθετεί τον εαυτό του στον φιλελεύθερο χώρο και, αναλύοντας τον κομματικό χάρτη, αναφέρει ότι απουσιάζει μια πολιτική δύναμη στο Κέντρο που να στηρίζει πραγματικά τη λύση ΔΔΟ στο Κυπριακό. Δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην προσπάθεια δημιουργίας μιας Επιτροπής Αλήθειας στο μοντέλο της Νοτίου Αφρικής. Ασκεί έντονη κριτική στην κυβέρνηση Χριστοδουλίδη, λέγοντας ότι εκπέμπει την εικόνα μιας χαλασμένης πυξίδας. Εκφράζει ανησυχία για το Κυπριακό, επισημαίνει ότι θα χαθεί το τρένο αν μείνει εκτός της εξίσωσης των ελληνοτουρκικών και αναφέρει ότι αυτό που χρειάζεται είναι η ενεργειακή ειρήνη. Ο κ. Δημητριάδης παραθέτει επίσης και την άποψή του σχετικά με τη συζήτηση για αλλαγή του Συντάγματος.

–Είχατε πει προεκλογικά ότι ήρθατε για να μείνετε στην πολιτική ζωή του τόπου. Πώς αυτό θα συμβεί στην πράξη;

–Μετά τις εκλογές κράτησα επαφή με μια ομάδα φίλων και συνεργατών. Συζητάμε συστηματικά διάφορα θέματα και τοποθετούμε εκεί που κρίνουμε ότι χρειάζεται παρέμβαση. Πριν από την πρώτη Κυριακή των εκλογών είχα κάνει δημοσιογραφική διάσκεψη και είχα θέσει δώδεκα σημεία σχετικά με το Τίμιο Κράτος, τη Μία Κύπρο και Πράσινη και ότι η Δύση του Κυπριακού μάς συμφέρει. Για παράδειγμα, ακόμη και τώρα συμφωνούμε στον διαχωρισμό των εξουσιών του γενικού εισαγγελέα κάτω από το Άρθρο 113 του Συντάγματος, αλλά το ξεχάσαμε. Για το πόθεν έσχες, όλοι οι υποψήφιοι και κατ'επέκταση τα κόμματα που τους υποστήριζαν δεσμεύτηκαν στην υιοθέτηση του σχεδίου Πισσαριδη –Συρίμη –Παναγιωτίδη. Τι απέγινε; Στο Κυπριακό, είχα προτείνει να εισαγάγουμε μάθημα για την αγωγή του Ομοσπονδιακού Πολίτη, είχα εισηγηθεί να κάνουμε συζήτηση για το Πολιτειακό Σύνταγμα της Ομοσπονδίας Κύπρου. Αυτή τη θε-

Το σκεφτόμαστε για δημιουργία πολιτικής δομής

Με φίλους και συνεργάτες σκεφτόμαστε πώς θα προχωρήσουμε.

Το συζητούμε και υπάρχει υγιής προβληματισμός γι' αυτό το θέμα

«Δεν θα είμαι υποψήφιος δήμαρχος Λευκωσίας. Το σκέφτηκα, το ζύγισα, όμως η δική μου αντιμετώπιση είναι ότι προσπαθώ να κάνω πράγματα για το Κυπριακό και το Τίμιο Κράτος» λέει στην «Κ» ο Αχιλλέας Δημητριάδης.

“
Λείπει μια δύναμη στον κεντρικό χώρο, που να στηρίζει πραγματικά τη λύση ΔΔΟ και προς αυτή την κατεύθυνση χρειάζεται ένα νέο σχήμα.

ματολογία θέλω να αναπτύξω, μαζί και με άλλα πράγματα.

–Η εντύπωση που είχε δημιουργηθεί είναι ότι μετά τις εκλογές θα δημιουργούσατε κάποιου είδους πολιτική δομή, είτε ένα κόμμα ή μια κίνηση.

–Δεν βλέπω ότι η δημιουργία ενός κόμματος ή μιας κίνησης είναι ο μόνος τρόπος συμμετοχής στα κοινά. Νομίζω ότι και μόνο που είμαστε εδώ και συζητούμε προσφέρει μια καλή υπηρεσία, μια ανεξάρτητη φωνή για τα πολιτικά θέματα.

–Μπορούμε να πούμε κάτι περισσότερο γι' αυτή την προσπάθεια που μας περιγράφετε με φίλους και συνεργάτες; Αν θα υπάρξει κάτι πιο οργανωμένο; Το σκέ-

φτεστε για δημιουργία μιας πολιτικής δομής;

–Το σκεφτόμαστε. Με φίλους και συνεργάτες σκεφτόμαστε πώς θα προχωρήσουμε. Το συζητούμε και υπάρχει υγιής προβληματισμός γι' αυτό το θέμα.

–Υπάρχει κάποιο χρονικό πλαίσιο γι' αυτή την προσπάθεια;

–Δεν θέσαμε κάποιο χρονικό πλαίσιο, αλλά οι ευρωεκλογές δεν είναι στις σκέψεις μας.

–Θα είστε τελικά υποψήφιος δήμαρχος Λευκωσίας;

–Πολλοί με προέτρεψαν να το σκεφτώ και ότι θα ήταν μια καλή ιδέα. Έγιναν σοβαρές βολιδοσκοπήσεις από το ΑΚΕΛ και συναντήσεις. Το σκέφτηκα, το ζύγισα, όμως η δική μου αντιμετώπιση είναι ότι

προσπαθώ να κάνω πράγματα για το Κυπριακό και για το Τίμιο Κράτος. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση είναι σημαντική και η Λευκωσία είναι πολύ σημαντική, αλλά αισθάνομαι ότι σε αυτή τη φάση δεν ταιριάζει με τις προτεραιότητες που έχω θέσει. Επίσης, για προσωπικούς και επαγγελματικούς λόγους δεν θέλω τώρα να αφιερώσω όλο μου τον χρόνο σε κάτι τέτοιο. Δεν θα είμαι υποψήφιος. Είχαμε συνάντηση με τον κ. Στεφάνου, τον ενημέρωσα και τον ευχαριστώ.

–Δεν θα μπορούσατε να κάνετε τα πράγματα που σκέφτεστε αξιοποιώντας και τη θέση του δημάρχου Λευκωσίας σε περίπτωση εκλογής σας; Διότι η Λευκωσία έχει κάποιες ιδιαιτερότητες.

–Όντως, η Λευκωσία έχει και κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Είναι η τελευταία μοιρασμένη πρωτεύουσα της Ευρώπης. Τα κοινοτικά προγράμματα είναι πολύ σημαντικά. Αλλά μετά από μια προεκλογική εκστρατεία στην οποία αφιέρωσα όλο μου τον χρόνο, πρέπει να σκεφτώ λίγο και την επαγγελματική μου δραστηριότητα.

–Έχει να κάνει η απόφασή σας και με το ότι δεν σας στήριξε το ΑΚΕΛ στις προεδρικές εκλογές;

–Όχι, καμία σχέση. Δεν έχω κανένα αρνητικό συναίσθημα για ό,τι έγινε. Το γεγονός ότι σκέφτηκαν να με στήριξουν, με τιμά.

–Πώς σας φαίνεται το άνοιγμα του ΑΚΕΛ προς τον ευρύτερο προεδρευτικό χώρο, όπως τον ονομάζει, για δημιουργία μιας κοινωνικής συμμαχίας;

–Θεωρώ ότι είναι η φυσική εξέλιξη που θα έπρεπε να έχει. Αυτό το άνοιγμα είναι ο τρόπος που θα βοηθήσει το ΑΚΕΛ να μεγαλώσει.

–Πώς βλέπετε τον κομματικό-πολιτικό χάρτη; Δεν θεωρείτε ότι υπάρχει κενό;

–Ναι, αισθάνομαι ότι υπάρχει κενό και γι' αυτό κατέλθα ως ανεξάρτητος υποψήφιος στις εκλογές. Υπάρχει ένας χώρος που ουσιαστικά δεν καλύπτεται. Υπάρχουν, πιστεύω, δύο διαφορετικά επίπεδα. Η οικονομική, κοινωνική φιλοσοφία και το Κυπριακό. Στο πρώτο, θεωρώ ότι μειώθηκαν αρκετά οι διαφορές μεταξύ των κομμάτων. Στο Κυπριακό, τα δύο μεγάλα κόμματα υποστηρίζουν τη ΔΔΟ όπως την ξέρουμε, όμως, τα κόμματα του Κέντρου είτε της Κεντροδεξιάς ή της Κεντροαριστεράς έχουν ως κοινή συνισταμένη θέσεις που δεν συνάδουν με αυτή τη λογική. Η δική μου φιλοσοφία είναι καθαρά φιλελεύθερη. Στο Κυπριακό οι θέσεις μου είναι καλά γνωστές. Όσον αφορά την οικονομική θεωρία, θα έλεγα ότι είμαι στο κέντρο.

–Αρα πού εντοπίζετε το κενό;

–Λείπει μια δύναμη στον κεντρικό χώρο, που να στηρίζει πραγματικά τη λύση ΔΔΟ, και προς αυτή την κατεύθυνση χρειάζεται ένα νέο σχήμα.

–Τι πιστεύετε ότι στοίχισε στις εκλογές;

–Τις τελευταίες μέρες πριν από την κάλπη, οι τρεις κύριοι υποψήφιοι ήταν πολύ κοντά αριθμητικά και η πώλωση ήταν μεγάλη. Έπρεπε πολύ δυνατά η κομματική γραμμή και επικράτησε η θεωρία της χαμένης ψήφου. Είναι ενδεικτικό ότι τα ποσοστά που εξασφάλισε η δική μας προσπάθεια εκτός Κύπρου, όπου δηλαδή δεν έφτασε η πώλωση, ήταν αισθητά αυξημένα. Αισθάνομαι πολύ καλά που το έκανα. Θεωρώ ότι δώσαμε μια άλλη άποψη.

Η Επιτροπή Αλήθειας και η συζήτηση για αλλαγή του Συντάγματος

–Πού βρίσκεται η προσπάθεια σχετικά με την Επιτροπή Αλήθειας;

–Οι προσπάθειες για τη δημιουργία μιας Επιτροπής Αλήθειας δεν είναι κάτι καινούργιο. Ο ΜΚΟ Truth Now έχει πάνω από δέκα χρόνια ζωής με στόχο τη δημιουργία μιας Επιτροπής Αλήθειας στο μοντέλο της Νοτίου Αφρικής. Ήταν από τις βασικές προεκλογικές μου θέσεις. Η ιδέα υιοθετήθηκε από τον πρόεδρο της Δημοκρατίας στις 28 Ιουλίου 2023. Περιμένουμε από την τουρκοκυπριακή πλευρά και την Τουρκία να κάνουν το ίδιο. Υπάρχει σχέδιο δράσης για υλοποίηση, εφόσον υπάρξει συμφωνία. Είμαι σε επαφή με πρεσβείες και Τουρκοκύπριους για να δούμε πώς θα την προωθήσουμε. Συναντήθηκαν με τα μέλη της Διερευνητικής Επιτροπής Αγνοουμένων, τον Σεπτέμβριο είχα συνάντηση με τη Γραμματεία των Ηνωμένων Εθνών στη Νέα Υόρκη, τον Νοέμβριο θα είμαι στο Συμβούλιο της Ευρώπης, την Τρίτη θα είμαι στο Λονδίνο και το άλλο Σάββατο στο Ναυάλο για διάλεξη. Το ότι ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης υιοθέτησε την πρόταση, της δίνει ειδικό βάρος.

–Υπάρχει κάτι άλλο σε αυτό το επίπεδο;

–Υπάρχει ακόμη μια ιδέα για να δημιουργηθεί ένα δικονομικό Μνημείο για το Άγνωστο Θύμα στη μέση της νεκρής ζώνης εκεί που είναι το οδόφραγμα της Λήδρας, με σκοπό να δείξουμε πόσο θύμα είναι οι πολίτες σε οποιοδήποτε επίπεδο. Ο δικονομικός του χαρα-

κτήρας πιστεύω ότι θα είναι από τα πιο δυνατά Μέτρα Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης.

–Ποιος θα είναι ο συμβολισμός;

–Πιστεύω θα εκφράζει πολύ κόσμο, διότι στο τέλος της ημέρας είμαστε όλοι δυνητικά θύματα κάποιων καταστάσεων. Οι Ελληνοκύπριοι είναι θύμα της Τουρκίας και οι Τουρκοκύπριοι νιώθουν θύμα των Ελληνοκυπρίων. Χωρίς να εξισώσω το θύμα με τον θύτη, βλέπω έναν κοινό παρονομαστή, ο οποίος είναι ότι και οι δύο πλευρές έχουν

Η κυβέρνηση εκπέμπει εικόνα χαλασμένης πυξίδας. Δεν μπορεί ο πρόεδρος να είναι συνταξιούχος. Δεν γωνιάζει!

τα συμπλέγματα του θύματος.

–Ποια εικόνα εκπέμπει η κυβέρνηση Χριστοδουλίδη;

–Την εικόνα μιας χαλασμένης πυξίδας! Στο Κυπριακό ο πρόεδρος είπε για ευρωπαϊκή λύση. Πήγε στην Ευρώπη, αλλά δεν κατάφερε να διοριστεί απεσταλμένος. Μας είπε μετά για απεσταλμένο των Ηνωμένων Εθνών. Φαίνεται ότι κάτι γίνεται και μακάρι να γίνει. Το πρόβλημα όμως είναι η αξιοπιστία του κ. Χριστοδουλίδη στο εξωτερικό. Επειδή ήταν μέλος της κυβέρνησης Αναστασιάδη, έχει τα βαρίδια της αναξιοπιστίας της διακυβέρνησης αυτής. Στην Κύπρο

Υπάρχει ιδέα να δημιουργηθεί ένα δικονομικό Μνημείο για το Άγνωστο Θύμα στη νεκρή ζώνη εκεί που είναι το οδόφραγμα της Λήδρας, με σκοπό να δείξουμε πόσο θύμα είναι οι πολίτες σε οποιοδήποτε επίπεδο.

επειδή έγιναν προεδρικές εκλογές, εμείς θεωρούμε ότι έγινε μια νέα αρχή, όμως, στο εξωτερικό οι εκλογές αυτές δεν άλλαξαν κάτι, διότι ο κ. Χριστοδουλίδης από μέλος της κυβέρνησης Αναστασιάδη έγινε συνεχιστής της, άρα του έμειναν τα βαρίδια. Δεν είδα ακόμη κανένα βήμα που να τον διαφοροποιεί από την προηγούμενη αναξίπιστη κυβέρνηση. Στα θέματα εσωτερικής διακυβέρνησης, η κατάσταση είναι ακόμη πιο χάλια. Έχει υπάρξει μια πλήρης αποτυχία. Δεν μπορεί ο πρόεδρος της Δημοκρατίας να είναι συνταξιούχος. Δεν γωνιάζει! Αυτό ακριβώς δείχνει τη νοοτροπία πως,

ότι δεν είναι ποινικό αδίκημα, επιτρέπεται. Όμως, μεταξύ ποινικού αδικήματος και πολιτικής κουλτούρας υπάρχει το πολιτικό ήθος και η πολιτική δεοντολογία, την οποία δυστυχώς έχουμε καταρρίψει. Αυτά τα έχασε με τις συντάξεις, τους ατυχείς διορισμούς, με τον χειρισμό του θέματος του αρχηγού Αστυνομίας κ.ά. Όλα αυτά συνθέτουν μια εικόνα που κάνει τον πολίτη να νιώθει ανασφάλεια, ότι αυτός που ηγείται της κυβέρνησης δεν κάνει σωστά τη δουλειά του.

–Ναι, αλλά παραμένει για πέντε χρόνια.

–Στο Σύνταγμα μας αντιμετω-

πίζουμε το πρόβλημα του ελέγχου των υπερεξουσιών του προέδρου ως αποτέλεσμα της αποχώρησης των Τουρκοκυπρίων. Πώς το θεωρούσαμε; Αλλάζουμε το Σύνταγμα. Όμως για να αλλάξεις το Σύνταγμα δεν θα το δεις απλώς δικηγόρικα.

Πρέπει πρώτα να το δεις πολιτικά, διότι η αλλαγή του Συντάγματος, αν είναι τέτοια που αποτρέπει τη λύση της επανένωσης, τότε είναι ωσάν να στέλνεις σήμα στην άλλη πλευρά ότι εμείς θέλουμε δύο κράτη και προχωρούμε στον δρόμο μας. Αυτό είναι το πρόβλημα της αλλαγής του Συντάγματος.

–Δεν μπορούμε να πούμε ότι αλλάζουμε το Σύνταγμά μας και υιοθετούμε αυτό που σε περίπτωση ομοσπονδιακής λύσης του Κυπριακού θα αποτελεί το Σύνταγμα της ε/κ συνιστώσας πολιτείας;

–Δεν είναι τόσο απλό το θέμα.

Εάν σοβαρολογούμε ότι είμαστε έτοιμοι για Ομοσπονδία, το πρώτο πράγμα που θα έπρεπε να κάνουμε δεν είναι το Ομοσπονδιακό Σύνταγμα, διότι αυτό θα πρέπει να το συμφωνήσουμε με την άλλη πλευρά. Το Πολιτειακό Σύνταγμα μας μπορούμε να το κάνουμε μόνοι μας, όποτε θέλουμε. Κι εγώ θα έλεγα να κάνουμε κοινοβουλευτικό σύστημα με ασφαλιστικές δικλίδες την πλειοψηφία στη Βουλή και όχι προεδρικό.

–Θα μπορούσε να υιοθετηθεί πριν από ενδεχόμενη λύση του Κυπριακού;

–Για να κάνεις νέο Σύνταγμα πρέπει να κάνεις συντακτική συ-

νέλευση, και για να γίνει αυτό χρειάζονται τουλάχιστον ένα με δύο χρόνια. Ας αρχίσουμε να συζητούμε το Πολιτειακό Σύνταγμα στο πλαίσιο μιας Ομοσπονδίας και μέσα σε αυτό να τεθούν ασφαλιστικές δικλίδες για όσα μας προβληματίζουν. Ότι σήμερα εκλέγεται κάποιος και είναι εκεί για πέντε χρόνια, χωρίς να τον ελέγχει κανείς, διορίζει όποιον θέλει κ.λπ. Άρα αν γίνει η άσκηση για το τι θέλουμε και ας σκεφτούμε τι να κάνουμε αφού έχουμε κείμενο.

–Θα μπορούσε να γίνει το 2026 συντακτική συνέλευση;

–Ναι, αλλά εκεί θα έρθει το πολιτικό κόστος. Αν αλλάξεις το Σύνταγμα, οι Τουρκοκύπριοι θα σου πουν ορίστε, κάνεις ό,τι θέλεις και αλλάξεις και το Σύνταγμα. Ενώ εμείς λέμε όχι, σας περιμένουμε να έρθετε πίσω για να μετεξελιχθεί η Κυπριακή Δημοκρατία σε Ομοσπονδία.

–Στο Κυπριακό πώς βλέπετε τα πράγματα;

–Ανησυχώ μη χάσουμε το τρένο. Αισθάνομαι ότι το Κυπριακό μένει έξω από την εξίσωση των ελληνοτουρκικών. Έχουν οριστεί συναντήσεις Ελλάδας – Τουρκίας. Υπάρχει συνάντηση κορυφής στις 7 Δεκεμβρίου στην Θεσσαλονίκη. Εμείς που είμαστε;

–Πώς μπορούμε να είμαστε εκεί;

–Με το να πουν ό,τι θα κάνουμε κάτι. Αυτό που πιστεύω ότι χρειάζεται είναι η ενεργειακή ειρήνη. Θα περάσει αγωγός από την Λήδρα; Θα τους δώσουμε φυσικό αέριο; Θα πιάσουμε ρεύμα; Κάτι πρέπει να γίνει. Αλλά είμαστε δυστυχώς πίσω από τις εξελίξεις.

Οι δελφίνοι, οι αποσύρσεις και ο πόλεμος των ψηφοδελτίων

Το plan b

Την απόφαση να μην κατέλθει ως υποψήφιος για τη δημαρχία της Λευκωσίας ανακοίνωσε μέσω συνέντευξης στην «Κ» ο Αχιλλέας Δημητριάδης, σημειώνοντας πως αυτό που τον ενδιαφέρει είναι το Κυπριακό και το τίμιο κράτος. Η εξέλιξη αυτή ήταν εις γνώσιν της Εζεκία Παπαϊωάννου από την αρχή της βδομάδας, ασχέτως αν γίνονταν έρευνες δημοτικότητας μέχρι το τέλος της βδομάδας. Όπως μαθαίνει η στήλη, το ΑΚΕΛ προσανατολίζεται σε κάποια προσωπικότητα, που έχει περίπου το ίδιο προφίλ με αυτό του κ. Δημητριάδη, όμως περισσότερα αναμένεται να ανακοινωθούν τις επόμενες μέρες.

• • • •

Ο πονοκέφαλος του ΔΗΣΥ

Η μάχη της Λευκωσίας άρχισε ήδη να προκαλεί πονοκέφαλο και στον ΔΗΣΥ. Η Νατάσα Πηλείδου, όπως μαθαίνει η στήλη, δεν ενδιαφέρεται να μπει στη μάχη, έχει ήδη κλείσει συνεργασία με γνωστό όμιλο διεξαγωγής συνεδρίων. Παράθυρο ευκαιρίας, όμως, βρήκε ο πρώην δήμαρχος Αγλαντζιάς και τώως υπουργός Άμυνας Χαράλαμπος Πετρίδης. Το παράθυρο ευκαιρίας, καλύτερα του το άνοιξε η ηγεσία του ΔΗΣΥ που θέλει έναν υποψήφιο με καλύτερο βιογραφικό από τους υφιστάμενους ενδιαφερόμενους. Όπως όλα δείχνουν επί του παρόντος, πρόκειται για μία μάχη Αγλαντζιωτών, καθώς και ο Ανδρέας Κωνσταντίνου έχει δείξει από νωρίς το ενδιαφέρον του και εντείνει τη διαφήμισή του από τη στιγμή που μπήκε στο παιχνίδι ο Πετρίδης. Το ερώτημα για τον ΔΗΣΥ στην περίπτωση Κωνσταντίνου είναι ηθικό: πώς δηλαδή προτίθεται να στηρίξει κάποιον όπως τον κ. Κωνσταντίνου, ο οποίος με την προσφυγή του στο Ανώτατο Δικαστήριο φιλοδοξούσε να ακυρώσει τη μεταρρύθμιση της τοπικής αυτοδιοίκησης, απλώς και μόνο για να διατηρηθεί στη δημαρχία της Αγλαντζιάς;

• • • •

Το Πολιτικό Γραφείο

Το μεγάλο πρόβλημα που αναμένεται να δημιουργηθεί είναι στη σύνθεση του ψηφοδελτίου για τις ευρωεκλογές. Όπως έχουμε πολλές φορές αναφέρει, υπάρχει συνωστισμός Βαρωσιωτών (Χατζηγιάννης, Χατζηπαντέλα, Αγγελίδης) και κανένα ενδιαφέρον από εκπρόσωπο της φιλελεύθερης τάσης του κόμματος. Η διεκδίκηση του Λουκά Φουρλά θεωρείται δεδομένη (είχε έρθει πρώτος σε σταυρούς προτίμησης το 2019), όπως δεδομένο θεωρείται και το ενδιαφέρον της Ελένης Σταύρου. Βάσει ποσόστωσης που ακολουθεί το κόμμα στο ψηφοδέλτιο, θα πρέπει να βρίσκονται τουλάχιστον δύο γυναίκες και ένα νέο ηλικιακά πρόσωπο. Αν δηλαδή υπάρχει μία νέα ηλικιακά γυναίκα ενδιαφερόμενη, τότε μπαίνει αυτόματα στο ψηφοδέλτιο χωρίς να περάσει από τη βάση της ψηφοφο-

Ο Στέφανος Στεφάνου ετοιμάζεται από σήμερα να περάσει αλλαγές μέσω της Κεντρικής Επιτροπής, όμως ήδη ξεκίνησαν οι αντιδράσεις σε συντροφικά πηγαδάκια.

ρίας. Την τελική απόφαση για τη διαμόρφωση του ψηφοδελτίου θα λάβει όπως όλα δείχνουν το Πολιτικό Γραφείο μέσω μυστικής ψηφοφορίας. Ήδη, πάντως, οι ενδιαφερόμενοι κάνουν έρευνες για να μετρήσουν τη δημοτικότητα τους.

• • • •

Η δυναμική Μαυρίδης

Στο ΔΗΚΟ από την άλλη, υπάρχει ακριβώς το αντίθετο πρόβλημα. Η δυναμική που έχει ο Κώστας Μαυρίδης, ο οποίος ήδη φλερτάρει με την αντιπροεδρία του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, σε συνδυασμό ότι το κόμμα δεν πρόκειται να κερδίσει επιπλέον έδρα, φοβίζει στελέχη και τα εμποδίζει από το να μπουν σε αυτή την άνιση μάχη. Ο τολμηρός σε αυτή την περίπτωση είναι ο Άθως Αντωνιάδης ο οποίος είτε συμφωνεί κάποιος μαζί του είτε όχι, του αναγνωρίζει ότι πολλές φορές έβγαλε τα κάστανα από τη φωτιά, όταν άλλοι οι συναγωνιστές του κρύβονταν για να μην εκτεθούν.

• • • •

Ο ΗΡΩΣ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

Ανδρέας Πιττάτζης

Ο Ανδρέας Πιττάτζης, ο οποίος όχι μόνο απαλλάχτηκε από τις κατηγορίες στην υπόθεση Al Jazeera, αλλά φρόντισε να προκαλέσει τη νοημοσύνη μας και την ανοχή μας στην ανοησία με το λογύδριο που ανάρτησε ως άλλος Βασιλάκης Καΐλας.

Προεδρικό και συμμετέχοντες

Τη Δευτέρα θα γίνει η πρώτη συνεδρία του περιβόητου Προεδρικού Συμβουλίου, το οποίο θεσμοθέτησε η Αννίτα Δημητρίου, και στόχος του είναι να φέρει κοντά τα παλαιότερα στελέχη του κόμματος και συγκεκριμένα τους πρώην υπουργούς. Ερώτημα είναι ποιοι τελικά θα συμμετέχουν σε αυτό και ποια θα είναι η δομή. Ο Ιωάννης Κασουλίδης, για παράδειγμα, είπε σε συνέντευξή του στην «Κ» πως θα προτιμούσε να μη συμμετέχει, το ίδιο και ο Γιώργος Παμπορίδης, ίσως και ο Κωνσταντίνος Πετρίδης, αν λάβουμε υπόψη τις έντονες διαφωνίες που έχει με την υφιστάμενη ηγεσία.

• • • •

Θέμα ενσυναίσθησης

Ένα θέμα με την ενσυναίσθηση, το έχει σίγουρα η κυβέρνηση Νίκου Χριστοδουλίδη. Δεν είναι μόνο το ζήτημα των διπλών μισθών, του μισθού του αξιωματούχου και της σύνταξης από την δημόσια υπηρεσία που δεν φαίνεται να αποποιείται ούτε ο

πρόεδρος ούτε κάποιος άλλος καθώς όπως αφήνει να εννοηθεί ο πρόεδρος έχει ανάγκες, είναι όμως και άλλα ζητήματα που προκαλούν εντύπωση. Θα μπορούσε για παράδειγμα να αποφύγει ο υπουργός Ενέργειας να αναφερθεί σε ευκαιρίες που παρουσιάζονται στην Κύπρο από τον πόλεμο που μαινεται. Κυρίως όμως, ο Νίκος Χριστοδουλίδης θα μπορούσε να αποφύγει τα πανηγύρια σε σχολεία παίζοντας καλαθόσφαιρα την ίδια μέρα που η κρίση εντεινόταν. Ένα και πλέον μήνα διέρρεε το Προεδρικό ότι οι μέρες του αρχηγού της Αστυνομίας είναι μετρημένες, ενώ ο πρόεδρος είχε βολιδοσκοπήσει και πρόσωπα για την αντικατάσταση του Παπαθεοδώρου. Τον απέκλεισε μάλιστα από συνάντηση που είχε για την αντιμετώπιση των πυρκαγιών, ούτως ώστε να του στείλει το μήνυμα πως είναι ανεπιθύμητος πλέον. Ο θεσμός πλήγηκε, η παύση δεν ήρθε ποτέ, και όλα τακτοποιήθηκαν με τη λήψη πέντε αποφάσεων στο Προεδρικό για αντιμετώπιση επόμενων επεισοδίων.

Γράφει **Ο ΙΑΝΟΣ**

ΑΥΘΟΡΜΗΤΩΣ / Γράφει ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ

Κοινωνία... ώρα μηδέν

Κώδικα Δεοντολογίας των Μελών της Κυβέρνησης, ένα νέο, κυπριακό Κοινωνικό Συμβόλαιο: «Η κοινωνία των πολιτών έδωσε ισχυρή λαϊκή εντολή για τη διακυβέρνηση της χώρας, μιας διακυβέρνησης που οφείλει να εδράζεται στις θεμελιώδεις αρχές του ανθρωποκεντρισμού και της ισοπολιτείας, αμφότερες οι οποίες απαιτούν τη δημιουργία μιας νέας πολιτικής κουλτούρας που θέτει στο επίκεντρο τον άνθρωπο ενώ παράλληλα δίδει έμφαση στην αξιοκρατία, τη μηδενική ανοχή στη διαφθορά και την καθολική εφαρμογή των νόμων προς διασφάλιση της ίσης μεταχείρισης όλων». Τρέμε διαφθορά, τρέμετε φαρισάι και λοιποί... ο κώδικας σάς γυρεύει. Από τα πιο ωραία άρθρα του Κώδικα Δεοντολογίας των Μελών της Κυβέρνησης είναι το Άρθρο 16: «Παρακολούθηση Κώδικα και μη συμμόρφωση με τον Κώδικα». Σε αυτό αναφέρει πως ο πρόεδρος της Δημοκρατίας διορίζει Σύμβουλο Δεοντολογίας «για να ασκεί καθήκοντα παρακολούθησης και συμμόρφωσης με τον Κώδικα στη βάση των οδηγιών του και σε συνεργασία μαζί του, τον οποίο συμβουλευεται για τον σκοπό αυτό, όποτε το κρίνει σκόπιμο». Έναν ακόμη διορισμό, ένας ακόμη άριστος θα επιβλέπει τα έργα και τις ημέρες των μελών της κυβέρνησης, εκτός από την κα Πικί, που συντονίζει το έργο των μελών της κυβέρνησης. Ελπίζω μόνο ο νομικός -πιστεύω πως θα διοριστεί νομικός, δεν το ξέρω- που θα διοριστεί, να έχει πολύ χρόνο.

Τι Χάρτα τι Κώδικας

Δεν ξέρω τι άλλα ισχύ μπορεί να έχει ο συγκεκριμένος Κώδικας Δεοντολογίας,

νομικώς στέκει, ή απλώς μιλάει απευθείας στην ψυχή του κυβερνητικού μέλους; Πάντως, εκτός από το να είναι ένα ωραίο κείμενο, το οποίο μοιάζει, τώρα που το σκέφτομαι, με τα συγχωροχάρτια της μεσαιωνικής και νεότερης περιόδου. Κατασκευάσματα της εξουσίας για να νομίζει ότι ελέγχει την κατάσταση και τις πράξεις του. Εντάξει, στα συγχωροχάρτια η Λατινική Εκκλησία έβγαζε και χρήματα, ενώ στον Κώδικα αναφέρεται ότι δεν πρέπει να παίρνουν χρήματα... βασική διαφορά θα πει κάποιος, πάντως, εγώ πιστεύω πως έχουν την ίδια ισχύ. Κενού περιεχομένου γράμματα, τα οποία μοιράζονται ή δημοσιοποιούνται προς τέρψιν του φιλοθεάμονος κοινού, των πολιτών, του ποιητού ή όπως αλλιώς θέλετε να μας ονομάσετε. Από εκείνον που ο τώως πρόεδρος της Δημοκρατίας Νίκος Αναστασιάδης είχε ονομάσει Χάρτα, σε τι διαφέρει; Απορία...

Πιττάτζιος Θρήνος Ι

Ο δικηγόρος κος Αντρέας Πιττάτζης απαλλάχθηκε από το κατηγορητήριο της πολύ κροτής υπόθεσης του επιμάχου ρεπορτάζ του ειδησεογραφικού δικτύου Al Jazeera. Εντάξει, δεν ξέρω τα νομικά, αλλά έχοντας μία αίσθηση λογοτεχνίας, με εντυπωσίασε η πολύ κακή λογοτεχνία... σταχυολογώ: «[...] Οι ερπύστριες των Τουρκικών τανκ οδηγούμενες από το κανάλι Al Jazeera του Κατάρ, πέρασαν πάνω από τη χώρα και την βομβάρδισαν [...]», αν ήταν σενάριο θα ήταν ακριβό να γυριστεί!! Άλλο: [...] Οι ιαχές του Κολοσσαίου έπνιξαν τις κραυγές της αλήθειας. Αναζητούντο αποδιοπομπαίοι τράγοι προς εκτόνωση της γενικότερης κατακραυγής για τα χρυσά

«[...] χρησιμοποιώντας ως πάλο το πτώμα μου, πυορροούσαν και πωλούσαν ηθική. Έπιναν διψασμένα τα δάκρυά μου και χόρευαν ζέϊμπέκικο με τον πόνο μου [...]», από τον Πιττάτζιο Θρήνο...

διαβατήρια... «Ο σάπιος κόσμος εκεί που σάπιζε ξανατονώθηκε» έγραψε ένας ποιητής [...]. Ο ποιητής είναι ο Κώστας Τριπολίτης... και το ποίημα «Ανεμολόγιο», σε μουσική Θάνου Μικρούτσικου, Γιώργου Νταλάρα... «Και κάποιος δημοσιογράφος μου 'πε «Η αλήθεια δεν πουλάει»... Αυτό δεν το ξέρω, κάποιος του το είπε. «Γονάτισε μια ολόκληρη υφήλιος πάνω μου για να με συνθλίψει...», σημειώνω πως ούτε οι ερπύστριες των τουρκικών τανκ τα κατάφεραν!

Πιττάτζιος Θρήνος ΙΙ

«[...] Λοιδορήθηκαν, ταπεινώθηκαν, διαπομπεύθηκαν, εξευτελίστηκαν, υβρίστηκαν, διερευνήθηκαν, διώχθηκαν και καταδιώχθηκαν. Το όνομά μου, συνώνυμο της διαφθοράς, της ανεντιμότητας, της ελαφρότητας. Γέμισε η ψυχή μου μώλωπες... Το κορμί ένα σάκι, που έσταζε αίμα, ιδρώτα και δάκρυα... [...]», εδώ διακρίνω στοιχεία από ποπ μουσική... «[...] Δέχθηκαν τα ανελέητα ραπίσματα του λαϊκισμού, από τα κάθε λογής αλαλάζοντα κύμβαλα που χρησιμο-

ποιώντας ως πάλο το πτώμα μου, πυορροούσαν και πωλούσαν ηθική. Έπιναν διψασμένα τα δάκρυά μου και χόρευαν ζέϊμπέκικο με τον πόνο μου. Από τα δάκρυά μου, γέμισε η κολυμβήθρα του Σιλωάμ για να ξεπλύνουν άλλοι, όλοι, τις αμαρτίες τους. Τους συγχωρώ!», ξεκάθαρως αναφορές από την Αγία Γραφή, που συμβαδίζουν με λαϊκές αναφορές... Σταματώ όμως γιατί μία στεναχώρια με έπιασε! Το αμοντάριστο βίντεο θα το δούμε όμως; Απορία δεύτερη, σήμερα.

Σιωπή!

Με μεγάλη λύπη παρατήρησα πως ο θρήνος και ο θάνατος στο Ισραήλ και στη Λωρίδα της Γάζας στη χώρα μας έγινε πεδίο δόξης λαμπρόν για να ξεράσουν κάποιοι αδιαστικά σχόλια και μάλιστα αυτά να επικροτούνται και από «σημαινόντα» πρόσωπα της πολιτικής μας ζωής, που ως πουλιά τσιμπολογούν από εδώ και από εκεί διάφορα, για να κερδίσουν καμία ψήφο παραπάνω.

Κρίμα, πολύ κρίμα, που ορισμένοι με τρόπο απηδ τρέφονται από το αίμα και τον θάνατο, για να δηλώσουν την απέχθειά τους σε αυτό. Καταφέροντας όμως να ξερνούν όζος και χολή. Λίγη περισσότερη σοβαρότητα ποτέ δεν έβλαψε κανέναν και λίγο περισσότερο μυαλό επίσης δεν έκανε ποτέ κακό. Φτάνει να είμαστε επιλεκτικά ευαίσθητοι, φτάνει να είμαστε με εκείνον τον άλλο που τον έχουμε εμείς κρίσει σωστό, φτάνει να είμαστε με το σύνθημα, ας πάμε επιτέλους με τον Άνθρωπο, γιατί όπως προχωράμε μās βλέπω να πηγαίνουμε προς τον Διάβολο.

Η μεγάλη εικόνα

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΞΕΝΟΥ**

Με ποιους είμαστε; Είναι δυνατόν να κυκλοφορεί –απροκάλυπτα ή έστω και συγκεκαλυμμένα– αυτό το ερώτημα μετά τις φρικαλεότητες που είδαμε να συμβαίνουν; Είναι δυνατόν ακόμα και μπροστά ο’ αυτές τις φρικαλεότητες να πρόεχει το όποιο προσωπικό μας «ιδεολογικό» αφήγημα, ώστε αντί να παίρνουμε ξεκάθαρη θέση απέναντι στην φρίκη να σπεύδουμε μετά από συνοπτική καταδίκη να ψάχνουμε τρόπο να παραθέσουμε τα διάφορα «ναι μεν, αλλά» μας; Είναι δυνατόν να μην αντιλαμβανόμαστε πως μόνο μέσα από απόλυτη καταδίκη των θηριωδιών –χωρίς κανένα ναι μεν αλλά– της κάθε τρομοκρατικής οργάνωσης, όπως είναι η Χαμάς, δηλώνουμε καθαρά πως η δικαιοσύνη δεν χωρεί ούτε και συγχωρεί τυφλούς φανατισμούς και βία, τα οποία δεν οδηγούν πουθενά αλλού παρά στην αποκτήνωση του ανθρώπου και στην επιβολή του νόμου της ζούγκλας; Τι άλλο μπορεί να είναι παρά νόμος της ζούγκλας να πανηγυρίζει κανείς πάνω από το πτώμα ενός νέου κοριτσιού και να το φτύνει;

Είναι δυνατόν να μη συνειδητοποιούμε ότι με τα διάφορα «ναι μεν αλλά» είναι λες και αφήνουμε χώρο να δικαιολογηθεί η ύπαρξη αυτών των σκοταδιστικών οργανώσεων, οι οποίες εκτός από τις φρικαλεότητες που διαπράττουν τους πρώτους που καταπιέζουν είναι αυτούς τους οποίους δίδεν μάχονται να υπερασπιστούν; Μήπως είναι λοιπόν πιο χρήσιμο να προσπαθήσουμε να υπερβούμε τα όποια προσωπικά μας φίλτρα ώστε να ψάξουμε καλύτερα τη μεγάλη εικόνα και να θέσουμε τα σωστά ερωτήματα; Και μερικά από αυτά τα ερωτήματα είναι τα εξής: Ποιων τα συμφέροντα εξυπηρετούν στην πραγματικότητα αυτές οι φανατικές ισλαμιστικές οργανώσεις που μιλούν για τζιχάντ; Όπως εύστοχα λέει ο κ. Μιχαηλίδης, καθηγητής διδάκτωρ ανθρωπολογίας στο Πρίνστον, «οι ισλαμιστικές αυτές οργανώσεις κατελώνουν τα δίκαια αιτήματα των Παλαιστινίων, τα εργαλοποιούν και τα αλλοτριώνουν, και κατά βάση χρηματοδοτούνται από ξένες οργανώσεις (π.χ. του Ιράν και της Τουρκίας)». «Η διείσδυση του Ιράν και της Τουρκίας, και πο πίσω της Ρωσίας και της Κίνας, στην παλαιστινιακή κοινωνία», λέει ο κ. Μιχαηλίδης, «άλλαξε σταδιακά τον χαρακτήρα και τις πρακτικές του παλαιστινιακού κινήματος το οποίο πλέον μονοπωλείται, δυστυχώς, κυρίως από φανατικούς τζιχαντιστές.

Επιπλέον, δυστυχώς και στην ισραηλινή κοινωνία τα τελευταία χρόνια έχουν ενισχυθεί οι πιο ακραίες φονταμενταλιστικές φωνές, δημογραφικά και πολιτικά. Δηλαδή και στις δύο κοινότητες ενισχύθηκαν τα λιγότερο διαλλακτικά, πιο ακραία στοιχεία και αυτό δεν είναι καθόλου ενθαρρυντικό για το μέλλον της ειρήνης και της συνύπαρξης στην περιοχή». Πρόκειται άρα για μια τοπικά αντιπαράθεση για απελευθέρωση και έλεγχο των εδαφών ή μήπως για κάτι μεγαλύτερο; Αν όντως πίσω από τις τρομοκρατικές επιθέσεις της Χαμάς βρίσκεται το Ιράν, η Τουρκία και η Ρωσία και ενδεχομένως η Κίνα, αυτό τι σημαίνει για την περιοχή; Μήπως με πρόσχημα τη δόθεν προστασία των δικαιωμάτων των Παλαιστινίων, οι τρομοκρατικές επιθέσεις της Χαμάς υπονομεύουν τις αραβοισραηλινές συμφωνίες του Αβραάμ, την προσέγγιση Ισραήλ – Σαουδικής Αραβίας και επιπλέον θέτουν σε κίνδυνο το πρόσφατα ανακοινωθέν ιστορικής σημασίας πρότζεκτ για τη δημιουργία εμπορικού διαδρόμου μεταξύ Ινδίας και Ε.Ε. μέσω Ισραήλ και Ελλάδας; Επιπλέον, η αποδυνάμωση του Ισραήλ θα έθετε σε κίνδυνο τα ενεργειακά πρότζεκτ της Ανατολικής Μεσογείου στα οποία αντιτίθεται σθεναρά Ρωσία και Τουρκία.

Άρα όλη αυτή η φρίκη που συμβαίνει, έχει τις ρίζες της σε πολύ πιο πολύπλοκα ζητήματα από τα διάφορα «ναι μεν αλλά» που σπεύδουμε να αραδιάσουμε; Ο κ. Μιχαηλίδης λέει πως «είναι θλιβερό να βλέπουμε την παρέμβαση αυταρχικών κρατών με σκοπό την αποσταθεροποίηση της περιοχής και την υπονόμηση του μέλλοντος Παλαιστινίων και Ισραηλινών αλλά και της ενεργειακής ασφάλειας της Ευρώπης. Ο δυτικός κόσμος οφείλει να δει τη μεγάλη εικόνα και να αντιδράσει αναλόγως. Πρέπει να προστατευτούν οι άμαχοι Παλαιστίνιοι και οι πολίτες του Ισραήλ να ζουν με ασφάλεια και ηρεμία. Ένα σταθερό, ασφαλές και δημοκρατικό Ισραήλ είναι προς το συμφέρον και των ιδίων των Παλαιστίνιων αλλά και ευρύτερα όλου του δημοκρατικού κόσμου». Μήπως αυτή είναι η μεγάλη εικόνα

elenixenou11@gmail.com

FRANKEEN KAWAR

Μια Πακιστανή νύφη κατά τη διάρκεια μιας μαζικής γαμήλιας τελετής στο Χαϊντεραμπάντ του Πακιστάν. Το κοινωνικό καταπίστευμα Jeelani και το Abdul Aziz memon trust χρηματοδότησαν τον μαζικό γάμο 15 ζευγαριών για άτομα που ανήκουν σε φτωχότερες τάξεις.

Ενα απόλυτο αδιέξοδο

Του **ΣΤΑΘΗ Ν. ΚΑΛΥΒΑ**

Οι πρόσφατες εξελίξεις στο Ισραήλ είναι τραγικές. Οχι μόνο εξαιτίας της βαρβαρότητας που τις χαρακτήρισε αλλά και γιατί μας υπενθυμίζουν την ισχύ της ανθρωπίνης μυωπίας. Η επίθεση της Χαμάς είναι απόλυτα καταδικαστέα γιατί στόχευσε συνειδητά τους αμάχους, τους απροστάτευτους και τους αδύναμους. Η καταδίκη όμως δεν αποκλείει μία ιδιαίτερα σημαντική λειτουργία, την κατανόηση. Και αυτό γιατί δεν υπάρχει τελικά ισχυρότερο όπλο απέναντι στη βαρβαρότητα από την κατανόηση των συνθηκών που την παράγουν. Αντίθετα από ό,τι συμβαίνει συχνά, κατανόηση και καταδίκη μπορούν να συνυπάρξουν: κατανόω δεν σημαίνει πως δικαιολογώ. Για να επιτευχθεί όμως η κατανόηση απαιτούνται δύο θεμελιώδεις προϋποθέσεις: γνώση και ψυχραιμία.

Κατ’ αρχάς γνώση: όπως συμβαίνει συχνά, η επίθεση της Χαμάς ήταν εξαιρετικά βάρβαρη, κάτι που δυστυχώς δεν σημαίνει πως ήταν πρωτοφανής. Αν υπάρχει κάτι πρωτοφανές σήμερα, αυτό είναι η βιντεογράφιση της βίας που μετατρέπει τη βαρβαρότητα σε ένα θέαμα που διεγείρει το συναίσθημα και μας καθιστά έρμαιο του. Στη συγκεκριμένη περίπτωση η τεχνολογία μάς υπονομεύει αντί να μας βοηθά. Η ιστορία της περιοχής και των λαών που εμπλέκονται σε αυτήν, ξεκινώντας με την ίδρυση του κράτους του Ισραήλ το 1948, είναι γεμάτη με βία και βαρβαρότητα κάθε τύπου και μορφής. Από τη μία, η ιστορία των Παλαιστινίων είναι μια σύγχρονη τραγωδία, μέσα στην οποία η ιστορία της Γάζας κατέχει ιδιαίτερη θέση. Το αριστογραφικό βιβλίο του Joe Sacco «Footnotes in Gaza», που έχει ως αφηγρία του δύο, ξεχασμένες σήμερα, σφαγές του 1958, μάς βοηθά να κατανοήσουμε τον μαρτυρικό αυτό τόπο που γεννήθηκε ως προσωρινό στρατόπεδο βίαει ξεριζωμένων Παλαιστινίων προσφύγων για να μετατραπεί σε γιγάντιο στρατόπεδο συγκέντρωσης των απογόνων τους. Από την άλλη, η ιστορία των Εβραίων εμπεριέχει μια από τις πιο μαυρές σελίδες της ανθρωπίνης βαρβαρότητας. Το Ολοκαύτωμα είναι ένα αδιανόητο ιστορικό γεγονός που δύσκολα χωρά στον ανθρώπινο νου.

Εκτός από γνώση, η κατανόηση προϋποθέτει και ψυχραιμία. Εκεί όμως που η πρόσβαση στη

γνώση του παρελθόντος θα έπρεπε να μας κάνει σοφότερους, μοιάζει να λειτουργεί αντίστροφα: εργαλειοποιείται για να γίνει ένα όπλο που δικαιολογεί την αδιάκοπη κλιμάκωση της βαρβαρότητας. Όταν πολλοί από εμάς τους «απέξω» προσεγγίζουμε τα τραγικά αυτά γεγονότα δικως περίσκεψη και με όρους που συνάδουν περισσότερο σε ποδοσφαιρικό αγώνα παρά σε τραγωδία, πώς θα μπορούσαμε να περιμένουμε διαφορετική συμπεριφορά από τους ανθρώπους για τους οποίους αποτελούν κυριολεκτικά ζήτημα ζωής και θανάτου;

Η επιλογή της Χαμάς να επιτεθεί εναντίον του Ισραήλ με τον τρόπο που το έκανε μπορεί να γίνει κατανοητή στο πλαίσιο της μακροχρόνιας, αδιέξοδης και βίαιης κατοχής που βιώνουν οι Παλαιστίνιοι. Το μόνο σίγουρο όμως είναι πως δεν θα τους βοηθήσει να βελτιώσουν τη θέση τους. Χάνουν την υποστήριξη πολλών και θα υποστούν εκτεταμένα αντίποινα. Παράλληλα, η επιλογή του Ισραήλ να πολιορκήσει και να ισοπεδώσει τη Γάζα, με επίσης βάρβαρο τρόπο, μπορεί ίσως να γίνει κατανοητή ως αναγκαία και αναπόφευκτη απάντηση στην επίθεση που δέχθηκε, με δεδομένες μάλιστα τις μνήμες και εμπειρίες του εβραϊκού λαού. Ούτε όμως αυτή θα βοη

θήσει την υπόθεσή του. Τα χιλιάδες θύματα που αναμένονται τις επόμενες μέρες, εβδομάδες και μήνες, σίγουρα δεν θα το καταστήσουν πιο ασφαλές, όπως δείχνουν ανάλογες επιχειρήσεις στο παρελθόν. Θυμάμαι παλιότερα κάποιους Αμερικανούς φίλους που θεωρούσαν τον Πάσερ Αραφάτ ενσάρκωση του απόλυτου κακού. Δεν μπορούσαν τότε καν να φανταστούν κάτι σαν τη Χαμάς.

Το παρελθόν μάς διδάσκει πως η κλιμάκωση της βίας μπορεί ίσως να μας ικανοποιήσει βραχυπρόθεσμα, αλλά συνθήως γεννάει νέα τέρατα που κάποια στιγμή στο μέλλον θα θροβούν σε βιαιότητες που ξεπερνούν και την πιο ακαλίνωτη φαντασία. Δυστυχώς, μάς διδάσκει ταυτόχρονα πως οι άνθρωποι δυσκολεύονται φοβερά να κατανοήσουν τι μάς διδάσκει το παρελθόν.

Ο κ. Στάθης Ν. Καλύβας είναι καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης, κάτοχος της έδρας Gladstone στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης.

Πανωλεθρίαμβος

Του **ΣΤΑΥΡΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ**

Αυτή η λέξη μου ήρθε κατ’ ευθείαν στο μυαλό μ’ όλα όσα συμβαίνουν τις τελευταίες ημέρες. Γιατί αν εξαιρέσουμε τη μεγάλη εικόνα –το μακελειό στο Ισραήλ μετά το τρομοκρατικό κτύπημα της Χαμάς– τα της εσωτερικής επικαιρότητας δεν είναι παρά... πανωλεθρίαμβος! Μια μάλλον «ιδιοσυγκρασιακή» έννοια, που έγινε ευρέως γνωστή κάρη στον τίτλο του βιβλίου του Κωνσταντίνου Τζούμα. Πανωλεθρίαμβος λοιπόν. Ένα αλλόκοτο κράμα που εμπεριέχει υψηλές πολιτικές κορώνες και χαμηλές προσδοκίες πολιτών, παχιά λόγια πολιτικών και μελοδραματικούς ακτισμούς δημοσίων προσώπων. Από τον Κώδικα Δεοντολογίας των υπουργών, που σερβίρει η κυβέρνηση σαν ξαναζεσταμένο άνοστο φαγητό, έως τους ολοφουρμούς του δικαιωμένου Πιττάτζη πάνω από τα αποκαΐδια των χρυσών διαβατηρίων. Και στη μέση ένας πρόεδρος να παίζει μπάσκει για τις κάμερες, σε μια απέλπιδα επικοινωνιακή προσπάθεια να σώσει ό,τι διασώζεται.

Οφείλω να μοιολογήσω ότι κατέβαλα φιλότιμη προσπάθεια για να κατανοήσω τι καινούργιο φέρνει η κυβέρνηση Χριστοδουλίδη με τον Κώδικα Δεοντολογίας, ο οποίος δεν διαφέρει ιδιαίτερα από τη Χάρτα Δεοντολογίας της κυβέρνησης Αναστασιάδη που θυμόμαστε όλοι πώς κατέληξε. Εκτός και αν το καινούργιο αφορά στο ρόλο της υπερυπουργού Πική οπότε αποτελεί χάσιμο χρόνου και να το συζητάμε.

Την ίδια ώρα, από ένα καπρίτσιο της τύχης μάλλον, αφού τα φώτα ήταν στραμμένα στα μέτρα κατά της διαπλοκής και τη διαφθοράς, η Νομική Υπηρεσία ανακοίνωσε ότι αλλάζει το κατηγορητήριο της υπόθεσης Al Jazeera, απαλλάσσοντας τον Αντρέα Πιττάτζη. Ο δικηγόρος εξέδωσε μια ανακοίνωση η οποία αποτελεί έπος αμετροπέπειας («γονάτισε μια ολόκληρη υψηλός πάνω μου για να με συνθλίψει» και άλλα εξίσου γραφικά), καθώς το δικό μας το μυαλό έμεινε πεισματικά καρφωμένο στα πλάνα του ρεπορτάζ που διέσυρε τη χώρα μας διδόνως: τον πρόεδρο της Βουλής να κλείνει πονηρά το μάτι, ενώ το «this is Cyprus» παίζει σαν λούττα σε βαθμό εξουθενώσης.

Κι ενώ ο πόλεμος κλιμακώνεται, απειλώντας να ανατρέψει τις εθραυστες ισορροπίες της περιοχής, στο κυβερνητικό στρατόπεδο η μία άτσολη κίνηση διαδέχεται την άλλη. Όπως η συναινετική συνάντηση του προέδρου της Δημοκρατίας με τον αρχηγό της Αστυνομίας, παρουσία της υπουργού Δικαιοσύνης, για τα έκτροπα σε Λεμεσό και Χλωράκα όπου το θέμα κουκουλώθηκε σιωπηλά. Τι κι αν εκείνες τις ημέρες το Προεδρικό διέρρεε βίντεο με τον Νίκο Χριστοδουλίδη σε εξέλιξη κατάστασή ή, ακόμα χειρότερα, κυκλοφορούσαν πλάνα της σύσκεψης με τον αρχηγό απόντα και την καρέκλα του άδεια. Περρασμένα ξεχασμένα, όλα καλά.

Ένα πάζλ είναι ο πανωλεθρίαμβος. Μόνο έτσι, όταν ενόσουμε τα κομμάτια της επικαιρότητας, θα σχηματίσουμε την πραγματική εικόνα της διακυβέρνησης. Ένα πάζλ σπασμοδικών κινήσεων, χωρίς πυξίδα και σχέδιο δράσης. Μαθαίνα ότι ισχυρό ΜΜΕ διενήργησε έρευνα κοινής γνώμης με καθόλου κολακευτικά ευρήματα για τον Νίκο Χριστοδουλίδη και την κυβέρνησή του. Αποφάσισαν να μην την κοινοποιήσουν αλλά το καμπανάκι κτύπησε δυνατό για τον πρόεδρο. Αν τα δημοσκοπικά ευρήματα ισχύουν και η δημοτικότητα της κυβέρνησης κατρακυλά, τότε δεν υπάρχει η δυνατότητα αναμονής. Γι’ αυτό κάποιοι ισχυρίζονται ότι ο πρόεδρος μπορεί να αναθεωρήσει την απόφασή του –να περιμένει τον ΔΗΣΥ ως το 2024 αν θα μπει στην κυβέρνηση– και να προχωρήσει σε ένα γενναίο ανασχηματισμό.

Σε κάθε περίπτωση η πραγματικότητα εκεί έξω πιέζει και απαιτεί πρωτοβουλία κινήσεων. Το σπερμινό μπάχαλο –με χαρακτηριστικά πανωλεθρίαμβου προς τέρψιν των social media– θα μπει σε τάξη, εάν οι εμφανώς ακατάλληλοι αδειάσουν τις κυβερνητικές καρέκλες ώστε να επιτύχει ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης το πολυπόθητο restart. Αυτό βεβαίως είναι το εύκολο σενάριο. Γιατί υπάρχει και το δύσκολο σενάριο, όπου πρωταγωνιστεί ο ίδιος ο πρόεδρος. Μιλώντας πρόσφατα με ένα πολύ έμπειρο πρόσωπο στον χώρο της επικοινωνίας, μου είπε ότι η πρώτη ερώτηση που υποβάλλει κανείς σε ένα υποψήφιο είναι: Γιατί θέλεις να γίνεις πρόεδρος; Σκέφτομαι λοιπόν ότι εδώ που φτάσαμε, επτά μήνες μετά τις εκλογές, ο Νίκος Χριστοδουλίδης ίσως πρέπει να σταθεί μπροστά στον καθρέφτη και να αναρωτηθεί: Γιατί ήθελα να γίνω πρόεδρος; Η απάντηση πάντως, για όλους εμάς που παρακολουθούμε τη διακυβέρνηση από απόσταση, δεν είναι καθόλου αυτονόητη.

stavros.christodoulou@gmail.com

Ο κερδισμένος, ο ανεπαρκής και ο ανειλικρινής στη Μέση Ανατολή

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Η ανάφλεξη στην Μέση Ανατολή, το τρομοκρατικό κτύπημα της Χαμάς, ο ρόλος του Ιράν, τα κενά ασφάλειας του Ισραήλ, η εν εξελίξει αντεπίθεσή του ως επίσης και η ανατροπή της επιδιωκόμενης συμφωνίας της χώρας με τη Σαουδική Αραβία, οδηγούν σε πολλαπλούς συνευρισμούς και σε ποικίλες αντιδράσεις, διεθνώς. Αντιδράσεις οι οποίες παραπέμπουν και σε ανατροπές και σε ένα νέο μείγμα σχέσεων και ρόλων, τους οποίους κάποιοι επικειρούν να ενσαρκώσουν, προσβλέποντας προφανώς σε πολιτικά και οικονομικά οφέλη. Πρώτος και καλύτερος ο Ερντογάν, ο οποίος επέλεξε την απόλυτη ρήξη με το δυτικό στρατόπεδο, επιστρατεύοντας βαρείς χαρακτηρισμούς κατά των ΗΠΑ και του Ισραήλ και αυτοπροσδιορίζοντας τον εαυτό του ως τον προσοπιστή των συμφερόντων όχι μόνο των Παλαιστινίων αλλά και του μουσουλμανικού/αραβικού κόσμου.

Αν υπάρχει κάποιος που αδιαμφισβήτητα κερδίζει από τον νέο ρόλο που επέλεξε να ενσαρκώσει ο Ερντογάν, είναι ο Βλαντιμίρ Πούτιν ο οποίος βλέπει τον πρόεδρο της Τουρκίας να σπάει τις ισορροπίες που μέχρι πρότινος διατηρούσε με τη Δύση, κάνοντας μια επιλογή στρατοπέδου που εκ των πραγμάτων εξυπηρετεί τα ρωσικά συμφέροντα. Ο Ρώσος πρόεδρος θεωρείται «ο μόνος σίγουρα κερδισμένος», καθώς τα νέα δεδομένα στη Μέση Ανατολή εκτιμάται ότι θα αποσπάσουν τόσο την προσοχή της Δύσης, όσο και το επίπεδο υποστήριξης της από την Ουκρανία. Το Politico δημοσίευσε ότι η επίθεση της Χαμάς στο Ισραήλ στις 7 Οκτωβρίου, αποτελεί ίσως το «καλύτερο δόρο» προς τον Πούτιν, ο οποίος την ίδια μέρα γιόρταζε τα γενέθλιά του, ενώ όπως έλεγαν κοινοτικοί κύκλοι στην «Κ», «ο κ. Πούτιν είναι ο υπ’ αριθμόν ένα ειδικός στην εκμετάλλευση του χάους».

Την ίδια ώρα, η Ε.Ε. αντέδρασε σπασιωδικά, καταδεικνύοντας ότι η εξωτερική

της πολιτική μπάτζει και χαρακτηρίζεται, αν μη τι άλλο, από μία μόνιμη ανεπάρκεια. Ο αρμόδιος επιτροπος Όλιβερ Βαρέλι εξήγγειλε την αναστολή πληρωμών και την επανεξέταση κάθε προγράμματος βοήθειας προς τους Παλαιστινίους, σημειώνοντας ότι «η Κομισιόν θα πρέπει να επανεξετάσει όλο το φάσμα των σχεδίων ανάπτυξης τους, ύψους 691 εκατ. ευρώ. Όλες οι πληρωμές σταματούν αμέσως» κατέληξε. Λίγο αργότερα, ο ύπατος εκπρόσωπος της Ε.Ε. Ροσέπ Μπόρελ άδειασε τον επίτροπο και τις θέσεις του, γεγονός που καταδεικνύει ότι τα επίπεδα συντονισμού στις Βρυξέλλες βρίσκονται τόσο χαμηλά, όσο και το επίπεδο άσκησης της ευρωπαϊκής εξωτερικής πολιτικής. Ο κ. Μπορέλ σημείωσε ότι «θα ήταν ένα μεγάλο λάθος, σε αυτή την κρίσιμη ώρα, να σταματήσουμε τη στήριξη μας στην παλαιστινιακή Αρχή», προσθέτοντας ότι αυτό θα ήταν ένα «δώρο για τη Χαμάς». Το μοναδικό στοιχείο έκφρασης ενιαίας ευρωπαϊκής πολιτικής προσέγγισης, είναι η θέση

στην οποία κατέληξε η Ε.Ε., αναγνωρίζοντας μεν ορθώς το αναμφισβήτητο δικαίωμα του Ισραήλ να αμυνθεί, τοποθετώντας όμως εξίσου ορθώς αστερίσκο στην αποκοπή ρεύματος, νερού και προμηθειών στη Γάζα.

Κι αν ο Πούτιν θεωρείται κερδισμένος και η Ε.Ε. πολιτικά ανεπαρκής, αυτός που δικαιωματικά διεκδικεί τον ρόλο του ανειλικρινούς είναι οι ΗΠΑ, οι οποίες γνωρίζουν πολύ περισσότερα, από όσα λένε, για τον ρόλο του Ιράν. Ο αξιωματούχος της Χαμάς Αλί Μπαράκ δήλωσε ότι το Ιράν εννμερώθηκε από την οργάνωση μισό ώρα μετά την έναρξη του τρομοκρατικού χτυπήματος. Ακόμη κι αν πιστέψουμε ότι το Ιράν που χρηματοδοτεί τη Χαμάς ενημερώθηκε τριάντα λεπτά μετά την έναρξη του τρομοκρατικού χτυπήματος, είναι προφανές ότι δεν κούνησε το δακτυλάκι του για να το φρενάρει. Άλλωστε, ο ηγέτης του Ιράν Αγιατολάχ Αλί Χαμενεϊ, αν και διέψευσε πληροφορίες για τον ρόλο της Τεχεράνης στο τρομοκρατικό κτύπημα, είπε ότι «φιλούμε τα χέρια εκείνων

που σχεδίασαν την επίθεση». Αν λοιπόν οι ΗΠΑ επιθυμούν να είναι ειλικρινείς, οφείλουν αφενός να γνωστοποιήσουν τις πληροφορίες που διαθέτουν για τη «συνεργασία» της Χαμάς και του ιρανικού σώματος των «Φρουρών της Επανάστασης» το τελευταίο διάστημα, αντί να τις αφήνουν να κυκλοφορούν υπό τύπο διαρροής, ή να παραδεχθούν ότι ο λόγος που δεν τολμούν να το πράξουν είναι γιατί φοβούνται ότι η επίσημη τοποθέτηση του Ιράν στο κάδρο του τρομοκρατικού χτυπήματος, ενδέχεται να οδηγήσει σε διάχυση των συγκρούσεων με ανεξέλεγκτες συνέπειες, καθώς και στην υποχρέωση της διεθνούς κοινότητας να επιβάλει νέες κυρώσεις στο Ιράν, μία από τις μεγαλύτερες πετρελαϊκές χώρες. Κάτι που εκτιμάται ότι θα εκτινάξει ψηλότερα τις τιμές του πετρελαίου και θα ενισχύσει ακόμη περισσότερο το ρόλι του πληθωρισμού, με ό,τι αυτό συνεπάγεται.

xanthoulis.pavlos@gmail.com

Μαθήματα από το Ισραήλ

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Μια χώρα για να είναι ισχυρή και να τη σέβονται φίλοι και αντίπαλοι πρέπει να μην αντιμετωπίζει βαθιές εσωτερικές κρίσεις. Το βασικό αυτό αξίωμα επαληθεύθηκε και στην περίπτωση μιας χώρας που είχε κτίσει τον μύθο ενός ανίκητου κράτους, του Ισραήλ. Όσα συνέβησαν πριν από οκτώ ημέρες ήταν μια στρατηγική καταστροφή και υπάρχουν εξηγήσεις γι’ αυτό.

Μάθημα πρώτο. Ο δικασμός φέρνει πάντοτε την καταστροφή. Η κοινωνία του Ισραήλ ήταν βαθιά δικασμένη, πολωμένη. Οικογένειες είχαν μοιραστεί στα δύο και συγγενείς δεν μιλούσαν μεταξύ τους.

Μάθημα δεύτερο. Η πολιτικοποίηση των μηχανισμών ασφαλείας του κράτους το αποδυναμώνει.

Όσα συνέβησαν πριν από οκτώ ημέρες ήταν μια στρατηγική καταστροφή και υπάρχουν εξηγήσεις γι’ αυτό.

ναι αλλά και το μειώνει στα μάτια των αντιπάλων. Αυτό που συνέβαινε το τελευταίο διάστημα στο Ισραήλ ήταν πρωτόγνωρο. Εξί πρώην διοικητές της Μοσάντ προέδισαν ότι η πολιτική του Νετανιάχου ήταν καταστροφική. Δέκα χιλιάδες έφεδροι αρνούνταν να συμμετάσχουν σε ασκήσεις. Ανάμεσά τους και πολλοί πιλότοι, γεγονός που προκάλεσε μείζον ζητήμα λειτουργικότητας. Ο Νετανιάχου είχε μια σχέση πολεμικής αντιπαράθεσης με όλο το παραδοσιακό βαθύ κράτος του Ισραήλ, τους επικεφαλής των ενόπλων δυνάμεων, των μυστικών υπηρεσιών και του υπουργείου Εξωτερικών. Σχυνά τους αγνοούσε ή δεν τους έδινε ραντεβού. Το ηθικό είχε πέσει δραματικά και στιβαρά πρώην στελέχη των υπηρεσιών

ασφαλείας κατηγορούσαν τον πρωθυπουργό ότι προκαλούσε με τη στάση του ζημιά στις επιχειρησιακές ικανότητες του Ισραήλ, ενώ ταυτόχρονα διόριζε ανθρώπους σε θέσεις-κλειδιά με αμιγώς πολιτικά κριτήρια.

Μάθημα τρίτο. Στην εποχή μας, όσο ισχυρό και αν είσαι ως κράτος πρέπει να μάθεις να ζεις με το δόγμα ότι «δεν ξέρω τι θα μου ξημερώσει». Η τεχνολογία έχει αλλάξει δραματικά, μαζί και οι τεχνικές του πολέμου. Είναι πολύ πιο εύκολη η πρόσβαση σε πληροφορίες και τεχνολογία. Και πιο φθηνή. Οποιος επαναπαύεται στην αδράνεια ή στην αλαζονεία μιας εδραιωμένης αίσθησης υπεροχής είναι σίγουρο ότι θα αιωνιδιαστεί.

Μάθημα τέταρτο. Η απλή αναλογική μπορεί να είναι καταστροφική για μια χώρα που αντιμετωπίζει απειλές και πρέπει να κυβερνάται στιβαρά και αδιάκοπα. Το Ισραήλ πληρώνει ακριβά τον εκλογικό του νόμο. Μικρά υπερορθόδοξα και ακραία κόμματα φαναιτικών μπαίνουν εύκολα στη Βουλή και εν συνεχεία παίρνουν σε ομπρία τα μεγάλα κόμματα. Αυτό συνέβη και με την τελευταία κυβέρνηση Νετανιάχου. Το Ισραήλ, επιπλέον, είναι μια ώριμη κοινωνία που θα επουλώσει τις πληγές του. Ηδν η επίθεση της Χαμάς ένωσε τον ισραηλινό λαό. Τα ερωτήματα στα οποία θα πρέπει να απαντήσει ο Νετανιάχου είναι πολλά, αλλά τώρα υπερτερουν ο πατριωτισμός και η αίσθηση του καθήκοντος για όλους.

Τα παραπάνω μαθήματα αφορούν όμως και εμάς. Και καλά, από την απλή αναλογική σωθήκαμε ευτυχώς. Οριστικά. Από τους δικασμούς όμως και την πολιτικοποίηση των μηχανισμών ασφαλείας ξεφεύγουμε κατά καιρούς, αλλά πάντοτε παραμονεύουν στην πορεία μας. Όσο για το τι σημαίνει «προετοιμάζομαι για πόλεμο το 2023», επιζώ αυτοί που πρέπει να έχουν βγάλει τα αναγκαία, και πολύ επείγοντα, συμπεράσματα να το έχουν κάνει.

Τα ασύμβατα

Του **ΚΩΣΤΑ ΙΩΡΔΑΝΙΔΗ**

Επειδή η φρίκη αυτή δεν περιγράφεται με λέξεις, η στήλη δεν θα αναφερθεί στα όσα αποτρόπαια και ειδική συμβαίνουν στον ιερό τόπο λατρείας των τριών μεγαλύτερων θρησκειών της ανθρωπότητας.

Είναι αυτή η ευρύτερη περιοχή που έπειτα από τον κατακερματισμό της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας περιήλθε με εντολή της Κοινωνίας των Εθνών το 1922 εις την κηδεμονία της Βρετανίας και της Γαλλίας και έκτοτε δεν ειρήνευσε ποτέ.

Εχει όμως ίσως ενδιαφέρον η διερεύνηση της στάσεως των Αθηνών και της Αγκύρας σε αυτόν τον εφιάλτη που παραμένει άγνωστο πότε θα λήξει και ποιες θα είναι τελικώς οι επιπτώσεις στην περιοχή. Αλλά και στην Ευρώπη, γιατί δεν θα ήταν συνετό να αγνοεί κανείς τη διέγερση και ριζοσπαστικοποίηση των μουσουλμάνων – μονίμως εγκατεστημένων στην Ευρώπη ή προσφύγων.

Η στάση της Ελλάδος ήταν η αναμενόμενη. Εάν μάλιστα ληφθεί υπόψη ότι το «βενιζελικό αξίωμα», πως τα ελληνικά συμφέροντα εξυπηρετούνται υιοθετώντας την πολιτική των Ναυτικών Δυνάμεων (στις μέρες μας των ΗΠΑ), ακολουθεί με ευλαβική συνέπεια και ο πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης.

Από μίαν άποψη βεβαίως ο πρωθυπουργός δεν είχε και πολλές επιλογές. Ηδν από την ίδρυση του ελληνικού κράτους, τα τρία κόμματα που έκαναν την εμφάνισή τους –Αγγλικό, Ρωσικό και Γαλλικό– λειτούργησαν ως τοποτηρητές και εν πολλοίς ως εκφραστές της πολιτικής των τριών προστάτιδων Δυνάμεων.

Εχει βεβαίως την αξία του το «δόγμα» του Ελευθερίου Βενιζέλου,

με μία ουσιώδη επιφύλαξη που διατύπωνε σαφέστατα άπαξ διά παντός ο λόρδος Πάλμερστον, πρωθυπουργός της Μεγάλης Βρετανίας στα χρόνια της ακμής της Αυτοκρατορίας.

«Δεν έχουμε αιώνιους συμμάχους, όπως δεν έχουμε και μόνιμους εχθρούς. Αιώνια και μόνιμα είναι τα συμφέροντά μας και τα συμφέροντα αυτά είναι καθήκον μας να ακολουθήσουμε», δήλωνε στη Βουλή των Κοινοτήτων στις 20 Ιουνίου 1850.

Αυτό ακριβώς είναι το δόγμα που ακολουθεί η Τουρκία και διακηρύττει ο πρόεδρος της Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν εις την παρούσα κρίση, προκαλώντας εκνευρισμό στην Ουάσιγκτον και ελπίδες κάποιων στην Ελλάδα για μεγαλύτερη αποξένωση της Αγκυρας από τη Δύση επ’ ωφελεία των εθνικών μας συμφερόντων.

Μόνον που οι Τούρκοι έχουν μνημν ισχυρή. Ήταν ο πρόεδρος της ΗΠΑ Ουίλσον και οι σύμμαχοί του που μετά το τέλος του Α’ Παγκοσμίου Πολέμου μεθόδευσαν τη διάλυση της Αυτοκρατορίας. Και στις ημέρες μας, η «ανίερη» συμμαχία των Αμερικανών με τους Κοιρώδους στη Συρία...

Πέραν αυτών, είναι η Τουρκία η μόνη μουσουλμανική χώρα στο ΝΑΤΟ που κείται γεωγραφικώς στην πλέον ασταθή περιοχή. Είναι ως εκ τούτου αναγκασμένη να διατηρεί ισορροπίες. Και επιπλέον δεν είναι δυνατόν να κατηγορηθεί για αντισημισμό, διότι επί αιώνες υπήρξε το ασφαλές καταφύγιο των Εβραίων.

Ασύμβατη σε κρίσιμα σημεία η ιστορική πορεία των δύο κρατών από μίαν άποψη. Και είναι άγνωστο πώς θα επηρεάσει το κλίμα της συναντιώσεως κορυφής των ηγετών Ελλάδος και Τουρκίας στη Θεσσαλονίκη, αρχές του Δεκεμβρίου. Εάν βέβαια πραγματοποιηθεί εντέλει.

Υπάρχει αντισημιτισμός στην Ελλάδα;

Του **ΤΑΚΗ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ**

Δεν μπορούμε να αγνοήσουμε ορισμένα γεγονότα. Η Ελλάδα είναι η τελευταία ευρωπαϊκή χώρα που αναγνώρισε το κράτος του Ισραήλ. Η φίλια με τους Αραβες και η αντιμετώπιση του κράτους του Ισραήλ ως εργαλείου του αμερικανικού ιμπεριαλισμού υπήρξαν οι πυλώνες του λαϊκισμού. Αν λαϊκισμός είναι η απαξίωση των «επιλέκτων», των ελίτ, η ελληνική του εκδοχή την οποία έφερε στην εξουσία ο Ανδρέας Παπανδρέου αντιμετώπιζε το Ισραήλ ως προκεχωρημένο φυλάκιο των δυτικών ελίτ, των βραχιόνων του ιμπεριαλισμού. Ο αντισημιτισμός υπήρξε ένα από τα υλικά της συνταγής του λαϊκισμού. Συστατικό της αντιδυτικής γεύσης που συμμετείχε στη νοστιμιά του δημοκρατικού εδίσματος της μεταπολίτευσης.

Η παράδοση του αντισημιτισμού στην Ελλάδα, και οι διαφορές του από τον γερμανικό ή και τον γαλλικό, απαιτούν πολύ μεγαλύτερη ανάλυση από όση μπορώ να αναπτύξω στο παρόν σημείωμα. Αρκεί να σκεφθεί κανείς ότι ιδρυτής του Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος Ελλάδος ήταν ένας σεφαραδίτης Εβραίος από τη Θεσσαλονίκη, ο Αβραάμ Μπεναρόγια. Πολίτης του Ισραήλ στη συνέχεια, το οποίο οι σύντροφοί του αντιμετώπιζαν ως αιχμή του δόρατος

του «ιμπεριαλισμού». Θα περιορισθώ στη βιωμένη εμπειρία. Σε όσα ζήσαμε οι λεγόμενες «γενιές της μεταπολίτευσης». Στον εναγκαλισμό του ελληνικού κράτους με τα καθεστώτα του αραβικού κόσμου. Στο ΠΑΣΟΚ υπήρχε, αν δεν κάνω λάθος, ομάδα «Μπααθιστών», και ο Τσοχατζόπουλος, επίσης αν δεν κάνω λάθος, είχε παρομοιάσει το καθεστώς του Καντάφι με τη δημοκρατία του Περικλή. Σήμερα όλα αυτά μπορεί να μας φαίνονται γραφικά, όμως τότε εξέφραζαν την επίσημη εκπροσώπηση της Ελλάδας. Κυρίως, δε, εξέφραζαν το υποδόρριο αίσθημα της ελληνικής κοινωνίας κατά των Εβραίων. «Ός έθρεψε το μάννα εκίνησαν την πτέρναν κατά του Ευεργέτου». Το υπόβαθρό του ήταν θρησκευτικό. Ο αντισημιτισμός δεν περιοριζόταν πια στο θρησκευτικό αίσθημα. Αγίγιζε και το πολιτικό, λιγότερο βαθύ, αλλά πιο άμεσο. Ο αραβικός κόσμος εκπροσωπούσε την αντίσταση κατά της Δύσης. Έτσι εξηγείται και η ευκολία με την οποία πέρασαν οι υποστηρικτές αυτών των καθεστώτων στη Δύση στην απολογία της «Αραβικής Ανοιξης», που ανέδειξε τον χειμώνα της ριζοσπαστικοποίησης του Ισλάμ. Ποιος δεν θυμάται την ευφορία της προοδευτικής κοινότητας για την πλατεία Ταχρίρ, που απειλούσαν ότι θα την

μεταφέρουν έως το Σύνταγμα; Θριαμβολογούσαν για τη χειραφέτηση των αραβικών πληθυσμών, της «γης των κολασμένων». Αντίστοιχη ευφορία με την πτώση του Σάχη τη δεκαετία του ’70 και την επιβολή στο Ιράν του απάνθρωπου καθεστώτος των Αγιατολάδων. Όταν θεωρείς πρόοδο τους Αγιατολάδες και τους «Αδελφούς Μουσουλμάνους» που θέλουν να εξαφανίσουν το κράτος του Ισραήλ, τότε ο αντισημιτισμός ακολουθεί χωρίς καν να χρειαστεί να τον κατονομάσεις.

Ναι, υπάρχει αντισημιτισμός στην ελληνική κοινωνία. Και δεν αναφέρομαι μόνο στους νεοναζί, στους παλαιομερολογίτες, στα βαθιά στρώματα της ελληνικής Ορθοδοξίας ή στο ΚΚΕ που θύμωσε επειδή ο Κώστας Τασούλας πρόβαλε στην πρόσωση του Κοινοβουλίου τη σημαία του Ισραήλ. Ούτε στους θρασύδειλους που βεβηλώνουν εβραϊκά νεκροταφεία με την ίδια ευκολία που γεμίζουν τους τοίκους με γκράφιτι. Αναφέρομαι στον αντισημιτισμό που λειτουργεί ως ένα από τα πολλά πρόσωπα της δυσπιστίας, στην καλύτερη περίπτωση, εχθρότητα στη χειρότερη, με την οποία αντιμετωπίζεται ο δυτικός κόσμος από ένα μεγάλο μέρος της ελληνικής κοινωνίας. Ανεξαρτίτως πολιτικής τοποθετήσεως. Και ανε-

ξαρτίτως ψήφου. Με τον ίδιο τρόπο που υποστηρίζουν πολλοί την εισβολή της ρωσικής απολυταρχίας στην Ουκρανία, με τον ίδιο τρόπο τώρα εξακολουθούν να πιστεύουν πως το Ισραήλ ευθύνεται επειδή οι τρομοκράτες της Χαμάς σφάζουν μωρά στο έδαφός του. Το Ισραήλ, ακόμη κι αν είναι το θύμα, όπως είναι σήμερα, δεν μπορεί παρά να είναι ο θύτης. Επειδή είναι η μόνη δυτική χώρα της Μέσης Ανατολής.

Ο αντισημιτισμός στην ελληνική κοινωνία δεν είναι ένας συγκροτημένος τρόπος σκέψης. Όπως υπήρξε στη Γερμανία ή τη Γαλλία. Είναι ένα συναισθηματικό σύμπλεγμα, ένα κουβάρι από θρησκευτικό αταβισμό, πολιτικό λαϊκισμό πασπαλισμένο από την απαραίτητη ελληνική ελαφρότητα. Δεν το λέω αυτό για να τον αθωώσω ή να μειώσω τη σημασία του. Απλώς η ελαφρότητα τον βοηθάει να περάσει απαρατήρητος και κατά συνέπεια να απολαμβάνει ένα είδος ασυλίας. Την ίδια ασυλία που απολαμβάνει ο κομμουνισμός. Δεν άνοιξε ποτέ μια σοβαρή δημόσια συζήτηση γι’ αυτού του τύπου τις νοσηρότητες. Ωστε να μην πέφτουμε από τα σύννεφα όταν βλέπουμε το Κομμουνιστικό Κόμμα να συντάσσεται στην ίδια παράταξη με όσους πιστεύουν στα «Πρωτόκολλα των σοφών της Σιών».

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΝΑΪΛ ΜΑΚΡΗ. imakris@kathimerini.gr

Ανθρωποι εξόριστοι από το κοινωνικό σύνολο

Της **ΝΑΤΑΛΙ ΜΟΣΧΟΥ**

Όποιος ζει μόνος του είναι ή θηρίο ή θεός, έγραφε ο Αριστοτέλης. Ή άνθρωπος με αναπηρία, με σοβαρές νευροαναπτυξιακές διαταραχές, συμπληρώνω.

σε καμιά ομάδα. Ζουν στερημένοι από την ένταξη, από το αλληλομοίρασμα εμπειριών, εντυπώσεων, συγκινήσεων. Εξόριστοι. Στα μάτια πάρα πολλών φαντάζουν ανίκανοι, αλλόκοτοι, τρομακτικοί. Δεν θέλουν να τους βλέπουν και όταν τους βλέπουν να κυκλοφορούν ανάμεσά τους, νιώθουν αμηχανία. Μέχρι και ενόχληση. Αρκεί να μη δολοφνηθεί ποτέ ξανά κάποιος σαν τον Αντώνη Καργιώτη; Οχι βέβαια. Το κρίσιμο πρόταγμα, το μεγάλο ζητούμενο σε μια ανοικτή, δημοκρατική, ανθρώπινη κοινωνία είναι η ενεργή συμπερίληψη των υστερούντων στην καθημερινότητά μας. Να τους έχουμε γύρω μας, ανάμεσά μας, σε κάθε μας δραστηριότητα. Να τους νιώθουμε, να καταλαβαίνουμε και να σεβόμαστε τις ιδιαίτερες συμπεριφορές, τους τρόπους τους, οι οποίοι πράγματι δίδουν στην ομάδα δικούς μας. Αποτελεί χρέος μας να ξεβολευτούμε για να τους εντάξουμε. Χρέος στο οποίο εάν ανταποκριθούμε,

θα πλουτίσουμε εμείς οι ίδιοι ψυχικά. Το ζητούμενο ασφαλώς και δεν εξαντλείται στην αλλαγή της κρατούσας νοοτροπίας. Εχει θεσμικές και πρακτικές παραμέτρους. Ο ύπαρχος του Blue Horizon, έφτασε στο άκρον άωτον της σκληρότητας και της αναισχυντίας και επειδή είχε ανατραφεί σε μια πολιτεία που δεν είχε θέσει ποτέ ως ρητή προτεραιότητα τον σεβασμό των νοητικά υστερούντων.

Η αλλαγή πρέπει να ξεκινήσει από την προσχολική κιόλας εκπαίδευση. Με δασκάλους καταρτισμένους και ευαισθητοποιημένους, που να μεριμνούν για την ένταξη όλων των παιδιών στο σύνολο. Μέσα στην τάξη και στα διαλείμματα. Ωστε τα νήπια να αναπτύξουν ενσυναίσθηση, ώστε η συμπερίληψη των αδυνάμων να γίνει τρόπος ζωής. Με την ενθάρρυνση βεβαίως και των γονιών τους, που καλό θα ήταν να μην επαναπαύονται –πόσο δε μάλλον να ναρκισσούνται– επειδή το δικό τους παιδί είναι «φυσιολογικό».

Ποιο είναι το αντίθετο της συμπερίληψης; Η περιθωριοποίηση. Όσα ιδιαίτερα παιδιά καταφέρνουν με απερίγραπτος κόπο να τελειώσουν το σχολείο βρίσκονται στη συνέχεια στο απόλυτο κενό. Οι γονείς τους, που έχουν ήδη λιώσει ψυχικά και οικονομικά να τα βοηθήσουν να φτάσουν μέχρι εκεί, αγωνίζονται τώρα απεγνωσμένα να τους βρουν μια επαγγελ-

ματική ασχολία, ώστε να μην κλειστούν στο σπίτι. Για πάντα.

Και όμως. Υπάρχει το νομοθετικό πλαίσιο που θεωρητικά μεριμνά. Ο νόμος 2643/1998 προβλέπει μεταξύ άλλων ότι «οι επιχειρήσεις που λειτουργούν στην Ελλάδα, εφόσον απασχολούν ως προσωπικό περισσότερα από πενήντα άτομα, υποχρεούνται να προσλαμβάνουν σε ποσοστό 2% άτομα με ποσοστό αναπηρίας 50% τουλάχιστον, που έχουν περιορισμένες δυνατότητες για επαγγελματική απασχόληση εξαιτίας οποιασδήποτε χρόνιας σωματικής ή πνευματικής ή ψυχικής πάθησης ή βλάβης εφόσον είναι εγγεγραμμένα στα μητρώα ανέργων αναπήρων του ΟΑΕΔ».

Ο νόμος ισχύει και σήμερα. Εχει μάλιστα τροποποιηθεί κατά την τελευταία εκκοσμηταετία πολλές φορές. Δεν εφαρμόζεται, ωστόσο, σχεδόν πουθενά στον ιδιωτικό τομέα. Παραμένει ουσιαστικά γράμμα κενό, δεν ελέγχεται, ενώ θα έπρεπε να αποτελεί το πρώτο βήμα για την ένταξη των ανθρώπων αυτών στην εργασία. Ο πρώτος μίας σειράς από νόμους που παράλληλα με την ωρίμανση, δηλαδή, την ευαισθητοποίηση της κοινωνίας, θα εξασφαλίσει το ζήτημένο: η έκφραση «παιδιά ενός κατώτερου Θεού» να μη σημαίνει πλέον σχεδόν τίποτα στην Ελλάδα.

Η κ. Νατάλι Μοσχού είναι μέλος Δ.Σ. της ΚΟΙΝΣΕΠ «Power of Flower».

Η Μέση Ανατολή και η Κύπρος

Του ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ

Ο πόλεμος στη Μέση Ανατολή, με αφορμή μια αποτρόπαια και βαρβαρική τρομοκρατική επίθεση της οργάνωσης Χαμάς το περασμένο Σάββατο, δεν είναι μια άγνωστη κατάσταση για την Κύπρο. Η τελευταία, ως ανεξάρτητο κράτος, βίωσε όλους τους γύρους των αραβοϊσραηλινών συγκρούσεων. Τον Πόλεμο των «Εξι Ημερών», τον Πόλεμο Φθοράς, τον Πόλεμο του «Γιομ Κιπούρ», τον Πόλεμο στον Λίβανο, τις παλαιστινιακές Ιντιφάντα.

Βέβαια, ούτε το 1967 ούτε το 2006, ξανά στον Λίβανο, είχαμε ΜΚΔ προκειμένου να παρακολουθούμε live τη βία αυτών των συγκρούσεων ή να βγάζουμε τη γλώσσα μας περίπατο για ιδεοληπτικές αναρτήσεις, πολεμική κάθε είδους, οπαδικού τύπου αναλύσεις ή –στην πολιτική δημόσια σφαίρα– για δημόσιες δηλώσεις χωρίς κανένα ίχνος ενσυναίσθησης, σοβαρής προετοιμασίας ή διαχείρισης ενός πολέμου που συμβαίνει δίπλα μας και αλλάζει άρδην τις ισορροπίες ολόκληρης της περιοχής αλλά και του διεθνούς συστήματος.

Η Μέση Ανατολή, τα κράτη της, οι λαοί της και η Ιστορία της υπήρξαν ανέκαθεν για την Κύπρο μια μάλλον άγνωστη, γνωσιακά, περιοχή. Μάλλον οι «αραπίες» όπου οι Κύπριοι βρήκαν εργασιακό καταφύγιο μετά το 1974, οι «Εβραίοι», –που συχνά προσλαμβάνονταν με όρους αντισμιτισμού, τα γλυκά, τα σταυρουδάκια και οι κουρτίνες που αγόραζε ο μέσος Κύπριος από τα ταξίδια ή προσκυνήματά του στην περιοχή και φυσικά η ανάγνωση του Μεσανατολικού με όρους ετεροπροσδιορισμού, πάντα σε σχέση με το Κυπριακό. Το '80 και το '90 με τους Παλαιστίνιους, το 2000 και μετά με τους Ισραηλινούς. Χωρίς κανένα, περαιτέρω, βάθος.

Η κατανόηση ενός πολέμου –και το είδαμε στη Συρία, στην Ουκρανία, στη Λιβύη, στον Καύκασο– από την κυπριακή κοινή γνώμη, συχνά, γίνεται με όρους whataboutism. Η πολεμική, μάλιστα, της μιας προς την άλλη πλευρά περιλαμβάνει πάντα αναρτήσεις που δολοφονούν χαρακτήρα, τραγική ιδεοληψία αλλά και σειρά αναπτυξιακών αγκυλώσεων που αποκαλύπτουν τον χαρακτήρα συχνά του ανθρώπου πίσω από τον δημοσιολογούντα. Οι δε εξελίξεις στην περιοχή ξεγυμνώνουν και την πολιτική επικοινωνία πίσω

από τον πραγματικό ρόλο που διαδραματίζει η Κύπρος –ως γεωπολιτικό μέγεθος– στην περιοχή. Κι όταν καλείται να τον διεκδικήσει, δεδομένου του διπλωματικού κεφαλαίου που επένδυσε τα τελευταία χρόνια, δεν το κάνει ενεργητικά αλλά περιορίζεται σε αυτό που, πραγματικά, μπορεί «αν της το ζητήσει η Ε.Ε.». Το whataboutism στην Κύπρο πρέπει να εκλείψει στη δημόσια σφαίρα. Σκοτώνει τον δημόσιο διάλογο, δεν λύνει το Παλαιστινιακό και δεν φέρνει κανενός το νεκρό παιδί πίσω. Ούτε του Ισραηλινού, ούτε του Παλαιστίνιου. Κι ένας πόλεμος στην περιοχή δεν αποτελεί ούτε «ευκαιρία» για το Κυπριακό, ούτε «κατάρρα», αν υπάρχει σοβαρότητα. Μας επιρεάζει με τρόπους που δεν μπορούμε καν να αναλύσουμε στην παρούσα φάση που τα πράγματα τελούν υπό εξέλιξη.

Η περίοδος στην οποία έχουμε εισέλθει είναι κρίσιμη και θα επιφέρει τεκτονικές αλλαγές στην περιοχή. Η Κύπρος πρέπει να δει τις εξελίξεις με σοβαρότητα, σοβαρότητα και... σοβαρότητα. Δεν είναι η κατάλληλη περίοδος για ασκήσεις πολιτικής επικοινωνίας σε βάρος της ουσίας. Εξάλλου το βασικό πρόβλημα αυτού του υπό εξέλιξη πολέμου είναι ο οριστικός, πιθανόν, θάνατος του πλαισίου λύσης της ειρηνευτικής διαδικασίας για λύση δύο κρατών στη Μέση Ανατολή. Και που ο θάνατός του δύναται να συμβεί, νωρίτερα ή –ακόμη χειρότερα– παράλληλα με τον θάνατο του πλαισίου λύσης της ειρηνευτικής διαδικασίας στο Κυπριακό. Με ό,τι αυτό συνεπάγεται για τα κράτη της περιοχής μας, τους φίλους Ισραηλινούς, τους φίλους Παλαιστίνιους αλλά, κυρίως, για την ίδια μας την πατρίδα.

Σοβαρότητα λοιπόν.

ioannoug@kathimerini.com.cy
Twitter: @JohnPikpas

Μέλη της οικογένειας ενός φοιτητή από το Νεπάλ που μόλις έφθασε στο Διεθνές Αεροδρόμιο Tribhuvan, στο Κατμαντού του Νεπάλ μετά την εκκένωση από το Ισραήλ, τον καλωσορίζουν, ανακουφισμένοι από την άφιξή του. Δέκα Νεπαλέζοι φοιτητές σκοτώθηκαν κατά τη διάρκεια των ένοπλων επιθέσεων, σύμφωνα με το Υπουργείο Εξωτερικών του Νεπάλ.

Η 9η Σεπτεμβρίου του Ισραήλ

Του ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ

Η φράση «9/11 του Ισραήλ» ανήκει στον εκπρόσωπο Τύπου των ισραηλινών ενόπλων δυνάμεων Nir Dinar. Ύστερα μίλησε ο υπ.

Άμυνας Yoan Gallant: «Η τιμή που θα πληρώσει η Λωρίδα της Γάζας θα είναι τόσο βαριά που θα αλλάξει τις πραγματικότητες για τις γενιές που ακολουθούν». Η συνέχεια. Εκπρόσωπος του ισραηλινού στρατού μίλησε «για επιστράτευση εφθέρων της τάξης των 100.000» (πηγή: Reuters, 9/10).

Το Ισραήλ, με βάση το ισοζύγιο δυνάμεων, μπορεί να θέσει ξανά ολόκληρη τη Λωρίδα της Γάζας υπό τον έλεγχό του. Η επίθεση της Χαμάς δεν αντέχει στο χρόνο/ισοζύγιο, έδαφος, πληθυσμός, και κυρίως υπεροχή της ισραηλινής πολεμικής αεροπορίας. Το Ισραήλ θα νικήσει στη στρατιωτική επιχείρηση, αλλά δεν μπορεί να νικήσει τον πόλεμο –τώρα και για πάντα. Ο Ισραηλινός δημοσιογράφος Gideon Levy σημειώνει πως «μερικές εκατοντάδες ένοπλοι Παλαιστίνιοι παραβίασαν τον φράχτη και εισέβαλαν στο Ισραήλ με έναν τρόπο που κανένας Ισραηλινός δεν θα μπορούσε να διανοηθεί. Μερικές εκατοντάδες άνθρωποι απέδειξαν ότι είναι αδύνατο να φυλακίσουν δύο εκατομμύρια ανθρώπους για πάντα χωρίς να πληρώσουν ένα σκληρό τίμημα» (Haaretz: 9/10). Πριν από 20 χρόνια έλεγε απόλυτα την Λωρίδα και το ίδιο το Ισραήλ αποφάσισε να κάνει πίσω και να δώσει κάποια αυτονομία στους κατοίκους της. Με περισοτέρα αυτονομία και στη Δυτική Όχθη, γι' αυτό και η Παλαιστι-

νιακή Αρχή έχει κάποιες αυτόνομες διαδικασίες με έδρα τη Ραμάλα.

Αν και δεν βλέπει τα φώτα της δημοσιότητας, η σύγκρουση ανάμεσα στους Παλαιστίνιους και τους Ισραηλινούς διεξάγεται καθημερινά με άλλα μέσα: με κουζίνομάχαιρα που χρησιμοποιούν νεαροί Παλαιστίνιοι σε επιθέσεις κατά Ισραηλινών, με στροφή των αυτοκινήτων από Παλαιστίνιους κατά Ισραηλινών που περπατούν σε πεζοδρόμια στις πόλεις, με πέτρες κατά ισραηλινών οχημάτων και κάψιμο ελαστικών αυτοκινήτων. Ταυτόχρονα και σε συνδυασμό με την άνθιση της πιο ακροδεξιάς κυβέρνησης στο Ισραήλ, έποικοι από ισραηλινούς οικισμούς επιτίθενται κατά παλαιστινιακών χωριών. Τα πιο πάνω δείχνουν πως, ενώ η στρατιωτική υπεροχή του Ισραήλ είναι πασιφανής, εξίσου πασιφανές είναι πως τον πόλεμο δεν μπορεί να τον κερδίσει μόνο με αυτήν –οι άθλιες συνθήκες διαβίωσης, οι αποκλεισμοί, η καθημερινή στέρση απλών δικαιωμάτων, φτάνει η βάση για διαίωνση της σύγκρουσης «με άλλα μέσα». Το Ισραήλ, όπως έχει τοπάνω χέρι στον πόλεμο, έχει τοπάνω χέρι και στην ειρήνη. Χάθηκαν ευκαιρίες όπως η συμφωνία του Όσλο. Προσπάθησαν ηγέτες όπως ο Γ. Ράμπιν, ο Σ. Πέρεζ, η Τ. Λίβνι, όπως και από την άλλη πλευρά ο Γ. Αραφάτ. Τώρα είμαστε εδώ: Ισραηλινός στρατηγός δηλώνει πως «η δουλειά μας είναι να μην έχει ξανά η Χαμάς στρατιωτικές δυνατότητες και να μην ξανακυβερνήσει τη Λωρίδα της Γάζας». Κάτω από τις σημερινές συνθήκες κανένας δεν μιλά για συνομιλίες ανάμεσα σε ισ-

ραηλινή και παλαιστινιακή ηγεσία της Φατάχ/Μ. Αμπάς. Πάρα ταύτα, η διπλωματία μπορεί να δει πέρα από την συγκυρία. Το υλικό για τη λύση των δύο κρατών σε συνθήκες ασφαλείας για Ισραήλ και Παλαιστίνη (Νετανιάχου - Αμπάς) συγκροτήθηκε το 2014 από τις ΗΠΑ με την προσπάθεια Κέρι (11 επισκέψεις του στην περιοχή) με την στήριξη Ομπάμα - Μπάιντεν. Η ηγεσία της Χαμάς ανήκει στο παρελθόν. Η στήριξη της μετριοπαθούς Φατάχ παράγει δυνατότητες για το μέλλον. Οι συγκυρίες δεν επιτρέπουν κάτι σε αυτό το στάδιο. Αλλά η ιστορία της Μ. Ανατολής λέει πως οι πόλεμοι παράγουν ευκαιρίες και εξελίσσονται σε «ατιμωμένη» των διαπραγματεύσεων.

Η γεωπολιτική στην περιοχή αλλάζει. Ο πρίγκιπας διάδοχος της Σ. Αραβίας Μοχάμαντ Μπιν Σαλμάν παίζει επιθετικά: φέρνει τον Άσαντ πίσω στην Αραβική Λίγκα. Μεσολαβεί για επίλυση στον εμφύλιο στο Σουδάν. Ανταλλάσσει διπλωμάτες με τον Ιράν. Στέλνει πρέσβη στην παλαιστινιακή Αρχή με έδρα το Αμάν. Κυρίως όμως συνομιλεί με ΗΠΑ για αποκατάσταση των σχέσεων Ισραήλ – Σ. Αραβίας. Η επίθεση της Χαμάς συνδέεται –κυρίως με το τελευταίο. Τρεις οι μεγάλοι παίκτες στη ΜΑ: Ισραήλ, Σ. Αραβία, Ιράν. Η προσέγγιση των δύο, Ισραήλ – Σ.Α., μειώνει τον χώρο επιρροής του Ιράν. Αυτό δεν αρέσει στις οργανώσεις τις οποίες στηρίζει η Τεχεράνη: Χεζμπολλάχ, Χαμάς.

Η λύση των δύο κρατών –Ισραήλ, Παλαιστίνη– σε ασφαλή σύνορα και πρωτεύουσα την Ιερουσαλήμ είναι αναγκαία. Δυνάμεις της ισραηλινής

αντιπολίτευσης (Λαβίντ, Μιχαέλι, Λίβνι) στηρίζουν τη λύση αυτή, και στην αντίπερα όχθη η οργάνωση του Γ. Αραφάτ, η «Φατάχ» με πρόεδρο τον Μ. Αμπάς. Το 2014 κορυφώθηκε η διπλωματική προσπάθεια των ΗΠΑ για επίλυση στο Μεσανατολικό. Η προσπάθεια των Ομπάμα-Μπάιντεν -Κέρι ήταν ειλικρινής, αλλά ημιτελής. Ο Β. Νετανιάχου με την πλήρη στήριξη του εβραϊκού λόμπι στις ΗΠΑ υπονόμωσε την προσπάθεια Κέρι και στήριξε Τραμπ.

Ο Β. Νετανιάχου με στήριξη ΑΙΡΑC και ρεπουμπλικάνων εκκώλυσε λόγο στο Κογκρέσο με στόχο να ακυρωθεί η «Συμφωνία των Έξι» γύρω από το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν – πρωταγωνιστής της υπογραφής της ο Ομπάμα! Ο Τραμπ εξέλεξε πρόεδρος, έβγαλε τις ΗΠΑ από τη συμφωνία. Έκτοτε το ζήτημα παραπαίει. Μία από τις παρενέργειες της ακύρωσής της εκδηλώθηκε στις 7/10 με τις τυφλές πολιτικές της φιλοϊρανικής Χαμάς.

Ενδιαφέρουσα δημοσκοπήση στην Jerusalem Post: «4 στους 5 Ισραηλινούς θεωρούν ότι η κυβέρνηση και ο Β. Νετανιάχου ευθύνονται για τη μαζική εισβολή της Χαμάς - Dialog Center. Το 86% είπε ότι η αιφνιδιαστική επίθεση στη Γάζα συνιστά αποτυχία της ηγεσίας της χώρας, ενώ το 92% είπε πως ο πόλεμος προκαλεί άγχος. Το 56% είπε ότι ο Νετανιάχου πρέπει να παραιτηθεί στο τέλος του πολέμου, με το 28% των ψηφοφόρων του κυβερνητικού συνασπισμού να ασπάζονται αυτή την άποψη» (πηγή «Πολίτης», 12/10).

www.larkoslarkou.org.cy

Δεν υπάρχει δίλημμα

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ

Ακόμα ένας πόλεμος, ακόμα μια τραγωδία, και ακόμα μια ευκαιρία για να χάσουμε εντελώς το νόημα. Σε μια βαθιά τραγική στιγμή, η τρέλα και η απόγνωση δεκαετιών πολιορκίας και κατοχής έγινε βάνουση τρομοκρατία και έγκλημα πολέμου από ακραίους, θρησκόληπτους φονταμενταλιστές που θέλουν να μιλούν εκ μέρους όλων των Παλαιστίνιων. Και ο φόβος και το τραύμα άλλων τόσων δεκαετιών της άλλης πλευράς, εργαλειοποιημένη από μια βαθιά διεφθαρμένη κυβέρνηση και έναν Νετανιάχου που είναι διατεθειμένος να χαϊδέψει τους δικούς του θρησκόληπτους φονταμενταλιστές για να μην καταλήξει στη φυλακή, απαντά με δυσανάλογη ισχύ, ανθρωπιστικές κρίσεις, και τα δικά της εγκλήματα πολέμου.

Σε αυτή τη δύσκολη στιγμή, η

δημόσια συζήτηση στην Κύπρο καταφέρνει να είναι λυπηρά επιφανειακή. Μοιάζουν να υπάρχουν μόνο δύο επιλογές: είτε θα είσαι πλήρως με το Ισραήλ εξαπολύοντας κάθε ρατσιστικό και ισλαμοφοβικό στερεότυπο κατά των Παλαιστίνιων, είτε θα είσαι πλήρως με τους Παλαιστίνιους αιτιολογώντας κάθε έγκλημα, προσαρμόζοντας τα εγκλήματα της Χαμάς στο φίλτρο που μοιάζει πιο κατάλληλο.

Και αυτό δεν αφορά μόνο την Κύπρο, γιατί η τρομοκρατική επίθεση της Χαμάς και η αντεπίθεση του Ισραήλ φέρνουν ξανά στην επιφάνεια τις διαχωριστικές γραμμές των προκαταλήψεων, και γίνονται εργαλείο του κάθε απατεώνα που ουρλιάζει πως είτε είσαι μαζί μας είτε εναντίον μας, ή γίνονται συναισθηματικό αποκούμπι όποιοι δεν θέλει να αντιληφθεί πως μια τραγωδία βρίσκεται σε εξέλιξη και νομίζει πως μπορεί να

Θέλω να πιστεύω πως η πλειοψηφία των ανθρώπων, η πλειοψηφία όλων εμάς, φρίττει μπροστά στα όσα έκανε η Χαμάς στις κοινότητες στα σύνορα της Γάζας με το Ισραήλ.

Ξορκίζει το κακό βαφτίζοντας τη μια πλευρά «δαίμονες».

Δεν είναι όμως μόνο αυτές οι επιλογές. Η συζήτηση αν είμαστε με τους μεν ή με τους δε είναι πλασματική και αναπαράγεται και γιγαντώνεται από πολιτικούς και από ΜΜΕ που έχουν επιλέξει προ-ϊόν να πουλήσουν, αντί για πολιτική ή ηθική θέση. Θέλω να πιστεύω πως η πλειοψηφία των αν-

θρώπων, η πλειοψηφία όλων εμάς, φρίττει μπροστά στα όσα έκανε η Χαμάς στις κοινότητες στα σύνορα της Γάζας με το Ισραήλ. Και σσκαρίζεται από την ανκολία με την οποία η ισραηλινή κυβέρνηση επιλέγει να ξορκίσει τα συλλογικά τραύματα του λαού της με εγκλήματα πολέμου. Και οι δύο αντιδράσεις μπορούν να συνυπάρχουν στο ίδιο μυαλό και στην ίδια πρόταση. Γιατί είναι δεδομένο πως δεν θέλει κανείς παιδιά να πεθαίνουν, είτε από μαχαίρια και όπλα είτε από βόμβες. Δεν χρειάζεται βαθιά ανάλυση των γεωπολιτικών δεδομένων ή αυξημένο πολιτικό κριτήριο. Χρειάζεται μόνο να βλέπεις μια είδηση, μια εικόνα, μια δήλωση μπροστά σου. Να τα επεξεργάζεσαι. Και να τα κατανοείς με δικά σου λόγια, και όχι λόγια άλλων.

Γράφοντας το 1946, για ένα θέμα κάπως διαφορετικό που αφο-

ρούσε τη χρήση της γλώσσας, αλλά παρεμφερές στην πολιτική του διάσταση, στο κείμενο του «Η πολιτική και η αγγλική γλώσσα» (Politics and the English language), ο Τζορτζ Όργουελ έλεγε (μετάφραση δική μου, με όλα τα λάθη και τις αστοχίες –μπορείτε να βρείτε το πρωτότυπο κείμενο στο διαδίκτυο):

«Στην εποχή μας, η πολιτική ομιλία και γραφή αποτελεί σε μεγάλο βαθμό την υπεράσπιση του αδικαιολόγητου. Μπορεί κανείς και τις αστοχίες –μπορείτε να βρείτε το πρωτότυπο κείμενο στο διαδίκτυο):

Κομμάτων. Για αυτό η πολιτική γλώσσα πρέπει να αποτελείται σε μεγάλο βαθμό από ευφημισμούς, «εύλογα ερωτήματα» και απολύτως νεφελώδεις ασάφειες». Μόνο με ασάφειες και ευφημισμούς μπορεί κανείς να «επιλέγει πλευρά» σε μια πολύπλοκη τραγωδία που εξελίσσεται και προκύπτει εδώ και αιώνες, και σήμερα κορυφώνεται για άλλη μια φορά. Η μόνη πολιτική και ηθική προσέγγιση σε αυτά που συμβαίνουν δίπλα μας, είναι η αναζήτηση λύσεων. Πώς αποτρέπονται και άλλοι θάνατοι αθώων πολιτών; Πώς τιμωρούνται μόνο οι ένοχοι από κάθε πλευρά και όχι μόνο οι αθώοι;

Δεν υπάρχει δίλημμα, δεν υπάρχει κάτι άλλο πέρα από αυτό. Και πέρα από τους λίγους φωνασκούντες, νομίζω οι πλειστοί Κύπριοι το ξέρουμε καλά.

ykakouris@gmail.com

Συμβόλαιο τιμιότητας με τον λαό

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ

Ο «**βασιλιάς**» είναι γυμνός» έγραψε κάποτε ο σπουδαίος Δανός λογοτέχνης Χανς Κρίστιαν Άντερσεν, στο περίφημο παραμύθι του «Τα καινούργια ρούχα του βασιλιά». Από τότε το παραμύθι επαναλαμβάνεται κάθε φορά που ένας βασιλιάς, ένας δεσπότης, ένας πρόεδρος, ένας βουλευτής, ένας αξιωματούχος, ένας άνθρωπος του βαθέως κράτους κάθεται στον επίθλιο θρόνο της δική του εξουσίας, έχοντας από «κάτω» υπηκόους οι οποίοι επιζητούν ένα κομμάτι «ψωμί». Για την ιστορία ο Άντερσεν, περιγράφει τον γκρινιάρη και αλαζόνα βασιλιά, ο οποίος σε καθημερινή βάση ζητούσε από τους βασιλικούς ράφτες να του ράβουν καινούργια ρούχα. Κάποτε η φαντασία των ραφτών στέρεψε. Όταν το άκουσε ο βασιλιάς άρχισε να ωρύεται και υποσχέθηκε πλούτη σε όποιον καταφέρει να σχεδιάσει νέα ενδύματα. Τότε, δύο πονηροί νεαροί παρουσιάστηκαν στον βασιλιά και του είπαν ότι είχαν ένα λεπτεπίλεπτο ρούχο το οποίο μόνο οι έξυπνοι μπορούσαν να δουν. Ο βασιλιάς πείστηκε και φόρεσε την ανύπαρκτη φορεσιά. Οι αξιωματούχοι και οι αξιωματοίκοι, από φόβο, διαβεβαίωναν τον βασιλιά ότι ήταν περίφημο το νέο ένδυμα. Τότε ο βασιλιάς, καμαρώνοντας, βγήκε στους δρόμους και διαλάλουμε ότι μόνο οι έξυπνοι άνθρωποι είναι ικανοί να δουν τα ρούχα. Οι υπήκοοι χειροκροτούσαν για τα καταπληκτικά ρούχα του βασιλιά. Ανάμεσα στο πλήθος ξεπρόβαλε ένα παιδί το οποίο φώναξε ότι: «ο βασιλιάς είναι γυμνός και θα κρυώσει». Ο κόσμος τότε ξέσπασε σε δυνατά γέλια, και ο βασιλιάς συνήλθε και ομολόγησε ντροπασμένος ότι το παιδί είχε δίκιο.

Εδώ και χρόνια, αποτελεί σημείο αντιπαράθεσης το περίφημο «πόθεν έσχες» των αξιωματούχων του κράτους, les και η Κύπρος αποτελεί εξαίρεση από τα άλλα κράτη της Ευρώπης. Με απλά λόγια, οι άνθρωποι της εξουσίας καταγράφουν τα περιουσιακά τους στοιχεία και καταθέτουν τη σχετική δήλωση σε ένα σώμα, σε μια επιτροπή, η οποία αναλαμβάνει να εξετάσει και να δημοσιοποιήσει τις δηλώσεις «πόθεν έσχες». Σε όλες τις «σοβαρές» χώρες, η δήλωση «πόθεν έσχες» αποτελεί ένα «συμβόλαιο τιμιότητας με τον λαό» και όχι μια δεύτερη φορολογική δήλωση, όπως νομίζουν πολλοί Κύπριοι εκπρόσωποι του βαθέως κράτους. Όταν ένας άνθρωπος επιλέγει να υπηρετήσει την πατρίδα του από κάποιο αξίω

μα και ζητάει την ψήφο του λαού, είτε άμεσα εκλεγόμενος σε δημόσιο αξίωμα, είτε έμμεσα διοριζόμενος από τον εκλεκτό του λαού, σε κάποιο υπουργικό ή άλλο θώκο, οφείλει να υπογράψει ένα «συμβόλαιο τιμιότητας με τον λαό». Τώρα αν αυτό το συμβόλαιο τιμιότητας λέγεται χάρτα δεοντολογίας, είτε κώδικας δεοντολογίας, είτε άλλως πως, δεν έχει και τόσο σημασία.

Σημασία έχει να υπάρχει ο δημόσιος έλεγχος, η διαφάνεια, το περίφημο «name and shame». Από εκεί και πέρα, αν ο ηγέτης «καταδέχεται» να ελέγχει τους υφισταμένους του, ή αν ο λαός απαιτεί τιμιότητα, ή αν απλώς επαναλαμβάνει «μαζί να τα τρώμε», είναι μια άλλη δύσκολη υπόθεση η οποία πάντα οδηγεί στο «γαία πυρί μυχθήτω». Τις τελευταίες δεκαετίες, ο λαός κόρτασε από λόγια και καλές προθέσεις, απογοητεύθηκε από την αλαζονεία των ηγετών του και δεν είναι τυχαία η σημερινή απαξίωση των θεσμών και των εξουσιών. Αλλά όλα μέχρι να έλθει η ώρα της πρόσληψης ή της προαγωγής στο Δημόσιο. Τελικά, όλοι μαζί τα φάγαμε, όπως είπε και ο αείμνηστος Θεόδωρος Πάγκαλος.

Πέραν όμως από τους νόμους και τους κανόνες, υπάρχει και η θεία δίκη, η οποία στο διάβα των αιώνων καταγράφκε με διάφορα παραμύθια, τα οποία έλεγαν πάντα πικρές αλήθειες, με αίσθηση πάντα του χιούμορ και της χαράς. Στο προσκήνιο έρχονται οι μύθοι του Αισώπου, αλλά και του Χότζα, μύθοι αγαπημένοι σε όλη την Ανατολή, αλλά και στην Κύπρο, για όσους ξεχνούν ότι είμαστε «Ανατολή Ανατολών». Κάποτε ο Χότζας ανάτρεφε ένα αρνί για την εορτή του Κουρμπάν Μπαϊράμ. Μερικοί «έξυπνοι» φίλοι του, οι οποίοι ορέχτηκαν το αρνί, σκαρφίστηκαν το παραμύθι για το τέλος του κόσμου σε λίγες μέρες και έπεισαν τον «αγαθό» Χότζα να σφάξει το αρνί. Οι «πονηροί» φίλοι μέχρι να ψηθεί το αρνί έβγαλαν τα ρούχα τους και άρχισαν τα παιχνίδια. Ο Χότζας πήρε τα ρούχα και τα έριξε στη φωτιά, προκαλώντας την οργή των «φίλων». Ο Χότζας σχολιάσει απλώς τι τα θέλετε τα ρούχα, αφού σε λίγο θα χαθεί ο κόσμος. Οι πονηροί φίλοι σιώπησαν και πήραν το μάθημά τους. Κατά άλλα, όπως έγραψε και η μοναδική Ευτυχία Παπαγιαννοπούλου: «Δυσόρτες έχει η ζωή, άνοιξα μια και μπήκα, σεργιάνισα ένα πρωινό, κι ώπου να 'ρθει το δελινό, από την άλλη βγήκα».

kaparispan@yahoo.gr

Πρότυπο ενεργειακής αυτάρκειας η Τήλος

Της ΜΑΡΙΑΣ Γ. ΜΙΧΑΛΑΚΗ

(Storage For Sustainability, Smart Grid, Solutions, Security).

Η καινοτομία έγκειται σε ένα πρωτότυπο Σύστημα Μπαταριών που βελτιώνει την αποθήκευση της πλεονάζουσας ενέργειας που παράγεται από την ανεμογεννήτρια και τα φωτοβολταϊκά. Έτσι το δίκτυο παραμένει τροφοδοτούμενο κατά τη διάρκεια πλιόλουστων αλλά και θυελλωδών συνθηκών, απελευθερώνοντας την

Μέσα από τη λειτουργία του συστήματος και την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ, οι ενεργειακές ανάγκες της Τήλου καλύπτονται επαρκώς.

απαιτούμενη ενέργεια σε περιόδους μεγάλης ζήτησης, όπως κατά την τουριστική περίοδο που οι απαιτήσεις αυξάνονται δραματικά, αλλά και χαμηλότερης παραγωγής, όπως στη διάρκεια της νύχτας. Το νέο μικροδίκτυο αλληλοεπιδρά επίσης με το κύριο δίκτυο ηλεκτρικής ενέργειας. Με τη λειτουργία μιας υβριδικής λειτουργικότητας σχεδιασμένου Συστήματος, η Τήλος αποτελεί το πρώτο πραγματικά «πράσινο» νησί στη Μεσόγειο.

Ήδη, μέσα από τη λειτουργία του εν λόγω συστήματος και την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, οι ενεργειακές ανάγκες του νησιού καλύπτονται επαρκώς. Το Σύστημα S4S by Eunice επιτυγχάνει την παραγωγή και την αποθήκευση ενέργειας με όρους βιωσιμότητας και αειφορίας, εξασφαλίζοντας ταυτοχρόνως ασφάλεια και εξυπνες λύσεις όσον αφορά τη διαχείρισή της, τόσο στο πεδίο της ζήτησης όσο και της παραγωγής, ώστε να είναι οικονομικότερη και αποδοτικότερη η λειτουργία του συστήματος.

Στόχο του ομίλου Eunice αποτελεί η διεύρυνση της εφαρμογής του συστήματος σε μία σειρά νησιωτικών και ακριτικών περιοχών της Ελλάδος, οδηγώντας τις στην ενεργειακή τους αυτονομία και ανεξαρτησία. Άλλωστε, ο Σταθμός της Τήλου έχει κερδίσει διεθνή αναγνώριση ως το πρώτο στην Ευρώπη εν λειτουργία έργο παραγωγής, αποθήκευσης και εξυπνης διαχείρισης ενέργειας από ΑΠΕ, λαμβάνοντας ήδη τέσσερα βραβεία κατά τη διάρκεια της λειτουργίας του και μετατρέποντας το νησί της Τήλου σε πρότυπο μοντέλο ενεργειακής παραγωγής παγκοσμίως.

Άλλωστε, είναι γεγονός ότι χάρη σ' αυτό το καινοτόμο εγχείρημα αυξήθηκε σημαντικά η δημοφιλία και η αναγνωρισιμότητα

του νησιού, σε διεθνή κλίμακα, με την Τήλο να προσελκύει ολοένα και περισσότερους επισκέπτες, ως ένας πρωτοποριακός και ενεργειακά αυτόνομος τουριστικός προορισμός, εξέλιξη που έχει ασφαλώς θετικό αντίκτυπο για την εν γένει προώθηση του ελληνικού brand name διεθνώς και την ενίσχυση της οικονομίας της χώρας κατ' επέκταση.

Μέσω της επιτυχημένης ανάπτυξης και εφαρμογής του συγκεκριμένου project από τον όμιλο Eunice, επιβεβαιώνεται ότι η καινοτομία απαιτεί οργανωμένες πρωτοβουλίες και διορατικότητα. Στρατηγικός στόχος για τον Όμιλο είναι άλλωστε η επόμενη ημέρα να τον βρει πρωταγωνιστή στον τομέα της ευρωπαϊκής και διεθνούς ενεργειακής τεχνολογίας, αλλά και της βιώσιμης ανάπτυξης, με ελληνικό αποτύπωμα και υψηλή εγκώρια προστιθέμενη αξία.

Θα μπορούσε, άραγε, το πρωτοποριακό αυτό έργο να «αντιγραφεί» και να εφαρμοστεί στην Κύπρο; Το Έργο της Τήλου θα παρουσιαστεί στο επικείμενο συνέδριο του Digital Agenda Cyprus Summit - Home, στις 17 Οκτωβρίου από τον δρ Γεώργιο Πεκλιβανόγλου, γενικό διευθυντή του ομίλου Eunice.

Η Maria Γ. Μιχαλάκη είναι head, communication & media relations της EUNICE GROUP.

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗ. imakris@kathimerini.gr

ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ / Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑ

Στα μονοπάτια του μίσους

Με τον αιφνίδιο θάνατο του Levi Eshkol, στις 26 Φεβρουαρίου 1969, το Εργατικό Κόμμα του Ισραήλ επιλέγει για πρωθυπουργό μια γυναικα με ισχυρή προσωπικότητα και εξαιρετικές ηγετικές ικανότητες, η οποία πρωτοστάτησε στην ίδρυση του κράτους του Ισραήλ και υπηρέτησε πρώτα ως υπουργός Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης και μετά ως υπουργός Εξωτερικών του David Ben Gourion.

Καθ' όλη τη διάρκεια της θητείας της ως πρωθυπουργού, η Golda Meir απολάμβανε την απόλυτη εμπιστοσύνη του ισραηλινού λαού. Κάτι τέτοιο κυρίως συνδεόταν με την αναπάντεχη και ολοκληρωτική νίκη του ισραηλινού στρατού κατά τον Πόλεμο των Έξι Ημερών του 1967, που προσέδωσε μοναδικό κύρος στους θεσμούς και την οργάνωση του κράτους του Ισραήλ. Πώς όμως το Ισραήλ κατάφερε μέσα σε λιγότερο από δύο δεκαετίες να δημιουργήσει ένα πλουραλιστικό κράτος δικαίου με συμπεριληπτικούς (inclusive) θεσμούς και κοι

νωνική αλληλεγγύη; Αυτό δεν σχετίζεται με την ανάγκη επιβίωσης, όπως πολλοί ισχυρίζονται, διότι η κατάσταση έκτακτης ανάγκης σπάνια απαιτεί δημοκρατικές αποκρίσεις. Αντίθετα, το Ισραήλ αντέδρασε στις προκλήσεις και στον διαρκή πόλεμο με τον ίδιο τρόπο που αντιμετώρισαν οι Αθηναίοι του Μιλτιάδη και του Θεμιστοκλή μπροστά στον περσικό κίνδυνο: όχι μόνο δεν περιορίσαν και δεν ανέστειλαν τη δημοκρατία, αλλά την ενίσχυσαν και τη βελτίωσαν.

Κυκλοφορούν διάφορες ρήσεις που αποδίδονται στην ευφύεστατη Golda Meir. Η συνεισφορά της στην ενδυνάμωση του κράτους δικαίου και της δημοκρατίας στο Ισραήλ είναι ανεκτίμητη. Μία από αυτές τις ρήσεις της αποδίδει με γλαφυρό τρόπο τη διαφορά ανάμεσα στους θεσμούς του Ισραήλ και τους θεσμούς των αραβικών κρατών που το περιβάλλουν: «Επιτρέψτε μου να σας πω τι έχουμε εμείς οι Ισραηλινοί εναντίον του Μωυσή. Μας οδήγησε για σαράντα χρόνια μέσα από την έρημο για να μας εγκαταστήσει τελικά στη μόνη γωνιά της Μέσης Ανατολής όπου δεν υπάρχει

ούτε σταγόνα πετρελαίου».

Αντίθετα όμως με ό,τι θα επιθυμούσε ο λαός του Ισραήλ, ο Μωυσής του έδωσε αυτό που χρειαζόταν για να γίνει επιτυχημένο και όχι αποτυχημένο έθνος. «Γιατί αποτυγχάνουν τα έθνη»;, ρωτούν οι Αζεμogliu και Robinson: «Τα έθνη αποτυγχάνουν οικονομικά εξαιτίας των απομυζητικών (extractive) θεσμών. Αυτοί οι θεσμοί κρατούν τις φτωχές χώρες σε κατάσταση φτώχειας αποτρέποντάς τις από το να εισέλθουν σε τροχιά ανάπτυξης». «Απομυζητικοί» (extractive) είναι οι θεσμοί που επιτρέπουν σε μια ολιγαρχία να απομυζεί τον πλούτο ενός έθνους, στερνώντας από τον λαό του μια άνετη και αξιοπρεπή διαβίωση.

Αντίθετα, «συμπεριληπτικοί» (inclusive) είναι οι θεσμοί οι οποίοι επιτρέπουν στο μεγαλύτερο δυνατό ποσοστό των πολιτών ενός κράτους να μετέχουν στον συλλογικό πλούτο. Πολλές μελέτες έχουν αποδείξει ότι ο υπερβολικός ορυκτός πλούτος σε ένα κράτος οδηγεί σχεδόν πάντα στη δημιουργία απομυζητικών θεσμών. Αντίθετα, ένα έθνος έχει πολύ περισσότερες πιθανότητες

να αναπτύξει συμπεριληπτικούς θεσμούς, όταν ο πλούτος του παράγεται από την εργασία και την ευφυΐα των πολιτών του, όταν σπνρίζεται στην ανάπτυξη της οικονομίας του και του εμπορίου του, όταν προσπαθεί να αναπτύξει ανταγωνιστικά προϊόντα και ανταγωνιστική αγορά.

Όταν ο εθνικός πλούτος σπνρίζεται απλώς στην εξόρυξη πετρελαίου και φυσικού αερίου, αυτό που συμβαίνει είναι ότι δεν αναπτύσσονται άλλοι αναγκαίοι οικονομικοί και κοινωνικοί θεσμοί, διότι δεν θεωρούνται αναγκαίοι. Έτσι, πολύ γρήγορα, αν όχι εξαρχής, ο εθνικός πλούτος μονοπωλείται από μια αυταρχική μειονότητα, η οποία επιβάλλει τυραννικό καθεστώς για να συνεχίσει ανερόχλητη να ωφελείται από την κατάχρηση του κοινού πλούτου.

Αυτό ακριβώς ξεχωρίζει το Ισραήλ από τους γείτονές του. Σε μεγάλο βαθμό, το μίσος κατά του Ισραήλ εδράζεται στο γεγονός ότι χρησιμοποιεί ως συνεκτική ουσία κοινωνιών και λαών που αναγκάζονται να ζουν σε κατάσταση εξαιρετικής ένδειας και εξαθλίωσης,

κάτω από ακραίους αυταρχικούς και απομυζητικούς θεσμούς. Όποιος μελετάει την ιστορία, αναπόφευκτα θα καταλήξει στο ιστορικό θεμελιωμένο συμπέρασμα ότι το μίσος είναι το πραγματικό όπιο των λαών. Το μίσος κατά των Εβραίων εισήλθε στη γη της Παλαιστίνης από τους Ναζί κατά τη διάρκεια και μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Είναι πλέον γνωστές οι σχέσεις του Μουφτί της Ιερουσαλήμ με το ναζιστικό καθεστώς. Είναι επίσης γνωστό το περιεχόμενο του τηλεγραφήματος του 1943 του Χίμλερ στον ανώτατο Μουφτί Amin al-Husseini: «Το εθνικοσοσιαλιστικό κίνημα της Μεγάλης Γερμανίας υπήρξε από την αρχή σημαioφόρος στη μάχη κατά του παγκόσμιου εβραϊσμού».

Για τον λόγο αυτό, παρακολουθεί στενά τη μάχη των Αράβων που αναζητούν την ελευθερία, ιδιαίτερα στην Παλαιστίνη, εναντίον των Εβραίων εισβολέων. Η κοινή αναγνώριση του εχθρού και ο κοινός αγώνας εναντίον του δημιουργούν την ισχυρή βάση [που ενώνει] τη Γερμανία και τους αναζητούντες την ελευθερία Άραβες σε όλο τον

κόσμο. Σε αυτό το πνεύμα, είμαι στην ευχάριστη θέση να σας απευθύνω, στην επέτειο της άθλιας Διακήρυξης Μπάλφορ [1917], τις θερμές ευχές μου για τη συνέχιση του αγώνα σας μέχρι τη μεγάλη νίκη». Όλοι πλέον γνωρίζουν τη δράση και το αποτρόπαιο έργο των ναζί εγκληματιών πολέμου που υπηρέτησαν ως σύμβουλοι στις αυλές της Συρίας και των Αδελφών Μουσουλμάνων κατά τις δεκαετίες του πενήντα και του εξήντα. Το μίσος αυτό χτίστηκε μεθοδικά για να επιτρέψει στις ντόπιες ολιγαρχίες να εκμεταλλεύονται τους λαούς τους και να καταπατούν τα δικαιώματα πρώτα των πολιτών τους και μετά των υπολοίπων.

Το μίσος του Ιράν κατά του Ισραήλ είναι αναγκαίο για τη διατήρηση της εξουσίας των Μουλάδων, προκειμένου να κατηγορούν ως προδότες των γυναικών και φοιτητικό πληθυσμό που εξεγείρεται εναντίον τους. Μισούν το Ισραήλ, γιατί μισούν τη δημοκρατία.

Ο κ. Παναγιώτης Χριστιάς είναι αν. καθηγητής πολιτικής και κοινωνικής φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Το μέγεθος του προβλήματος παρουσιάζουν η πυρκαγιά σε δεξίωση τον Ιούλιο και ο σκύλος που τον Σεπτέμβριο πέθανε από τον φόβο του εξαιτίας των πυροτεχνημάτων, αφού έτρεξε έξω από το σπίτι και κτυπήθηκε από αυτοκίνητο.

Το 2022 έγιναν 218 αναφορές στην Αστυνομία, αλλά μόνο 18 υποθέσεις οδηγήθηκαν στο δικαστήριο. Φέτος, μέχρι τον Αύγουστο, έγιναν 108 αναφορές, αλλά μόνο πέντε κατέληξαν στο δικαστήριο.

Του **ΠΑΥΛΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ**

Τα τελευταία χρόνια στην Κύπρο η αλόγιστη χρήση των πυροτεχνημάτων, και δη των παράνομων, έχει εξελιχθεί για τους πολίτες σε μεγάλο πρόβλημα, διότι είναι σχεδόν καθημερινό φαινόμενο, σε μεγάλους αριθμούς, από οποιονδήποτε και για οποιαδήποτε περίπτωση. Ενδεικτικά παραδείγματα της κορύφωσης των συνεπειών είναι η πυρκαγιά που ξέσπασε από πυροτεχνήματα που χρησιμοποιήθηκαν σε γαμήλια δεξίωση τον περασμένο Ιούλιο στην περιοχή της Λόφου ή η περίπτωση σκύλου τον περασμένο Σεπτέμβριο στο Τραχώνι, που πέθανε από τον φόβο του εξαιτίας των πυροτεχνημάτων, αφού έτρεξε έξω από το σπίτι, κτυπήθηκε από αυτοκίνητο, τραυματίστηκε και εγκαταλείφθηκε.

Εκδηλώσεις και γειτονιές

«Η παράνομη ρίψη πυροτεχνημάτων είναι παγκύπριο φαινόμενο και παρατηρείται σε εκδηλώσεις, γάμους, πανηγύρια, αλλά και καθημερινά σε γειτονιές, προκαλώντας πολλά και σοβαρά προβλήματα, όπως οχληρία, κρίσεις πανικού και πυρκαγιές, με αποτέλεσμα να κινδυνεύουν άνθρωποι, ζώα και περιουσίες», δήλωσε στην «Κ» ο πρόεδρος της Επιτροπής Περιβάλλοντος της Βουλής και βουλευτής των Οικολόγων, Χαράλαμπος Θεοπέμπτου. «Μεγάλα προβλήματα δημιουργούνται στα παιδιά που έχουν αυτισμό. Γιατί χρειάζονται να γνωρίζουν την πηγή προέλευσης του δυνατού θορύβου και αυτή η αβεβαιότητα και άγνοια τους προκαλεί πανικό και αναστάτωση. Το άλλο ζήτημα είναι η οχληρία που ταλαιπωρεί τους ανθρώπους, που μπορεί να αναπαύονται, οποιαδήποτε ώρα της ημέρας.

Και προστίθεται επίσης το γεγονός ότι γίνεται τρομακτική αναστάτωση στα κατοικίδια ζώα, ιδιαίτερα στους σκύλους» ανέφερε επίσης ο κ. Θεοπέμπτου. Τέλος, τόνισε τον κίνδυνο πρόκλησης πυρκαγιάς, που ενδεχομένως να ξεκινήσει από τον χώρο φύλαξης των παράνομων πυροτεχνημάτων. «Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι τα πυροτεχνήματα είναι εκρηκτική ύλη, δεν

«Πόλεμος» πυροτεχνημάτων ο ουρανός της Κύπρου

Τα προβλήματα από τις παράνομες ρίψεις και οι δυσκολίες καταστολής

Στη Βουλή έγινε πρόταση για πλήρη απαγόρευση των πυροτεχνημάτων, αλλά διαφώνησε το Τμήμα Μεταλλείων, το οποίο θεωρεί ότι θα πρέπει να επικεντρωθεί η προσοχή στην πάταξη της παρανομίας.

Μπορούμε να γνωρίζουμε πού τα έχει φυλαγμένα εκείνος που τα πουλά παράνομα και ελπίζω να μην υπάρξει κανένα επεισόδιο φωτιάς, γιατί ξαφνικά μπορεί να προκύψει ένα τεράστιο πρόβλημα μέσα σε κατοικημένες περιοχές, ένας κίνδυνος που μέχρι στιγμής δεν είχαμε την ανησυχία ότι υπάρχει. Και να θυμίσω ότι είχαμε θανάτους στο εξωτερικό από φωτιές που ξέσπασαν από φυλαγμένα πυροτεχνήματα» σημείωσε.

Δύσκολη η σύλληψη

Το πρόβλημα συζητήθηκε πρόσφατα στην Κοινοβουλευτική Επιτροπή Περιβάλλοντος, όπου φάνηκε ότι υπάρχει παρανομία σε όλες τις εκδηλώσεις που αφορούν γάμους και βαφτίσεις, με την Αστυνομία να σπκώνει τα χέρια ψηλά, ειδικά στη επ' αυτοφώρω σύλληψη του δράστη, διότι η παράνομη ρίψη πυροτεχνημάτων γίνεται σε μικρό χρονικό διάστημα. Είναι χαρακτηριστικό ότι το 2022 έγιναν 218 αναφορές από πολίτες παγκυπρίως στην Αστυνομία για ρίψη πυροτεχνημάτων, αλλά μόνο 18 υποθέσεις οδηγήθηκαν στο δικαστήριο. Φέτος, μέχρι τον Αύγουστο, έγιναν 108

αναφορές στην Αστυνομία, αλλά μόνο πέντε υποθέσεις κατέληξαν στο δικαστήριο.

Δράσεις σε δύο επίπεδα

Για τους πιο πάνω λόγους οι προσπάθειες των Αρχών για αντιμετώπιση του προβλήματος έχει στραφεί προς δύο κατευθύνσεις. Με οδηγίες του υπουργού Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος, Πέτρου Ξενοφώντος, εξετάζεται αυτό το διάστημα το ενδεχόμενο τροποποίησης της περί Εκρηκτικών Υλών Νομοθεσίας, με στόχο να εισαχθεί σχετική πρόνοια για επιβολή εξώδικου προστίμου ύψους €10.000, καθώς επίσης και άλλων αυστηρότερων ρυθμίσεων για πάταξη των παράνομων ρίψεων πυροτεχνημάτων.

Την ίδια ώρα η Αστυνομία, η οποία αναγνωρίζει το πρόβλημα του να συλλάβει επ' αυτοφώρω κάποιον που κάνει παράνομη ρίψη πυροτεχνήματος, επικεντρώνεται στην πάταξη των παράνομων εισαγωγών και της διακίνησης. «Μετά από εξασφάλιση πληροφοριών προσπαθούμε να εντοπίζουμε τις μεγάλες ποσότητες. Φέτος είχαμε συγκεκριμένα 407.000 κατασχέσεις

ειδών πυροτεχνίας, δηλαδή πυροτεχνήματα μαζί με κροτίδες, ενώ τα έτη 2020 μέχρι 2022 είχαμε κατασχέσει 128.000», δήλωσε στην «Κ» ο εκπρόσωπος Τύπου της Αστυνομίας Χρίστος Ανδρέου. Όπως εξήγησε, φθάνουν στην Κύπρο παράνομα από χώρες της Ευρώπης, σε μεγάλες ποσότητες, είτε μέσω εταιρειών ταχυμεταφορών είτε μέσω ταχυδρομείου, ενώ μια ποσότητα εισέρχεται από τις κατεχόμενες περιοχές.

Εισαγωγές από Ευρώπη

Βέβαια, ενδεχομένως τα προηγούμενα έτη να αφορούν μικρότερο αριθμό παράνομων εισαγωγών και διακίνησης σε σχέση με το 2023, δεδομένου ότι η εικόνα που επικρατεί σήμερα στην κυπριακή κοινωνία είναι ότι το πρόβλημα λόγω του χρόνου αυξάνεται. Άραγε για ποιον λόγο συμβαίνει αυτό; Σύμφωνα με δηλώσεις του προϊσταμένου της αρμόδιας αειοδοτούσας αρχής για ρίψη πυροτεχνημάτων, δηλαδή της Υπηρεσίας Μεταλλείων, Στέλιου Μιχαήλ, στην «Κ», σημαντικό είναι το γεγονός ότι τα πυροτεχνήματα τα οποία ρίχνονται από τους νεαρούς στην

Η παράνομη ρίψη πυροτεχνημάτων είναι παγκύπριο φαινόμενο και παρατηρείται σε εκδηλώσεις, γάμους, πανηγύρια, αλλά και καθημερινά σε γειτονιές, προκαλώντας πολλά και σοβαρά προβλήματα.

Ευρώπη και φτάνουν σε μικρό ύψος, είναι επιτρεπόμενα και μπορεί οποιοσδήποτε μάλιστα να πάει να τα αγοράσει από ένα κατάστημα και να τα ρίξει, χωρίς οποιαδήποτε άδεια. Στην Κύπρο, ανέφερε ο κ. Μιχαήλ, «είναι ελεγχόμενα αυτά και πρέπει να εξασφαλίζεται σχετική άδεια από την Υπηρεσία Μεταλλείων και να ρίχνονται από πιστοποιημένους. Γι' αυτόν τον λόγο γίνεται πιο εύκολη η εισαγωγή από άλλες χώρες αυτών των παράνομων πυροτεχνημάτων, καθώς σε άλλες χώρες θεωρούνται νόμιμα».

Οι άδειες ρίψης

Ο κ. Μιχαήλ εξήγησε ότι σύμφωνα με τον νόμο, δεν επιτρέπονται οι ρίψεις πυροτεχνημάτων σε γάμους, δεξιώσεις και γενέθλια. Για την ύπαιθρο, σημείωσε, είναι πάρα πολύ προσεκτικοί και ειδικά τους καλοκαιρινούς μήνες δεν δίνεται αδειοδότηση. Όπως εξήγησε όλες τις αιτήσεις τις εξετάζουν σε συνεργασία με όλα τα συναρμόδια Τμήματα, ειδικά με την Πυροσβεστική, την Αστυνομία, το Τμήμα Δασών και τις τοπικές αρχές (δήμοι και κοινότητες). Ενδεικτικά ανέφερε ότι αδειοδότηση δίνεται συνήθως

για τουριστικούς σκοπούς, συγκεκριμένα σε ξενοδοχεία παραλιακών πόλεων για τις εκδηλώσεις τους. Επίσης σε κοινωνικές και αθλητικές εκδηλώσεις, όπως για παράδειγμα σε τελικούς κυπέλου ποδοσφαίρου ή για την ανακάλυψη πρωταθλήτριας ομάδας ποδοσφαίρου, αλλά και σε θρησκευτικές-κοινωνικές εκδηλώσεις του Πάσχα, των Χριστούγεννων και της Πρωτοχρονιάς, μετά από αίτημα δήμων και κοινοτήτων. Το έτος 2022 η Υπηρεσία Μεταλλείων έδωσε γύρω στις 550 άδειες ρίψης πυροτεχνημάτων, ενώ φέτος και συγκεκριμένα μέχρι τον περασμένο Αύγουστο οι άδειες ήταν γύρω στις 440. «Αντιλαμβάνεστε ότι ο αριθμός αυτός είναι πολύ πιο μικρός από τις παράνομες ρίψεις», τόνισε ο κ. Μιχαήλ.

Η πλήρης απαγόρευση

Το ΑΚΕΛ υπέβαλε πρόταση στη Βουλή για πλήρη απαγόρευση των πυροτεχνημάτων, αλλά διαφώνησε το Τμήμα Μεταλλείων. Σε σχέση με τους λόγους της συγκεκριμένης στάσης, ο κ. Μιχαήλ τόνισε ότι μια τέτοια απόφαση θα λειτουργούσε ακριβώς αντίστροφα, οδηγώντας σε αύξηση των παράνομων ρίψεων πυροτεχνημάτων. «Και εξάλλου, όπως ανέφερα, οι περισσότερες χρήσεις γίνονται για τουριστικούς σκοπούς.

Η οικονομία του τόπου βασίζεται στον τουρισμό, το θεωρώ λάθος. Επομένως θα πρέπει να εγκύψουμε περισσότερο στο θέμα της πάταξης της παρανομίας». Όπως τόνισε, εδώ είναι που χρειάζεται και η συμβολή όλων των πολιτών, να δίνουν στοιχεία στην Αστυνομία, για να τα διερευνά.

Η ενημέρωση

«Πέραν των κατασταλτικών δράσεων και την οδηγηση κάποιων στα δικαστήρια, εντείνουμε τις προσπάθειές μας, κάνουμε διαλέξεις σε οργανωμένα σύνολα και σε σχολεία, τόσο για τα παράνομα πυροτεχνήματα όσο και για τις κροτίδες», ανέφερε ο κ. Ανδρέου. «Σε κάποιες περιόδους, για παράδειγμα το Πάσχα, που υπάρχει αυξημένη ζήτηση και χρήση πυροτεχνημάτων και κροτίδων, κάνουμε ελέγχους σε διάφορους χώρους», πρόσθεσε.

ΑΡΘΡΟ / Της δρος **ΝΑΤΑΛΗΣ ΛΟΪΖΙΔΟΥ ΙΕΡΕΙΔΟΥ**

Χτίζοντας δυνατές και θετικές σχέσεις

Για πολλούς/ές από εμάς, η σχέση με τα αδέρφια είναι μία από τις πιο δυνατές και μακροχρόνιες σχέσεις μας. Τα αδέρφια ασκούν δύναμη και επιρροή στη διαμόρφωση του χαρακτήρα μας, παίζοντας σημαντικούς ρόλους στη ζωή μας: ο καλύτερος μου φίλος, ο δάσκαλός μου, ο συμμαθητής μου, ο μέντοράς μου, ο υποστηρικτής μου, ο ψυχολόγος μου, και πολλούς άλλους. Μέσα στην οικογένεια δημιουργείται ένας μικρόκοσμος όπου τα παιδιά όπου μπορούν να πειραματιστούν με πολλά και διάφορα συναισθήματα θετικά και αρνητικά χωρίς να διαταραχθεί μακροχρόνια η δυναμική τους σχέση, συναισθηματικά αγαπής και ζήλιας, εμπιστοσύνης και προδοσίας, συνεργασίας και σεβασμού.

Ακριβώς επειδή αυτή η αδελφική σχέση είναι τόσο δυνατή, τόσο έντονη και τόσο μακροχρόνια, ο αντίκτυπος μιας αναπηρίας παιδιού

παιδιών της οικογένειας μπορεί να έχει μεγάλη σημασία, τόσο στις σχέσεις και δυναμικές μέσα στην οικογένεια όσο και στη διαμόρφωση της προσωπικότητας και στην ποιότητα ζωής των παιδιών.

Οι γονείς μέσα στους δικούς τους προβληματισμούς, ματαιώσεις, και τύψεις κάποιες φορές, μπορεί άθελά τους να προκαλέσουν συγκρουσιακές σχέσεις μεταξύ του τυπικά αναπτυσσόμενου παιδιού και του παιδιού με αναπηρία. Αν ο/η κάθε γονιός καταρχάς αντιληφθεί τον σημαντικό ρόλο του στη δημιουργία θετικών σχέσεων μεταξύ των παιδιών, ήδη έχει γίνει το πρώτο βήμα προς αυτή την κατεύθυνση.

Για το χτίσιμο μιας υγιούς και θετικής αδελφικής σχέσης χρειάζεται να υπάρχει ισορροπία και ισοτιμία σε όλα τα επίπεδα μέσα στο σπίτι και σεβασμός στις ανάγκες του κάθε παιδιού. Βασικό είναι να μην υπάρχουν διακρίσεις στον τρό-

Το μικρό παιδί με αναπηρία πιθανόν να χρειάζεται περισσότερο χρόνο και φροντίδα από το τυπικά αναπτυσσόμενο παιδί, αλλά σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να παραμελούμε τις ανάγκες, ιδιαίτερα τις συναισθηματικές, και των άλλων παιδιών μας.

πο συμπεριφοράς των γονιών αλλά και στη σημασία, στην αγάπη και στοργή που δίνουμε σε κάθε παιδί. Είναι κατανοητό ότι το μικρό παιδί με αναπηρία πιθανόν να χρειάζεται περισσότερο χρόνο και φροντίδα από το τυπικά αναπτυσσόμενο παιδί, αλλά σε καμία περίπτωση δεν

πρέπει να παραμελούμε τις ανάγκες, ιδιαίτερα τις συναισθηματικές, και των άλλων παιδιών μας.

Είναι σημαντικό να βοηθήσουμε τα παιδιά να εκφράζουν τα συναισθήματά τους και να μη φοβούνται να μιλήσουν ακόμα και για τα αρνητικά συναισθήματα. Καλό είναι να γνωρίζουν ότι δικαιούνται να νιώθουν θυμό, αλλά να τα βοηθάμε να τον διαχειριστούν χωρίς εκρήξεις bias, μέσα από διάλογο και εποικοδομητική συζήτηση. Σε αυτή την προσπάθεια, οι γονείς δίνουν το παράδειγμα με πράξη, εκφράζοντας οι ίδιοι τα —ανάμεικτα κάποιες φορές— συναισθήματά τους και δείχνοντας σεβασμό στην ατομικότητα όλων των μελών της οικογένειας.

Στο πλαίσιο αυτής της προσπάθειας για καλύτερη επικοινωνία μεταξύ των μελών της οικογένειας, θα χρειαστεί να προσφέρουμε πληροφορίες στο τυπικά αναπτυσσόμενο παιδί μας σε σχέση με την

αναπηρία του/της αδελφού/αδελφής και πληροφορίες για τρόπους προ-σέγγισης και αντιμετώπισης διαφόρων καταστάσεων που σχετίζονται με την αναπηρία του/της.

Πολλές φορές οι γονείς μπορεί να επικεντρωθούμε στο παιδί με αναπηρία και να «χαθούμε» μέσα στις θεραπείες, αξιολογήσεις, ειδικούς κ.λπ. Είναι πολύ σημαντικό να μην ξεχνάμε να διασκεδάσουμε με όλα μας τα παιδιά αλλά και με το κάθε παιδί ξεχωριστά, έστω και αν ο χρόνος είναι περιορισμένος. Είναι καλό να βρούμε κάποια στιγμή όπου θα ασχοληθούμε ευχάριστα, ποιοτικά και αποκλειστικά με το κάθε παιδί μας, π.χ., αν είναι δυνατόν, την ώρα που το ένα παιδί έχει θεραπεία, φροντιστήριο ή κάποια δραστηριότητα, να ασχοληθούμε αποκλειστικά με το άλλο.

Τέλος, μην ξεχνάμε να προωθούμε τα θετικά σημεία κάθε παιδιού και να υπενθυμίζουμε τακτικά τη σημασία που έχουν τα αδέρφια μας

στη ζωή μας. Προγραμματίζουμε δραστηριότητες, εντός και εκτός σπιτιού, μικρές και μεγάλες, όπου τα παιδιά μας θα παίξουν και θα ευχαριστηθούν και στη συνέχεια «χρησιμοποιούμε» αυτές τις αναμνήσεις σε περιόδους που η σχέση μπορεί να διαταραχθεί.

Τα πιο πάνω ισχύουν για όλες τις οικογένειες με παιδιά. As μην ξεχνάμε ότι η κάθε οικογένεια είναι διαφορετική και αντιμετωπίζει τις δικές της δυσκολίες. Με αγάπη, θετική διάθεση και σκέψη μπορούμε να έχουμε οικογένειες με υγιείς σχέσεις και ισορροπημένες δυναμικές, μέσα στις οποίες θα δημιουργούνται όμορφες αναμνήσεις από υπέροχες στιγμές που θα δίνουν δύναμη σε πιθανές δυσκολίες.

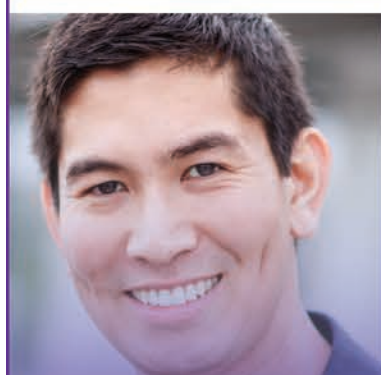
Η δρ Νάταλη Λοΐζιδου Ιερειδου είναι επίκουρη καθηγήτρια ψυχολογίας στο Τμήμα Ψυχολογίας και Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Frederick.

digital agenda

CYPRUS SUMMIT

OCTOBER 17, 2023
NICOSIA MUNICIPAL THEATRE

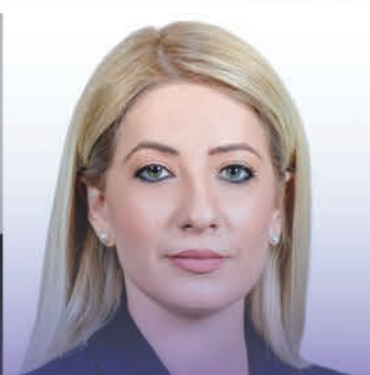
BOOK TICKET
digitalagency.com

DEX HUNTER-TORRICKE
DeepMind Google/ SpaceX
Head of Global Communications
& Marketing

Prof. Dr. JOHN OLIVER
Leading academic in the field of media
management and a former President of the
European Media Management Association

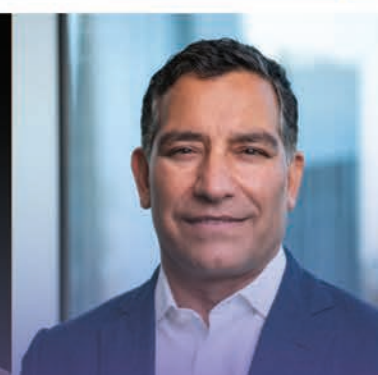
ANNITA DEMETRIOU
PRESIDENT OF THE HOUSE
OF REPRESENTATIVES

DHIRAJ MUKHERJEE
Shazam Entertainment
Co-founder

CALUM CHACE
Best-selling writer and sought-after
speaker on artificial intelligence

RIAZ SHAZ
Global Learning Leader

VALENTINOS POLYKARPOU
Chairman of TechIsland
General Manager, Wargaming

KYRIAKOS KOKKINOS
Ex-Deputy Minister to the President
for Research, Innovation and Digital Policy

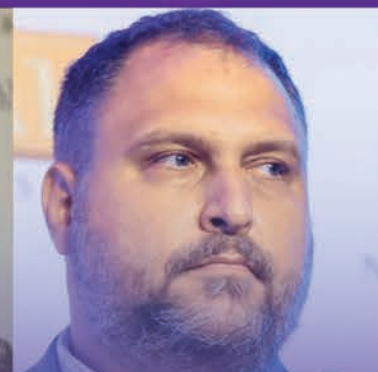
IRENE PIKI
Deputy Minister to the President

ITAI GREEN
FOUNDER AND CEO OF
INNOVATE ISRAEL

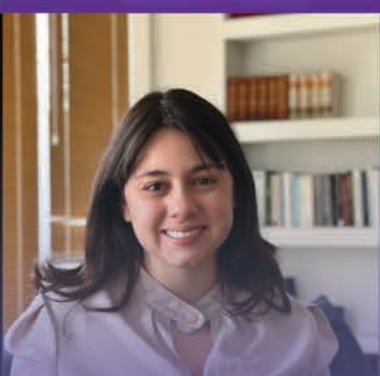
DENNY KALLIVOKA
Food & Spirits Journalist,
Partner Difford's Guide,
Founder Metron Ariston

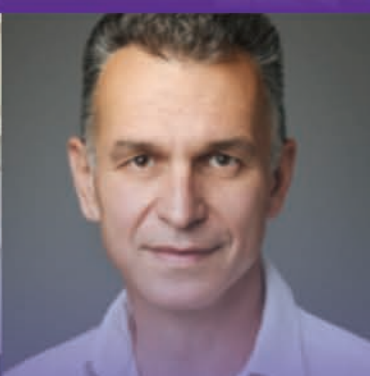
Dr. - ING. GEORGE PECHLIVANOGLU
Director General of
Eunice Energy Group

EVGENIOS EVGENIOU
Chairman of Invest Cyprus

MELINA MAI
TECHNOLOGY INVESTMENT
ASSOCIATE AT BIG PI VENTURES

DEMETRIOS ZOPOUS
CO-FOUNDER & PARTNER, 33East

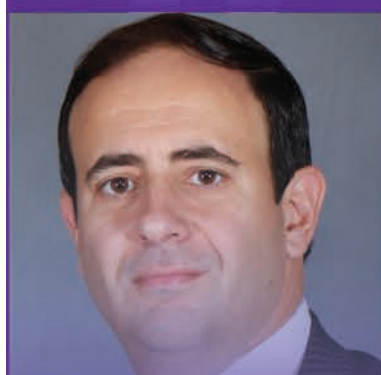
KATERINA PRAMATARI
FOUNDING PARTNER AT UNI.FUND

MICHAEL OIKONOMOU
Entrepreneur, co-founder Foody,
AtYourService, Ideas2life

ALINA SAUER
BMW Group
Global lead of the UI/U
design communication

ANTONIS POLEMITIS
Chief Executive Officer Of
The University Of Nicosia

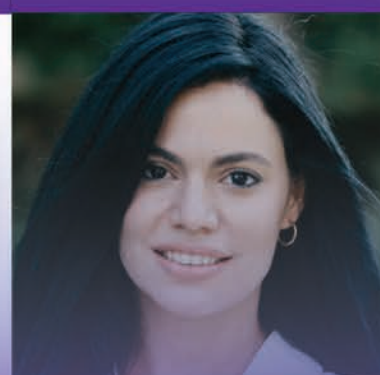
DEMETRIS LOTTIDES
Digital Agenda Cyprus
Summit Founder

GEORGE TZIORTZIS
EY Head of Consulting

ANDREAS NEOCLEOUS
CEO OF CYTA

Dr. MARIA TERZI
Co-Founder and CEO of Malloc

DIMITRIS ROUSSOS
Bar Manager in the Bar In
Front Of The Bar, Athens

ARIS ARISTIDOU
Co-Founder, Operations | Crim Dell Ltd

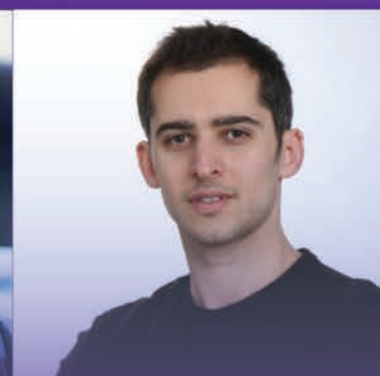
THEODOROS MIDDLETON
Executive Chairman an
Founder of Digital Tree

Dr. PIERIS HOURIDIS
Dean of the School of Business
Administration at the European
University Cyprus

Prof. PANAYIOTIS ZAPHIRIS
Rector of Cyprus University
of Technology (CUT)

YIANNIS EFTYCHIOU
CO-FOUNDER & PARTNER, 33East

PHILIPPOS HADJIZACHARIAS
Deputy Minister of Research
Innovation and Digital Policy

POWERED BY

Bank of Cyprus

SUPPORTERS

OFFICIAL CARRIER

PARTNERS

A PROJECT ENDORSED BY

ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ
ΟΙ ΜΕΤΑΣΧΕΙΣΜΟΙ
ΤΟΥ ΤΡΟΜΟΥ

Ο απολογισμός
της σύγκρουσης

Τα θύματα

Οι δυνάμεις

Ισραηλινά άρματα παίρνουν θέσεις κοντά στη Γάζα. Η χειρσαία επιχείρηση φαίνεται ότι δεν θα αργήσει, ωστόσο εκτιμάται πως δεν θα είναι ούτε σύντομη ούτε η τελευταία πράξη του δράματος.

«Τούνελ» χωρίς διέξοδο

Το δίλημμα ενός μακροχρόνιου και πολύ αιματηρού πολέμου με επίκεντρο τη Γάζα και με κίνδυνο εξάπλωσης αντιμετωπίζει το Ισραήλ

Του ΠΕΤΡΟΥ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Μια εβδομάδα μετά τις φονικές επιδρομές της Χαμάς σε στρατιωτικές βάσεις, αστυνομικό τμήμα, αγροτική κοινότητα, κατοικίες αμάχων, ακόμη και σε ρείβ πάρτι στο νότιο Ισραήλ, ο πόλεμος στη Γάζα μπαίνει στην πιο επικίνδυνη φάση του με τη δρομολογημένη εισβολή χερσαίων δυνάμεων. Η κατάσταση στην παλαιστινιακή λωρίδα ήταν ήδη εφιαλτική λόγω των καταιγιστικών βομβαρδισμών και της ολοκληρωτικής πολιορκίας που άφησε τα 2,3 εκατ. των Παλαιστινίων κατοίκων της χωρίς ρεύμα, νερό, τρόφιμα, φάρμακα και καύσιμα. Προτού ακόμη ξεκινήσει η χερσαία εισβολή, οι Ισραηλινοί θρηνούσαν πάνω από 1.300 νεκρούς, κυρίως αμάχους, πολύ περισσότερους από το σύνολο των θυμάτων τους στον πόλεμο του 1967 με τα συνασπισμένα αραβικά κράτη. Στη Γάζα πάνω από 1.800 άνθρωποι, συμπεριλαμβανομένων εκατοντάδων γυναικών και παιδιών, είχαν χάσει τη ζωή τους από 6.000 ισραηλινές βόμβες. Αν προσθέσει κανείς τους 1.500 κομάντος αυτοκτονίας της Χαμάς, που σκοτώθηκαν από τον ισραηλινό στρατό, οι νεκροί της σύγκρουσης ξεπερνούν τους 4.300. Η ανησυχία ότι τα πολύ χειρότερα έπονται μεγεθυθήκε χαράματα Παρασκευής, όταν ο ισραηλινός στρατός έδωσε τηλεσίγραφο 24 ωρών στο 1,1 εκατομμύριο των Παλαιστινίων που κατοικούν στη βόρεια Λωρίδα της Γάζας (συμπεριλαμβανομένης της ομώνυμης πόλης) να εγκαταλείψουν την περιοχή ενόψει της εισβολής.

Οτι το Ισραήλ θα απαντούσε με μια ανελέητη επιδρομή, χωρίς κανένα φραγμό στο εθνικό σοκ της 7ης Οκτωβρίου, που πολιτογραφήθηκε ως «η δική του 11η Σεπτεμβρίου», ήταν απολύτως αναμενόμενο. Όπως έγραφε, όμως, η Washington Post, «η αναλογία προκαλεί ανησυχητικούς συνειρμούς: οι ΗΠΑ ξόδεψαν σχεδόν δύο δεκαετίες σε υψηλούς κόστους πολέμους κατά της τρομοκρατίας... Ωστόσο η απειλή του μαχητικού Ισλάμ δεν εξαλείφθηκε. Οι Ταλιμπάν επέστρεψαν στο

Αφγανιστάν και το Ιράκ παραμένει γεωπολιτική πυριτιδαποθήκη, πιο κοντά στο θεοκρατικό καθεστώς του Ιράν».

Ο Νετανιάχου και το πολεμικό του διευθυντήριο (στο οποίο προστέθηκε και ο εκ των ηγετών της αντιπολίτευσης Μπένι Γκαντς, αρχηγός του στρατού στον προηγούμενο πόλεμο της Γάζας, το 2014) έχουν καταστήσει σαφές ότι αυτή τη φορά δεν θα σταματήσουν τις επιχειρήσεις αν δεν έχουν τσακίσει ολοκληρωτικά τον στρατιωτικό και διοικητικό μηχανισμό της Χαμάς. Κάτι τέτοιο, όμως, προοιωνίζεται έναν μακρύ πόλεμο (ο προηγούμενος κράτησε 50 ημέρες) με πολύ μεγάλες απώλειες όχι μόνο για τις ένοπλες παλαιστινιακές οργανώσεις, αλλά και για τον ισραηλινό στρατό, πολύ περισσότερο, δε, για τον άμαχο πληθυσμό της Γάζας.

Υπεροπλία

Ασφαλώς το Ισραήλ διαθέτει συντριπτική υπεροπλία: τακτική δύναμη 170.000 στρατιωτών και άλλους 360.000 εφέδρους που επιστρατεύτηκαν, έναντι περίπου 20.000 ενόπλων της Χαμάς και των άλλων παλαιστινιακών οργανώσεων (Ισλαμική Τζιχάντ, Λαϊκό Μέτωπο και Δημοκρατικό Μέτωπο). Ως προς τα πολεμικά μέσα, δεν υπάρχει καν πεδίο σύγκρισης. Ωστόσο, αυτό το πλεονέκτημα συρρικνώνεται από τη στιγμή που ο ισραηλινός στρατός θα μπει σε μία από τις πιο πυκνοκατοικημένες περιοχές της Γης, ιδανική για αντάρτικο πόλεμο, όπου κάθε δρόμος, κάθε σπίτι, κάθε δωμάτιο είναι παγίδα θανάτου.

Επιπλέον, στα εννέα χρόνια που μεσολάβησαν από την προηγούμενη μεγάλη σύγκρουση η Χαμάς επέκτεινε και ενίσχυσε κατά πολύ το αχανές δίκτυο των υπόγειων τούνελ, μια πραγματική πόλη κάτω από την πόλη, με αποθήκες οπλισμού, οχυρά και διαύλους για ξαφνικές επιθέσεις στα μετόπισθεν των εισβολέων. Η τρομοκρατία του παλαιστινιακού πληθυσμού με βόμβες και τηλεσίγραφα έχει ως άμεσο στόχο την αραιώση της βόρειας Γάζας, ώστε να διευκολυνθεί η

προέλαση, αλλά δεν είναι βέβαιο σε ποιο βαθμό θα λειτουργήσει, αφού δεν υπάρχει τετραγωνικό μέτρο ασφαλούς γης για τους αμάχους σε όλη τη Λωρίδα. Πρόσθετη δυσκολία για τους Ισραηλινούς είναι οι όμηροι (στρατιωτικοί και άμαχοι) που κρατάει η Χαμάς και υπολογίζονται σε 150, συμπεριλαμβανομένων και Αμερικανών. Φαίνεται όμως ότι η απειλή εξδυνωσής τους δεν θα λειτουργήσει ανασταλτικά για τον ισραηλινό στρατό. Αλλωστε μέχρι χθες 13 όμηροι είχαν ήδη σκοτωθεί λόγω των βομβαρδισμών, σύμφωνα με τη Χαμάς.

Η Δυτική Οχθη

Ακόμη κι αν το Ισραήλ καταφέρει να τσακίσει, αυτή τη φορά, την τοπική ηγεσία της Χαμάς (γιατί η ανώτερη πολιτική ηγεσία της βρίσκεται στο εξωτερικό) και καταλάβει τη Γάζα, το τι θα κάνει στη συνέχεια είναι ένα μεγάλο

Ο πιο άμεσος κίνδυνος για το Ισραήλ είναι το άνοιγμα δεύτερου μετώπου στα σύνορα με τον Λίβανο από τη σιιτική, φιλοϊρανική οργάνωση Χεζμπολάχ. Σε αυτή την περίπτωση ολόκληρη η Μέση Ανατολή θα κινδυνέψει να γίνει κόλαση.

ερώτημα. Αν αναλάβει το ίδιο τη διοίκηση της Λωρίδας, από την οποία αποχώρησε το 2005 γιατί θεωρούσε ότι δεν είχε στρατηγική αξία, θα επωμιστεί μεγάλο οικονομικό και ακόμη μεγαλύτερο πολιτικό κόστος. Θα προτιμούσε, βέβαια, να παραδώσει τη διοίκηση στην Παλαιστινιακή Αρχή του Μαχμούντ Αμπάς, αλλά είναι δύσκολο να φανταστεί κανείς ότι ο Παλαιστίνιος ηγέτης, στο 88ο έτος της ζωής του, θα δεχόταν να αναλάβει τέτοιο ρόλο. Αλλωστε, οι επιθέσεις του Ισραήλ στη Γάζα έχουν ξεσηκώσει τη Δυτική

Οχθη, όπου μαίνονταν από τις αρχές του χρόνου συγκρούσεις μεταξύ Παλαιστινίων και Ισραηλινών (εποίκων και στρατιωτών), έτσι που να αναρωτιέται κανείς αν το τμήμα για τον εξοστρακισμό της Χαμάς από τη Γάζα θα είναι να πάρει την πολύ μεγαλύτερη και σημαντικότερη Δυτική Οχθη. Τούτων δοθέντων, αρκετοί Παλαιστίνιοι σκέφτονται ότι στόχος του Νετανιάχου είναι να προσαρτήσει τη Γάζα στο Ισραήλ, αφού αλλάξει βίαια τη δημογραφική της σύνθεση, ωθώντας μεγάλο μέρος των ομοεθνών τους να καταφύγουν στη χερσόνησο του Σινά, στην Αίγυπτο. Αλλά ακόμη κι αν προσπεράσουμε την απόλυτη αντίθεση της Αιγύπτου, κάτι τέτοιο θα είχε τεράστιο κόστος για το διεθνές στάτους του εβραϊκού κράτους.

Το βόρειο μέτωπο

Επί του παρόντος, ο πιο άμεσος κίνδυνος για το Ισραήλ είναι το άνοιγμα δεύτερου πολεμικού μετώπου στα σύνορα με τον Λίβανο από τη σιιτική, φιλοϊρανική οργάνωση Χεζμπολάχ. Απείρως ισχυρότερη στρατιωτικά από τη Χαμάς, η Χεζμπολάχ ανάγκασε το Ισραήλ να αποσυρθεί από τη Χώρα των Κέδρων το 2000 και πολέμησε μαζί του το 2006. Αν εμπλακεί σε αυτόν τον πόλεμο, ολόκληρη η Μέση Ανατολή θα κινδυνέψει να γίνει κόλαση, καθώς το ενδεχόμενο άμεσας σύγκρουσης μεταξύ Ισραήλ και Ιράν θα μπει στην ημερήσια διάταξη, συμπαρασύροντας πιθανότατα και τη Συρία. Η ανταλλαγή σποραδικών πυρών μεταξύ Ισραήλ και Χεζμπολάχ στα σύνορα του Λιβάνου και τα Υψώματα του Γκολάν, όπως και η προκθεσινή συνάντηση του Ιρανού υπουργού Εξωτερικών Χοσεΐν Αμντιντζαρί, χωρίς οι ηγέτες του να παίρνουν το ρίσκο μιας σύγκρουσης που θα έφερνε τον πόλεμο στις χώρες τους.

Η αποστολή δύο αμερικανικών αεροπλανοφόρων και των αρμάτων τους στην περιοχή είχε πρωτίστως χαρακτήρα προειδοποίησης στην Τεχεράνη και τη Χεζμπολάχ να καθίσουν στ' αυγά τους. Ωστόσο μια άμεση στρατιωτική εμπλοκή των ΗΠΑ στη σύγκρουση θα έβαζε φωτιά στους ήδη ανήσυχους αραβικούς δρόμους, δίνοντας την εικόνα μιας νέας Σταυροφορίας και φέρνοντας σε ακόμη πιο δύσκολη θέση τις φιλοαμερικανικές κυβερνήσεις στην περιοχή.

Το πετρέλαιο

Στο μεταξύ, οι Αμερικανοί επιμύζονται ήδη τις αρνητικές επιπτώσεις της υπό εξέλιξη σύγκρουσης. Ο Πούτιν τρίβει τα χέρια του γιατί το Ουκρανικό περνάει σε δεύτερο πλάνο και η άνοδος της τιμής του πετρελαίου γεμίζει τα ρωσικά ταμεία. Ο Ερντογάν ενισχύεται, ως επιτήδειος ουδέτερος για ακόμη μία φορά, αφού έχει εξομαλύνει τις σχέσεις του με το Ισραήλ (με το οποίο συνεργάστηκε άριστα για τη συντριβή των Αρμενίων από τους Αζέρους), ενώ ταυτόχρονα φιλοξενεί στελέχη της Χαμάς, γεγονός που τον εμφανίζει ως τον μόνο δυνητικό μεσολαβητή, πλάι στον εμίρη του Κατάρ. Η προσέγγιση Σαουδικής Αραβίας - Ισραήλ, που πάσχιζαν να ολοκληρώσουν οι Αμερικανοί, μπαίνει στην κατάψυξη και ο Μπλίντεν υποχρεώνεται να επιστρέψει στη Μέση Ανατολή, από την οποία προσπαθούσαν να απαγκιστρωθούν οι δύο προκατοχοί του.

Οι Αμερικανοί και πολλοί σύμμαχοί τους είχαν πιστέψει ότι το Παλαιστινιακό είναι πια νεκρό και ότι Ισραήλ και αραβικά κράτη θα μπορούσαν κάλλιστα να συνυπάρξουν σε έναν μεγάλο αντιιρανικό άξονα, κάτι που προϋπέθετε σιωπηρά τη διαίωνιση μιας ειρηνικής κατοχής στα παλαιστινιακά εδάφη. Οι δραματικές εξελίξεις της τελευταίας εβδομάδας έδειξαν ότι αυτό είναι αδύνατο. Μπορεί να υπάρξει ειρήνη χωρίς κατοχή και κατοχή χωρίς ειρήνη. Ερχεται η ώρα να διαλέξουν όλοι τι προτιμούν.

ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ
ΟΙ ΜΕΤΑΣΧΕΙΣΜΟΙ
ΤΟΥ ΤΡΟΜΟΥ

Τζέιμς Σταυρίδης, πρώην ανώτατος στρατιωτικός διοικητής του NATO

Ο ρόλος των ΗΠΑ και η Σούδα

Η αμερικανική ναυτική παρουσία έχει σχεδιαστεί για να στείλει μήνυμα αποτροπής στο Ιράν

Το αεροπλανοφόρο
«Gerald R. Ford»
σε αριθμούς

40
100.000

τόνοι το εκτόπισμα του αεροπλανοφόρου (όσο 400 αγάλματα της Ελευθερίας)

337
μέτρα το μήκος του (περισσότερο από 3 γήπεδα ποδοσφαίρου)

Κατάστρομα
απονήωσης

Επιφάνεια: 20 στρ.

Πλάτος: 78 μ.

Διάδρομοι απονήωσης: 2

Αεροσκάφη: 75+

Ικανότητα για 220 επιχειρήσεις βομβαρδισμού την ημέρα.

5.000

Πλήρωμα (κατ' εκτίμηση)

Τα πλοία που
το συνοδεύουν

«USS Normandy»

καταδρομικό κατηγορίας

- - Ticonderoga - -

«USS Thomas Hunder»,
«USS Carney», «USS Roosevelt»,
«USS Ramage»

και τα τέσσερα αντιτορπιλικά κλάσης Arleigh Burke, τα δύο τελευταία φέρουν σύστημα κατευθυνόμενων πυραύλων. Επίκειται η ενσωμάτωση δύο ακόμη αντιτορπιλικών, πιθανώς και ενός αεροπλανοφόρου.

• Ηδη μεταβαίνουν στην περιοχή και τρία πολεμικά του Ηνωμένου Βασιλείου.

Η αμερικανική βοήθεια
στο Ισραήλ

2,5-4 δισ.

δολάρια το ύψος της στρατιωτικής βοήθειας που λαμβάνει το Ισραήλ κάθε χρόνο από την Ουάσινγκτον. Πρόκειται για την υψηλότερη βοήθεια που λαμβάνει κράτος από τις ΗΠΑ.

Οπλικά συστήματα
που παρέχονται

Πύραυλοι, βόμβες αεροσκαφών, βλήματα πυροβολικού 155 χιλιοστών, κατευθυνόμενα βλήματα, πύραυλοι για τα συστήματα ανακαίτισης ρουκετών «Iron Dome».

A.PHOTO/STEVE HEIBER

Μέλη του πληρώματος του «USS Gerald R. Ford» ετοιμάζονται να εξοπλίσουν μαχητικό αεροσκάφος πριν από επιχείρηση. Το πυρηνικίνητο αεροπλανοφόρο πλέει ήδη στα ανοικτά του Ισραήλ, επικεφαλής μοίρας του αμερικανικού στόλου. Ο Τζέιμς Σταυρίδης διευκρινίζει ότι η παρουσία των αμερικανικών σκαφών στην περιοχή αποτελεί αφενός κίνηση υποστήριξης του Ισραήλ και αφετέρου μήνυμα αποτροπής για το Ιράν.

παιδίων και βρεφών, εν ψυχρώ δολοφονίες αθώων πολιτών– νομίζω ότι δεν θα είναι δυνατόν να υπάρξει «διαμεσολάβηση». Το Ισραήλ θα εξοντώσει την ηγεσία της Χαμάς. Αν ο Ερντογάν πιστεύει ότι μπορεί να παίξει κάποιο ρόλο και δεδομένου του σοβαρού διακυβέματος της κρίσης είναι ευπρόσδεκτη η προσπάθειά του.

– Γιατί επέλεξε η Χαμάς να δράσει τώρα;

– Λόγω του συνδυασμού ενός ενθαρρυσμένου Ιράν, της προοπτικής σύγκλισης ΗΠΑ - Σαουδικής Αραβίας - Ισραήλ εις βάρος των Παλαιστινίων και της βεβαρημένης εσωτερικής πολιτικής του Ισραήλ. Η Χαμάς, αποκαρδιωμένη και περιθωριοποιημένη, αποφάσισε να εξαπολύσει επίθεση. Αλλά αυτή τελικά θα είναι η καταστροφή τους. Το Ισραήλ θα τους εξαφανίσει από τη Γάζα, σκοτώνοντας παράλληλα χιλιάδες Παλαιστινίους.

– Πόσο άσχημο ήταν αυτό για το Ισραήλ;

– Μια 11η Σεπτεμβρίου, αλλά πολύ μεγαλύτερη από πλευράς ανθρώπινων απωλειών. Σε πληθυσμιακή βάση, 1.000 νεκροί Ισραηλινί ισοδυναμούν με 35.000 νεκρούς Αμερικανούς. Οι 100 όμηροι αντι-

NTIME/ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΑΥΡΟΚΩΣΤΗΣ

Ο ναύαρχος Τζέιμς Σταυρίδης χαρακτηρίζει την επιδρομή της Χαμάς στο Ισραήλ πολύ μεγαλύτερη από πλευράς ανθρώπινων απωλειών από την επίθεση της Αλ Κάιντα στο World Trade Center το 2001.

Η Χαμάς, αποκαρδιωμένη και περιθωριοποιημένη, αποφάσισε να εξαπολύσει επίθεση. Αλλά αυτή τελικά θα είναι η καταστροφή τους. Το Ισραήλ θα τους εξαφανίσει από τη Γάζα.

στοιχούν σε 3.500 ανθρώπους στα χέρια των Ταλιμπάν / της Αλ Κάιντα μετά την 11η Σεπτεμβρίου.

– Πώς αποτιμάτε τις ευθύνες των ισραηλινών μυστικών υπηρεσιών;

– Πρόκειται για μια μαζική, πρωτοφανή και συγκλονιστική αποτυχία των μυστικών υπηρεσιών, τόσο των ισραηλινών όσο και των αμερικανικών. Τα βίντεο με τους βιασμούς, οι φωτογραφίες της σφαγής, τα τηλεφωνήματα από τα κινητά αναδύονται τώρα και πυροδοτούν μια έντονη επιθυμία για εκδίκηση και μια λογική του «ποτέ ξανά».

– Τι περιμένετε στη συνέχεια;

– Το Ισραήλ χρησιμοποιεί βόμβες ακρίβειας και θα εξουδετερώσει ένα σημαντικό κομμάτι της ηγεσίας και της υποδομής της Χαμάς. Θα στείλουν ειδικές δυνάμεις για να βρουν και να φροντίσουν τους όμηρους και στη συνέχεια θα προσπαθήσουν να τους απομακρύνουν – ο βαθμός δυσκολίας είναι τεράστιος, αλλά η IDF (ισραηλινές αμυντικές δυνάμεις) είναι πολύ καλή σε αυτό. Στη συνέχεια θα εισβάλουν μαζικά στη Γάζα και θα συνεχίσουν να εξοντώνουν τη Χαμάς. Το μετά είναι ασαφές και δεν

υπάρχουν πολλές, καλές επιλογές για το Ισραήλ. Ίσως να παραδώσει τη διακυβέρνηση στην Παλαιστινιακή Αρχή; Να αναζητήσει κάποια ερηνευτική δύναμη ή εντολή του ΟΗΕ; Όλες αυτές οι επιλογές είναι κακές, αλλά πάνω απ' όλα δεν θα επιτρέψουν την επανάληψη αυτής της φρικτής επίθεσης.

– Πώς θα καταφέρει το Ισραήλ να διαχειριστεί τη λεπτή ισορροπία μεταξύ της Χαμάς και του παλαιστινιακού λαού γενικότερα ή δεν παίζει αυτό ρόλο;

– Το Ισραήλ θα καταστρέψει πρώτα τη Χαμάς ως πολεμική οργάνωση. Μετά μπορεί να προσπαθήσει να βελτιώσει τις σχέσεις με την Παλαιστινιακή Αρχή για να βρει ένα καλύτερο σύστημα διακυβέρνησης στη Γάζα.

– Ποιος θα μπορούσε ή θα έπρεπε να είναι ο ρόλος των ΗΠΑ;

– Ομάδα κρούσης αεροπλανοφόρων, συνοδεία κατευθυνόμενων πυραύλων, μοίρες μαχητικών – όλα σχεδιασμένα για να αποτρέψουν το Ιράν και να δηλώσουν υποστήριξη στο Ισραήλ. Από την άλλη, χειραίες επιχειρήσεις είναι κάτι απίθανο, εκτός από πολύ εξειδικευμένες ειδικές δυνάμεις για διασώσεις ομήρων που περιλαμβάνουν Αμερικανούς. Θα παράσχουμε ενισχυμένη πληροφόρηση, κυβερνοασφάλεια, οπλισμό από τα προϋπάρχοντα αποθέματα –2 δισ. δολάρια στο Ισραήλ ως πολεμικό απόθεμα– και διπλωματική κάλυψη, καθώς η διεθνής κοινότητα αναπόφευκτα θα αναλάβει την παλαιστινιακή πλευρά.

– Πόσες είναι οι πιθανότητες ενός ευρύτερου πολέμου;

– Μικρές, αλλά όχι αμελητέες. Σε ένα σενάριο όπου θα προέκυπταν σοβαρές αποδείξεις ότι το Ιράν κατηύθυνε την επίθεση, αυτές θα μπορούσαν να οδηγήσουν το Ισραήλ να επιτεθεί στο Ιράν. Αυτό θα μπορούσε να οδηγήσει τη Χεζμπολάχ να εκτοξεύσει μερικούς ή και όλους τους 130.000 πυραύλους που διαθέτει και να ανοίξει ένα βόρειο μέτωπο. Ούτε το Ιράν ούτε το Ισραήλ (και ειδικά ούτε οι ΗΠΑ) το θέλουν αυτό, οπότε είναι μάλλον απίθανο, αλλά όχι αδύνατο –ας πούμε 10%-20% πιθανότητα αναλόγως των λανθασμένων υπολογισμών.

– Πόσο καιρό θα διαρκέσει;

– Θα συνεχιστεί για πολλές εβδομάδες και ίσως μήνες, αλλά αυτό θα το δείξει η συνολική δύναμη πυρός του Ισραήλ. Το δύσκολο για το Ισραήλ, όπως πάντα, θα είναι να αποχωρήσει, όχι να εισβάλει.

Εμπρηστικά μηνύματα «έπιασαν» οι κεραίες της ΕΥΠ

Του ΓΙΑΝΝΗ ΣΟΛΙΑΓΓΗ

Πρώην και εν ενεργεία αξιωματικού των ελληνικών υπηρεσιών ασφαλείας και πληροφοριών συμφωνούν στο εξής: Έχουν γίνει έρευνες στην Ελλάδα για πρόσωπα συνδεδεμένα με την παλαιστινιακή Χαμάς και ισλαμιστικές οργανώσεις όπως η Μουσουλμανική Αδελφότητα. Δεν αφορούσαν μεγάλες κοινότητες Παλαιστινίων και Αράβων, αλλά μεμονωμένα άτομα, δίκως σημαντικά –στις περισσότερες περιπτώσεις– ευρήματα.

Τα δίκτυα πληροφοριών στις κοινότητες των μεταναστών, είτε πρόκειται για Παλαιστινίους, Αιγύπτιους, Ιρανοί ή Κούρδους, ενεργοποιούν εκ νέου στον μέγιστο βαθμό την ΕΥΠ και την Αντιτρομοκρατική σε αναζήτηση πληροφοριών για τυχόν σχέδια εξτρεμιστικής δράσης, συνδεδεμένων με τα γεγονότα σε Ισραήλ και Γάζα.

Εκτός της πρωτεύουσας, η προσοχή των υπηρεσιών στρέφεται στη Θράκη και στα νησιά του Ανα-

τολικού Αιγαίου, όπου υπάρχουν δομές στις οποίες διαμένουν πολλούς εκατοντάδες μεταναστών από την Παλαιστίνη και όχι μόνον.

Στην αρχή της εβδομάδας, αναρτήθηκε στο Διαδίκτυο βίντεο από τη δομή φιλοξενίας της Σάμου, με Παλαιστινίους να πανηγυρίζουν για την επίθεση της Χαμάς στο Ισραήλ. Σχετική ανησυχία υπάρχει και για τη δομή της Κω, όπου επίσης φιλοξενείται μεγάλος αριθμός μεταναστών από τις παλαιστινιακές περιοχές, ενώ επεισόδια με τη συμμετοχή Παλαιστινίων και Σύρων προσφύγων έγιναν το βράδυ της Πέμπτης και στη Λέρο.

Η συνεχιζόμενη στρατιωτική επιχείρηση του Ισραήλ στη Λωρίδα της Γάζας και οι μαζικές απώλειες μεταξύ των αμάχων είναι πιθανό να προκαλέσουν κλιμάκωση της αντιδράσης μερίδας μεταναστών.

Στο Διαδίκτυο αλλά και σε κλειστές ομάδες σε εφαρμογές επικοινωνίας, όπως το WhatsApp, η Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών εντόπισε σύμφωνα με πληροφο-

ρίες της «Κ» καλέσματα για βίαιη δράση εναντίον Ισραηλινών, τα οποία διακινούνται μεταξύ των Παλαιστινίων που διαμένουν στην Ελλάδα. Περιορισμένη, στο μεταξύ, περιγράφεται η συμμετοχή στις συγκεντρώσεις αλληλεγγύης στους Παλαιστινίους που έχουν πραγ-

Ενίσχυση της φύλαξης στόχων ισραηλινού ενδιαφέροντος και αυξημένη επιφυλακή στις εισόδους της χώρας.

ματοποιηθεί στην πρωτεύουσα. Η απήκηση των κινητοποιήσεων στις κοινότητες των αραβικής καταγωγής μεταναστών ή ακόμη και των Ελλήνων αναρχικών αποτελεί αντικείμενο ενδιαφέροντος για τους αξιωματικούς από τις ελληνικές υπηρεσίες πληροφοριών.

Τα τελευταία εικοσιτετράωρα, έχει ενισχυθεί η φύλαξη στόχων

ισραηλινού και όχι μόνο ενδιαφέροντος. Η διπλωματική αντιπροσωπεία του Ισραήλ στην Ελλάδα κοινοποίησε στο υπουργείο Προστασίας του Πολίτη κατάλογο με ισραηλινού ενδιαφέροντος κτίρια και τοποθεσίες, ζητώντας άμεσα ενίσχυση των μέτρων φύλαξης. Σε αυτά περιλαμβάνονται συναγωγές, επιχειρήσεις ισραηλινών συμφερόντων, σχολεία όπου φοιτούν παιδιά από το Ισραήλ κ.ά. Ενίσχυση της φύλαξης, ωστόσο, αποφασίστηκε και σε στόχους αμερικανικού ενδιαφέροντος. Ως μήνυμα επαγρύπνησης και ετοιμότητας ερμηνεύεται και η απόφαση για επικαιροποίηση των πρωτοκόλλων που αφορούν σενάρια βομβιστικών επιθέσεων και απαγωγών στο κέντρο της Αθήνας κατόπιν εντολής της ηγεσίας του υπουργείου Προστασίας του Πολίτη. Προς το παρόν, πάντως, δεν υπάρχει ροή πληροφοριών προς τις ειδικές υπηρεσίες της ΕΛ.ΑΣ. από αντίστοιχες του εξωτερικού για κινήσεις ατόμων που

θεωρούνται ύποπτα για εξτρεμιστική δράση.

Το Λιμενικό

Σε κατάσταση αυξημένης επαγρύπνησης βρίσκονται και το υπουργείο Ναυτιλίας και το Λιμενικό, για το ενδεχόμενο οι πολεμικές συγκρούσεις στη Μέση Ανατολή να προκαλέσουν αύξηση μεταναστευτικών ροών. Μεσοβδόμαδα σήμανε συναγερμός στον θάλαμο επιχειρήσεων του Λιμενικού για σκάφη με μεταναστές που είχαν αποπλεύσει από την Αίγυπτο με προορισμό την Ιταλία, με τα στελέχη του υπουργείου να σημειώνουν ότι το ένα τέταρτο των μεταναστών που το προηγούμενο διάστημα κατέφθαναν στη χώρα προερχόταν από την Παλαιστίνη. Η προσοχή της ΕΛ.ΑΣ. ήταν στη διάρκεια της εβδομάδας στραμμένη και στο «Ελ. Βενιζέλος», απ' όπου στρατιωτικά αεροσκάφη του Ισραήλ παραλάμβαναν επίστρατους για να τους μεταφέρουν πίσω στο Τελ Αβίβ.

Με τρίτο γύρο την ευρωκάλπη

Οι υπολογισμοί για τις περιφέρειες που απομένουν και ο σχεδιασμός με ορίζοντα τον Ιούνιο του 2024

Του **Κ. Π. ΠΑΠΑΔΙΟΧΟΥ**

Με το βλέμμα στον σημερινό δεύτερο γύρο της αναμέτρησης για την τοπική αυτοδιοίκηση, αλλά κυρίως στην «επόμενη ημέρα», καθώς οι υφιστάμενοι πολιτικοί συσχετισμοί με την πολιτική ηγεμονία της Ν.Δ., τα μικρά βήματα του ΠΑΣΟΚ προς τα εμπρός και την καθίζηση του ΣΥΡΙΖΑ έχουν ήδη σε μεγάλο βαθμό προεξοφληθεί, κινούνται τα κόμματα, αφού στον ορίζοντα βρίσκεται ήδη η επόμενη κάλπη, δηλαδή οι ευρωεκλογές του προσεχούς Ιουνίου.

Το Μέγαρο Μαξίμου, η Κουμουνδούρου και η Χαριλάου Τρικούπη εστιάζουν κατά κύριο λόγο στις έξι περιφέρειες στις οποίες δεν υπήρξε νικητής την προηγούμενη Κυριακή και στις μεγάλες εκκρεμότητες των δήμων της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης.

Παρότι διακρυγμένοι στόχος της Ν.Δ. παραμένει το «13 στα 13», συγκλίνουσες πληροφορίες από τα κομματικά στρατόπεδα αναφέρουν πως η Ν.Δ. φαίνεται πως κλειδώνει τις Περιφέρειες Πελοποννήσου, Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης και Βορείου Αιγαίου, όπου ο κ. Αλκιβιάδης Στεφανής έχει κερδίσει έδαφος από την ύφεση των μεταναστευτικών πιέσεων. Αντιθέτως, ορατός είναι ο κίνδυνος να χαθούν οι περιφέρειες της Δυτικής Μακεδονίας και των Ιονίων Νήσων, όπου πάντως η μάχη θα διεξαχθεί μεταξύ του επίσημου υποψηφίου και του «αντάρτη» της Ν.Δ., ενώ ντέρμπι χαρακτηρίζεται η αναμέτρηση στη Θεσσαλία μεταξύ του κ. Αγοραστού και του κ. Κουρέτα, ο οποίος στηρίζεται από ΠΑΣΟΚ και ΣΥΡΙΖΑ. Ως εκ τούτου, ακόμη και στο χειρότερο σενάριο της απώλειας των τριών τελευταίων περιφερειών, όπως αναγνωρίζεται, η κυβέρνηση θα έχει το ισχυρό αφήγημα ότι από τις 13 περιφέρειες της χώρας πητέθηκε από υποψήφιο άλλου κόμματος μόνο σε μία και μάλιστα από τις συνασπισμένες δυνάμεις της αντιπολίτευσης. Η εικόνα κυριαρχίας της Ν.Δ. δεν είναι δυνατόν να ανατραπεί ούτε από την έκβαση της μάχης σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη, καθώς ο

κ. Μπακογιάννης εκτιμάται πως θα επικρατήσει –πιθανότατα με σχετική άνεση– ενώ τυχόν νίκη του κ. Αγγελούδη δεν μπορεί να πιστωθεί πλήρως στο ΠΑΣΟΚ.

Υπό το ανωτέρω πρίσμα, τα κομματικά επιτελεία εστιάζουν ήδη και στην επόμενη ημέρα, με τη Ν.Δ. να ρίχνει το βάρος της στην προώθηση μεταρρυθμίσεων για τις οποίες είχε δεσμευθεί προεκλογικά και σε ένα βαθμό «επισκίασθηκαν» από τις θερινές φυσικές καταστροφές και τη μάχη της κάλπης. Ειδικότερα, έως το τέλος του χρόνου στόχος είναι να ψηφιστούν:

- Ο νόμος Κεραμέως για τις διοικήσεις των φορέων του Δημοσίου, στον οποίο σύμφωνα με πληροφορίες δεν πρόκειται να υπάρξουν περαιτέρω αλλαγές παρά τις επιφυλάξεις υπουργών σε επιμέρους σημεία. Στόχος του Μαξίμου είναι μέχρι τα μέσα του 2024 για πρώτη φορά τα νοσοκομεία να αποκτή-

Παρότι στο τέλος του έτους αναμένεται υπερπλεόνασμα κοντά στο 1 δις., το πιθανότερο είναι να «επιστραφεί» μόνο μέρος του και αυτό σχεδόν αποκλειστικά στα ευάλωτα νοικοκυριά.

σουν διοικητές σχετικούς με το αντικείμενο.

- Ο νόμος για τα ιδιωτικά πανεπιστήμια και την επαγγελματική κατάρτιση από τον Κυριάκο Πιερρακάκη.
- Η μεταρρύθμιση στο ΕΣΥ, που θα εισηγηθεί ο Μιχάλης Χρυσοχοϊδης, ως συνέχεια των σημειακών παρεμβάσεων για το ΕΚΑΒ και την αντιμετώπιση των εγκε-

φαλικών επεισοδίων.

- Το νομοσχέδιο Φλωρίδη για την επιτάχυνση της Δικαιοσύνης.

Μέτρα στήριξης

Η έμφαση στις μεταρρυθμίσεις δεν συνιστά μόνο υλοποίηση των προγραμματικών εξαγγελιών της κυβέρνησης. Κρίνεται και ως ισχυρό αντίβαρο στην επιβεβλημένη, εν πολλοίς, επιλογή να τερματιστούν οι πολιτικές οριζόντιας στήριξης των πολιτών, με μέτρα όπως τα μαρκετ pass και η επιδότηση του πετρελαίου στην αντίλη, που ήταν αναγκαίες αρχικά λόγω κορωνοϊού και εν συνέχεια εξαιτίας των παρενεργιών του πολέμου στην Ουκρανία. Παρότι με τα υφιστάμενα δεδομένα στο τέλος του έτους αναμένεται υπερπλεόνασμα που θα προσεγγίσει το 1 δις., το πιθανότερο είναι να «επιστραφεί» μόνο μέρος του και αυτό σχεδόν αποκλειστικά στα ευάλωτα νοικοκυριά. Η επιλογή του

πρωθυπουργού Κυριάκου Μητσοτάκη και του Κωστή Χατζηδάκη η χώρα να κινηθεί με προσεκτικό τρόπο στο οικονομικό πεδίο σχετίζεται άμεσα με το περιβάλλον που έχει διαμορφωθεί: Πρώτον, θεωρείται απαραίτητο να μη σταλούν λάθος μηνύματα προς τις αγορές ενόψει των επερχόμενων αξιολογήσεων αρχικά από τη S&P και εν συνέχεια από τη Fitch. Δεύτερον, συλλογίζονται πιθανοί κίνδυνοι από την ανάφλεξη στη Μέση Ανατολή και, τρίτον, αποφασίστηκε να υπάρχουν «διαθέσιμα» στα ταμεία του κράτους για το ενδεχόμενο νέας φυσικής καταστροφής.

ΣΥΡΙΖΑ - ΠΑΣΟΚ

Εάν οι επόμενοι μήνες είναι για τη Ν.Δ. κατά κύριο λόγο «κοινοβουλευτικοί», ΣΥΡΙΖΑ και ΠΑΣΟΚ θα δώσουν με ορίζοντα τις ευρωεκλογές τη δική τους μάχη. Είναι προφανές πως σε δυσχερέστερη θέση βρίσκεται ο ΣΥΡΙΖΑ, ο οποίος μετά την εκλογή του Στ. Κασσελάκη στην ηγεσία βιώνει ένα βαθύτατο ρήγμα και έχει μπροστά του σειρά από σκοπέλους με βασικότερο το συνέδριο, που είναι άγνωστο πότε και υπό ποιους όρους θα διεξαχθεί, με πολλούς να προεξοφλούν τη διάσπαση πριν ή αμέσως μετά τη νέα εκλογική αναμέτρηση του προσεχούς Ιουνίου. Όμως και το ΠΑΣΟΚ παρά τη συντεταγμένη πορεία του έχει πλέον το στοίχημα ότι τόσο να «προσπεράσει» εκλογικά τον ΣΥΡΙΖΑ, αλλά να επιτύχει ποσοστά που θα ξεπερνούν καθαρά το 15%, ώστε να στείλει το μήνυμα πως μπορεί να αναδειχθεί σε εναλλακτικό πόλο εξουσίας. Αντιθέτως, το διακύβευμα για τη Ν.Δ. είναι μικρότερο: Οι ευρωεκλογές θεωρούνται παραδοσιακά αναμέτρηση στην οποία κυριαρχεί η χαλαρή ψήφος, που δεν ευνοεί τα κόμματα εξουσίας. Επίσης, ο πίκυς της δεν μπορεί να είναι άλλος από το 33% των ευρωεκλογών του 2019. Υπενθυμίζεται πως με αυτό το ποσοστό ένα μήνα αργότερα η Ν.Δ. «ανέβηκε» στο 39%, διασφαλίζοντας άνετα την πρώτη της τετραετία στη διακυβέρνηση της χώρας.

Ο ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΜΕΤΑ ΤΙΣ ΚΑΛΠΕΣ

Αναγωγή εκλογικής επιρροής ανά κόμμα στις Περιφερειακές Εκλογές 2023-2019

Αναφέρονται τα κοινοβουλευτικά κόμματα σύμφωνα με την εκλογική δύναμη στον πρώτο γύρο των υποψηφίων που υποστήριξαν. Στις κοινές στήριξεις γίνεται επιμερισμός σύμφωνα με την εκλογική δύναμη των κομμάτων: α) Στις βουλευτικές εκλογές Ιουνίου 2023 για τις Περιφερειακές 2023 και β) στις Ευρωεκλογές 2019 που είχαν διεξαχθεί την ίδια ημέρα με τις Περιφερειακές Εκλογές.

«Το κόμμα έχει τελειώσει»

Η εσωκομματική αντιπολίτευση του ΣΥΡΙΖΑ ετοιμάζεται για έξοδο ακόμη και πριν από τις ευρωεκλογές

Του **ΑΝΤΩΝΗ ΑΝΤΖΟΛΕΤΟΥ**

Στην Κουμουνδούρου κοιτάζονται στον καθρέφτη, όπου αντικατοπτρίζονται δύο διαφορετικά είδωλα: αυτό που οραματίζεται ο Στέφανος Κασσελάκης και περιέγραψε έως ένα βαθμό στην ομιλία του στον ΣΕΒ και ο παραδοσιακός ΣΥΡΙΖΑ που άφησε πίσω του ο Αλέξης Τσίπρας και βάδιζε σε γνώριμα μονοπάτια μέχρι τις 24 Σεπτεμβρίου. Το κόμμα βρίσκεται σε αδιέξοδο και περνά τη μεγαλύτερη κρίση από την ίδρυσή του, το 2004. Δύο διαφορετικά χωριά ή αλλιώς δύο ξεχωριστές ψυχές είναι εμφανές πως δεν μπορούν να συμβαδίσουν, και πλέον δεν το κρύβει κανείς. Ούτε ο Στέφανος Κασσελάκης που έχει πάρει το όπλο του και «πυροβολεί» τους εσωκομματικούς εκθροούς.

«Ο ΣΥΡΙΖΑ έχει τελειώσει», έλεγε στέλεχος της «Ομπρέλας» στην «Κ» βάφοντας με έντονο κόκκινο χρώμα τις «γραμμή εξέδου» που ακολουθούν τα στελέχη της τάσης. Βρίσκονται ήδη σε διαδικασία συγγραφής πολιτικών κειμένων και δεν αποκλείεται να δημοσιευτούν μέσα στον μήνα. Εκτιμούν πως ο ΣΥΡΙΖΑ πλέον παλεύει να μη χάσει από τον Νίκο Ανδρουλάκη και τον Δημήτρη Κουτσούμπα και ότι το προεκλογικό σύνθημα του Στέφανου Κασσελάκη, «μπορώ να κερδίσω τον Κυριάκο Μητσοτάκη», ακούγεται ως ανέκδοτο.

Το blame game για το ποιος θα

προκαλέσει τη διάσπαση έχει αρχίσει και θα είναι πολύ επώδυνο. Η εσωκομματική αντιπολίτευση κόμαζι να αγνοεί τη βούληση περίπου 150.000 μελών του κόμματος και προτιμά να καθίσει στον πάγκο αντί να παίξει στη βασική ενδεκάδα. «Αν θέλετε να μείνετε στο κόμμα πρέπει να αναλάβετε και δουλειές», τους είπε με άλλα λόγια ο Στέφανος Κασσελάκης με την ανάρτησή του μέσα στην εβδομάδα, και το «ντέρμπι» ξεκίνησε.

Ο ΣΥΡΙΖΑ εδώ και αρκετό καιρό δεν παίζει στην Α' κατηγορία. Αυτό το γεγονός αλλά και η «άλωσις» του κόμματος από έναν «ξένο» έχουν οδηγήσει σε ένα «αντάρτικο» πολλών ταχυτήτων. Η «Ομπρέλα» κινείται σε ρυθμούς «πολύ σκληρού rock» και τα στελέχη της περιμένουν το σωστό timing για να κάνουν την επόμενη κίνηση. Δεν θέλουν να αφήσουν έτσι απλά το κόμμα που έφτιαξαν και προσπαθούν να αποτρέψουν ακόμη και αποχωρήσεις. Ελπίζουν πως αν γίνει το συνέδριο, μπορούν να πάρουν κεφάλι.

Τα στελέχη που βρίσκονται κοντά στην Εφη Αχτσιόγλου θα επιμείνουν να καταθέτουν τις αντιρρήσεις τους στα όργανα –εφόσον βέβαια συνεδριάσουν– και να εντείνουν παράλληλα τις αντικυβερνητικές παρεμβάσεις τους εντός και εκτός Βουλής. «Σεβόμαστε το σπίτι μας», λένε κρατώντας αποστάσεις από την «Ομπρέλα», παρά το γεγονός ότι έχουν τις ίδιες ιδεολογικές ενστάσεις. Στην

Κοινοβουλευτική Ομάδα υπολογίζεται πως υπάρχουν τουλάχιστον έξι «κυανόκρανοι», που αντιλαμβάνονται τα προβλήματα λειτουργίας που υπάρχουν, όμως δεν επέλεξαν το «λευκή απεργία» και ανέλαβαν χωρίς δεύτερη σκέψη τομέα ευθύνης στον πρόσφατο «ανασχηματισμό». Ο Χρήστος Σπίρτζης με τους «πασοκογενείς» αναμένεται το επόμενο διάστημα να ανοίξει τα καρτιά του, ενώ το στίγμα του της εβδομάδας που πέρασε έδωσε ο μετριοπαθής Νίκος Μπίτσας από την πλευρά των «Συμμάχων» και της «Γέφυρας». Οι όροι συνυπαρξής για τον πρώην επικεφαλής του Πολιτικού Σχεδιασμού έχουν στενέψει πολύ και το «κερασάκι στην τούρτα» μπήκε μετά την ομιλία του νέου προέδρου στον ΣΕΒ, καθώς το θέμα της φορολόγησης του πλούτου είναι ταυτοτικό για την Αριστερά.

Τα εννέα «όχι»

Πίσω από τα «όχι» των βουλευτών της αξιωματικής αντιπολίτευσης στις προτάσεις για να μετασχηματιστούν οι σκιώδη κυβερνήσεις, υπάρχει πλούσιο παρασκήνιο το οποίο πληροφορήθηκε η «Κ». Εκτός από τη συνάντηση που έκανε ο Στέφανος Κασσελάκης με την Εφη Αχτσιόγλου και την τηλεφωνική επικοινωνία που είχε με τον Ευκλείδη Τσακαλώτο, όλες τις άλλες επαφές ανέλαβαν η Θεοδώρα Τζάκη και ο Μανώλης Καπνιστάκης. Σύμφωνα με πληροφορίες από την πλευρά της πλειο-

ψηφίας, στη Σία Αναγνωστοπούλου προτάθηκε θέση τομεάρχη ή κοινοβουλευτικής εκπροσώπου. Να παραμείνει στη θέση του κοινοβουλευτικού εκπροσώπου ζητήθηκε από τον Νάσο Ηλιόπουλο, ενώ στον Αλέξη Χαρίτιον προτάθηκε να μετακομίσει στον τομέα Οικονομικών. Αρνήσεις υπήρξαν επίσης από τη Μερόπη Τζουρήν, τη Μαρίνα Κοντοτόλη, την Πέτη Πέρκα και τη Θεανώ Φωτίου. Για τον Γιώργο Ψυχογιό, που σκέφτηκε τελευταίος στη λίστα, οι ίδιες πηγές αναφέρουν πως είχε αρχικά δεχθεί. Μετά έκανε δεύτερες σκέψεις και για αυτό τον λόγο συμπεριελήφθη στο σχήμα με νεότερη ανακοίνωση μετά το τελικό «ναι». Διαφορετικές προτάσεις για το χαρτοφυλάκιο που θα αναλάβουν να ελέγχουν είχαν γίνει στην αρχή, μεταξύ άλλων, στην Κυριακή Μάλαμα και στην Καλλιόπη Βέττα, με την πλευρά της πλειοψηφίας να επισημαίνει πως ήταν ανοικτοί στη διαπραγμάτευση και στις επιθυμίες των βουλευτών.

Οι αρνήσεις αρκετών βουλευτών μπορεί να ήρθαν πριν από τη συνεδρίαση της Κοινοβουλευτικής Ομάδας, όπου ανακοινώθηκε πως ο Παύλος Πολάκης θα είναι ο συντονιστής του κοινοβουλευτικού έργου, ωστόσο είναι γεγονός ότι οι φήμες για την τοποθέτησή του στο συγκεκριμένο πόστο είχαν φουντώσει αρκετές ημέρες πριν. Από την εσωκομματική αντιπολίτευση τονίζουν

πως, αν επιθυμούσε να κατευθάσει τα πνεύματα και να «ανακαινίσει» αρνήσεις για συμμετοχή στη σκιάση κυβέρνηση, ο πρόεδρος θα μπορούσε πολύ απλά να βρει μια άλλη θέση για τον Χανιώτη βουλευτή.

Στελέχη από την «Ομπρέλα» υποστηρίζουν πως με το «τελεσίγραφο εξώσης» που έβγαλε ο Κασσελάκης την Τρίτη, καθώς και με το σήμα πως θα φτιάξει τα δικά του ευρωψηφοδέλτια, επιλέγει να προχωρήσει σε μια «τυφλή σύγκρουση». Και μάλιστα πριν ολοκληρωθεί η «ειρηνευτική περίοδος» των αυτοδιοικητικών εκλογών. Είναι τόσο ισχυρός ώστε να αντέξει την πίεση που θα δεχθεί; Σίγουρα όχι, ωστόσο έδειξε πως το ενδεχόμενο της αποχώρησης στελεχών δεν θα σταθεί εμπόδιο για να κάνει τις αλλαγές που επιθυμεί στο κόμμα. Πιθανότατα να μην τον ενοχλεί κιόλας. Ο στόχος του είναι να φτάσει τον ΣΥΡΙΖΑ στις ευρωεκλογές και να βελτιώσει τα ποσοστά του κάνοντας σημαντικές αλλαγές σε πρόσωπα.

Η Πολιτική Γραμματεία προγραμματίζεται να συγκληθεί στα μέσα της εβδομάδας. Οι «43» θα βρίσκονται στην Αγία Κωνσταντίνου και ο πρόεδρος διαδικτυακά θα συνδεθεί από τις ΗΠΑ. Όλοι πάντως γνωρίζουν πως ό,τι και αν ακουστεί στην αίθουσα, όσο και αν ανέβουν οι τόνοι προς την άλλη πλευρά του Ατλαντικού, ο Στέφανος Κασσελάκης έχει βγάλει εισιτήριο με επιστροφή.

17 OCTOBER 2023
TIME: 19:00
NICOSIA MUNICIPALITY
GARDENS

4TH CYPRUS COCKTAIL FESTIVAL

BY
Difford's
Guide

THE DISCOVERING DRINKERS

Κύπρος
Rum and Jam
Mr Tippler
Baronymous
Volver
Lost + Found Drinkery
Mason
Kleidi
Tria Poulakia
Notes And Spirits
Blurry Lights

Ελλάδα
Line
The Clumsies
To λοκάλι
Urupa Erops
The Bar In Front Of The Bar
360 Cocktail bar
Barro Negro
Casablanca Social Club

Ιταλία
Gucci Giardino 25

Ισπανία
Monk Barcelona

Street Food

Serial Griller
Por Favor
The Potbelly
Hungry Deal
Omni Street Eats
Quattrino Autentico Italiano
Tipsy Sticks

digital
agenda
CYPRUS SUMMIT

Where the city
mingles with
the summit

#COCKTAILFESTCY

COCKTAIL
INGREDIENTS BY **αλφαμεγα**

CONTACTLESS
PAYMENTS BY

EVENT
SUPPORTER

wizguide

UNDER THE
AUSPICES OF

NICOSIA
The brightest capital of Europe

Μπουένος Αϊρες, Δεκέμβριος 1929. Σωκράτης και Αριστοτέλης Ωνάσης (κάτω), Νίκος και Κώστας Κονιαλίδης.

Με τη Μαρία Κάλλας στη δεξίωση για την καθέλκυση του «Olympic Chivalry», το 1964.

Η καθέλκυση του δεξαμενοπλοίου «Τίνα Ωνάση», στις 25 Ιουλίου 1953. Κατά την ανέγερση της αυτοκρατορίας του ο Ωνάσης δεν δίσταζε να κάνει ακόμη και χειρωνακτική εργασία στα πλοία του.

Πριν από τον πρώτο απόπλου του «Χριστίνα», τον Ιούλιο του 1954, στο Κίελο.

Το 1937, στα πρώτα του επιχειρηματικά βήματα, στο αεροδρόμιο του Παρισιού.

«Με λίγη θέληση και κόπο...»

Σε έναν τόμο 700 σελίδων συγκεντρώνονται όλα τα ίχνη της αυτοκρατορίας του Αριστοτέλη Ωνάση, από τα χρόνια της Σμύρνης μέχρι την Αργεντινή και το πώς μετά το Κραχ απέκτησε το πρώτο του ατμόπλοιο

Της **ΤΑΣΟΥΛΑΣ ΕΠΤΑΚΟΙΛΗ**

«**Το όνειρο** κάθε ιστορικού είναι κάποια στιγμή στη ζωή του να ανακαλύψει κάπου, σ' ένα σεντούκι, σ' ένα υπόγειο, σε μια σοφίτα, σε μια αποθήκη, ένα αρχείο – σκοτεισμένα και ξεχασμένα κιβώτια που θα ανοίξουν μια κλειδωμένη πόρτα, θα φωτίσουν την ιστορία», λέει η Τζελίνα Χαρλαύτη, καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Κρήτης, διευθύντρια του Ινστιτούτου Μεσογειακών Σπουδών του Ιδρύματος Τεχνολογίας & Ερευνας και επικεφαλής του Κέντρου Ναυτιλιακής Ιστορίας. Το δικό της όνειρο έγινε πραγματικότητα τον Ιανουάριο του 2016. «Ένα παγωμένο πρωινό αντίκρισα εκατοντάδες κούτες σε μια μεγάλη αποθήκη στου Ρέντη, που ανήκει στο Ίδρυμα Αλέξανδρος Σ. Ωνάσης. Είχαν διαπλεύσει τον Ατλαντικό και τη Μεσόγειο για να έρθουν στον Πειραιά και ανέγραφαν “MV”, δηλαδή Μοντεβιδέο, ή “MC”, δηλαδή Μόντε Κάρλο. Ο πλούτος των πληροφοριών που περιείχαν ήταν εντυπωσιακός: καταστατικά, πρακτικά, αλληλογραφία, τιμολόγια, ναυλώσεις, για 240 εταιρείες του Αριστοτέλη Ωνάση. Δεν πίστευα στα μάτια μου».

Επρόκειτο για το Αρχείο Ωνάση, που αποτελείται από δεκάδες χιλιάδες έγγραφα. Η συγκρότησή και ταξινόμησή του, τις οποίες ανέλαβε η Τζελίνα Χαρλαύτη μαζί με την Αμαλία Παππά, αναπληρώτρια διευθύντρια των Γενικών Αρχείων του Κράτους, και μια ομάδα νέων επιστημόνων, αποτελούν καινοτομία στον χώρο της ιστορίας επιχειρήσεων όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και διεθνώς. Αυτή ήταν η πρώτη ύλη για το βιβλίο «Ιστορία των επιχειρήσεων Ωνάση, 1924-1975», που κυκλοφόρησε από τις Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης και του οποίου η ίδια

έχει την επιστημονική επιμέλεια. Ανέλαβε και το μεγαλύτερο μέρος της συγγραφής του, μαζί με τους Μαρία Δαμνλάκου, Αμαλία Παππά, Αλεξάνδρα Παπαδοπούλου, Lars Scholl και Χρήστο Τσάκα. Το υλικό, βέβαια, στη συνέχεια εμπλουτίστηκε μέσα από συζητήσεις και συνεντεύξεις με παλαιά και νέα στελέχη των επιχειρήσεων και του Ιδρύματος Ωνάση. Και κάπως έτσι συμπληρώθηκε το «ψηφιδωτό» της αυτοκρατορίας του διασημότερου εφοπλιστή του 20ού αιώνα και συμβόλου της ελληνικής επιχειρηματικότητας σε παγκόσμιο επίπεδο.

Τι έκανε τον Ωνάση τόσο επιτυχημένο; Τι καθορίζει την ανέλιξη ενός επιχειρηματία; «Είναι ένας συνδυασμός ενδογενών και εξωγενών παραγόντων. Οι εξωγενείς συνδέονται με το διεθνές και το εθνικό περιβάλλον στο οποίο δραστηριοποιείται, καθώς και με τις οικονομικές και πολιτικές συγκυρίες. Οι ενδογενείς σχετίζονται με τον ίδιο: την οξυδερκεία του, την επιθυμία του να ρισκάρει, την ικανότητά του να επιβιώνει σε διαφορετικά θεσμικά περιβάλλοντα, την επιχειρηματική φιλοσοφία του, το πώς διαχειρίζεται και οργανώνει τους υλικούς και τους ανθρώπινους πόρους του», εξηγεί η κυρία Χαρλαύτη. Στη δική του περίπτωση όλα συνετέλεσαν στο «θαύμα». Ο εφοπλιστικός όμιλος τον οποίο ίδρυσε κατά τον Μεσοπόλεμο καθόρισε την πορεία της παγκόσμιας και της ελληνικής ναυτιλίας στον 20ό αιώνα.

Στον αέρα

Εκτός των θαλάσσιων μεταφορών, ο Αριστοτέλης Ωνάσης επένδυσε και στις εναέριες μεταφορές, δημιουργώντας μία από τις ελάχιστες, την εποχή εκείνη, ιδιωτικές εταιρείες αεροπορικών γραμμών

Η έκδοση που αφηγείται την επιχειρηματική εποποιία του Έλληνα κροίσου.

«**Αντίκρισα εκατοντάδες κούτες σε μια μεγάλη αποθήκη στου Ρέντη, που ανήκει στο Ίδρυμα Ωνάση. Καταστατικά, αλληλογραφία, τιμολόγια, ναυλώσεις, για 240 εταιρείες του Ωνάση. Δεν πίστευα στα μάτια μου.**»

στον κόσμο με διεθνή δικτύωση, την Ολυμπιακή Αεροπορία. Στις αρχές του 1970 διέθετε εμπορικό στόλο 80 πλοίων χωρητικότητας 2,5 εκατ. ΚΟΧ (κόροι ολικής χωρητικότητας) και αεροπορικό στόλο 30 αεροσκαφών μεταφορικής δυναμικότητας 3 εκατ. επιβατών ετησίως. Οι 240 εταιρείες του σε 12 χώρες και τρεις ηπείρους είχαν περίπου 10.000 εργαζομένους σε στεριά και θάλασσα. Η περιουσία του το 1975 εκτιμήθηκε σε 2,6 δισ. δολάρια (αγοραστικής αξίας 2020). Το 700 σελίδων βιβλίο ανατρέπει στις έξι δεκαετίες της δράσης του, φωτίζοντας και

πολλές άγνωστες πτυχές της πορείας του. Τον ακολουθεί –όπως και την οικογένειά του– από τη Σμύρνη στην Αθήνα μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, και από εκεί στο Μπουένος Αϊρες όπου ασχολήθηκε με τη σιγαροποιία, καταγράφει τη στροφή προς τη ναυτιλία, τη σύγκρουση με το ελληνικό εφοπλιστικό κατεστημένο, πώς μπήκαν τα θεμέλια της αυτοκρατορίας του. Αποδομεί πολλούς μύθους που συνδέονται με την οικονομική κατάστασή του, «ότι δόθηκε ήταν ο φτωχός πρόσφυγας που με κομπίνες έγινε πλούσιος», όπως τονίζει η κυρία Χαρλαύτη. Και, κυρίως, βοηθάει τον αναγνώστη να κατανοήσει τις αρετές του επιχειρηματία Ωνάση.

«Τι ήταν, άραγε, εκείνο που δημιουργήσε τον τόσο ισχυρό μύθο του Αριστοτέλη Ωνάση;», ρωτά την Τζελίνα Χαρλαύτη, πριν ξεφυλλίσουμε μαζί τον «χορταστικό» τόμο. «Για εμάς τους Έλληνες είναι ένας λαϊκός ήρωας, ο συμπαθής πλούσιος. Δεν είχε σωματοφύλακες, ούτε επαύλεις, μιλούσε με τους πάντες. Απολάμβανε τη χαρά της ζωής, γλεντούσε με αυθεντικό τρόπο. Ήταν «ένας από εμάς»: δεν τον άρεσαν το χαβιάρι και η σαμπάνια, αλλά το ούζο και τα αλατισμένα κουκιά. Εφερε την ελληνική κουζίνα και δεν ντρεπόταν γι' αυτό. Και, ναι, η Μαρία Κάλλας και η Τζάκι Κένεντι του έδωσαν παγκόσμια αίγλη, αλλά η αποδοχή της επιχειρηματικής του ικανότητας είναι αναμφισβήτητη. Τον Ιανουάριο του 2000 το κύριο άρθρο του περιοδικού Lloyd's List είχε τίτλο «Τίγαντες που άλλαξαν την εικόνα της ναυτιλίας» και στις φωτογραφίες που το συνόδευαν δέσποζε η δική του...».

Τσιγάρα για γυναίκες

Το 1923, σχεδόν αμέσως μετά την εγκατάστασή του στην

Ελλάδα, ο Σωκράτης Ωνάσης, πατέρας του Αριστοτέλη, δις-αδελφός του ελληνικού περιβάλλον και εντοπίζει καπνά για εμπορία στον Θεσσαλικό Κάμπο, καθώς, ως έμπειρος καπνέμπορος της Σμύρνης, γνωρίζει καλά να ξεχωρίζει την ποιότητα του καπνού. Αποβλέποντας στην ανάπτυξη εξαγωγών στην Αργεντινή, εξασφαλίζει τα απαραίτητα έγγραφα και, το φθινόπωρο του 1923, στέλνει τον γιο του στο Μπουένος Αϊρες. Υστερα από οκτώ μήνες εκεί, ο Αρίστος σε επιστολή στην αδελφή του εκφράζει την απογοήτευσή του και αμφισβητεί το κατά πόσον θα μπορέσει να γίνει έμπορος, όπως ήταν η βεβαιότητα της οικογένειας Ωνάση ήταν ελαφρύτερα από τα κουβανέζικα και τα βραζιλιάνικα. Έτσι, ο νεαρός Αριστοτέλης αποφάσισε να στοχεύσει σε μια niche αγορά, των γυναικών καπνιστριών, δημιουργώντας και μονάδα παραγωγής σιγαρέτων. Ας μην ξεχνάμε ότι ο Μεσοπόλεμος είναι η περίοδος της ανόδου του φεμινιστικού κινήματος και της χειραφέτησης των γυναικών. Το «εργοστάσιο» δεν απέδωσε τα αναμενόμενα, λόγω διαφόρων εμποδίων, και εκείνος, δείχνοντας την οξυδερκεία του, έπειτα από δύο-τρία χρόνια το έκλεισε και επικεντρώθηκε στο εμπόριο.

Τα ατμόπλοια

Το 1932 ο Ωνάσης πήρε την απόφαση που καθόρισε το μέλλον του. Οπωσδήποτε δεν διέθετε ένα εκατ. δολάρια το 1931, όπως υποστηρίζουν οι περισσότε-

ροι βιογράφοι του, ίσως ούτε καν 50.000 αγγλικές λίρες, όπως υποστηρίζει στενός συνεργάτης του. Και 10.000 ή 20.000 λίρες αν διέθετε, όμως, αρκούσαν και με το παραπάνω για να επενδύσει στη ναυτιλία εκείνη την εποχή των απίθανων ευκαιριών. Οπως έγραψε ο ίδιος: «Ερχόμθα στο 1932. Οσο χρεοκοπημένος και εάν ήτο κανείς, με λίγη θέληση και κόπο μπορούσε να ξαναρχισθ. Δέκα ετών καράβι 8.500 τόννων επωλείτο αντί 4.000 λιρών. Με 1.500 λίρες στο χέρι εύρισκε τις υπόλοιπες 2.500 λίρες δανεικές και γράφειον [του Λονδίνου] να του προκατάβλη 3.400 λίρας διά την κινήσιν του έως ότου εισπραχθ ή από 5.000-6.000 λίρας ναύλος ταξιδίου διαρκείας 90 ημερών». Δηλαδή οι τιμές των ατμοπλοίων είχαν τόσο καταβαρυνθεί, ώστε η αγορά ενός πλοίου μπορούσε να αποπληρωθεί με ναύλους ταξιδιών τριών μηνών. Είναι, λοιπόν, η χειρότερη στιγμή της οικονομικής κρίσης, την καλύτερη για την αγορά πλοίων, όταν οι τιμές των πλοίων είχαν φθάσει στο ναδίρ, που ο Αριστοτέλης Ωνάσης αγοράζει τα δύο πρώτα του ατμόπλοια μέσω του γραφείου Δρακούλη του Λονδίνου, αντί τιμήματος 3.750 αγγλικών λιρών έκαστο.

«Ποιος είδε το αφεντικό;»

Μέχρι το 1954 ο Ωνάσης δεν ήταν γνωστός, ούτε η φωτογραφία του φιγουράριζε στις εφημερίδες όσο τα επόμενα χρόνια. Κυκλοφορούσαν, λοιπόν, διάφορα ανέκδοτα για το μεγάλο αφεντικό. Ο καπετάν Γιώργος Στογιάννος διηγείται την εξής ιστορία όταν υπηρετούσε ως τζόβενο στο «Olympic Laurel»: «Αρχές δεκαετίας 1950, το πλοίο ήταν σε δεξαμενισμό στη Βαλτιμόρη και έκανε αμμοβολισμούς στον

Η πρώτη του σύντροφος, Ινγκεμποργκ Ντέντικεν (δεξιά), σε ταξίδι με το «Αριστον» το 1938.

Το αργεντινικό διαβατήριο του Αριστοτέλη Ωνάση (1951).

«Οι Έλληνες ξέρουμε πώς να διαχειριζόμαστε και τα πλοία και τους ανθρώπους τους»· αυτό είναι η ναυτοσύνη», λέει η Τζελίνα Χαρλαύτη.

Τζελίνα Χαρλαύτη

Πώς τα πλοία dei Greci κυριάρχησαν στη Μεσόγειο

Είναι μερικές συνεντεύξεις που με κάνουν να απορώ πόσα καταφέρνουν να χωρέσουν. Η συζήτηση με την Τζελίνα Χαρλαύτη ανήκει σε αυτή τη σπάνια κατηγορία. Μιλήσαμε για πολλά, όχι μόνο για τον Αριστοτέλη Ωνάση: για τα παιδικά της καλοκαίρια στο Κιάτο· για τον πατέρα της Βασίλη, αξιωματικό του ναυτικού, που της μετέδωσε την αγάπη για τη θάλασσα· για τη νοικοκυρά μητέρα της, Εβη, που την έσπρωχνε να σπουδάσει και να ανοίξει τους ορίζοντές της· για το αμερικανικό σχολείο όπου φοίτησε στη Νάπολη· για τις σπουδές της στο Οικονομικό της Νομικής του ΕΚΠΑ, στο Κέμπριτζ και στην Οξφόρδη· για τους καθηγητές της που την ενέπνευσαν· για τα βιβλία και τα ερευνητικά προγράμματά της· για τους νέους ανθρώπους που προσπαθεί με όλες τις δυνάμεις της να στηρίξει – «γιατί αυτό είναι το χρέος κάθε ακαδημαϊκού δασκάλου, να δείχνει γενναιοδωρία και να μεταλαμπαδεύει τη γνώση». Και, φυσικά, για τον σύζυγό της, Δημήτρη Χρύση, και τα παιδιά τους, τη Χρυσίδα και τον Νίκο.

– Μιλάμε συχνά για την ελληνική ναυτοσύνη. Ποιος είναι ο ορισμός της;

– Οι Έλληνες ξέρουμε πώς να διαχειριζόμαστε και τα πλοία και τους ανθρώπους τους· αυτό είναι η ναυτοσύνη. Πέρα από τη γνώση, όμως, συνεινάζεται για τους πλοιοκτήτες και τα πληρώματα και έναν κώδικα τιμής, μια υπερχρόνια.

– Ποια είναι η αφετηρία της σύγχρονης ναυτιλιακής ιστορίας μας;

– Τον 18ο αιώνα, όταν τα πλοία dei Greci –των Ελλήνων, δηλαδή, είτε ήταν Οθωμανοί είτε Βενετοί υπήκοοι– άρχισαν να ξεχωρίζουν στη Μεσόγειο. Από τα 120 τότε κατοικημένα νησιά μας, τουλάχιστον τα 40 είχαν ήδη στόλους με φορτηγά ιστιοφόρα, που ναυπηγούνταν στα κανάρια του Αιγαίου και του Ιονίου και μετέφεραν κυρίως σιτηρά από την Ανατολική Μεσόγειο και τη Μαύρη Θάλασσα στη Δύση. Από αυτά τα νησιά, τον 20ό αιώνα με τον εφοπλισμό συνδέθηκαν κυρίως η Κεφαλονιά, η Ιθάκη, η Ανδρος, η Χίος και η Κάσος. Μετράμε, λοιπόν, ως λαός σχεδόν οκτώ γενιές στη θάλασσα.

– Ποιοι παράγοντες έκαναν εφικτή αυτή την άνοδο, με δεδομένο ότι από τη μια πλευρά υπήρχε η Ενετοκρατία και από την άλλη η Οθωμανική Αυτοκρατορία;

– Η ενετική κυριαρχία έπνεε τα λόισθια εκείνη την εποχή και οι περισσότεροι σουλτάνοι, μολονότι η «επίσημη» ιστοριογραφία λέει το αντίθετο, στήριζαν τις επιχειρηματικές δραστηριότητες των Ελλήνων για να ανα-

πτυχθεί το εμπόριο στην αυτοκρατορία. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα του Σελίμ Γ'. Βέβαια, αυτό τους γύρισε μπουμπρανγκ: οι Έλληνες απέκτησαν πλούτο και από την Τεργέστη, την Οδησσό ή το Λιβόρνο δεν έφθαναν στα νησιά μόνο χρήματα και υλικά αγαθά, αλλά και οι ιδέες του Διαφωτισμού και της Γαλλικής Επανάστασης για δικαιοσύνη, ελευθερία, ισότητα.

– Ποια είναι η υψηλότερη κορυφή της ελληνικής ναυτιλίας και πότε έγινε η πιο μεγάλη κάμψη;

– Το εντυπωσιακό είναι ότι η τάση της μέχρι σήμερα είναι διαρκώς ανοδική. Τον 19ο αιώνα υπήρχε μια καμπή αρχικά στη διάρκεια του Κριμαϊκού Πολέμου (1853-1856) και στη μετάβαση από τα ιστιοφόρα στα ατμόπλοια (1880-1890). Όμως οι Έλληνες κατάφεραν να περάσουν στη νέα εποχή χάρη στο επιχειρηματικό δίκτυο και το παραγωγικό σύστημα που είχαν αναπτύξει οι έμποροι της διασποράς

«Θα ρωτούσα τον Ωνάση: Τι ήταν τελικά το πιο σημαντικό; Οι επιχειρήσεις του ή το επιχειρείν το ίδιο ως δημιουργία;».

και οι ναυτικές οικογένειες των νησιών, μέλη των οποίων είχαν εγκατασταθεί σε μεγάλα λιμάνια και εμπορικούς κόμβους της εποχής. Όπως οι αδελφοί Βαλλιάνοι από την Κεφαλονιά: ο Μαρίνος (Μαρής) ήταν στο Ταγκανρόγκ, στην Αζοφική Θάλασσα. «Βασίλειο των Ελλήνων» το αποκαλούσαν· εκεί γεννήθηκε ο Αντών Τσέχωφ και ο πατέρας του τον έγραψε στο ελληνικό σχολείο για να πάρει το επιχειρηματικό «δαιμόνιο» μας. Ο Ανδρέας ήταν στη Μασσαλία και ο Παναγής στο Λονδίνο. Σήμερα μας κοιτάζει από το αγαλμά του στην οδό Πανεπιστημίου, μπροστά στην Εθνική Βιβλιοθήκη που με δική τους δωρεά δημιουργήθηκε. Δεν τον γνωρίζουν, ίσως, πολλοί, αλλά ήταν ο πατριάρχης της ελληνόκτητης ναυτιλίας του 20ού αιώνα. Τον 20ό αιώνα, η ελληνόκτητη ναυτιλία βγήκε τελικά κερδοσύννη και από τη μεγάλη κρίση του 1929 και από τους δύο παγκοσμίους πολέμους. Τριγμούς προκάλεσε η πετρελαϊκή κρίση τη δεκαετία του 1970 και στη συνέχεια η κρίση της δεκαετίας του 1980. Όμως μπορεί να έκλειναν τότε πολλές παλιές εταιρείες, αλλά άνοιγαν περισσότερες καινούργιες.

– Υπάρχει εξήγηση γι' αυτή την ανθεκτικότητα;

– Το γεγονός ότι ο ελληνικός στόλος δεν βρισκόταν στα χέρια λίγων μεγάλων εταιρειών. Στον

Μεσοπόλεμο, για παράδειγμα, υπήρχαν οι λεγόμενοι «μοναχοβαποράδες», που είχαν μόνο ένα πλοίο. Και ήταν πολλοί! Αντιπροσώπευαν το 70% των ελληνικών ναυτιλιακών επιχειρήσεων.

– «Ελληνική ναυτιλία, αλλά με ξένες σημαίες;», θα ρωτήσουν κάποιοι... Τι απαντάτε;

– Ένας από τους μετασχηματισμούς που έγιναν στο θεσμικό πλαίσιο της διεθνούς ναυτιλίας, ως αποτέλεσμα της παγκοσμιοποίησης, ήταν η χρήση των σημαίων ευκαιρίας (σήμερα ανοικτά νηολόγια) και των υπεράκτιων εταιρειών. Αυτό το «εργαλείο» το επινόησαν οι Αμερικανοί. Μέχρι τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο ηγετίδα ναυτιλιακή δύναμη ήταν η Μεγάλη Βρετανία και η σημαία ήταν αντίστοιχη της εθνικότητας του πλοιοκτήτη. Οι ΗΠΑ, συνειδητοποιώντας ότι η ναυτιλία είναι σημαντικό γεωπολιτικό όπλο, έχτισαν πολλά πλοία για τη ροή προμηθειών στα χρόνια του πολέμου – μετά το τέλος του αυτά έμειναν χωρίς ανθρώπους να τα διαχειριστούν και τα ναυπηγεία τους χωρίς πελάτες. Προέγγισαν, λοιπόν, παραδοσιακές ναυτιλιακές δυνάμεις, όπως οι Έλληνες και οι Νορβηγοί, προσφέροντάς τους ελκυστικές χρηματοδοτήσεις, με την προϋπόθεση ότι θα επέλεγαν τη σημαία του Παναμά, της Ονδούρας ή της Λιβερίας. Και αυτό γιατί σε περίπτωση νέου πολέμου θα μπορούσαν να κάνουν επίταξη. Οι Έλληνες, ως διεθνείς θαλάσσιοι μεταφορείς ήδη από τον 18ο και τον 19ο αιώνα, χρησιμοποιούσαν πολλές σημαίες: της Ρωσίας, της Μολδαβίας, της Βλαχίας, της Ιερουσαλήμ, της Μάλτας, της Γαλλίας, της Ιταλίας κ.ά. Αυτή η πρακτική συνεχίστηκε και τον 20ό αιώνα. Πολλοί συμπατριώτες μας από τη δεκαετία του 1950 αξιοποίησαν στο μέγιστο τις σημαίες ευκαιρίας, ιδίως της Λιβερίας και του Παναμά. Τότε ήταν κάτι καινοφανές και υπήρχε μεγάλη λαοπολογία εναντίον τους, αλλά στη συνέχεια τους μιμήθηκαν όλοι. Σήμερα υπάρχουν περισσότερες από 40 χώρες με ανοικτά νηολόγια, είναι πλέον κοινή, διεθνής πρακτική, με τη Λιβερία και τον Παναμά να άγουν. Επιπλέον, καλό είναι να θυμόμαστε και τη συμβολή των Ελλήνων εφοπλιστών στην ελληνική οικονομία. Από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και μετά έχουν κάνει τις μεγαλύτερες επενδύσεις – στη βιομηχανία, στον τουρισμό και στον τραπεζικό κλάδο.

– Για να κλείσουμε με τον Ωνάση. Αν βρισκόταν απέναντί σας τώρα, τι θα τον ρωτούσατε;

– Περνάτε καλά εκεί που είστε; Οχι, αστειεύομαι. Θα ήθελα να μάθω τι ήταν τελικά το πιο σημαντικό στη ζωή του. Οι επιχειρήσεις του ή το επιχειρείν το ίδιο ως δημιουργία;

πυθμένα του. Μάζεψα τη χρησιμοποιημένη άμμο σε σωρούς και μετά από ένα ξεκαθάρισμα της σκουριάς την ξανάριχνα στον κάδο για επαναχρησιμοποίηση. Εκείνη την ώρα κατέβηκε ένας άγνωστος γραβατωμένος κύριος και παρακολουθούσε τις κινήσεις μου. Λίγο μετά μου απηύθυνε τον λόγο, ρωτώντας με πού μπορεί να κρεμάσει το σακάκι του. Χωρίς να του δώσω και πολλή σημασία, του έδειξα να το κρεμάσει σ' ένα καρφί της δεξαμενής, ενώ συνέχισα να δουλεύω. Ο ξένος πήρε το φτυάρι του διπλανού ναύτη και άρχισε να ρίχνει το υλικό στον κάδο της διαλογής. Όταν τελείωσε ο σωρός, έβαλε το σακάκι του, και ριτίσε με ένα «γεια χαρά» κι έφυγε. «Ζορίστηκες, ε; Κάτσε να δεις πώς βγαίνει το μεροκάματο!», του πέταξα. «Ξέρω, ρε, καλύτερα από σένα!», μου ανταπάντησε ο ξένος και απομακρύνθηκε». Δύο ώρες μετά, στην τραπεζαρία, εμφανίζεται ο ίδιος κύριος και τότε ο Στογιάννος συνειδητοποιεί ότι ήταν το «αφεντικό». Με τον ίδιο τρόπο ο Ωνάσης εμφανιζόταν ξαφνικά εκείνη την περίοδο στα πλοία του στα λιμάνια που προσέγγιζαν.

Κροίσος χωρίς σπίτι

Τα πρώτα 33 χρόνια της επιχειρηματικής ζωής του ο Ωνάσης δεν είχε δικό του σπίτι. Ζούσε κυρίως σε ξενοδοχεία και ενοικιαζόμενα, πολυτελή, επιπλωμένα διαμερίσματα ή φιλοξενοούνταν σε σπίτια δικών του. Τη δεκαετία του 1920 στο Μπουένος Αίρες νοίκιαζε ένα δωμάτιο, και ύστερα, όταν απέκτησε άνεση, έμενε στο ξενοδοχείο «Plaza». Όταν ταξίδευε στην Ελλάδα τη δεκαετία του 1920 έμενε στον Πειραιά, στο σπίτι του πατέρα του, και μετά, τη δεκαετία του 1930, στο Κολωνάκι, στο διαμέρισμα

Η ομάδα του Αρχείου Ωνάση. Από αριστερά μπροστά: Αμαλία Παππά, Τζελίνα Χαρλαύτη, Σεμίνα Πρωτοψάλτη. Πίσω, Αλκης Καποκάκης, Γιάννης Διαμαντόπουλος, Γιάννης Γονατίδης, Αγγελος Δρουγούτης.

«Είναι ένας λαϊκός ήρωας, ο συμπαθής πλούσιος. Δεν είχε σωματοφύλακες, ούτε επαυλεις, μιλούσε με τους πάντες. Απολάμβανε τη χαρά της ζωής, γλεντούσε με αυθεντικό τρόπο. Ήταν «ένας από εμάς»».

της αδελφής του Αρτεμης και του γαμπρού του Θεόδωρου Γαροφалиδης. Στο Λονδίνο διέμενε στο ξενοδοχείο «Savoy», όπως μαρτυρά η επιστολογραφία του προς την αδελφή του, και στο Παρίσι στο διαμέρισμα της πρώτης του συντρόφου, Ινγκεμποργκ Ντέντικεν. Μετά τον γάμο του με την Τίνα Λιβανού τον Δεκέμβριο του 1946, και μέχρι το 1959, το σπίτι τους στη Νέα Υόρκη, που ανήκε όμως στη γυναίκα του, βρισκόταν στη Sutton Square 7. Ήταν 50 ετών όταν αγόρασε το πρώτο κινητό του σπίτι, τη θαλαμγγο «Χριστίνα», και 52 ετών, το 1956, όταν

αγόρασε το πρώτο του ακίνητο, το διαμέρισμα στην Avenue Foch 88. Και ήταν 57 ετών, το 1961, όταν αγόρασε το νησί Σκορπιός και τη νησίδα Σπάρτη απέναντι από το Νυδρί της Λευκάδας, καθώς και τα σπίτια στη Γλυφάδα και στο Λαγονήσι.

Η άγνωστη σύντροφος

Η πρώτη σύντροφος του Αριστοτέλη Ωνάση προερχόταν από τη νορβηγική εφοπλιστική αριστοκρατία. Είναι η πιο άγνωστη από όλες τις γυναίκες του, αλλά υπήρχε ιδιαίτερα σημαντική για την καθιέρωσή του. Η σχέση τους κράτησε 12 χρόνια. Ήταν η Ινγκεμποργκ Ντέντικεν (1899-1984), γνωστή ως Ινγκσε. Εκείνος ήταν 30 ετών και εκείνη 35, παντρεμένη και χωρισμένη δύο φορές όταν τη γνώρισε πάνω στο ιταλικό ατμόπλοιο «Augustus», το οποίο ταξίδευε από το Μπουένος Αίρες για τη Γένοβα τον Δεκέμβριο του 1933. Η ίδια ήταν κόρη ενός από τους ισχυρούς Νορβηγούς εφοπλιστές και από τους πρώτους που είχαν αγοράσει ατμόπλοια και ασχολούνταν με τη φαλινοθηρία. Με την Ινγκσε ο Αριστοτέλης Ωνάσης τη δεκαετία του 1930 ανακάλυψε και γεύτηκε την ευμάρεια και τον πλούτο της Ευρώπης, το Παρίσι, την Κιανή Ακτή και την Ελβετία, μέχρι στα οποία συνέχισε να συχνάζει στην υπόλοιπη ζωή του, και την είχε μέλος της οικογένειάς του. Από τότε που την άφησε για να παντρευτεί, στα τέλη του 1946, την κατά 30 χρόνια μικρότερη της Τίνα Λιβανού, μέχρι τον Μάρτιο του 1975 που πέθανε, τη φρόντιζε πληρώνοντας τα σπίτια όπου έμενε και όλα τα έξοδά της, επιπλέον επίσιου επιδόματος. Το ίδιο έκανε και η κόρη του Χριστίνα μέχρι τον δικό της θάνατο.

Συγκινημένος αλλά και με ένα γλυκό χαμόγελο, ο κύριος Δράκος ευχαρίστησε όλους που τον τίμησαν με την παρουσία τους,

Ο στίβος της Κύπρου

Δίκαιος έπαινος στον Αντώνη Δράκο από τον Οργανισμό «Κώστας Παπαέλληνας»

Του **ΣΑΒΒΑ ΚΟΣΙΑΡΗ**

Ο Αθηναίος ιστορικός συγγραφέας και σωκρατικός φιλόσοφος Ξενοφών, θεωρούσε ότι «Ήδιστον άκουσμα έπαινος». Ο πιο γλυκός απ' όλους τους ήχους είναι ο έπαινος! Αυτός λοιπόν ο γλυκός ήχος αγκάλιασε πάλι όμορφα, μα προπαντός δίκαια, τον επίτιμο πρόεδρο της Κυπριακής Ομοσπονδίας Ερασιτεχνικού Αθλητισμού Στίβου (ΚΟΕΑΣ) και επί 26 χρόνια πρόεδρό της, Αντώνη Δράκο.

Αφορμή αυτή τη φορά έδωσε η αξιόπιστη κατάθεση στην ιστορία του κυπριακού αθλητισμού με το βιβλίο «Ο Στίβος της Κύπρου: Η εξέ-

Παλιοί και νέοι πρωταθλητές μας έδωσαν τον παρών τους για να πουν με συγκίνηση το δικό τους «ευχαριστώ» στον κύριο Αντώνη Δράκο.

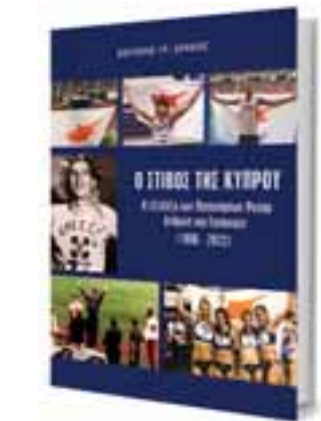
Τιμώντας τον κύριο Δράκο, ο Οργανισμός ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΠΑΕΛΛΗΝΑΣ οργάνωσε μια όμορφη εκδήλωση στην «Παλαιά Ελιά».

λιξη των Παγκύπριων ρεκόρ Ανδρών και Γυναίκων (1896-2022)» που εξέδωσε ο κύριος Αντώνης Δράκος. Η έκδοση του βιβλίου στηρίχθηκε από τον Οργανισμό ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΠΑΕΛΛΗΝΑΣ στο πλαίσιο της πάγιας πολιτικής του για έμπρακτη εφαρμογή της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης αλλά και ως έκφραση σεβασμού σε έναν άνθρωπο που πρόσφερε τα μέγιστα στον αθλητισμό και την κοινωνία μας.

Τιμώντας τον κύριο Δράκο, ο Οργανισμός ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΠΑΕΛΛΗΝΑΣ οργάνωσε μια όμορφη εκδήλωση στην «Παλαιά Ελιά» στο Στρόβολο. Η ονομασία του χώρου πάντως, ο οποίος βρίσκεται στον ευρύτερο χώρο του Αθλητικού Κέντρου ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΠΑΕΛΛΗΝΑΣ, μας επιτρέπει να πούμε ότι όντως αυτός γέμισε, το βράδυ της περασμένης Δευτέρας, από πολλές παλιές και νέες ελίες, ο κορμός των οποίων στήριξε και στηρίζει τον κυπριακό στίβο! Παλιοί και νέοι πρωταθλητές μας έδωσαν τον παρών τους για να πουν με συγκίνηση το δικό τους «ευχαριστώ» στον κύριο Αντώνη Δράκο.

Ο Ολυμπιονίκης στα 400 μέτρα με εμπόδια, Σταύρος Τζιωρτζής δεν μπόρεσε να κρύψει τα δάκρυα του καθώς, εκφράζοντας όλους τους αθλητές, χαιρέτησε από το βήμα τον κύριο Αντώνη Δράκο. «Τον Πρόεδρο, τον φίλο, τον πατέρα και προπαντός τον ΑΝΘΡΩΠΟ» —όπως επί λέξει τον χαρακτήρισε. Ο Σταύρος Τζιωρτζής ευχαρίστησε επίσης τον κύριο Πάρη Παπαέλληνα για τη σχετική πρόσκληση ώστε να έρθει από την Αθήνα και να απευθύνει τον χαιρετισμό του στον κύριο Δράκο.

Αυθεντικός και εκφραστικός όσο ποτέ άλλοτε, ο διευθύνων σύμβουλος

Αφορμή για την εκδήλωση έδωσε η έκδοση του βιβλίου «Ο Στίβος της Κύπρου: Η εξέλιξη των Παγκύπριων ρεκόρ Ανδρών και Γυναίκων (1896-2022)» του Αντώνη Δράκου.

του Οργανισμού ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΠΑΕΛΛΗΝΑΣ, Πάρης Παπαέλληνας, ακολουθίσε την πορεία στον χρόνο και μοιράστηκε με τους παρευρισκόμενους την πολύχρονη δημιουργική σχέση του με τον κύριο Αντώνη Δράκο. Σχέση που άρχισε από τα μαθητικά χρόνια, συνεχίστηκε στα στάδια και τις μεγάλες διοργανώσεις του στίβου παγκόσμια, στις οποίες ο κύριος Παπαέλληνας συμμετείχε ως φίλος και υποστηρικτής της προσπάθειας των αθλητών της Κύπρου.

Με εξαιρετικά παραστατικό τρόπο, ο κύριος Πάρης Παπαέλληνας ανέδειξε τη σημασία του βιβλίου του κυρίου Δράκου, όχι μόνο για τον στίβο αλλά για το σύνολο των αθλημάτων, αφού αυτό αποτελεί εργαλείο ώστε να εξαχθούν πολύτιμα συμπεράσματα και να αναδειχθούν συμβολισμοί που οριοθετούν τον κυπριακό αθλητισμό στην ιστορία αλλά

και στο παγκόσμιο αθλητικό γίγνεσθαι. «Μπορεί ο κύριος Δράκος να σημειώνει στο βιβλίο του ότι δεν έγραψε ιστορία γιατί δεν είναι ιστορικός, αλλά στην ουσία αυτό έκανε. Έγραψε ιστορία!», είπε χαρακτηριστικά ο κύριος Παπαέλληνας, τονίζοντας την αναγνώριση και τον σεβασμό των οποίων τυγχάνει ο κύριος Δράκος διεθνώς. Εκλεγμένο μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας Αθλητισμού, της οποίας αναγορεύθηκε και επίτιμο μέλος!

Συγκλονιστική ήταν η στιγμή κατά την οποία πήρε τον λόγο ο κύριος Αντώνης Δράκος. Όρθιοι όλοι οι παρευρισκόμενοι τον υποδέχθηκαν με παρατεταμένο χειροκρότημα, εκφράζοντας τον σεβασμό και την εκτίμησή τους σε έναν άνθρωπο ο οποίος υπηρέτησε ως πρόεδρος την ΚΟΕΑΣ για 26 χρόνια, ενώ για περισσότερο από μισό αιώνα μελετούσε και άφηνε τις γνώσεις του στον κυπριακό στίβο και όχι μόνο!

«Το βιβλίο που συνέγραψα» είπε ο κύριος Δράκος, «είναι ένα απαύγασμα της μακροχρόνιας διαδρομής μου μέσα στη ζωντανή δράση του αθλητισμού. Θα είμαι πολύ ευτυχής αν κατάφερα να αφήσω κάτι που θα αξιοποιήσουν οι νεότεροι προς όφελος του στίβου αλλά και στη βάση του σεβασμού της διαχρονικής προσπάθειας των αθλητών της χώρας μας» ομολόγησε.

Συγκινημένος αλλά και με ένα γλυκό χαμόγελο, ο κύριος Δράκος ευχαρίστησε όλους που τον τίμησαν με την παρουσία τους στην εκδήλωση. Ιδιαίτερες ευχαριστίες άφησε στους παλιούς και νέους αθλητές, και βέβαια στον Οργανισμό ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΠΑΕΛΛΗΝΑΣ και προσωπικά

στον Πάρη Παπαέλληνα για την αγάπη, τη φιλία και την ευγενική στήριξή τους.

Σημαντική η παρουσία και του γενικού γραμματέα της FIBA Ανδρέα Ζαγκλή, ο οποίος χαιρέτησε την έκδοση του βιβλίου αποτυπώνοντας τη διαχρονική σχέση του στίβου και της καλαθοσφαίρας στον ευρύτερο ελληνικό χώρο. Ο κύριος Ζαγκλής εξέφρασε επίσης τον ενθουσιασμό του γιατί, προσερχόμενος στο χώρο για την εκδήλωση, διαπίστωσε πόσα πολλά παιδιά και νέοι αθλούνται στις εγκαταστάσεις του Αθλητικού Κέντρου ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΠΑΕΛΛΗΝΑΣ.

Το βιβλίο «Ο Στίβος της Κύπρου: Η εξέλιξη των Παγκύπριων ρεκόρ Ανδρών και Γυναίκων (1896-2022)», που συνέγραψε ο κύριος Αντώνης Δράκος και επιμελήθηκε ο δημοσιογράφος Χρύσανθος Χρυσάνθου, θα παρουσιαστεί σύντομα από την ΚΟΕΑΣ. Στην εκδήλωση, την οποία παρουσίασε ο Γιώργος Μελετίου, προβλήθηκε σύντομη ταινία με τη διαδρομή του κυρίου Αντώνη Δράκου στον αθλητισμό, τη δικηγория και την κοινωνία της Κύπρου.

Μια διαδρομή γνώσης και εμπειρίας για τον αθλητή, κριτή, τηλεοπτικό σχολιαστή, στατιστικό, ελληνοδίκη, συγγραφέα και παράγοντα Αντώνη Δράκο. Ο οποίος, όπως ο ίδιος ομολογεί, ευτύχησε να βιώσει όσα ο Όμηρος περιέγραψε για τον πολύτροπο και πολυπράγμονα Οδυσσέα στο δρόμο του για την Ιθάκη. «Πολλών δ' ανθρώπων ίδεν άσπετα και νούν έγνων». ... Γνώρισε πολίτες πολλές, έμαθε πολλών ανθρώπων τις βουλές. Γνώσεις που κοινωνούμε και εμείς τώρα, μέσα από τις σελίδες του ιστορικού βιβλίου του κυρίου Αντώνη Δράκου.

ΑΠΟΨΕΙΣ

Στο κόλπο είναι όλοι

Του **ΧΡΙΣΤΟΥ ΖΑΒΟΥ**

Πώς το Λεν στα αστυνομικά ρεπορτάζ ή σε διάφορα στικάκια ελαφρολαϊκών τραγουδιών; Συνένοχοι στη σωπή ή η σωπή είναι συνεχώς. Όπως και να το πεις, όπως και το δεις και να το προσεγγίσεις, μέσα θα πέσεις.

Δεν εξηγείται αλλιώς, η στάση που διατηρούν τα σωματεία, δια των εκπροσώπων τους στην Ομοσπονδία ή και η ηγεσία τους, σε σχέση με το θέμα που προέκυψε με τον πρόεδρο της ΚΟΠ και της παραβίασης του ασυμβίβαστου, δεν σου δίνει και πολλές επιλογές. Πάλι αλαλιά έπεσε στο χώρο του ποδοσφαίρου. Ούτε καν μια κουβέντα στήριξης. Άκρα του τάφου σιωπή. Όπως τα μικρά παιδιά στην τάξη που μετά από σκανδαλιά, σκύβουν το κεφάλι νομιζόμενοι ότι κρύφτηκαν και η δασκάλα δεν μπορεί να τους βρει.

Βγήκε που λες το πόρισμα μέσα από το οποίο συμπεραίνουν ότι ο πρόεδρος λίγο πολύ μπέρδεψε τη θεσμική του θέση με την επιχειρηματική του δράση, διαχειριζόμενος κίολας τα λεφτά των ομάδων, και δεν ένιωσε κανένας την ανάγκη να μας πει δύο λόγια.

Ούτε τα μεγάλα σωματεία του τόπου, ούτε τα μικρά του καφενείου που βρήκαν το παράθυρο ανοικτό και αγωνίζονται στην πρώτη κατηγορία, ορίζοντας μάλιστα πόσες ομάδες πρέπει να συμμετέχουν στην Α' κατηγορία. Ούτε κι!! Ωσάν και χρωστούν κάτι σε κάποιον και έχουν λερωμένη τη φωλίτσα τους.

Διάβασες, είδες κάποιον που είναι δέσμιος, να σγκώσει κεφάλι; Στις επαναστάσεις μόνο. Βλέπεις κάποιον εντός του ποδοσφαίρου να έχει τέτοια διάθεση; Επαναστατική; Σήκω, σήκω, κάτσε, κάτσε είναι όλοι τους. Φωνάζουν, ωρύνονται, κάνουν τα παλικάρια σε κανά διαιτητή και τελειώσει. Άμα όμως σοβαρέψουν τα πράγματα, σκασμός! Δεν μιλάει κανείς.

Πώς διαφορετικά ν' αντιληφθεί κανείς τούτη τους τη στάση πέραν από το ότι όλοι λίγο πολύ συμμετέχουν στην μπιζινα; Ούτε θίγονται, ούτε και κόπτονται τι και πώς και εάν ο κύριος Κούμας πράττει έτσι ή αλλιώς.

Διαφορετικά ολοένα και κάποιον θα τον έπνιγε το δίκαιο ή θα έβγαине να υπερασπιστεί τον πρόεδρο και ηγέτη του στο χώρο του ποδοσφαίρου. Τίποτα όμως. Στο κόλπο είναι όλοι, δεν εξηγείται αλλιώς!

Αυστηρότητα και ανοχή δεν συμβαδίζουν!

Του **ΓΙΑΡΓΟΥ ΛΟΓΙΑΗ**

Ένα ακόμη τροποποιημένο σχέδιο για την αποπληρωμή των φορολογικών οφειλών των ποδοσφαιρικών σωματείων ή εταιρειών. Ένας ακόμη τρόπος να βοηθηθούν, μία ακόμη προσπάθεια από το κράτος προκειμένου να τους παρέχει βοήθεια για να ανταποκριθούν σε υποχρεώσεις που χρονολογούνται. Όλες οι προηγούμενες φορές, όλα τα προηγούμενα σχέδια και οι όποιοι διακανονισμοί αποδείχθηκαν μη εφαρμόσιμα. Υπάρχει κάποιος που πιστεύει πως αυτή τη φορά θα υπάρξει η σωστή ανταπόκριση;

Απαιτείται αυστηρή συμμόρφωση, όπως αναφέρεται στο τροποποιημένο αυτό σχέδιο, ωστόσο, στην πιο κάτω παράγραφο του σχετικού εγγράφου, γίνεται αναφορά σε δύο επιστολές προς τα σωματεία, από πλευράς του Εφόρου Φορολογίας. Η πρώτη, τον περασμένο Ιούλιο, τους ενημέρωνε πως θα πρέπει να συμμορφωθούν στις υποχρεώσεις τους και η δεύτερη, ένα μήνα αργότερα, με αυστηρότητα τους καλούσε σε συμμόρφωση, προφανώς γιατί κανένας δεν συγκινήθηκε.

Δεν έχει να κάνει με τον Έφορο Φορολογίας ή τους αρμόδιους λειτουργούς, όμως, για τη διαχρονική μη συμμόρφωση των σωματείων/εταιρειών, η ευθύνη βαρύνει το κράτος και τις κυβερνήσεις δεκαετιών. Γιατί αν τα σωματεία δεν υπολογίζουν ούτε συστάσεις, ούτε (αυστηρές) προειδοποιήσεις, είναι γιατί το κράτος τους παρέχει τη δυνατότητα να σφυρίζουν αδιάφορα. Γιατί μετά τις τροποποιήσεις των όποιων σχεδίων, μετά τις προειδοποιήσεις και τις υποδείξεις, θα ακολουθήσουν συναντήσεις ποδοσφαιρικών παραγόντων με βουλευτές, αρμόδιους υπουργούς, μέχρι και τον πρόεδρο της Δημοκρατίας, θα ξανάρθουν εκλογές και φυσιολογικά θα ξαναμετρήσει η επιρροή ποδοσφαιρικών σωματείων σε φιλάθλους-ψηφοφόρους.

Δεν έχει να κάνει με εχθρική ή εκδικητική πολιτική σε βάρος των σωματείων και του ποδοσφαίρου γενικότερα. Αποτελεί όμως πρόκληση η πλήρης αδιαφορία από πλευράς των σωματείων. Ούτε καν προσπαθεί να ανταποκριθούν στα κατά καιρούς σχέδια αποπληρωμής, στις συμφωνίες και στους διακανονισμούς που τα ίδια συναινούν, ζητώντας κάθε φορά εκ νέου διευκολύνσεις.

Δεν έχει να κάνει με προσπάθεια εξόντωσης, αλλά με την ανάγκη οικονομικής εξυγίανσης. Γιατί η σταθερή πολιτική ανοχής, διευκολύνσεις και εξυπηρέτησης, εκ μέρους του κράτους, στην ουσία έχει ευθύνει και για το γενικότερο οικονομικό πρόβλημα των ποδοσφαιρικών σωματείων. Γιατί στη βάση της ίδιας νοοτροπίας και τακτικής, δημιουργούνται και ολοένα αυξανόμενοι οι ελλειμματικοί προϋπολογισμοί, τα χρέη και οι καθυστερημένες οφειλές. Πάντα στη βάση του... κάτι θα γίνει, κάτι θα βρεθεί, κάποιος θα συνεισφέρει, και στη χειρότερη περίπτωση κάποιος άλλος θα αναλάβει και θα κληθεί να βρει τις λύσεις...

Ευκολάκι και η πρόβλεψη για την επόμενη επιστολή από τον Έφορο Φορολογίας. Φεβρουάριο – Μάρτιο θα αναγκαστεί να προειδοποιήσει εκ νέου...

Μεταβολές εβδομάδας

Χ.Α.Κ.
-0,5%

Χ.Α.
2,88%

1,05%

0,23%

3,84%

2,35%

2,59%

ΕΚΤ
Ανσυχία από
τις αποδόσεις
των ιταλικών
ομολόγων
Σελ. 11

Πετρέλαιο

1,06%

€/ \$

-0,42%

ΔΙΑΒΑΣΤΕ

ΚΑΙ ΣΕ ΑΥΞΗΜΕΝΕΣ ΤΙΜΕΣ

Πληρότητα 90% είχαν τα ελληνικά ξενοδοχεία

Πληρότητα που σε πολλές περιπτώσεις ξεπέρασε το 90% πέτυχαν τα ελληνικά ξενοδοχεία το καλοκαίρι και μάλιστα με αυξημένες τιμές. Τα στοιχεία αποδεικνύουν πως ο ελληνικός τουρισμός φέτος οδεύει προς νέο ιστορικό ρεκόρ, με τις εισπράξεις να αναμένονται γύρω στα 20 δισ. ευρώ. **Σελ. 6**

ΚΥΡΙΩΣ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

Ακριβαίνουν τα σπίτια στις φθηνές περιοχές

Συνεχίζεται με έντονο ρυθμό η αύξηση των τιμών κατοικίας στην Αττική το γ' τρίμηνο του έτους. Ενδιαφέρον στοιχείο είναι ότι οι μεγαλύτερες αυξήσεις καταγράφονται σε φθηνότερες περιοχές. Ανοδικά κινούνται και τα ενοίκια. Η μεγαλύτερη αύξηση εντοπίζεται στο κέντρο της Αθήνας. **Σελ. 12**

Απόδοση δεκαετών ομολόγων

	Απόδοση	Εβδομαδιαία αλλαγή
Κύπρος	4,07%	-0,05%
Γερμανία	2,78%	-0,10%
Γαλλία	3,55%	0,09%
Ιταλία	4,75%	-0,13%
Ισπανία	3,89%	-0,10%
Ιρλανδία	3,25%	-0,09%
Ελλάδα	4,27%	-0,04%
Ην. Βασίλειο	4,42%	-0,14%

Βαθμολογία από οίκους αξιολόγησης

Οίκος Αξιολόγησης	Μακρο-πρόθεσμο Χρέος	Προοπτικές (outlook)
DBRS	BBB (High)	Σταθερή
Fitch	BBB	Σταθερή
Moody's	Baa2	Σταθερή
S&P	BBB	Θετική

«Ψαλιδίζουν» νέες θέσεις στο Δημόσιο

Αυξάνονται ωστόσο οι απολαβές του προσωπικού. Τι προνοεί ο προϋπολογισμός για το 2024

Εντατικές προσπάθειες καταβάλλονται για περιορισμό των νέων θέσεων στη Δημόσια Υπηρεσία. Στόχος του υπ. Οικονομικών είναι η συγκράτηση του κρατικού μισθολογίου. Στον προϋπολογισμό του 2024 υπάρχει μείωση του συ-

νολικού αριθμού νέων/πρόσθετων μονίμων θέσεων για το έτος 2024 σε σχέση με τα έτη 2021, 2022 και 2023. Συγκεκριμένα, για το έτος 2024 προωθείται η δημιουργία 241 θέσεων και η κατάργηση 189 θέσεων, άρα η συνολική αύ-

ξηση μονίμων θέσεων ανέρχεται στις 52. Για τα έτη 2021, 2022 και 2023 η συνολική αύξηση μονίμων θέσεων είχε ανέλθει στις 61, 238 και 485 αντίστοιχα. Παρά τη μείωση των θέσεων οι απολαβές του προσωπικού αυξάνονται. Συγκε-

κριμένα, οι απολαβές προσωπικού περιλαμβανομένων των βασικών μισθών, τιμαριθμικών επιδομάτων, ειδικών επιδομάτων, συνεισφορών στα ταμεία συντάξεων, υγείας και στο νέο επαγγελματικό Σχέδιο Συνταξιοδοτικών Ωφελημάτων

υπολογίζονται να αυξηθούν κατά 15,3% και να ανέλθουν στα 3,72 δισ. ευρώ το 2024, σε σύγκριση με 3,23 δισ. ευρώ το 2023. Οι κυριότερες αυξήσεις οφείλονται σε αυξημένες συνεισφορές στα ασφαλιστικά ταμεία. **Σελ. 4**

Η Times Square ξαναβρίσκει τη λάμψη της

Η Times Square, η καρδιά της οικονομίας της Νέας Υόρκης, χτυπάει ξανά μετά τη σκοτεινή περίοδο της πανδημίας που γονάτισε τον κλάδο των ακινήτων, τον τουρισμό, αλλά και το λιανικό εμπόριο. Ο εμβληματικός προορισμός στο κέντρο του Μανχάταν, εκεί όπου συναντιούνται το Μπρόντγουεϊ και η 7η Λεωφόρος, κατέγραψε πρόσφατα τα 180ά άνοιγμα επιχείρησης μετά την πανδημία, ξεπερνώντας τα 179 λουκέτα, που είχαν μετατρέψει μία από τις πιο τουριστικές περιοχές στον κόσμο σε πόλη-φάντασμα. Η επιστροφή των τουριστών έχει επίσης αναζωογονήσει την αγορά ξενοδοχείων στην Times Square και στο Midtown West, όπου η πληρότητα έφτασε τον Σεπτέμβριο στο υψηλό ρεκόρ του 88%, σύμφωνα με προκαταρκτικά στοιχεία της εταιρείας δεδομένων CoStar. **Σελ. 10**

Ισραηλινοί ψάχνουν για στέγη στην Κύπρο

Αυξήθηκαν τα ενοίκια

Εκατοντάδες Ισραηλίτες και υπήκοοι άλλων χωρών φτάνουν τις τελευταίες ημέρες στην Κύπρο, είτε αεροπορικά είτε ακτοπλοϊκά, και αναζητούν στέγη, κυρίως στην περιοχή Πάφου, Λάρνακας αλλά και Λεμεσού. Αρκετές εκατοντάδες Ισραηλίτες θα παραμείνουν Κύπρο μέχρι να ξεκαθαρίσει το τοπίο στη χώρα τους. Γι' αυτό προχωρούν σε ενοικιάσεις διαμερισμάτων. Η αυξημένη ζήτηση οδηγεί ανοδικά τα ενοίκια. **Σελ. 5**

Η κλιματική αλλαγή απειλεί τον τουρισμό

Συνέδριο στη Λευκωσία

Ο τουρισμός δεν μένει ανεπηρέαστος από την κλιματική αλλαγή. Το θέμα θα τεθεί επί τάπητος στο συνεδριακό κέντρο Φιλοξενία, την Πέμπτη 19 Οκτωβρίου, στο συνέδριο που διοργανώνεται από τον Κυπριακό Σύνδεσμο Αειφόρου Τουρισμού και το υπουργείο Τουρισμού. **Σελ. 4**

ΑΝΑΛΥΣΗ / Του ΤΟΜΠΙΑΣ ΑΝΤΡΙΑΝ*

Δύσκολοι καιροί για δανειολήπτες

Ο επιμονος πληθωρισμός δείχνει ότι τα επιτόκια θα παραμείνουν σε υψηλό επίπεδο για μεγάλο διάστημα.

στις αρχές του 2022 στο 4%-8% του ΑΕΠ. Ακόμη υπάρχουν ενδείξεις καθυστέρησης στην αποπληρωμή πιστωτικών καρτών και δανείων αυτοκινήτων. Τα δε στεγαστικά δάνεια, συνήθως η μεγαλύτερη κατηγορία δανεισμού των νοικοκυριών, έχουν πλέον πολύ υψηλότερα επιτόκια

από ό,τι πριν από μόλις ένα χρόνο, απομυζώντας τις αποταμιεύσεις και επιβαρύνοντας τις αγορές κατοικιών. Οι χώρες με ενυπόθηκα δάνεια, κυρίως κυμαίνοννου επιτοκίου, έχουν γενικά μεγαλύτερες μειώσεις στις τιμές των σπιτιών.

Τα υψηλότερα επιτόκια αποτελούν, επίσης, πρόκληση για τις κυβερνήσεις. Οι χώρες χαμηλού εισοδήματος δυσκολεύονται να δανειστούν σε ευρώ, γιεν, δολάριο και στερλίνα, διότι οι ξένοι επενδυτές απαιτούν πιο παχυλές αποδόσεις. Φέτος, οι εκδόσεις ομολόγων σε σκληρό νόμισμα έγιναν με πολύ υψηλότερα επιτόκια τοκομεριδίων ή επιτοκίων. Αντιθέτως, οι μεγάλες αναδυόμενες οικονομίες ως επί το πλεί-

στον δεν αντιμετωπίζουν αυτή τη δυσάρεστη κατάσταση λόγω των βελτιωμένων οικονομικών μεγεθών και της χρηματοοικονομικής υγείας, αν και η ροή ξένων επενδύσεων σε αυτές έχει επίσης επιβαρυνθεί. Σημαντικά ποσά ξένων επενδύσεων, τέλος, έχουν εγκαταλείψει την Κίνα τους τελευταίους μήνες, επειδή τα οξυνόμενα προβλήματα στον τομέα των ακινήτων της έχουν υποβαθμίσει την εμπιστοσύνη των επενδυτών.

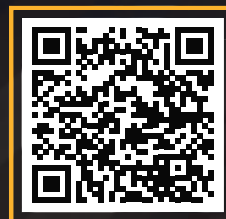
* Ο κ. Τομπίας Αντρίαν είναι οικονομικός σύμβουλος και διευθυντής στο τμήμα Χρηματοοικονομικών και Κεφαλαιαγορών του ΔΝΤ. Το άρθρο δημοσιεύεται στο ισολόγιο του ΔΝΤ.

ΡwC Κύπρου

Annual Review 2023

Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα μας

ΑΝΑΛΥΣΗ

Των **ΤΖΟ ΠΕΝΙΖΟΝ** και **ΤΖΙΝΑ ΣΜΙΛΕΚ** / THE NEW YORK TIMES

Νέα δεδομένα για τη Fed

Οι επενδυτές στοιχηματίζουν ότι η Fed ίσως να έχει τελικώς ολοκληρώσει τον τρέχοντα κύκλο ανόδου των επιτοκίων. Ορισμένοι αξιωματούχοι έχουν αφήσει να εννοηθεί ότι οι προσπάθειες της Fed να αποθερμάνει την οικονομία μέσω του υψηλότερου κόστους δανεισμού έχουν διευκολυνθεί, διότι οι κινήσεις της αγοράς λειτουργούν υπέρ αυτών. Η απόδοση του 10ετούς αμερικανικού ομολόγου του αμερικανικού

Αυξάνονται οι ενδείξεις ότι ο τρέχων κύκλος ανόδου των επιτοκίων έχει ολοκληρωθεί.

νικού Δημοσίου έφθασε την προηγούμενη εβδομάδα στο υψηλό εικοσασετίας. Αυτή η απόδοση είναι απίστευτα σημαντική, επειδή λειτουργεί ως θεμέλιο της αγοράς, στήριζοντας τα επιτόκια σε πολλές άλλες κατηγορίες δανεισμού, που ποικίλλουν από τα στεγαστικά δάνεια έως τις εταιρικές πιστώσεις, αλλά και επηρεάζοντας τη χρηματιστηριακή αξία των αμερικανικών ομίλων. Ο αντιπρόεδρος της Fed, Φίλιπ Ν. Τζέφερσον, δήλωσε προημερών ότι αν και «ίσως είναι πολύ νωρίς να πούμε με σιγουριά πως η νομισματική σύσφιξη είναι μεγάλη, τα υψηλότερα επιτόκια μπορούν να μειώσουν τις δαπάνες επιχειρήσεων και νοικοκυριών, ενώ πιέζουν τις μετοχές». Συν τοις άλλοις τόνισε πως η

Fed θέλει να αποφύγει να κάνει πάρα πολλά, βλάπτοντας άσκοπα την οικονομία.

Οι επενδυτές αναθεώρησαν δραστικά προς τα κάτω τις προσδοκίες τους για νέα αύξηση των επιτοκίων πριν από τη λήξη του 2023, εκτιμώντας ότι υπάρχει 25% πιθανότητα να συμβεί κάτι τέτοιο. «Εάν οι χρηματοπιστωτικές συνθήκες γίνονται πιο ανελαστικές ανεξαρτήτως των προσδοκιών για τη νομισματική πολιτική, τότε θα συμπεριστεί η οικονομική δραστηριότητα», δήλωσε ο Μάικλ Φερόλι, προϊστάμενος οικονομολόγος ΗΠΑ στην JPMorgan. «Τα πράγματα αλλάζουν, αλλάζεις κι εσύ την πρόβλεψή σου». Στο παρελθόν οι επενδυτές περίμεναν ότι η Fed θα παύσει να διογκώνει το κόστος δανεισμού και διαψεύστηκαν. Υπάρχει ακόμη μία πιθανότητα τώρα να αντιστραφεί η δυναμική της αγοράς, που συμβάλλει στην αύξηση του κόστους δανεισμού, και αυτή την εβδομάδα έχει κάπως χαλαρώσει η ανοδική πορεία στις αποδόσεις των 10ετών ομολόγων. Ωστόσο, εάν τα επιτόκια παραμείνουν υψηλά, τότε αυτό θα διογκώσει περαιτέρω την αύξηση στο κόστος δανεισμού, που έχει ήδη διαμορφώσει η Fed για καταναλωτές και εταιρείες.

Το ζήτημα είναι πως η ομοσπονδιακή τράπεζα ελέγχει άμεσα μόνο τα πολύ βραχυπρόθεσμα επιτόκια. Μπορεί να χρειαστεί λίγος χρόνος έως ότου οι κινήσεις της διαχυθούν στον οικονομικό μηχανισμό και επηρεάσουν πλέον το μακροπρόθεσμο κόστος δανεισμού, αυτό το είδος που επηρεάζει τα στεγαστικά και τα επιχειρηματικά δάνεια και άλλους τομείς πίστωσης. Υπάρχουν πιθανόν αρκετοί λόγοι για τους οποίους αυτά τα πιο μακροπρόθεσμα επιτόκια στις αγορές έχουν αυξηθεί απότομα τους τελευταίους δύο μήνες. Οι αξιωματούχοι είχαν προβλέψει τον Σεπτέμβριο ότι ίσως χρειαζόταν ακόμη μία κίνηση στα επιτόκια φέτος, αν και πλέον εκτιμάται ότι η Fed ενδεχομένως να είναι πιο προσεκτική.

ΔΗΚΤΗΣ

diktis@kathimerini.com.cy

Η ακρίβεια θέλει ουσία

Τα νοικοκυριά που ανήκουν στα χαμηλά εισοδηματικά στρώματα αντιμετωπίζουν πρόβλημα στο να ανταποκριθούν στις καθημερινές τους ανάγκες. Η κυβέρνηση λογικά θέλει να προσφέρει στήριξη για να μειώσει το πολιτικό κόστος που συσσωρεύει η ανέχεια. Για να είναι αποτελεσματική όμως θα πρέπει πρώτα να αντιμετωφθεί τις πηγές που προκαλούν τον πληθωρισμό και μετά να τις αντιμετωπίσει. Αν περιοριστεί σε οριζόντια επιδόματα απλά θα έχει προχωρήσει σε άλλη μια επικοινωνιακού χαρακτήρα κίνηση με μηδαμινά αποτελέσματα. Αν θέλει να είναι χρήσιμη στις παρεμβάσεις της, ας ξεκινήσει από τον ανταγωνισμό και την αρμόδια επιτροπή που υποτίθεται είναι επιφορτισμένη με τη διόρθωση των στρεβλώσεων.

● ● ● ●

Εγρήγορση για MEX

Η ιστορία απέδειξε ότι οι Μη Εξυπηρετούμενες Χορηγήσεις (MEX) συσσωρεύονται σε βάθος χρόνου με αργό ρυθμό και παραμένουν στους τραπεζικούς ισολογισμούς για πάντα απορροφώντας κερδοφορία και σημαντικούς πόρους. Ως αποτέλεσμα οι τράπεζες είναι επιφυλακτικές στην παραχώρηση δανείων χωρίς τα απαραίτητα τεκμήρια ότι το δάνειο θα είναι εξυπηρετούμενο. Στην παρούσα φάση έντονης γεωπολιτικής και οικονομικής αστάθειας οι τράπεζες θα πρέπει να είναι σε εγρήγορση να προλάβουν νέες MEX την ίδια ώρα που ο παλιός θα πρέπει να ρυθμιστούν. Η ρύθμιση των MEX –παλαιών και νέων– θα πρέπει να επιδιώκεται στην βάση της ευελιξίας και χρήσης όλων των διαθέσιμων εργαλείων. Βασική όμως προϋπόθεση για να συμβεί αυτό είναι η ύπαρξη ενός νομικού πλαισίου που να είναι φιλικό προς αυτή την κατεύθυνση. Εδώ ακριβώς εστιάζεται και η αδυναμία της κυπριακής οικονομίας να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τις MEX, γι' αυτό και οι τράπεζες θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτικές στην παρούσα συγκυρία πριν να ξεφύγουν η κατάσταση.

● ● ● ●

Η πρωτοβουλία στο Ισραήλ

Σε περίπτωση που το Ιράν βρίσκεται πίσω από τον πόλεμο μεταξύ Ισραήλ και Χαμάς τότε η τιμή του πετρελαίου θα εκτοξευθεί. Το Ιράν αποτελεί σημαντική χώρα παραγωγής πετρελαίου αντιπροσωπεύοντας το 3% παγκοσμίως. Για την εμπλοκή του Ιράν στην επιθετική ενέργεια της Χαμάς, εξαρτάται από την ισραηλινή κυβέρνηση στο κατά πόσο θα εντοπίσει πειστήρια και αν θα επιλέξει να τα δημοσιοποιήσει. Σημειώνουμε ότι ήδη η παγκόσμια παραγωγή είναι μειωμένη λόγω των περικοπών που αποφάσισαν Σαουδική Αραβία και Ρωσία. Μετά την επίθεση της 7ης Οκτωβρίου

Η Κύπρος ως μια πετρελαιο-εξαρτώμενη οικονομία παρακολουθεί με αγωνία τις εξελίξεις στο μέτωπο των συγκρούσεων και ελπίζει σε αποφυγή της ανάφλεξης.

στο ισραηλινό έδαφος από τη Χαμάς, οι τιμές του πετρελαίου αντέδρασαν ανοδικά (+4%) λόγω ανησυχιών για την πιθανότητα ευρύτερης ανάφλεξης στην περιοχή.

● ● ● ●

Χαμός με τα ομόλογα

Η πορεία των ομολόγων είναι πτωτική. Αιτία η κοινή αντίληψη ότι τα επιτόκια θα παραμείνουν ψηλά για μεγάλο χρονικό διάστημα. Διά-

Η ΛΕΞΗ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

Ομόλογα στο Διννεκές

Τα ομόλογα στο διννεκές ή αορίστο χρόνο (perpetual bonds) αποτελούν ένα εξειδικευμένο είδος ομολόγων τα οποία δεν έχουν ημερομηνία λήξης, επομένως, ειθίσαι να έχουν υψηλότερο επιτόκιο από άλλα ομόλογα, και για τα οποία δεν απαιτείται αποπληρωμή κεφαλαίου αλλά ο δανειζόμενος έχει την υποχρέωση καταβολής μόνο των τόκων για απροσδιόριστο χρονικό διάστημα.

Μάριος Χαράλαμπίδης
Καθηγητής Διοίκησης και Οικονομικών
Cyprus Institute of Marketing / The Cyprus Business School

στημα που οι κυβερνήσεις θα συνεχίσουν να εκδίδουν ομόλογα για χρηματοδότηση των αναγκών τους και οι επενδυτές θα τα αποκτήσουν σε ψηλές αποδόσεις. Η πεποίθηση αυτή ενισχύεται και από τις ανατιμήσεις στο πετρέλαιο που όχι μόνο δεν θα επιτρέψουν αποκλιμάκωση του πληθωρισμού αλλά ίσως οδηγήσουν και σε επιπλέον αυξήσεις των επιτοκίων. Την ίδια στιγμή, η υποχώρηση της ανάπτυξης θα αυξήσει το περιθώριο κινδύνου των επενδυτών οι οποίοι θα απαιτήσουν μεγαλύτερες αποδόσεις. Η παρακολούθηση της αγοράς των ομολόγων το επόμενο διάστημα θα αποτελέσει έναν αξιόπιστο οδηγό για το τι μέλλει γενέσθαι.

● ● ● ●

Αργή, άνιση και εύθραυστη

Παρόλο που η οικονομία επέδειξε ανθεκτικότητα στις συνεχόμενες κρίσεις των προηγούμενων ετών, η ανάκαμψη που παρατηρείται είναι αργή, άνιση και εύθραυστη. Την ίδια στιγμή η οικονομία αλλάζει καθώς οι κλιματικές κρίσεις εκτιμώνται πως θα είναι πιο συχνές και πιο καταστροφικές, η ψηφιακή μετάβαση τρέχει με γοργούς ρυθμούς και αφήνει αρκετές χώρες πίσω και η δημογραφική αλλαγή επιβαρύνει το σύστημα συντάξεων και υγείας. Η μεγαλύτερη πρόκληση σε αυτό το πολύπλοκο περιβάλλον είναι η εφαρμογή έγκαιρων μηχανισμών παρακολούθησης για εντοπισμό των αδυναμιών και την προώθηση κατάλληλων θεσμικών παρεμβάσεων και πολιτικών.

Και σκυλιά στη «μάχη» με τους κοριοούς

Της **ΚΑΘΡΙΝ ΠΟΡΤΕΡ**

«Δεν έχω ξαναδεί ποτέ μου τέτοιον πανικό», δήλωσε ο Τιμπό Μπάκλεϊ, από την καρέκλα του γραφείου του σε μία υπηρεσία με σκύλους που ανιχνεύουν κοριοούς στην ανατολική Γαλλία. Σχεδόν τα δύο τρίτα από τις δεκάδες κλήσεις που λαμβάνει εβδομαδιαία προέρχονται από ανθρώπους που έχουν εντοπίσει «κάτι που δεν έχει καμία σχέση με κορίο», λέει.

Τον τελευταίο καιρό, η γαλλική

στήμια, στα σχολεία και στα κρεβάτια των κατοίκων της πρωτεύουσας.

Πλένουν και ψεκάζουν

Μόνο την προηγούμενη εβδομάδα 12 σχολεία ανέφεραν κρούσματα κοριών. Το πρόβλημα είναι υπαρκτό, όμως η αντίδραση σε αυτό φαίνεται πως έχει αρχίσει να λαμβάνει υπερβολικές διαστάσεις. Πολλοί Παριζιάνοι πλένουν εμμονικά στιδιάποτε υφασμάτινο υπάρχει στο σπίτι τους στη «μαγική» θερμοκρασία των 60 βαθμών Κελσίου, ψεκάζουν όλα τους τα έπιπλα με παρασιτοκτόνα χημικά και καλούν ειδικές υπηρεσίες με σκύλους να επιβεβαιώσουν πως οι προσπάθειές τους απέδωσαν.

«Έχει γίνει πραγματική ψύχωση», δήλωσε ο δρ Μπεραντζέ, εντομολόγος στο Μεσογειακό Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Μολύνσεων στη Μασσαλία. Ο Μπεραντζέ ειδικεύεται στους κοριοούς, τους οποίους μελετά εδώ και πενήντα χρόνια. «Πρώτη φορά έρχονται άνθρωποι και μου ζητούν να πάω στο σπίτι τους να κοιτάξω για κοριοούς χωρίς να έχουν καν διαγνωθεί ή να έχουν ταξιδέψει. Απλώς φοβούνται επειδή τους είδαν στο Ιντερνετ».

Πολύ κοινοί πριν από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, οι κοριοί κάθε άλλο παρά εξοντώθηκαν με το πανίσχυρο και εξαιρετικά επικίνδυνο

«Οι κοριοί δεν έχουν εισβάλει στα σεντόνια εκείνων που μας καλούν, αλλά στο μυαλό τους», λέει η Εμιλί Γκοτιέ, ιδιοκτήτρια εταιρείας με σκύλους που εντοπίζουν κοριοούς και συνεχίζει: «Μια γυναίκα μου είπε πριν από λίγο καιρό πως αν έχει κοριοούς το σπίτι της, θα πηδήξει από το παράθυρο».

για τα ζώα και τους ανθρώπους παρασιτοκτόνο DDT που χρησιμοποιήθηκε ευρέως και απαγορεύτηκε στη Γαλλία και στις ΗΠΑ τη δεκαετία του 1970. Τα «πλακουτσωτά» καφετιά έντομα, που τρέφονται με αίμα ανθρώπων και ζώων κυρίως κατά τις νυχτερινές ώρες, έκαναν την παγκόσμια επιστροφή τους τη δεκαετία του 1990, λόγω της ανοσίας που ανέπτυξαν στα εντομοκτόνα και της διάδοσης των διεθνών ταξιδιών και των αγορών

«second hand» ρούχων και αξεσουάρ. «Η μετακίνηση πληθυσμών βοηθάει τα παράσιτα. Ούτε πετούν ούτε πηδάνε, απλώς μετακινούνται μαζί μας», εξηγεί ο Μπεραντζέ.

«Οι κοριοί έχουν αυτή τη μαγική ιδιότητα να προκαλούν άγχος», δηλώνει η Εμιλί Γκοτιέ, ιδιοκτήτρια μιας άλλης εταιρείας με σκύλους που εντοπίζουν τα αντιπαθή έντομα. «Είναι σαν τις ψείρες, όμως έρχονται τη νύχτα και σε διαγκώνουν. Νομίζω ότι αυτό ξυπνάει στους αν-

θρώπους παιδικούς εφιάλτες». Τα δαγκώματα του κοριού είναι οπωσδήποτε δυσάρεστα, όμως η αντίδραση που πολλές φορές αγγίζει την υστερία δεν είναι ανάλογη του πόνου που προκαλούν. «Βλέπω ανθρώπους να γίνονται παρανοϊκοί», λέει η κ. Γκοτιέ. «Μία γυναίκα μου είπε πριν από λίγο καιρό πως αν έχει κοριοούς το σπίτι της, θα πηδήξει από το παράθυρο». Για ανθρώπους με ευαίσθητα νευρικά συστήματα και παρελθόν με κρί-

σεις άγχους, όλη αυτή η υπόθεση πυροδοτεί τραύματα του παρελθόντος.

Τα μέσα ενημέρωσης και το Ιντερνετ δεν βοηθούν καθόλου. «Εμείς θα κάνουμε τη δουλειά μας, η οποία είναι να παρέχουμε υπηρεσίες υγιεινής στους ανθρώπους», καταλήγει η κ. Γκοτιέ. «Όμως σε πολλές περιπτώσεις οι κοριοί δεν έχουν εισβάλει στα σεντόνια εκείνων που μας καλούν, αλλά στα μυαλά τους».

digital
agenda
CYPRUS SUMMIT

ALPHA STAGE

Where ideas change
the world

22

submissions received

4

to be selected

1

to be awarded with
10K euros

POWERED BY

SPONSORS

EVALUATION COMMITTEE

KYRIAKOS KOKKINOS
HEAD OF ORGANISING
COMMITTEE

ITAI GREEN
FOUNDER AND CEO
OF INNOVATE ISRAEL

DEMETRIOS ZOPPOS
CO-FOUNDER &
PARTNER, 33East

KATERINA PRAMATARI
FOUNDING PARTNER
AT UNIFUND

MELINA MAI
TECHNOLOGY INVESTMENT
ASSOCIATE AT
BIG PI VENTURES

YIANNIS EFTYCHIOU
CO-FOUNDER &
PARTNER, 33East

OCTOBER 17,
2023

BOOK TICKET NOW

digitalagency.com

Κόβουν νέες θέσεις στο Δημόσιο

Παρόλο που λέει πολλά «όχι» το ΥΠΟΙΚ σε αυτόν τον τομέα, η αύξηση των απολαβών προσωπικού δεν αποφεύγεται

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Πολλά «όχι» σε θέματα νέων θέσεων στο Δημόσιο λέει το υπουργείο Οικονομικών, σε μία προσπάθεια τα έξοδα-απολαβές προσωπικού να μείνουν σε όσο το δυνατό πιο λογικά πλαίσια. Τα «όχι» –ομολογουμένως– ζωγράφισαν μία καλή εικόνα για τον πρώτο προϋπολογισμό του προέδρου Χριστοδουλίδη (2024) και φαίνεται ότι το ΥΠΟΙΚ κρατά όσο έχει τη δυνατότητα τα «γκέμια». Κατά τη συζήτηση του πρώτου προϋπολογισμού της κυβέρνησης στη Βουλή των Αντιπροσώπων θα δουν οι βουλευτές πως, υπάρχει μείωση του συνολικού αριθμού νέων/προσθετων μονίμων θέσεων για το έτος 2024 σε σχέση με τα έτη 2021,

Η νέα κυβέρνηση, όπως αναφέρει η ίδια, θα συνεχίσει την προσπάθεια συγκράτησης του κρατικού μισθολογίου.

2022 και 2023. Συγκεκριμένα, για το έτος 2024 προωθείται η δημιουργία 241 θέσεων και η κατάργηση 189 θέσεων, άρα η συνολική αύξηση μονίμων θέσεων ανέρχεται στις 52. Για τα έτη 2021, 2022 και 2023 η συνολική αύξηση μονίμων θέσεων είχε ανέλθει στις 61, 238 και 485 αντίστοιχα. Σε μεγαλύτερη ανάλυση, για τα έτη 2021, 2022 και 2023 η δημιουργία νέων θέσεων είχε ανέλθει στις 402, 529 και 935 αντίστοιχα, ενώ η κατάργηση θέσεων είχε ανέλθει στις

Με βάση τις προκαταρκτικές προβλέψεις του υπουργείου Οικονομικών, το δημοσιονομικό ισοζύγιο της Γενικής Κυβέρνησης για το 2023 αναμένεται να παραμείνει πλεονασματικό και να κυμανθεί στο 1,9% του ΑΕΠ.

Προϋπολογισμοί 2021 - 2024 (Δημιουργία + Κατάργηση μόνιμων θέσεων)

Προϋπολογισμός	Δημιουργία Θέσεων	Κατάργηση Θέσεων	Συνολική αύξηση
2021 Ετήσιος και Συμπληρωματικός Προϋπολογισμός 2021	+402	-341	+61
2022 Ετήσιος και Συμπληρωματικός Προϋπολογισμός 2022	+529	-291	+238
2023 Ετήσιος και Συμπληρωματικός Προϋπολογισμός 2023	+935	-450	+485
2024 Νομοσχέδιο Προϋπολογισμού 2024	+241	-189	+52

341, 291 και 450 αντίστοιχα.

Σύμφωνα με τον προϋπολογισμό του 2024, παρόλη την «καλή προσπάθεια», οι απολαβές του προσωπικού αυξάνονται. Συγκε-

κριμένα, οι απολαβές προσωπικού περιλαμβανομένων των βασικών μισθών, τιμαριθμικών επιδομάτων, ειδικών επιδομάτων, συνεισφορών στα ταμεία συντάξεων, υγείας και

στο νέο επαγγελματικό Σχέδιο Συνταξιοδοτικών Ωφελημάτων υπολογίζονται να αυξηθούν κατά 15,3% και να ανέλθουν στα 3,72 δισ. ευρώ το 2024, σε σύγκριση

με 3,23 δισ. ευρώ το 2023. Οι κυριότερες αυξήσεις οφείλονται σε αυξημένες συνεισφορές στα ασφαλιστικά ταμεία κρατικών υπαλλήλων, όπως ΤΚΑ και ΓεΣΥ, ύψους

Οι πρόνοιες για τις αποδοχές προσωπικού

Για την ετοιμασία του προϋπολογισμού του 2024 σε ό,τι αφορά τις αποδοχές προσωπικού (αξιωματούχοι, κρατικοί υπάλληλοι και ωρομίσθιοι), λήφθηκαν υπόψη και τιμαριθμικά επιδόματα για τους αξιωματούχους, τους κρατικούς υπαλλήλους και τους ωρομίσθιους. Για τους αξιωματούχους συγκεκριμένα, για επίδομα Παραστάσεως Προέδρου Βουλής των Αντιπροσώπων, Βουλευτών και αντιπροσώπων Προέδρου Βουλής των Αντιπροσώπων ανέρχεται στο 26,21%, ενώ για αντιμισθία και επίδομα Παραστάσεως Προέδρου της Δημοκρατίας, Υπουργών, Υφυπουργών, Κυβερνητικού Εκπροσώπου, Επιτρόπου Νομοθεσίας και Επιτρόπου Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού στο 29,23%. Τα τιμαριθμικά επιδόματα των κρατικών Υπάλληλων και Αξιωματούχων (Πρόεδρος και Μέλη ΕΔΥ και ΕΕΥ) στο 10,83% και το ωρομίσθιο κυβερνητικό προσωπικό στο 353,92%.

Για την ετοιμασία του προϋπολογισμού του 2024 σε ό,τι αφορά

τις αποδοχές προσωπικού (αξιωματούχοι, κρατικοί υπάλληλοι και ωρομίσθιοι), λήφθηκε και η συνεισφορά στο Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Η πρόνοια που έχει περιληφθεί στα διάφορα κεφάλαια δαπανών, αφορά τη συνεισφορά της κυβέρνησης, ως εργοδότη, στο Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων για τους Αξιωματούχους της Δημοκρατίας, ύψους 13,25% ή 8,9%, ανάλογα με τις πρόνοιες της νομοθεσίας επί των ασφαλιστέων αποδοχών τους. Για τους κρατικούς υπαλλήλους και συγκεκριμένα για τους συντάξιμους υπαλλήλους (13,25% επί των ασφαλιστέων αποδοχών τους μέχρι της συντάξιμης υπηρεσίας των 400 μηνών και 8,9% μετά από την υπηρεσία αυτή) και για τους μόνιμους υπαλλήλους σε μη συντάξιμη θέση/εργοδοτούμενο αορίστου και ορισμένου χρόνου (μηνιαίοι 8,9% επί των ασφαλιστέων αποδοχών τους). Τέλος, για το τακτικό και έκτακτο/εποχικό ωρομίσθιο προσωπικό του κράτους, το ποσοστό είναι ύψους 8,9%

επί των ασφαλιστέων αποδοχών τους.

Πρόσθετα, η πρόνοια που έχει περιληφθεί στα διάφορα κεφάλαια δαπανών, αφορά τη συνεισφορά της κυβέρνησης, ως εργοδότη, στο Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων για τους Αξιωματούχους της Δημοκρατίας, ύψους 13,25% ή 8,9%, ανάλογα με τις πρόνοιες της νομοθεσίας επί των ασφαλιστέων αποδοχών τους, ενώ για τους κρατικούς υπαλλήλους ως εξής: (i) συντάξιμοι υπάλληλοι (13,25% επί των ασφαλιστέων αποδοχών τους μέχρι της συντάξιμης υπηρεσίας των 400 μηνών και 8,9% μετά από την υπηρεσία αυτή) και (ii) μόνιμοι υπάλληλοι σε μη συντάξιμη θέση/εργοδοτούμενο αορίστου και ορισμένου χρόνου (μηνιαίοι 8,9% επί των ασφαλιστέων αποδοχών τους). Τέλος, για το τακτικό και έκτακτο/εποχικό ωρομίσθιο προσωπικό του κράτους, ύψους 8,9% επί των ασφαλιστέων αποδοχών τους.

Αναφορικά με την πρόνοια που

έχει περιληφθεί στα διάφορα κεφάλαια δαπανών, αφορά την εισφορά της κυβέρνησης στο Ταμείο Κοινωνικής Συνοχής, ύψους 2%, πάνω στο σύνολο των αποδοχών των Αξιωματούχων της Δημοκρατίας, των κρατικών υπαλλήλων και του τακτικού και έκτακτου/εποχικού ωρομίσθιου κυβερνητικού προσωπικού αντίστοιχα, για ενίσχυση του Ταμείου Κοινωνικής Συνοχής. Τα έσοδα του Ταμείου χρησιμοποιούνται για την παραχώρηση κοινωνικών παροχών σε αντιστάθμισμα της εναρμόνισης των φόρων κατανάλωσης με τους ελάχιστους συντελεστές της Ε.Ε..

Η πρόνοια που έχει περιληφθεί στα διάφορα κεφάλαια δαπανών, αφορά την εισφορά της κυβέρνησης στο Ταμείο Πλεονάζοντος Προσωπικού ύψους 1,2%, για τους Αξιωματούχους της Δημοκρατίας, τους κρατικούς υπαλλήλους και για το τακτικό και έκτακτο/εποχικό ωρομίσθιο κυβερνητικό προσωπικό, επί των ασφαλιστέων αποδοχών τους.

Τα έσοδα του Ταμείου χρησιμοποιούνται για την παραχώρηση κοινωνικών παροχών σε αντιστάθμισμα της εναρμόνισης των φόρων κατανάλωσης με τους ελάχιστους συντελεστές της Ε.Ε..

Η πρόνοια που έχει περιληφθεί αφορά την εισφορά της κυβέρνησης στο Ταμείο Πρόνοιας ύψους 5,5%, επί του συνόλου των αποδοχών του τακτικού ωρομίσθιου κυβερνητικού προσωπικού.

Η πρόνοια που έχει περιληφθεί στα διάφορα κεφάλαια δαπανών

252,2 εκατ. ευρώ (οφείλεται κυρίως, στη συμπερίληψη πρόνοιας για τις αναδρομικές εισφορές του Δημοσίου στο νέο επαγγελματικό Σχέδιο Συνταξιοδοτικών Ωφελημάτων ύψους 190 εκατ. ευρώ ετησίως για τα έτη 2024, 2025 και 2026) και αυξημένα τιμαριθμικά επιδόματα ύψους 104 εκατ. ευρώ.

Οι μειώσεις 2012 - 2023

Η νέα Κυβέρνηση, όπως αναφέρει η ίδια, θα συνεχίσει την προσπάθεια συγκράτησης του κρατικού μισθολογίου, περιλαμβανομένης και της απασχόλησης με μείωση της συνολικής απασχόλησης στον Δημόσιο Τομέα, κατά 2.970 άτομα κατά την περίοδο 2012 - 2023 (52.267 υπηρετούντες την 1/1/2012 και 49.295 στις 30/6/2023). Όπως διαφαίνεται από τα στοιχεία, παρά τη μείωση της συνολικής απασχόλησης στον Δημόσιο Τομέα, η απασχόληση στον τομέα της Εκπαίδευσης αυξήθηκε την ίδια περίοδο κατά 1.642 άτομα (12.789 υπηρετούντες την 1/1/2012 και 14.431 στις 30/6/2023). Στη Δημόσια Υπηρεσία μειώθηκαν κατά 1.830 (19.529 την 1/1/2012 και 17.699 στις 30/6/2023), ενώ στη δικαστική υπηρεσία αυξήθηκαν κατά 53 (104 έναντι 157). Στον κυπριακό στρατό αυξήθηκαν κατά 88 (4.080 έναντι 4.168), ενώ στην αστυνομία μειώθηκαν κατά 164 (5.373 έναντι 5.209). Στην πυροσβεστική υπηρεσία στο χρονικό διάστημα αρχής 2012 και τέλους 2023 μειώθηκε το προσωπικό κατά 49 (723 έναντι 674), ενώ οι κρατικοί αξιωματούχοι έγιναν 8 περισσότεροι (121 έναντι 129). Τέλος, το ωρομίσθιο κυβερνητικό προσωπικό μειώθηκε κατά πολύ, συγκεκριμένα κατά 2.720 (9.548 έναντι 6.828).

ΑΡΘΡΟ / Του ΦΙΝΤΛΕΡ ΣΑΛΟΜΟΝ*

Η Ευρώπη είναι καλύτερα προετοιμασμένη για το φυσικό αέριο ενόψει χειμώνα

Εκτός από τους τρεις βασικούς κινδύνους, που εντοπίσαμε σε προηγούμενες εκθέσεις, τώρα στα σενάρια μας συμπεριλαμβάνουμε και τον κίνδυνο χαμηλότερων μη ρωσικών εισαγωγών.

Η Ευρώπη ενόψει του χειμώνα που πλησιάζει βρίσκεται σε καλή κατάσταση όσον αφορά τις προμήθειές της σε φυσικό αέριο για να καλυφθούν οι ανάγκες νοικοκυριών και επιχειρήσεων. Θεωρείται πιθανό ότι η Ε.Ε. θα τα καταφέρει τους επόμενους δύο χειμόνες χωρίς ελλείψεις, παρά το γεγονός ότι τελικώς δεν μπόρεσε να καλύψει σε τέτοιο όγκο τους αντίστοιχους αποθηκευτικούς χώρους. Με τα τελευταία δεδομένα μας, πάντως, φαίνεται πως μέχρι σήμερα, τελευταία ημέρα του Σεπτεμβρίου, θα έχει πληρωθεί το 96% αντί του 100%, όπως προβλέπαμε. Εν τω μεταξύ, αξίζει να αναφερθεί ότι τα άσχημα νέα από τη Νορβηγία δεν θα διαρκέσουν πολύ ακόμη.

Οι αποθηκευτικοί χώροι είναι σχεδόν γεμάτοι.

Εν συγκρίσει με όσα είχαμε αναφέρει στο πλαίσιο της προηγούμενης έκθεσής μας, η Ε.Ε. φαίνεται να χρησιμοποιήσει ακόμη λιγότερο φυσικό αέριο τον Αύγουστο από ό,τι είχαμε υποθέσει. Ωστόσο, οι καθαρές εισαγωγές του εμπορεύματος μειώθηκαν, κυρίως επειδή οι παραδόσεις από τη Νορβηγία άρχισαν να μειώνονται στα τέλη Αυγούστου. Μέσα στον Σεπτέμβριο η Νορβηγία παρείχε λιγότερο από το ήμισυ της συνθησιμένης ποσότητας φυσικού αερίου. Όμως, καθώς περισσότερες από τις υπο-

δομές φυσικού αερίου της Νορβηγίας αρχίζουν τώρα να επανέρχονται στο δίκτυο διανομής έπειτα από εκτεταμένες εργασίες συντήρησης, οι παραδόσεις πιθανότατα θα ανακάμψουν πλήρως στις αρχές Οκτωβρίου.

Συνεκτιμώντας τα ανωτέρω, βλέπουμε πως η Ευρωπαϊκή Ένωση παραμένει σε καλό δρόμο για να αντιμετωπιστεί στη ζήτηση και τις ανάγκες κατά την περίοδο θέρμανσης 2023-2024, χωρίς κινδύνους ελλείψεων και δεσμεύσεων που επιβάλλονται από τις κυβερνήσεις. Εντούτοις, θα πρέπει να συνηγορούμε ότι ακόμη απέχει ο χειμώνας του 2024-2025 και δεν μπορεί να αποκλείσει κανείς ότι ίσως πολλά πάνε στραβά. Εκτός

από τους τρεις βασικούς κινδύνους, που εντοπίσαμε σε προηγούμενες εκθέσεις, δηλαδή το κλείσιμο όλων των ρωσικών αγωγών, ο ψυχρότερος καιρός τουλάχιστον έναν από τους επόμενους δύο χειμόνες ή η λιγότερη εξοικονόμηση φυσικού αερίου, τώρα στα σενάρια μας συμπεριλαμβάνουμε και τον κίνδυνο χαμηλότερων μη ρωσικών εισαγωγών.

Ενώ οι προοπτικές έχουν επιδεινωθεί με κάποιον τρόπο συνολικά, οι υπολογισμοί μας εξακολουθούν να υποδεικνύουν κίνδυνο ελλείψεων, μόνο εάν προκύψουν τουλάχιστον δύο από τους κινδύνους, που προαναφέραμε. Από το δεύτερο εξάμηνο του 2021 έως τον Ιούλιο του 2023, η Ε.Ε.

δαπάνησε 280 δισ. δολάρια περισσότερο για καθαρές εισαγωγές φυσικού αερίου από το κανονικό, που ισοδυναμεί με περίπου 0,9% του ΑΕΠ της κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου. Δεδομένου ότι οι τιμές αναφοράς έχουν υποχωρήσει από τα τέλη του 2022, το πρόσθετο μηνιαίο επιπλέον κόστος εισαγωγής έχει μειωθεί σημαντικά. Εν κατακλείδι, ο μέσος καταναλωτής πιθανότατα θα κληθεί να πληρώσει μικρότερο λογαριασμό φυσικού αερίου την περίοδο 2023-2024 εν συγκρίσει με τον περυσινό χειμώνα.

* Ο Φίντλερ Σάλομον είναι οικονομολόγος της επενδυτικής τράπεζας Berenberg Bank.

Ανεβαίνουν ενοίκια και τιμές καυσίμων

Κορυφώνεται η ζήτηση για διαμερίσματα, λόγω της άφιξης εκατοντάδων Ισραηλινών και υπηκόων άλλων κρατών

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ**

Ένας μικρός αναβρασμός παρατηρείται στην αγορά του Real Estate τις τελευταίες μέρες, που συνδέεται άμεσα με την εμπόλεμη κατάσταση στο Ισραήλ. Κάτοικοι της περιοχής, στην πλειοψηφία τους οικογένειες, αλλά και αριθμός εταιρειών, αναζητούν στην Κύπρο στέγη, ώστε για μερικές εβδομάδες ή ακόμα και μερικούς μήνες να μπορέσουν να φιλοξενηθούν αναμένοντας την αποκλιμάκωση της έντασης στη χώρα τους.

Πρόκειται για εκατοντάδες Ισραηλίτες οι οποίοι φτάνουν στο νησί είτε αεροπορικά είτε εν πλω, (με τις πληροφορίες από τις αρμόδιες αρχές –υπουργείο Μετα-

Παρατηρείται τεράστια ζήτηση ενοικίασης από Ισραηλίτες στην Κύπρο, φτάνουν κατά εκατοντάδες στο νησί τα τελευταία 24ώρα.

φορών, λιμάνια, μαρίνες και αεροδρόμια– να δίνονται με φειδώ, για λόγους ασφαλείας) οι οποίοι στην πλειοψηφία τους βρίσκουν στέγη σε διαμερίσματα, κυρίως, στην περιοχή Πάφου, Λάρνακας αλλά και Λεμεσού. Όπως είναι σε θέση να γνωρίζει η «Κ», τα τελευταία 24ωρα έφτασαν στην Κύπρο κρουαζιερόπλοια με χιλιάδες επιβάτες από το Ισραήλ. Η πλειοψηφία των επιβατών είναι υπήκοοι Γερμανίας, Βρετανίας είτε Αμερικής και επαναπατρίζονται. Αρκετές εκατοντάδες ωστόσο είναι Ισραηλίτες οι οποίοι θα παραμείνουν Κύπρο μέχρι να ξεκαθαρίσει το τοπίο στη χώρα τους. Από την πλευρά του ο οικονομολόγος Τάσος Γιασεμίδης περιγράφει ότι κάτοικοι του Ισραήλ που επιλέγουν την Κύπρο για διαμονή δεν αγοράζουν, απλώς ενοικιάζουν, κάτι που οδηγεί σε αυξημένη ζήτηση για ενοικίαση ακινήτων και κατ' επέκταση σε νέες αυξήσεις των ενοικίων το επόμενο διάστημα. Αυξήσεις οι οποίες θα συνεχίσουν την καλπάζουσα πορεία του κόστους των

ενοικίων, το οποίο σύμφωνα με αποτελέσματα της Ask Wire το δεύτερο τρίμηνο του 2023 αυξήθηκε κατά 17,9% για τα διαμερίσματα και κατά 13,6% για τις κατοικίες.

Από την άλλη, όπως εξηγεί ο CEO της Ask Wire Παύλος Λοΐζου, η παρούσα κατάσταση μειώνει το ενδιαφέρον για αγορές και επενδύσεις, κάτι που είναι βεβαίως λογικό επόμενο, ως εκ τούτου αυτή την περίοδο καταγράφεται ένα γενικότερο μούδιασμα για αγορές ακινήτων, που μπορεί να διαρκέσει και κάποιους μήνες μετά τη λήξη του πολέμου. Η γενική πεποίθηση των αναλυτών της αγοράς και των οικονομολόγων είναι ότι το αποτύπωμα, τουλάχιστον η οικονομική του προέκταση, θα είναι ανάλογη της διάρκειας και της έντασης του πολέμου. Πάντως ήδη υπάρχουν περιπτώσεις επενδυτών που κάνουν δεύτερες σκέψεις για επενδύσεις στην ευρύτερη περιοχή, συμπεριλαμβανομένων και της Κύπρου.

Πυλώνας σταθερότητας

Είναι σημαντικό, όπως επισημαίνει ο Τ. Γιασεμίδης να βγει προς τα έξω ότι η Κύπρος παραμένει πυλώνας σταθερότητας στην περιοχή, αφού λόγω της γειτνίασης της με το εμπόλεμο Ισραήλ αναμένεται να έχει επιπτώσεις σε πολυάπλη πεδία.

Πάντως το γεγονός ότι ήδη έχει ενεργοποιηθεί το Σχέδιο Εστία λειτουργεί και προς ενίσχυση της εικόνας της Κύπρου ως πυλώνας σταθερότητας στην περιοχή. Υπενθυμίζεται ότι, στο πλαίσιο του Σχε-

Ο υπουργός Ενέργειας Γιώργος Παπαναστασίου ανέφερε ότι, πάντοτε σε περιόδους κρίσης το πετρέλαιο είναι το πρώτο που θα απορροφήσει τη γεωπολιτική αστάθεια, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για την τιμή του.

δίου Εστία τα κυπριακά αεροδρόμια και λιμάνια είναι σε ετοιμότητα για υποδοχή και επαναπατρισμό ξένων υπηκόων από το Ισραήλ

που βρίσκεται σε κρίση, μέσω της Κυπριακής Δημοκρατίας. Εξήγησε επίσης ότι η κατάσταση στο Ισραήλ και το μέγεθος των επιπτώ-

σεων στην περιοχή δύναται να προκαλέσει επιβράδυνση στην οικονομία και μείωση στο κρατικό πλεόνασμα. Πρόκειται για σενάριο

το οποίο θα πρέπει να υπολογίσει η κυβέρνηση πριν προχωρήσει σε ανακοινώσεις νέων μέτρων κατά της ακρίβειας.

Ακριβότερη κανονικότητα

Πάντως η κυβέρνηση ετοιμάζεται να προχωρήσει σύντομα σε ανακοινώσεις για το νέο πακέτο μέτρων, κάτι που αναμενόταν μέχρι τέλος Οκτωβρίου, δεν αποκλείεται ωστόσο να επισπευθεί λόγω της κρίσης στη Μέση Ανατολή καθώς αναμένονται αυξήσεις στις τιμές του πετρελαίου και περαιτέρω πληθωριστικές πιέσεις στην αγορά και τους καταναλωτές.

Μιλώντας στην «Κ» ο υπουργός Ενέργειας Γιώργος Παπαναστασίου ανέφερε ότι πάντοτε όταν υπάρχει

μία κρίση, το πετρέλαιο είναι το πρώτο που θα απορροφήσει τη γεωπολιτική αστάθεια με ό,τι αυτό συνεπάγεται για την τιμή του. Πάντως τις πρώτες ώρες μετά την επίθεση της Χαμάς στο Ισραήλ σημειώθηκε μια αύξηση στην τιμή του πετρελαίου, η οποία ωστόσο δεν διατηρήθηκε.

Εξήγησε ότι αναμένεται απότομη αύξηση στην τιμή του καυσίμου, την οποία θα ακολουθήσει σταθερότητα. Ωστόσο, όπως ανέφερε, οι εκτιμήσεις τόσο του

υπουργείου όσο και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είναι ότι αυτή η σταθεροποίηση θα βρει τις τιμές πιο πάνω σε σχέση με πριν το ξέσπασμα του πολέμου. Το πότε θα επιστρέψει η σταθερότητα εξαρτάται από τη διάρκεια της κρίσης, κατά πόσο θα προχωρήσει η εκκένωση της Γάζας και θα δημιουργηθούν πέραν του ενός εκατομμυρίου πρόσφυγες στην περιοχή. Σε μια τέτοια περίπτωση, η επίπτωση θα είναι σαφώς πιο μακροπρόθεσμη.

Η απειλή της κλιματικής αλλαγής στον τουρισμό

Επί τάπητος η κρισιμότητα του θέματος και τα νέα δεδομένα, και απαιτήσεις για τα ταξίδια σε συνέδριο στη Λευκωσία

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ**

Το ερώτημα, κατά πόσο είναι η κλιματική αλλαγή απειλή για τον τουρισμό, είναι το θέμα που θα τεθεί επί τάπητος στο συνεδριακό κέντρο Φίλοξενία στη Λευκωσία την ερχόμενη Πέμπτη 19 Οκτωβρίου, το οποίο διοργανώνεται από τον Κυπριακό Σύνδεσμο Αειφόρου Τουρισμού και το υφυπουργείο Τουρισμού. Πρόκειται για ζήτημα το οποίο απασχόλησε επιτακτικά το προηγούμενο διάστημα τους φορείς του τουρισμού, αφού είχε άμεσες επιπτώσεις στον ρυθμό

Τα νέα δεδομένα που φέρνει η κλιματική αλλαγή αναμένεται να φέρουν ανασχεδιασμό στις υπηρεσίες των τουριστικών επιχειρήσεων και του προορισμού εν γένει.

των κρατήσεων και στις προτιμήσεις των τουριστών. Για παράδειγμα, αποτελέσματα έρευνας του European Travel Commission είχαν δείξει ότι μειώνεται ο αριθμός

Έδαφος κερδίζουν την ίδια ώρα και τα ταξίδια εκτός περιόδου αιχμής, με αποτέλεσμα να αμβλύνεται η ψαλίδα του αριθμού αφίξεων τους μήνες Ιούλιο και Αύγουστο σε σχέση με τους ανοιξιάτικους και τους φθινοπωρινούς μήνες.

των τουριστών που θα ταξιδέψουν φέτος στη Μεσόγειο, ώστε να αποφύγουν κύματα παρατεταμένου καύσωνα. Η έρευνα έδειξε επίσης ότι το 21% του δείγματος προτε-

ραιοποιεί τους προορισμούς με κριτήριο το πόσο προστατεύουν την φυσική και πολιτιστική τους κληρονομιά και το περιβαλλοντικό αποτύπωμα του ταξιδιού. Έτσι,

υπάρχει μερίδα ταξιδιωτών που αποφεύγει να ταξιδεύει με αεροπλάνα και πλοία, επιλέγοντας πλησιέστερους προορισμούς. Έδαφος κερδίζουν την ίδια ώρα και τα τα-

ξίδια εκτός περιόδου αιχμής, με αποτέλεσμα να αμβλύνεται η ψαλίδα του αριθμού αφίξεων τους μήνες Ιούλιο και Αύγουστο σε σχέση με τους ανοιξιάτικους και τους φθινοπωρινούς μήνες. Αυξάνεται επίσης το ποσοστό των κρατήσεων της τελευταίας στιγμής.

Δράσεις εντός

Πέραν της πρωτοβουλίας για διεξαγωγή του συνεδρίου (σε συνεργασία με τον Σύνδεσμο Αειφόρου Τουρισμού), σύμφωνα με τελευταία ενημέρωση από το αρμόδιο υφυπουργείο, είναι στις προτεραιότητες μας ως προορισμός, η επιμήκυνση της τουριστικής σεζόν και η προβολή του προορισμού είτε στην αρχή είτε στο τέλος της καλοκαιρινής περιόδου. Προωθούνται παράλληλα και άλλες μορφές τουρισμού, όπως τουρισμός υπαίθρου ώστε αφενός να αποκτήσουν και οι περιοχές της ενδοχώρας δυναμική και αφετέρου να επιτευχθεί η χωρική επέκταση του τουρισμού, ως μέτρο πρόληψης για το φαινόμενο του υπερτουρισμού. Υπενθυμίζεται ότι, στις πρώτες δράσεις του υφυπουργού Τουρισμού Κώστα Κουμής ήταν η δημιουργία διατηρησιακών επιτροπών με αντικείμενο τη βιώσιμη ανάπτυξη και αειφορία στον τουρισμό. Αναμένεται επίσης να δούμε στοιχεία που να ενισχύουν τη βιώσιμη

ανάπτυξη και την αειφορία στον τουρισμό και στην επικαιροποιημένη νέα στρατηγική του τουρισμού, η οποία όπως ανέφερε σε πρόσφατη συνέντευξή του ο κ. Κουμής, αναμένεται να ολοκληρωθεί τους επόμενους μήνες.

Το συνέδριο

Όλα τα πιο πάνω αναμένεται να απασχολήσουν ομιλητές και συνέδρους στο επικείμενο συνέδριο, με εισηγητές ειδικούς από την Κύπρο και το εξωτερικό, με σημαντικό ερευνητικό έργο και εμπειρία στο σύνθετο θέμα της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, που περιλαμβάνει και την τουριστική βιομηχανία. Εκτιμάται ότι τα αποτελέσματα από ερευνητικά προγράμματα και πρακτικές, που εφαρμόζονται διεθνώς και τα οποία θα παρουσιαστούν στο συνέδριο, είναι στοιχεία που θα συμβάλουν ουσιαστικά στην ανάπτυξη δράσεων από τους επιχειρηματίες στον τουριστικό τομέα ώστε να μετριαστούν οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Μεταξύ των ομιλητών, και η διευθύντρια αειτερας δράσεις του υφυπουργού Τουρισμού Κωστή Κουμή ήταν η δημιουργία διατηρησιακών επιτροπών με αντικείμενο τη βιώσιμη ανάπτυξη και αειφορία στον τουρισμό. Αναμένεται επίσης να δούμε στοιχεία που να ενισχύουν τη βιώσιμη

Πληρότητα 90% κατέγραψαν τα ξενοδοχεία φέτος το καλοκαίρι

Αύξηση 15% στη μέση τιμή δωματίου, προς νέο ρεκόρ οδεύει ο τουρισμός

Του **ΗΛΙΑ Γ. ΜΠΕΛΛΟΥ**

Πληρότητα που σε πολλές περιπτώσεις ξεπέρασε το 90% πέτυχαν τα ελληνικά ξενοδοχεία φέτος το καλοκαίρι και μάλιστα με αυξημένες τιμές. Αυτό δείχνουν τα πιο αναλυτικά μέχρι στιγμής στοιχεία για την περίοδο Μαΐου - Αυγούστου 2023, τα οποία έρχονται να προστεθούν στις ενδείξεις πως ο ελληνικός τουρισμός φέτος οδεύει προς νέο ιστορικό ρεκόρ, με τις ταξιδιωτικές εισπράξεις να αναμένονται γύρω στα 20 δις. ευρώ και τις αφίξεις επισκεπτών περίπου στα 35 εκατ.

Η μέση πληρότητα για τα ξενοδοχεία εποχικής λειτουργίας, δηλαδή τα καλοκαιρινά, διαμορφώθηκε τον Αύγουστο στο 90% και για το σύνολο των ελληνικών ξενοδοχείων που ήταν ανοιχτά αυτόν τον μήνα, δηλαδή και τα συνεχώς λειτουργίας και τα καλοκαιρινά στο 86,1%. Σαφώς καλύτερες ήταν οι επιδόσεις των ξενοδοχείων 4 και 5 αστέρων και ειδικά των μεγαλύτερων συγκροτημάτων. Ανάλογες ωστόσο επιδόσεις παρουσίασαν και πέρυσι τον Αύγουστο τα ελληνικά ξενοδοχεία. Ομως φέτος η μέση τιμή ήταν σαφώς αυξημένη και συγκεκριμένα κατά 15%. Ειδικότερα τον Αύγουστο, οπότε και το αποκορύφωμα της καλοκαιρινής τουριστικής περιόδου, για τα ξενοδοχεία εποχικής λειτουργίας η μέση τιμή διαμορφώθηκε στα 153 ευρώ, από τα 133 ευρώ. Οι τιμές αυτές αφορούν τον μέσο όρο του συνόλου των

Η πληρότητα στα ξενοδοχεία

2023	Ιούλιος	Ιούλιος	Αύγουστος
Μ.Ο. ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ	75,3%	82,7%	86,1%
1*	55,9%	74,1%	85,4%
2*	62,3%	74,1%	83,8%
3*	71,3%	79,5%	81,9%
4*	82,0%	86,5%	89,4%
5*	84,9%	88,6%	88,4%
Οικογενειακό (1-20 δωμ.)	55,9%	68,3%	81,1%
Μικρό (21-50 δωμ.)	66,1%	77,2%	82,9%
Μεσαίο (51-100 δωμ.)	81,1%	84,8%	87,1%
Μεγάλο (>101 δωμ.)	84,3%	89,1%	89,2%
Εποχικής	78,2%	85,9%	90,0%
Συνεχούς	66,9%	73,0%	74,8%

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Τα μεγάλα συγκροτήματα των υψηλότερων κατηγοριών σε θερινούς προορισμούς πετυχαίνουν τις υψηλότερες επιδόσεις.

ελληνικών ξενοδοχείων 1 έως 5 αστέρων τόσο εποχικής λειτουργίας όσο και διαρκούς. Είναι όμως δεδομένο πως τα πολυτελή ξενοδοχεία 5 αστέρων σε περιζήτητους προορισμούς πέτυχαν τιμές ακόμη και υπερδεκαπλάσιες από αυτές, εξηγούν

οικονομολόγοι που ασχολούνται με τον κλάδο.

Τα στοιχεία προκύπτουν από την έρευνα πεδίου που διενεργεί τακτικά το Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων (ΙΤΕΠ) του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου Ελλάδος.

Μια προσεκτικότερη ανάλυση των ευρημάτων αυτών επιβεβαιώνει τις τάσεις που έχουν καταγραφεί και από άλλες μελέτες: τα χαμηλότερων κατηγοριών ξενοδοχεία και ειδικά αυτά που δεν λειτουργούν σε καλοκαιρινούς προορισμούς, αλλά σε αστικά κυρίως κέντρα ολόκληρο τον χρόνο, εμφανίζουν χαμηλότερη πληρότητα και χαμηλότερες τιμές. Αντιθέτως, τα μεγάλα συγκροτήματα

των υψηλότερων κατηγοριών σε θερινούς προορισμούς πετυχαίνουν τις υψηλότερες επιδόσεις.

Ωστόσο, πηγές της αγοράς εξηγούν πως αυτό δεν σημαίνει πως έχουν και την υψηλότερη κερδοφορία, καθώς εξαιτίας των πρόσθετων παροχών και υπηρεσιών, που συχνά τα ξενοδοχεία 5 αστέρων προσφέρουν προκειμένου να μπορέσουν να σταθούν στον διεθνή ανταγωνισμό της κατηγορίας, αυξάνουν σημαντικά το κόστος. Οι ίδιες πηγές εξηγούν πως πιο εύρωστα περιθώρια κερδοφορίας καταγράφονται στα ξενοδοχεία 4 αστέρων και ειδικά αυτά που έχουν μεγάλη δυναμικότητα, πολλά δωμάτια δηλαδή, καθώς μπορούν να πετύχουν αξιόλογες συνέργειες στον περιορισμό του κόστους, χωρίς να θυσιάζουν μεγάλο μέρος των προσφερόμενων υπηρεσιών παροχών και υποδομών.

Σημειώνεται πως μετά και τη φετινή άνοδο των τιμών στα ξενοδοχεία, αυξήσεις –αν και σαφώς ηπιότερες– αναμένονται και για το 2024. Συγκεκριμένα, το προηγούμενο διάστημα υπογράφηκαν συμβόλαια για τα κέτα διακοπών του 2024 μεταξύ Ελλήνων ξενοδόχων και μεγάλων ξένων τουριστικών γραφείων, που προβλέπουν χαμηλές, μονοψήφιες αυξήσεις τιμών. Σύμφωνα με συγκρίσεις εκτιμήσεις της αγοράς, οι αυξήσεις κυμαίνονται γύρω στο 5%, επίπεδο ανάλογο με τον πληθωρισμό στην Ευρώπη.

Ανεκόπη λόγω Ισραήλ η αποκλιμάκωση των τιμών ενέργειας τον Οκτώβριο

Λίγο παραπάνω από τέσσερις φορές μέσα σε ένα χρόνο (Σεπτέμβριος 2022 - Σεπτέμβριος 2023) μειώθηκε η χονδρεμπορική τιμή ρεύματος στην εγκώρια αγορά, αποτέλεσμα κατά κύριο λόγο της υποχώρησης των τιμών του φυσικού αερίου. Η μέση χονδρεμπορική τιμή ρεύματος τον Σεπτέμβριο διαμορφώθηκε στα 101,95 ευρώ/MWh και είναι κατά 76% χαμηλότερη σε σχέση με τον Σεπτέμβριο του 2022 και κατά 7% χαμηλότερη σε σχέση με τον περασμένο Αύγουστο. Τον Οκτώβριο ωστόσο μια νέα κατάσταση διαμορφώνεται διεθνώς μετά την κρίση που ξέσπασε στο Ισραήλ.

Η τάση αποκλιμάκωσης στις τιμές πετρελαίου και φυσικού αερίου του τελευταίου δεκαμήρου ανεκόπη και τα προθεσμιακά συμβόλαια αυξήθηκαν κατά 4% και 14% αντίστοιχα. Αν και η αύξηση της τιμής του φυσικού αερίου στον ολλανδικό κόμβο TTF πάνω από τα 50 ευρώ/MWh δεν περνάει άμεσα στις χονδρεμπορικές τιμές ρεύματος στην ελληνική αγορά, η οποία τιμολογεί στη μέση τιμή του προηγούμενου μήνα, η χονδρεμπορική τιμή σκαρφάλωσε σήμερα στα 136,33 ευρώ/MWh σημειώνοντας αύξηση κατά 14% σε σχέση με χθες. Η χαμηλή συμμετοχή των ΑΠΕ στο μείγμα καυσίμου (23,8%) ερμηνεύει ως ένα βαθμό αυτή τη σημαντική αύξηση.

Η ζήτηση ηλεκτρικής ενέργειας τον Σεπτέμβριο υποχώρησε για δεύτερο συνεχόμενο μήνα. Το μέσο φορτίο συστήματος ανήλθε στα 5,454 MW, μειωμένο κατά 20% σε μηνιαίο

επίπεδο και κατά 1% σε ετήσια βάση. Αυξημένη εμφανίζεται η χρήση φυσικού αερίου στην ηλεκτροπαραγωγή τον Σεπτέμβριο του 2023, καλύπτοντας το 43% του μείγματος καυσίμου, σε σύγκριση με τον προηγούμενο μήνα, που ανήλθε στο 39%. Πιο συγκεκριμένα, το μείγμα καυσίμου της Ελλάδας στην ηλεκτροπαραγωγή για τον μήνα Σεπτέμβριο βασίστηκε κυρίως

Η μέση χονδρεμπορική τιμή ρεύματος τον Σεπτέμβριο ήταν κατά 76% χαμηλότερη σε σχέση με τον Σεπτέμβριο του 2022.

στις ΑΠΕ (46%), στο φυσικό αέριο (43%), στα μεγάλα υδροηλεκτρικά (9%) και στον λιγνίτη (2%). Αξίζει να σημειωθεί ότι οι καθαρές εισαγωγές είχαν μηδενική συνεισφορά στο μείγμα καυσίμου τον περασμένο μήνα. Επίσης, το μερίδιο του φυσικού αερίου στο μείγμα καυσίμου της Ελλάδας αυξήθηκε κατά 6% σε σύγκριση με τον Σεπτέμβριο του 2022, ενώ η συνεισφορά των ΑΠΕ αυξήθηκε κατά 12%. Οι συνολικές εισαγωγές φυσικού αερίου της Ελλάδας για τον Σεπτέμβριο του 2023 ανήλθαν σε 4,5 TWh, μειωμένες κατά 2% σε μηνιαία βάση και αμετάβλητες σε σύγκριση με τον Σεπτέμβριο του προηγούμενου έτους.

ΧΡΥΣΑ ΛΙΑΓΓΟΥ

Μείωση αφίξεων έως και 2% λόγω του πολέμου στο Ισραήλ

Θεσσαλονίκη, Ρόδος, Κως, Κρήτη, Ιωάννινα οι προορισμοί με τη μεγαλύτερη έκθεση

Του **ΗΛΙΑ Γ. ΜΠΕΛΛΟΥ**

Πλήγμα που μπορεί να φθάσει έως και το 2% των συνολικών αφίξεων ξένων ταξιδιωτών στην Ελλάδα και άλλο 2% των ταξιδιωτικών εισπράξεων εκτιμάται πως δυνητικά είναι δυνατόν να επιφέρει ο πόλεμος στο Ισραήλ, εάν παραταθεί επί μακρόν.

Αυτά είναι τα μερίδια του Ισραήλ σήμερα στην ελληνική τουριστική αγορά, καθώς τα τελευταία τρία χρόνια ενισχύθηκαν σημαντικά.

Τα τελευταία εικοσιτετράωρα οι μεταιώσεις πτήσεων και οι ακυρώσεις κρατήσεων σε ξενοδοχεία μεμονωμένων ταξιδιωτών ή γκρουπ είναι συνεχείς, ενώ αρκετές αεροπορικές εταιρείες έχουν σταματήσει τις πτήσεις μεταξύ Ελλάδας - Ισραήλ ή έχουν τροποποιήσει σημαντικά τα δρομολόγια και τις συχνότητές τους.

Καθώς το Τελ Αβίβ προχώρησε σε ευρεία επιστράτευση, με τον συνολικό αριθμό των εφέδρων να ξεπερνάει τις 350.000 και των στρατευσιών τις 150.000, εκτιμάται πως τα ταξίδια στο εξωτερικό από το Ισραήλ σύντομα θα ελαχιστοποιηθούν. Εξάιρεση, όσον αφορά την Ελλάδα, στην τρέχουσα συγκυρία είναι οι αφίξεις Ισραηλινών στην Αθήνα που δεν έχουν στρατιωτικές υποχρεώσεις και επιλέγουν να έρθουν εδώ προκειμένου να περιορίσουν τον κίνδυνο για τους ίδιους και τις οικογένειές τους, αναφέρον στην «Κ» πηγές της αγοράς.

Αντιθέτως, οι αναχωρήσεις όσων Ισραηλινών βρίσκονται ακόμη στην πνευματική Ελλάδα και τα νησιά συνεχίζονται, καθώς οι περισσότεροι επαναπατρίζονται εσπευσμένα λό-

Το δυνητικό πλήγμα για τον τουρισμό της Θεσσαλονίκης είναι σαφώς σημαντικότερο του 2%, καθώς οι Ισραηλινοί επισκέπτες της υπολογίζεται ότι αντιστοιχούν έως και στο 11% του συνόλου.

Το 2022 οι αφίξεις Ισραηλινών ανήλθαν σε 490.000 άτομα, αριθμός αυξημένος κατά 43,5% σε σχέση με το 2019.

γω της εμπόλεμης κατάστασης στην πατρίδα τους.

Ωστόσο, το πλήγμα για τον τουρισμό της Θεσσαλονίκης είναι σαφώς σημαντικότερο του 2%, καθώς οι Ισραηλινοί επισκέπτες της υπολογίζεται ότι αντιστοιχούν έως και στο 11% του συνόλου, όπως ανέφε-

ρε επικαλούμενος στοιχεία των ξενοδόχων της συμπατριεύουσας ο απερχόμενος πρόεδρος της Πανελληνίας Ομοσπονδίας Ξενοδόχων Γρηγόρης Τάσιος, σε εκδήλωση με την ευκαιρία ολοκληρώσης της θητείας του.

Κως, Ρόδος, Κρήτη και Ιωάννινα χαρακτηρίζονται ως οι αμέσως επόμενοι μετά τη Θεσσαλονίκη ελληνικοί προορισμοί με σημαντικό μερίδιο αφίξεων από το Ισραήλ. Οι συγκεκριμένες περιοχές αναφέρουν ακυρώσεις κρατήσεων για τις επόμενες εβδομάδες.

Σύμφωνα με στοιχεία του Ινστιτούτου του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΙΝΣΕΤΕ), την περίοδο

2019-2022 ο εισερχόμενος από το Ισραήλ τουρισμός σημείωσε αύξηση σε όλα τα βασικά μεγέθη του.

Συγκεκριμένα, οι αφίξεις Ισραηλινών αυξήθηκαν κατά 43,5%, από 341.000 ταξιδιώτες το 2019 σε 490.000 το 2022. Ακόμα περισσότερο αυξήθηκαν οι διανυκτερεύσεις και συγκεκριμένα κατά 58,4%, από 1,7 εκατ. το 2019 σε 2,7 εκατ. το 2022.

Οι ταξιδιωτικές εισπράξεις από το Ισραήλ το ίδιο διάστημα αυξήθηκαν κατά 51,1%, από 206 εκατ. ευρώ το 2019 σε 311 εκατ. το 2022. Σε ό,τι αφορά το μερίδιο της ισραηλινής αγοράς στον εισερχόμενο στην Ελλάδα τουρισμό, σημειώνεται ότι σε όρους αφίξεων το Ισραήλ το 2022 κατείχε μερίδιο 1,8%, όταν το 2019 ήταν 1,1% και το 2021 1,2%.

Αντίστοιχα σε όρους διανυκτερεύσεων κατείχε το 2022 μερίδιο 1,2% και σε όρους εισπράξεων μερίδιο 1,8%, όταν το 2019 ήταν 1,2%. Όλα τα μεγέθη αυτά οδεύαν φέτος προς σαφώς υψηλότερα επίπεδα, καθώς αυξάνονταν με ρυθμούς ταχύτερους του συνολικού τουρισμού.

Υπολογίζεται, πως εάν δεν είχαν εκδηλωθεί τα τραγικά γεγονότα των τελευταίων ημερών στο Ισραήλ, τα μερίδιά του θα άγγιζαν το 2% τόσο σε όρους αφίξεων όσο και εισπράξεων, με τις εκτιμήσεις να μιλούν για 550.000 ταξιδιώτες και 400 εκατ. εισπράξεις. Η μέση κατά κεφαλήν δαπάνη των ταξιδιωτών από το Ισραήλ στην Ελλάδα κυμαίνεται με βάση τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία στα επίπεδα των 650 ευρώ, πλέον των εξόδων διαμονής και αεροπορικής μετακίνησής τους.

Ανεπάρκεια τροφής αντιμετώπισε το 2022 το 6,6% του πληθυσμού

Στο 6,6% από 6% το 2021 διαμορφώθηκε το ποσοστό του πληθυσμού που δήλωσε ότι αντιμετώπιζε μέτρια ή σοβαρή ανεπάρκεια τροφής το 2022, σύμφωνα με τα στοιχεία που ανακοίνωσε η Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ). Αξίζει να σημειωθεί ότι το αντίστοιχο ποσοστό το 2020 ήταν 8%, υποχώρησε σε 6,1% το 2020 και σε 6% το 2021 για να αυξηθεί εκ νέου το 2022. Διευκρινίζεται ότι η έρευνα έγινε το 2022 με περίοδο αναφοράς εισοδήματος το έτος 2021.

Σοβαρή ανεπάρκεια τροφής δήλωσε το 1,5% του πληθυσμού, ποσοστό που είναι σταθερό από το 2019 (το 2020 διαμορφώθηκε στο 1,6%).

Ενα νοικοκυριό θεωρήθηκε ότι έχει μέτρια ή σοβαρή ανεπάρκεια τροφής όταν τουλάχιστον ένα μέλος του νοικοκυριού δήλωσε ότι, κατά τη διάρκεια των 12 προηγούμενων μηνών πριν από τη διερεύνηση της έρευνας, αναγκάστηκε να παραλείψει ένα γεύμα, έφαγε λιγότερο από όσο θεωρούσε ότι είχε ανάγκη, έμεινε χωρίς τροφή, πεινούσε αλλά δεν έφαγε, πέρασε μια ολόκληρη ημέρα χωρίς τροφή, λόγω έλλειψης χρημάτων ή άλλων πόρων.

Ενα νοικοκυριό θεωρήθηκε ότι έχει σοβαρή ανεπάρκεια τροφής όταν τουλάχιστον ένα μέλος του νοικοκυριού δήλωσε ότι, κατά τη διάρκεια των 12 προηγούμενων μηνών πριν από τη διερεύνηση της έρευνας, πέρασε μια ολόκληρη ημέρα χωρίς τροφή λόγω έλλειψης χρημάτων ή άλλων πόρων.

Την τριετία 2020-2022, το ποσοστό του πληθυσμού στην Ελλάδα με σοβαρή ή μέτρια ανεπάρκεια τροφής διαμορφώθηκε σε 6,3%, ποσοστό που είναι το 17ο υψηλότερο στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το υψηλότερο ποσοστό στην τριετία παρατηρείται στη Ρουμανία (16,3%), ακολουθεί η

Το 20,9% του μέσου προϋπολογισμού των νοικοκυριών κατευθύνθηκε στα είδη διατροφής.

Βουλγαρία με (15,8%), ενώ στην τρίτη θέση βρίσκεται η Ουγγαρία με 12,6%.

Συνολικά στην Ευρώπη το ποσοστό του πληθυσμού με μέτρια ή σοβαρή ανεπάρκεια τροφής διαμορφώθηκε την περίοδο 2020-2022 στο 7,8% όσο και στη Βόρεια Αμερική, ενώ στην υψηλό είναι 29,5%. Στην Αφρική, σχεδόν το 60% του πληθυσμού (58,9%) αντιμετωπίζει πρόβλημα μέτριας ή σοβαρής ανεπάρκειας τροφής.

Υπενθυμίζεται πως σύμφωνα με την τελευταία έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών για το έτος 2022, τα ευρήματα της οποίας ανακοίνωσε πρόσφατα η ΕΛΣΤΑΤ, το 20,9% του μέσου προϋπολογισμού των νοικοκυριών κατευθύνθηκε στα είδη διατροφής το 2022. Τα πιο φτωκά νοικοκυριά δαπανούν το 34,1% του μέσου προϋπολογισμού τους για τα είδη αυτά, ενώ τα μη φτωχά το 20,1%.

σελίδες ιστορίας

Μεσόγειος: θάλασσα
συγκρούσεων
και ανταλλαγών

Τι έγινε στην άλωση
της Τριπολιτσάς;

Τα πολλά πρόσωπα
της Barbie

Τέχνη και πολιτική
στον Ντα Βίντσι και
στον Μιχαήλ Άγγελο

**Οι ιστορίες
που έγραψαν
την Ιστορία**

**ΚΥΡΙΑΚΗ
22/10**

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Κυριακή Πολιτική και Οικονομική Επιμέλεια

www.kathimerini.gr

Φθηνό χρήμα στις τράπεζες από αποταμιευτές

Το 58% της ρευστότητας προέρχεται από τις καταθέσεις, οι αποδόσεις των οποίων είναι από τις χαμηλότερες στην Ευρώπη

Της **ΕΥΓΕΝΙΑΣ ΤΖΩΡΤΖΗ**

Διπλάσιο επιτοκιακό περιθώριο σε σχέση με τον μέσο όρο των ευρωπαϊκών τραπεζών κατέγραψαν οι ελληνικές τράπεζες στο εξάμηνο του έτους, επωφελούμενες από την ευρεία καταθετική βάση και το χαμηλότερο –σε σχέση με τις ευρωπαϊκές τράπεζες– ποσοστό μετακύλισης της αύξησης των επιτοκίων στις αποδόσεις των προθεσμιακών καταθέσεων.

Αυτό επιβεβαιώνουν τα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών που δημοσιεύθηκαν με βάση τα οποία το επιτοκιακό περιθώριο, δηλαδή η διαφορά μεταξύ επιτοκίων χορηγήσεων και καταθέσεων στη χώρα μας, διαμορφώθηκε το β΄ τρίμηνο του έτους στο 3,13% έναντι μέσου όρου 1,59% των τραπεζών στην Ε.Ε. Εκτός από το χαμηλότερο ποσοστό μετακύλισης της αύξησης των επιτοκίων στις αποδόσεις των προθεσμιακών καταθέσεων, η τάση αυτή είναι αποτέλεσμα και της υψηλής ρευστότητας που διαθέτουν οι ελληνικές τράπεζες μέσω των καταθέσεων των νοικοκυριών, που αντιπροσωπεύουν περίπου το 58% των πηγών ρευστότητας. Πρόκειται για το τρίτο υψηλότερο ποσοστό στην Ευρωζώνη (με βάση στοιχεία του SSM) μετά τη Σλοβενία και την Πορτογαλία, τα αντίστοιχα ποσοστά για τις οποίες διαμορφώνονται στο 67,57% και 63,83%.

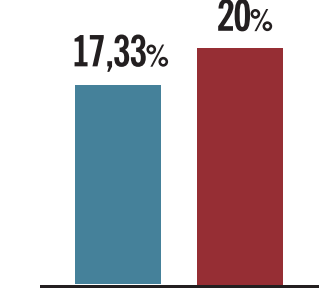
Η αύξηση του επιτοκιακού περιθωρίου δεν είναι μόνον ελληνικό φαινόμενο. Αντίστοιχη τάση καταγράφεται σε όλο το ευρωπαϊκό τραπεζικό σύστημα, που αύξησε το επιτοκιακό περιθώριο από 1,29% το γ΄ τρίμηνο του 2022 –διάστημα που ξεκινάει να καταγράφεται η αύξηση των επιτοκίων από την ΕΚΤ– σε 1,59% το β΄ τρίμηνο του 2023. Η αύξηση ωστόσο που καταγράφουν οι ελληνικές τράπεζες μεταξύ των

Δείκτες απόδοσης των ελληνικών τραπεζών έναντι των ευρωπαϊκών

ΙΟΥΝΙΟΣ 2023

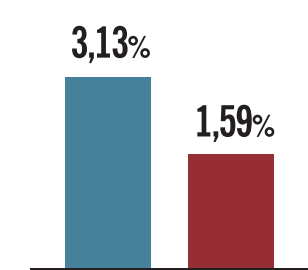
■ Ελλάδα
■ Ε.Ε.-27

ΔΕΙΚΤΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ

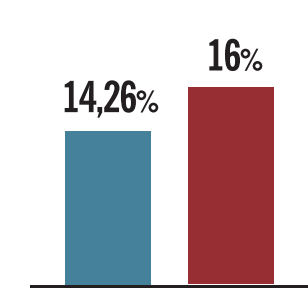

ΠΗΓΗ: ΕΒΑ

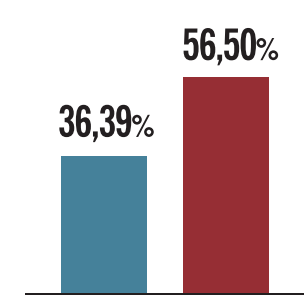
ΚΑΘΑΡΟ ΕΠΙΤΟΚΙΑΚΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ (διαφορά μεταξύ επιτοκίων χορηγήσεων και καταθέσεων)

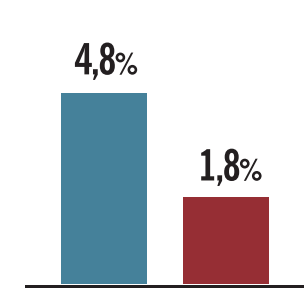
ΒΑΣΙΚΟΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΟΣ ΔΕΙΚΤΗΣ (CET1)

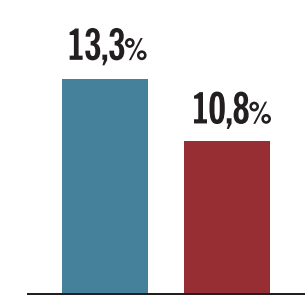
ΔΕΙΚΤΗΣ ΚΟΣΤΟΥΣ ΠΡΟΣ ΕΣΟΔΑ

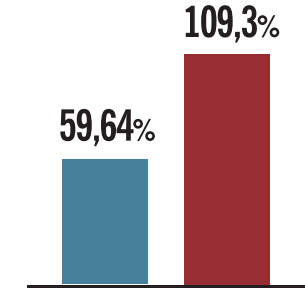
ΔΕΙΚΤΗΣ ΜΗ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ

ΑΠΟΔΟΣΗ ΙΔΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ

ΔΕΙΚΤΗΣ ΔΑΝΕΙΩΝ ΠΡΟΣ ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Από τόκους το 79%

των συνολικών εσόδων των ελληνικών τραπεζών, έναντι μέσου όρου 61% στην Ευρώπη.

δύο περιόδων είναι σημαντική, καθώς από 1,9% το επιτοκιακό περιθώριο οδηγήθηκε στο 3,13%. Σε ό,τι αφορά τις πηγές άντλησης ρευστότητας, κοντά στον μέσο όρο της Ευρωζώνης είναι το ποσοστό της ρευστότητας που αντλούν από τις επιχειρήσεις και το οποίο διαμορφώνεται στη χώρα μας στο 20,37%. Η σύγκλιση

αυτή ερμηνεύει και τα υψηλότερα επίπεδα των επιτοκίων στις προθεσμιακές καταθέσεις που απολαμβάνουν οι επιχειρήσεις στη χώρα μας και τα οποία διαμορφώθηκαν τον Αύγουστο στο 2,70% έναντι 1,56% που είναι το μέσο επιτόκιο για τις προθεσμιακές καταθέσεις των νοικοκυριών.

Ειδοποιός διαφορά στις πηγές άντλησης ρευστότητας των ελληνικών τραπεζών σε σχέση με τις τράπεζες της Ευρωζώνης είναι η χαμηλή εξάρτηση από τη διατραπεζική, μέσω της οποίας αντλούν μόλις το 6,10% των καταθέσεων (ποσοστό 6% έχει η Πορτογαλία), έναντι π.χ. 15,36% στην Ισπανία, 16,28% στην Ιταλία, 20,23% στη Γαλλία και 33,91% στην Γερμανία. Να σημειωθεί ότι το μέσο επιτό-

κιο για τις προθεσμιακές καταθέσεις των νοικοκυριών τον Αύγουστο διαμορφώθηκε στην Ιταλία στο 3,35%, στη Γαλλία στο 3,57% και στη Γερμανία στο 3,12%, ενώ στην Πορτογαλία που έχει τα ίδια χαρακτηριστικά με την Ελλάδα ως προς τις πηγές άντλησης ρευστότητας, το αντίστοιχο μέσο επιτόκιο διαμορφώθηκε στο 1,76%, πολύ κοντά δηλαδή με το μέσο επιτόκιο που δίνουν οι ελληνικές τράπεζες.

Όπως παρατηρεί η ΕΒΑ, με δεδομένο ότι η αύξηση των δανείων ήταν υποτονική στην Ε.Ε., η ενίσχυση του επιτοκιακού περιθωρίου ήταν ο βασικός τροφодότης των εσόδων από τόκους. Εντούτοις, οι τράπεζες έχουν επωφεληθεί ετερογενώς από τα

υψηλότερα επιτόκια, κάτι που εξαρτάται από τη διάρθρωση του ισολογισμού τους, το χαρτοφυλάκιο των σταθερών και των κυμαινόμενων επιτοκίων και το μερίδιο των χρεωστικών τίτλων και των καταθέσεων που έχουν στους ισολογισμούς τους.

Εκτός από τη φθηνή ρευστότητα που αντλούν από τα ελληνικά νοικοκυριά, οι ελληνικές τράπεζες διαθέτουν και υπερβάλλουσα ρευστότητα, καθώς σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΒΑ ο δείκτης δάνεια προς καταθέσεις είναι από τους χαμηλότερους στην Ε.Ε. και διαμορφώθηκε στο 59,64% έναντι 109,30% που είναι ο μέσος όρος για τις ευρωπαϊκές τράπεζες. Να σημειωθεί ότι ο χαμηλός δείκτης είναι

αποτέλεσμα των μαζικών πωλήσεων δανείων στις οποίες προχώρησαν οι ελληνικές τράπεζες τα τελευταία χρόνια στο πλαίσιο της εξυγίανσης των ισολογισμών τους από τα κόκκινα δάνεια του παρελθόντος και σημαίνει ότι οι τράπεζες έχουν πλέον αρκετή ρευστότητα για να δώσουν νέα δάνεια σε υγιείς επιχειρήσεις και νοικοκυριά.

Συνέπεια των υψηλών spreads που απολαμβάνουν οι ελληνικές τράπεζες είναι και τα υψηλά έσοδα από τόκους ως ποσοστό των συνολικών οργανικών εσόδων και τα οποία, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΒΑ, αντιπροσωπεύουν το 79% των συνολικών εσόδων, έναντι μέσου όρου 61% των ευρωπαϊκών τραπεζών. Σε αντίθεση με τις τράπεζες της Ε.Ε. που αντλούν το 27,6% των εσόδων τους από προμήθειες, οι ελληνικές τράπεζες άντλησαν το β΄ τρίμηνο του 2023 το 18% των συνολικών τους εσόδων από προμήθειες, ενώ σε αντίθεση με το παρελθόν πενικρή συμβολή στα συνολικά έσοδα των ελληνικών τραπεζών είχαν την ίδια περίοδο τα χρηματοοικονομικά έσοδα, που συνεισέφεραν το 6,8% των οργανικών εσόδων για τις ευρωπαϊκές τράπεζες.

Η βελτίωση της βασικής πηγής κερδοφορίας των ελληνικών τραπεζών είχε αποτέλεσμα και την υψηλή κίνηση του δείκτη απόδοσης ιδίων κεφαλαίων, που έφθασε πάνω από τον μέσο όρο των ευρωπαϊκών τραπεζών και συγκεκριμένα στο 13,3% έναντι 10,8% στην Ε.Ε. Να σημειωθεί ότι ο δείκτης απόδοσης ιδίων κεφαλαίων των ελληνικών τραπεζών υποχώρησε σε σχέση με τα επίπεδα του 2022 (το γ΄ τρίμηνο του 2022 είχε διαμορφωθεί στο 16%), όταν η κύρια πηγή κερδοφορίας ήταν τα χρηματοοικονομικά κέρδη και πλέον στηρίζεται σε πιο υγιή βάση.

Ανταγωνιστής των προθεσμιακών τα έντοκα γραμμάτια

Οι υψηλές αποδόσεις των εντόκων γραμματίων του ελληνικού Δημοσίου –το επιτόκιο των οποίων στην τελευταία δημοπρασία εντόκων 13 εβδομάδων έφτασε το 3,90%– αποτελούν τον βασικό ανταγωνιστή των προθεσμιακών καταθέσεων, υποκρούνοντας τις τράπεζες σε επανασχεδιασμό της πολιτικής τους.

Ο επανασχεδιασμός γίνεται στη βάση και των κυβερνητικών παραινήσεων διά στόματος του υπουργού Εθνικής Οικονομίας Κωστή Χατζηδόκη, ο οποίος μιλώντας στη γενική συνέλευση της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών την προηγούμενη εβδομάδα δήλωσε ότι «οι μεγάλες τράπεζες συμφώνησαν να προωθήσουν περαιτέρω πιο ελκυστικά προϊόντα, όπως οι προθεσμιακές καταθέσεις», κάτι που σύμφωνα με τον αρμόδιο υπουργό, «έχει ήδη αρχίσει σε κάποιο βαθμό», αλλά όπως δήλωσε, «αναμένουμε ότι θα επεκταθεί περαιτέρω».

Μήλον της Ερίδος φαίνεται ότι είναι τα υψηλά επιτόκια των εντόκων γραμματίων, που συγκέντρωσαν κατά τις δύο τελευταίες δημοπρασίες 50 και 80 εκατ. ευρώ, αντίστοιχα. Το ενδιαφέρον ωστόσο δεν εξαντλείται σε αυτά τα ποσά, αλλά στα κεφάλαια που επενδύουν στη δευτερογενή αγορά των εντόκων, δηλαδή μετά την ημερομηνία της καθορισμένης έκδοσης, το ύψος των οποίων έχει ανέλθει στο 1,4 δισ. ευρώ τα τελευταία δύο χρόνια. Σύμφωνα μάλιστα με την εικόνα που μεταφέρουν εκπρόσωποι της αγοράς των διαχειριστών κεφαλαίων, οι εισροές προέρχονται από επενδυτές

με διαθέσιμα κεφάλαια άνω των 100.000 ευρώ, οι οποίοι αγοράζουν έντοκα σε χαμηλότερη τιμή της ονομαστικής, ξαναξεσταινώντας την αγορά.

Για αποταμιευτές με μικρότερα ποσά η δυνατότητα που έδωσε το ελληνικό Δημόσιο να εγγραφούν στις δύο πρόσφατες δημοπρασίες εντόκων ομολόγων με ανώτατο ποσό ονομαστικής αξίας για κάθε φυσικό πρόσωπο τις 15.000 ευρώ, έχει

Το επιτόκιο στην τελευταία δημοπρασία έφτασε το 3,90%, ενώ στις προθεσμιακές καταθέσεις νοικοκυριών είναι μόλις 1,56%.

ανοίξει την όρεξη για υψηλότερες αποδόσεις και στους μικροεπενδυτές. Η επόμενη έκδοση που θα αφορά έντοκα 26 εβδομάδων αναμένεται στις 25 Οκτωβρίου και προκειμένου κάποιος να συμμετάσχει θα πρέπει να έχει ανοίξει μερίδα στο Σύστημα Αύλων Τίτλων (ΣΑΤ), κάτι που μπορεί να γίνει μέσω τράπεζας ή χρηματιστηριακής.

Η λάβψη των εντόκων γραμματίων ξεθωριάζει την ελκυστικότητα των προθεσμιακών καταθέσεων, το μέσο επιτόκιο των οποίων διαμορφώθηκε τον Αύγουστο στο 1,56% για τα νοικοκυριά και στο 2,70% για τις επιχειρήσεις, πυροδοτώντας διαπραγματεύσεις μεταξύ καταθετών και τραπεζών για καλύτερες

Επιτόκια προθεσμιακών καταθέσεων

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2023

	ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ ΕΩΣ 1 ΕΤΟΣ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ ΕΩΣ 1 ΕΤΟΣ
Βέλγιο	3,62%	3,41%
Εσθονία	3,59%	3,40%
Γαλλία	3,57%	3,74%
Ιταλία	3,35%	3,40%
Σλοβακία	3,30%	3,45%
Λετονία	3,27%	3,06%
Λιθουανία	3,17%	3,22%
Λουξεμβούργο	3,13%	3,33%
Γερμανία	3,12%	3,50%
Μάλτα	3,11%	1,85%
Ευρωζώνη	3,04%	3,42%
Φινλανδία	2,99%	3,56%
Αυστρία	2,94%	3,49%
Ολλανδία	2,85%	3,02%
Ισπανία	2,34%	3,15%
Ιρλανδία	2,12%	3,46%
Πορτογαλία	1,76%	2,91%
Ουγγαρία	1,62%	2,98%
ΕΛΛΑΔΑ	1,56%	2,70%
Σλοβενία	1,05%	2,71%
Κύπρος	0,88%	1,78%

ΠΗΓΗ: Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

αποδόσεις. Σύμφωνα με πληροφορίες, η συζήτηση έχει ανοίξει στα τραπεζικά καταστήματα και, παρά το γεγονός ότι οι τράπεζες δεν δείχνουν διατεθειμένες να προχωρήσουν σε γενναίες κινήσεις σε ό,τι αφορά ονομαστικά επιτόκια, η πίεση των καταθετών αρχίζει να αποδίδει στις κατ' ιδίαν διαπραγματεύσεις κατά τις οποίες ανάλογα με το ποσό και τον χρόνο που κάποιος επιθυμεί να δεσμεύσει τα χρήματά του, μπορεί να επιτύχει και καλύτερα επιτόκια.

Οι τράπεζες υπεραμύνονται στις μεσοπρόθεσμες χρονικές διάρκειες που κάποιος επενδυτής πρέπει να επιλέξει για να πετύχει μεγαλύτερες αποδόσεις και στη βάση αυτή αντιπροτεί-

νουν τα ομολογιακά (κρατικά ή εταιρικά) αμοιβαία κεφάλαια της κατηγορίας target maturity, μέσω των οποίων προσφέρουν τακτικό εισόδημα με τη μορφή ετήσιας διανομής μερίσματος που με βάση τα διαθέσιμα προϊόντα διαμορφώνεται κοντά στο 3% τον πρώτο χρόνο. Οι τοποθετήσεις σε αμοιβαία ομολογιακά έχουν μικρό ποσό εισόδου συνήθως 10.000 ευρώ και με βάση την πολιτική των τραπεζών επιδιώκεται να λειτουργήσουν ανταγωνιστικά των άλλων επιλογών σε μια προσπάθεια να εκπαιδεύσουν τμήμα των καταθετών σε μακροχρόνια διάρκεια τοποθετήσεις με περιορισμένο ρίσκο.

ΕΥΓΕΝΙΑ ΤΖΩΡΤΖΗ

«Χρυσή» χρονιά για τον χρηματοπιστωτικό κλάδο διεθνώς το 2022

Τα μεγαλύτερα κέρδη από τη διεθνή οικονομική κρίση του 2008 και μετά αποκόμισαν πέρυσι οι τράπεζες, σύμφωνα με τα στοιχεία της εταιρείας συμβούλων επιχειρήσεων McKinsey & Co. Αιτία, οι αλληπάλληλες αυξήσεις επιτοκίων των κεντρικών τραπεζών που συνέβαλαν στην αύξηση της κερδοφορίας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων το 2022 κατά 280 δισ. δολάρια σε σχέση με το 2021. Πρόκειται για την καλύτερη επίδοσή τους σε διάστημα 15ετίας. Ο πακτωλός αυτός έδωσε κίνητρα σε πολλές τράπεζες να ανακοινώσουν επαναγορές ιδίων μετοχών αξίας δισεκατομμυρίων δολαρίων. Αν και η απόδοση των ιδίων κεφαλαίων των χρηματοπιστωτικών ομίλων εκτινάχθηκε στο 12% το 2022, από το 9% κατά μέσον όρο από το 2010 και μετά, η McKinsey είναι συγκρατημένη στη φετινή έκθεση με τίτλο «Ετήσια ανασκόπηση της παγκόσμιας τραπεζικής».

Η McKinsey τονίζει ότι οι τράπεζες αντιμετωπίζουν κλιμακούμενο ανταγωνισμό, καθώς οι συναλλαγές μετακινούνται όλο και περισσότερο σε μη παραδοσιακά ιδρύματα, τα οποία υπόκεινται σε πιο χαλαρό ρυθμιστικό πλαίσιο. Το 2015-2022, περισσότερο από το 70% της καθαρής αύξησης στα χρηματοπιστωτικά κεφάλαια ήταν υπό την κατοχή των ασφαλιστικών εταιρειών, των συνταξιοδοτικών και κρατικών επενδυτικών ταμείων, των ιδιωτικών κεφαλαίων και των ομίλων εναλλακτικών επενδύσεων και όχι των τραπεζών. «Αν και η ανάπτυξη των υπό διαχείριση περιουσιακών στοιχείων εκτός των ισολογισμών των τραπεζών δεν είναι νέα, η ανάλυσή μας δεί-

χνει ότι ο παραδοσιακός πυρήνας του τραπεζικού τομέα –ο ισολογισμός– βρίσκεται τώρα σε οριακό σημείο», ανέφερε η McKinsey στην έκθεση.

Καθώς αυτή η τάση συνεχίζεται, οι κυβερνήσεις επεκτείνουν τον έλεγχο των μη παραδοσιακών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, διότι το μακροοικονομικό σύστημα βρίσκεται υπό πίεση. Ακόμη παρατηρείται απόκλιση στην απόδοση. Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα στην περιοχή γύρω από τον Ινδικό ωκεανό –συ-

Τα κέρδη των τραπεζών αυξήθηκαν κατά 280 δισ. δολ. το 2022 σε σχέση με το 2021, αναφέρει έρευνα της McKinsey.

μπεριλαμβανομένων της Σιγκαπούρης, της Ινδίας, του Ντουμπάι και των ημεδαπών της ανατολικής Αφρικής– φιλοξενούν τις μισές από τις τράπεζες με τις καλύτερες επιδόσεις στον κόσμο, ενώ στην Ευρώπη και στις ΗΠΑ, στην Κίνα και στη Ρωσία οι τράπεζες έχουν αγωνιστεί να ανταποκριθούν στο κόστος των κεφαλαίων τους. Τέλος, η αποτίμηση των τραπεζών 0,9 φορές η τιμή μετοχής προς τη λογιστική αξία της δεν έχει αλλάξει από την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση και μετά, φανερώνοντας ένα «ιστορικό χάσμα» σε σχέση με την υπόλοιπη οικονομία, καθώς και τις προκλήσεις του κλάδου, όπως επισημαίνει η McKinsey.

BLOOMBERG

ΕΙΔΙΚΟ ΑΦΙΕΡΩΜΑ

ΨΗΦΙΑΚΗ ΜΕΤΕΞΕΛΙΞΗ

 Για ανταγωνιστικές και
βιώσιμες επιχειρήσεις

ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΗΣ
Τράπεζα Κύπρου

ΧΟΡΗΓΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

**Την Κυριακή 22 Οκτωβρίου
μαζί με την ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ**

Ανακάμπτει από την πανδημία η Times Square

Η **Times Square**, η καρδιά της οικονομίας της Νέας Υόρκης, χτυπάει ξανά μετά τη σκοτεινή περίοδο της πανδημίας που γονάτισε τον κλάδο των ακινήτων, τον τουρισμό αλλά και το λιανικό εμπόριο. Ο εμβληματικός προορισμός στο κέντρο του Μανχάταν, εκεί που συναντιούνται το Μπρόντγουεϊ και η 7η Λεωφόρος, οδεύει με αξιώσεις στην κρίσιμη εορταστική περίοδο των Χριστουγέννων, με εγκαίνια επιχειρήσεων, αγοραπωλησίες ξενοδοχείων και τα ενοίκια ξανά στα ύψη. Σε ένα ορόσημο για την οικονομία της, η περιοχή κατέγραψε πρόσφατα το 180ο άνοιγμα επιχειρήσεων μετά την πανδημία, ξεπερνώντας τα 179 «λουκέτα» που είχαν μετατρέψει μια από τις πιο τουριστικές περιοχές στον κόσμο σε πόλη-φάντασμα.

EPA

Η **περιοχή** κατέγραψε πρόσφατα το 180ο άνοιγμα επιχείρησης μετά την πανδημία, ξεπερνώντας τα 179 «λουκέτα» που είχαν μετατρέψει μια από τις πιο τουριστικές περιοχές στον κόσμο σε πόλη-φάντασμα.

Ματοποιήθηκαν μέχρι στιγμής φέτος στο Μανχάταν καταγράφθηκαν στην περιοχή γύρω από την Times Square, σύμφωνα με τον πάροχο δεδομένων MSCI Real Assets. Στην καρδιά της Times Square, το ξενοδοχείο Renaissance των 317 δωματίων είναι υπό πώληση για περίπου 165 εκατ. δολάρια από τη Sherwood Equities στον κολοσσό Newbond Holdings, μια εταιρεία που συνιδρύθηκε από τους Neil Luthra και Apollo Global Management. Είναι το δεύτερο ξενοδοχείο που απέκτησαν οι εταίροι στην Times Square τον περασμένο χρόνο. Η ανάκαμψη της Times Square, βέβαια, παραμένει ένα έργο σε εξέλιξη. Τα στοιχεία λιανικής είναι λίγο πάνω από τα προπανδημικά επίπεδα, ενώ το ποσοστό διαθεσιμότητας των γραφείων μετά βίας ξεπερνάει το 16%. Οι πωλήσεις εισιτηρίων και η συμμετοχή στο Μπρόντγουεϊ φέτος είναι αυξημένες σε σχέση με πέρυσι, αν και παραμένουν χαμηλότερες από τις αρχές Οκτωβρίου του 2019, σύμφωνα με την Broadway League. Για να αντιστρέψουν ολοκληρωτικά το κλίμα, οι επενδυτές και οι προγραμματιστές κλίνουν στον τουρισμό και στην ψυχαγωγία με στόχο να προσελκύσουν μαζικά κόσμο στη δημοφιλή περιοχή. Ο ιδιοκτήτης γραφείων της Νέας Υόρκης SL Green συνεργάζεται ήδη με τον κολοσσό των καζίνο Caesars Entertainment και τη Roc Nation, την εταιρεία ψυχαγωγίας που ιδρύθηκε από τον ράπερ Jay-Z, σε ένα σχέδιο εκατομμυρίων για τη δημιουργία ξενοδοχείου και καζίνο στην Times Square.

Τα ενοίκια λιανικής στην Times Square το τρίτο τρίμηνο του έτους, σύμφωνα με την εταιρεία επενδύσεων σε ακίνητα JLL, κατέγραψαν αύξηση 40% σε σχέση με την ίδια περίοδο πέρυσι, όταν τα μισθώματα έφταναν κατά μέσον όρο το χαμηλό όριο της πανδημίας. Η επιστροφή των τουριστών έχει επίσης αναγογγήσει την αγορά ξενοδοχείων στην Times Square και στο Midtown West, όπου η πληρότητα έφτασε τον Σεπτέμβριο στο υψηλό ρεκόρ του 88%, σύμφωνα με προκαταρκτικά στοιχεία της εταιρείας δεδομένων CoStar. Η μέση ημερήσια τιμή δωματίου την ίδια στιγμή αυξήθηκε περισσότερο από 10% από πέρυσι, στα 417 δολάρια. Η αναβίωση της Times Square δεν περνάει απαρατήρητη από τους επενδυτές. Το 1/4 περίπου από τις ξενοδοχειακές συναλλαγές, ύψους 1,9 δισ. δολαρίων, που παρα-

Με δυσκολίες η ανάκαμψη της διεθνούς οικονομίας, λέει το ΔΝΤ

Στο 3% η ανάπτυξη φέτος, αποκλιμακώνεται αλλά πιο αργά ο πληθωρισμός

Μείγμα αισιοδοξίας και επιφυλακτικότητας αναδίδει η έκθεση του ΔΝΤ για την παγκόσμια οικονομία, που δόθηκε στη δημοσιότητα σε μια εξαιρετικά δυσμενή συγκυρία και εν μέσω παγκόσμιου προβληματισμού για τις επιπτώσεις του νέου πολέμου στη Μέση Ανατολή. Το Ταμείο διαπιστώνει ότι η παγκόσμια οικονομία εξακολουθεί να ανακάμπτει από την ύφεση της πανδημίας και από τον πόλεμο στην Ουκρανία, όπως και από την οξύτερη κρίση κόστους ζωής των τελευταίων δεκαετιών. Υπογραμμίζει, ωστόσο, πως η ανάκαμψη ακολουθεί αργούς ρυθμούς, ενώ είναι άνιση ανάμεσα στις οικονομίες, και προειδοποιεί πως η μάλιστα του πληθωρισμού που πλύνει τις οικονομίες ανά τον κόσμο την τελευταία διετία αποκλιμακώνεται μεν, αλλά σαφώς πιο αργά από όσο είχε αρχικά εκτιμηθεί.

Επισημαίνει ιδιαίτερος ότι οι οικονομίες έχουν επιδείξει αξιοσημείωτη αντοχή στα συνεπακόλουθα του πολέμου, στην ενεργειακή κρίση και στην εκτόξευση των τιμών των τροφίμων, όπως επίσης και στην επιθετική στροφή των κεντρικών τραπεζών σε περιοριστική νομισματική πολιτική. Οι προβλέψεις του για την ανάπτυξη είναι πιο αισιόδοξες για ορισμένες χώρες σε σύγκριση με τις αμέσως προηγούμενες εκτιμήσεις, όπως, για παράδειγμα, στην περίπτωση της αμερικανικής οικονομίας που, σε αντίθεση με την Ευρωζώνη, αποδεικνύεται ιδιαίτερος ανθεκτική στις αυξήσεις των επιτοκίων. Αναβαθμίζει, έτσι, την πρόβλεψή του για την ανάπτυξη της μεγαλύτερης οικονομίας στον κόσμο κατά 0,3 εκατοστιαίες μονάδες, στο 2,1%, ενώ υποβαθμίζει εκείνη για την Ευρωζώνη κατά 0,2 εκατοστιαίες μονάδες, στο 0,7%.

Επισημαίνει, πάντως, ότι είναι πολύ νωρίς ακόμη για εφησυχασμό καθώς η οικονομική δραστηριότητα δεν έχει ακόμη επιστρέψει στα προ της πανδημίας επίπεδα, κυρίως στις αναπτυσσόμενες οικονομίες και στις αναδυόμενες αγορές. Σε ό,τι αφορά τους παράγοντες που ανακόπτουν την ανάκαμψη, το Ταμείο εντοπίζει τις μακροπρόθεσμες συνέπειες της πανδημίας, τον συνεχιζόμενο πόλεμο στην Ουκρανία και τον γεωπολιτικό κατακερματισμό

Εκτιμήσεις για την ανάπτυξη της παγκόσμιας οικονομίας

	ΤΩΡΙΝΕΣ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ 2023	ΔΙΑΦΟΡΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΠΡΙΛΙΟΥ	ΤΩΡΙΝΕΣ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ 2024	ΔΙΑΦΟΡΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΠΡΙΛΙΟΥ
Κόσμος	3%	0,0 μ.β.	2,9%	-0,1 μ.β.
ΗΠΑ	2,1%	0,3	1,5%	0,5
Ευρωζώνη	0,7%	-0,2	1,2%	-0,3
Γερμανία	-0,5%	-0,2	0,9%	-0,4
Γαλλία	1%	0,2	1,3%	0,0
Ιταλία	0,7%	-0,4	0,7%	-0,2
Βρετανία	0,5%	0,1	0,6%	-0,4
Ιαπωνία	2%	0,6	1%	0,0
Κίνα	5%	-0,2	4,2%	-0,3
Ινδία	6,3%	0,2	6,3%	0,0
Ρωσία	2,2%	0,7	1,1%	-0,2
Βραζιλία	3,1%	1,0	1,5%	0,3
Νότιος Αφρική	0,9%	0,6	1,8%	0,1

ΠΗΓΗ: ΔΝΤ

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Αναβάθμισε την πρόβλεψή του για την ανάπτυξη των ΗΠΑ κατά 0,3%, στο 2,1%, ενώ υποβαθμίζει εκείνη για την Ευρωζώνη κατά 0,2 εκατοστιαίες μονάδες, στο 0,7%.

της παγκόσμιας οικονομίας, αλλά και την περιοριστική νομισματική πολιτική, την ανάκληση των δημοσιονομικών μέτρων στήριξης και το υψηλό χρέος, όπως και τα ακραία καιρικά φαινόμενα που έχουν μεγάλο αρνητικό αντίκτυπο στις οικονομίες. Για το τρέχον έτος, εκτιμά πως η ανάπτυξη θα επιβραδυνθεί παγκοσμίως στο 3,0% από το 3,5% στο οποίο είχε φτάσει το 2022 και θα σημειώσει περαιτέρω επιβράδυνση, στο 2,9%, το επόμενο έτος. Όπως τονίζει, αυτοί οι ρυθμοί ανάπτυξης βρίσκονται κάτω από τον ιστορικό μέσο όρο αύξησης του παγκόσμιου ΑΕΠ, που είναι 3,8%.

Η επιβράδυνση εκτιμά πως θα είναι σαφώς πιο αισθητή στις ανεπτυγμένες οικονομίες, αφού είχαν μέσο όρο ανάπτυξης 2,6% το περασμένο έτος

και θα επιβραδυνθούν στο 1,5% φέτος και στο 1,4% το 2024.

Ηπιότερη θα είναι, αντιθέτως, η επιβράδυνση των ρυθμών ανάπτυξης στις αναπτυσσόμενες αγορές και στις αναπτυσσόμενες οικονομίες, καθώς θα περιοριστεί από το 4,1% του περασμένου έτους στο 4,0% τόσο φέτος όσο και το 2024. Στη δυσόιανη πλευρά των προβλέψεων είναι όσες αφορούν τον πληθωρισμό, που το Ταμείο προβλέπει πως θα αποκλιμακώνεται σταθερά μεν, αλλά από το 8,7% του 2022 θα υποχωρήσει στο 6,9% φέτος και περαιτέρω στο 5,8% το 2024. Όπως τονίζει, όμως, οι εκτιμήσεις του τόσο για το τρέχον όσο και για το επόμενο έτος μιλούν για υψηλότερους δείκτες κατά 0,1 και 0,6 εκατοστιαίες μονάδες, αντιστοίχως, σε σύγκριση με τις προηγούμενες προβλέψεις του από τον Απρίλιο. Προεξοφλεί, άλλωστε, πως ο πληθωρισμός δεν πρόκειται να επιστρέψει στον στόχο του 2% πριν από το 2025.

Γενικότερο συμπέρασμα της έκθεσης είναι ότι αυτή τη στιγμή οι κίνδυνοι που απειλούν την παγκόσμια οικονομία είναι πιο περιορισμένοι σε σύγκριση με πριν από έξι μήνες, όταν δεν ήταν ακόμη σαφές κατά πόσον μπορούσε να εξαπλωθεί μια κρίση από τις ελβετικές και τις αμερικανικές τράπεζες στο ευρύτερο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Το Ταμείο υπογραμμίζει πως τώ-

ρα έχει διευθετηθεί το θέμα του ορίου χρέους των ΗΠΑ και έχει μεσολαβήσει η έγκαιρη παρέμβαση των ελβετικών αρχών, ενώ παράλληλα έχει απομακρυνθεί ο κίνδυνος μιας απότομης προσγείωσης της παγκόσμιας οικονομίας. Πιθανολογεί επίσης περαιτέρω επιδείνωση της κρίσης στην αγορά ακινήτων της Κίνας και δεν αποκλείει κάποια μετάδοσή της σε άλλες χώρες, ιδίως στις χώρες που εξάγουν εμπορεύματα, ενώ αναθεωρεί την πρόβλεψη για ανάπτυξη της Κίνας στο 5,0% για φέτος και στο 4,2% για το επόμενο έτος. Δεδομένης της συγκυρίας στην οποία δόθηκε στη δημοσιότητα η έκθεση, κατά την παρουσίασή της ο κορυφαίος οικονομολόγος του ΔΝΤ, Πιερ Ολιβιέ Γκουρίνκας, δεν απέφυγε να αναφερθεί στον πόλεμο στη Μέση Ανατολή, αλλά υπογράμμισε πως είναι υπερβολικά νωρίς για οποιαδήποτε εκτίμηση περί των συνεπειών του στην παγκόσμια οικονομία. Αρκέστηκε να τονίσει ότι το Ταμείο παρακολουθεί την κατάσταση, ενώ σε ό,τι αφορά τις αυξομειώσεις στις τιμές του πετρελαίου σημείωσε πως σχετική έρευνα του ΔΝΤ έχει διαπιστώσει ότι μια αύξηση 10% της τιμής του «μαύρου χρυσού» μειώνει το παγκόσμιο ΑΕΠ κατά περίπου 0,2% το επόμενο έτος και επιταχύνει τον πληθωρισμό κατά περίπου 0,4%.

Στο μικροσκόπιο της Ε.Ε. οι χαλυβουργίες της Κίνας

Συγκροτώντας κοινό μέτωπο με τις Ηνωμένες Πολιτείες έναντι της Κίνας, η Ευρωπαϊκή Ένωση σχεδιάζει να ανακοινώσει τη διεξαγωγή έρευνας για τις επιπτώσεις των κινεζικών χαλυβουργιών σε διμερή σύνοδο κορυφής εντός του τρέχοντος μηνός – παράλληλα, βέβαια, προστατεύει εαυτήν και από νέους δασμούς στις δικές της χαλυβουργίες από την Αμερική. Από μέρους τους οι Βρυξέλλες συγκατατέθηκαν να ενώσουν τις δυνάμεις τους με την Ουάσινγκτον, ώστε να θεωράκουν τις βιομηχανίες τους από τον ανταγωνισμό των φθηνών εισαγωγών της Κίνας, όπως αξιωματούχοι με γνώση του θέματος ανέφεραν στην εφημερίδα Financial Times. Ειδικότερα, η κυβέρνηση Τζο Μπάιντεν είχε ζητήσει από την Ε.Ε. να στραφεί εναντίον των κινεζικών χαλυβουργιών ως αντάλλαγμα για τη μη επανεφαρμογή δασμών στις εισαγωγές ευρωπαϊκού χάλυβα. Υπενθυμίζεται ότι τους προαναφερθέντες τιμωρητικούς δασμούς είχε αρχικά επιβάλει το 2018 ο τότε πρόεδρος των ΗΠΑ Ντόναλντ Τραμπ και αντεπιτιθέμενη η Ευρωπαϊκή Ένωση επέβαλε δασμούς σε μια

Στη διμερή σύνοδο κορυφής της 20ής Οκτωβρίου, Ε.Ε. και ΗΠΑ αναμένεται να ανακοινώσουν έναν παγκόσμιο διακανονισμό στον βιώσιμο χάλυβα και στο αλουμίνιο, με στόχο να ελαττωθούν οι αντίστοιχες κινεζικές εξαγωγές που πλημμυρίζουν τη διεθνή αγορά.

Θα ξεκινήσει έρευνα για τις επιδοτήσεις στις κινεζικές βιομηχανίες του κλάδου.

σειρά αγαθών, από το ούισκι Μπέρμπον έως τις μοτοσυκλέτες Harley-Davidson. Το 2021, όμως, οι δύο πλευρές ανέστηλσαν τους δασμούς διότι συμφώνησαν να συνεργαστούν σε μια βιώσιμη πρωτοβουλία για τον χάλυβα, ώστε να περικυπούν οι κινεζικές εισαγωγές.

Σύμφωνα με το δημοσίευμα των Financial Times, οι Ευρωπαίοι αξιωματούχοι αντιλαμβάνονται την ανάγκη ο πρόεδρος Μπάιντεν να προστατεύσει τις θέσεις εργασίας στον κλάδο στην Πεννσιλβάνια και το Οχάιο, ώστε να αποτρέψει την επανεκλογή Τραμπ στη ρεβάνς του 2024. Εν τω μεταξύ, θα πρέπει να επισημανθεί πως η Ε.Ε. έχει ήδη κινηθεί κατά της Κίνας, όταν ανακοίνωσε έρευνα για τα κινεζικά ηλεκτρικά αυτοκίνητα, ενώ εξετάζει το ενδεχόμενο να το κάνει και για τις ανεμογεννήτριες. Αυτές οι έρευνες, οι οποίες

εκτιμάται πως θα έχουν ολοκληρωθεί εντός 12μήνου, μάλλον θα έχουν κατάληξη την επιβολή δασμών. Στη σύνοδο της 20ής τρέχοντος οι δύο πλευρές, Ε.Ε. και ΗΠΑ, αναμένεται να ανακοινώσουν έναν παγκόσμιο διακανονισμό στον βιώσιμο χάλυβα και στο αλουμίνιο, με στόχο να ελαττωθούν οι αντίστοιχες κινεζικές εξαγωγές που πλημμυρίζουν τη διεθνή αγορά, πιέζοντας τους εντόπιους παραγωγούς. Το πλαίσιο αυτό θα είναι ανοιχτό στη συμμετοχή τρίτων, όπως το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ιαπωνία, εάν συμφωνούν με τους δασμούς. Συν τοις άλλοις, ΗΠΑ και Ε.Ε. θα συνυπογράψουν πολιτική συμφωνία να «παγώσουν» τις μεταξύ τους διαφωνίες, ενόσω θα συνεχίζονται οι συνομιλίες για το δεύτερο μέρος του παγκόσμιου διακανονισμού, την απορρύπανση του χάλυβα και της παραγωγής αλουμινίου. Τέλος, όπως τονίζουν οι Financial Times, ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης αναφέρει ότι η παγκόσμια παραγωγική ικανότητα χάλυβα έφθασε σε επίπεδα ρεκόρ το 2022, ενώ χρησιμοποιείται μόνο το 75% της συνολικής παραγωγής.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΔΟΣΙΑΣΗΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΔΟΣΙΑΣΗΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΔΟΣΙΑΣΗΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΔΟΣΙΑΣΗΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΔΟΣΙΑΣΗΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΔΟΣΙΑΣΗΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΔΟΣΙΑΣΗΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΔΟΣΙΑΣΗΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΔΟΣΙΑΣΗΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΔΟΣΙΑΣΗΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΔΟΣΙΑΣΗΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΔΟΣΙΑΣΗΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΔΟΣΙΑΣΗΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΔΟΣΙΑΣΗΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΔΟΣΙΑΣΗΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΔΟΣΙΑΣΗΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΔΟΣΙΑΣΗΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΔΟΣΙΑΣΗΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΔΟΣΙΑΣΗΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΔΟΣΙΑΣΗΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΔΟΣΙΑΣΗΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΔΟΣΙΑΣΗΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΔΟΣΙΑΣΗΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΔΟΣΙΑΣΗΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΔΟΣΙΑΣΗΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΔΟΣΙΑΣΗΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΔΟΣΙΑΣΗΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΔΟΣΙΑΣΗΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΔΟΣΙΑΣΗΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΔΟΣΙΑΣΗΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΔΟΣΙΑΣΗΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΔΟΣΙΑΣΗΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΔΟΣΙΑΣΗΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΔΟΣΙΑΣΗΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

«Καμπανάκι» για υπερχρέωση πολλών φτωχών χωρών

Εμποδίζει τη μείωση της φτώχειας και την αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης

Ως μύστιγα για τις οικονομίες και τις κοινωνίες ιδιαίτερως των φτωχών χωρών σκιαγράφησε το αυξανόμενο χρέος η Παγκόσμια Τράπεζα, όταν διά στόματος του επικεφαλής της, Ατζάι Μπάνγκα, τόνισε πως η υπερχρέωση πολλών χωρών αποτελεί τροχοπέδη τόσο στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής όσο και στις προσπάθειες για μείωση της φτώχειας.

Σε συνέντευξη Τύπου που παραχώρησε στο περιθώριο της ετήσιας συνόδου Παγκόσμιας Τράπεζας και ΔΝΤ στο Μαρακές, ο κ. Μπάνγκα προειδοποίησε πως οι επιθετικές αυξήσεις των επιτοκίων από τη Federal Reserve ενδέχεται να εξωθήσουν σε πτώχευση δεκάδες χώρες, καθώς έχουν επιβαρύνει το κόστος εξυπηρέτησης του χρέους τους. Όπως, άλλωστε, προσέθεσε ο Ιντερμίτ Γκιλ, επικεφαλής των οικονομολόγων της Παγκόσμιας Τράπεζας, την προηγούμενη φορά που η Fed προχώρησε σε τόσο επιθετικές αυξήσεις επιτοκίων, εδώ και περισσότερο από 40 χρόνια, οδήγησε 24 χώρες σε χρεοκοπία. Παράλληλα με τις προειδοποιήσεις της Παγκόσμιας Τράπεζας, η συμμαχία οργανώσεων για τη διαχείριση του χρέους Debt Service Watch έδωσε στη δημοσιότητα έκθεση

σύμφωνα με την οποία η υπερχρέωση των αναπτυσσόμενων χωρών είναι σήμερα χειρότερη από εκείνη των χωρών της Λατινικής Αμερικής κατά την κρίση χρέους της δεκαετίας του 1980. Επιπλέον 35 χώρες ανά τον κόσμο καταβάλλουν περισσότερο από το 50% των εσόδων τους για την εξυπηρέτηση του χρέους τους και συνολικά 54 χώρες καταβάλλουν το 1/3 των εσόδων τους για τον ίδιο σκοπό. Σε ό,τι αφορά ειδικότερα τις χώρες της Αφρικής, η εξυπηρέτηση του χρέους τους απορροφά το 54% των εσόδων τους και το 40% των δημοσίων δαπανών.

Από αυτά τα στοιχεία καθίσταται προφανές γιατί η υπερχρέωση και το υψηλό κόστος εξυπηρέτησης του χρέους εμποδίζουν τη μείωση της φτώχειας και τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου, αλλά και την αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης. Για την εξυπηρέτηση του χρέους τους οι χώρες της Αφρικής δαπανούν 50% περισσότερα από όσα κεφάλαια αφιερώνουν αθροιστικά στην παιδεία, την υγεία, την κοινωνική προστασία και την προστασία του κλίματος. Γι' αυτό και ο επικεφαλής της Παγκόσμιας Τράπεζας απηύθυνε έκκληση στους πιστωτές των αναπτυσσόμενων χωρών να επισπεύσουν την ελά-

Τριάντα πέντε χώρες ανά τον κόσμο καταβάλλουν περισσότερο από το 50% των εσόδων τους για την εξυπηρέτηση του χρέους τους. Στο περιθώριο της συνόδου Παγκόσμιας Τράπεζας και ΔΝΤ στο Μαρακές, ο επικεφαλής της Τράπεζας, Ατζάι Μπάνγκα, απηύθυνε έκκληση στους πιστωτές των αναπτυσσόμενων χωρών να επισπεύσουν την ελάφρυνση του χρέους τους, αλλά τόνισε πως δεν υπάρχει «μαγικό ραβδί» για να εξαφανιστεί το πρόβλημα ως διά μαγείας.

Η Παγκόσμια Τράπεζα προειδοποιεί πως οι αυξήσεις επιτοκίων από τη Fed ενδέχεται να εξωθήσουν σε πτώχευση δεκάδες χώρες.

φρυνση του χρέους τους, αλλά τόνισε πως δεν υπάρχει «μαγικό ραβδί» για να εξαφανιστεί το πρόβλημα ως διά μαγείας.

Τα αποκαρδιωτικά στοιχεία δίνονται στη δημοσιότητα μία ημέρα μετά την έκθεση του ΔΝΤ για τη δημοσιονομική εικόνα των χωρών, στην οποία το Ταμείο τονίζει πως το παγκόσμιο χρέος αυξάνεται σταθερά τα τελευταία 75 χρόνια και προεξοφλεί πως θα εξακολουθήσει να αυξάνεται. Όπως επισημαίνει το ΔΝΤ, τα αί-

τια της συνεχιζόμενης αύξησης είναι μεν το μεγάλο χρέος των ΗΠΑ και της Κίνας, αλλά κυρίως η επιβράδυνση της παγκόσμιας ανάπτυξης, οι μεγάλες αυξήσεις των επιτοκίων την τελευταία διετία και τα δημοσιονομικά ελλείμματα που έχουν φθάσει σε ανησυχητικά επίπεδα εν μέρει και εξαιτίας του αυξανόμενου κόστους δανεισμού.

Το Ταμείο επισημαίνει, πάντως, πως παρά τα υψηλά επίπεδα χρέους πολλών χωρών και παρά την ανάγκη για δημοσιονομική εξυγίανση, δεν βλέπει στον ορίζοντα σοβαρό κίνδυνο για ένα ντόμινο πτωχεύσεων. Όπως τονίζει, το παγκόσμιο χρέος σημείωσε την πλέον ραγδαία εκτόξευσή του το φεβρουάριο 2020, την χρονιά της πανδημίας. Τότε η καθίζηση της οικονομικής δραστηριότητας μετέβαλε καθοριστικά την αναλογία ανάμεσα

στο ΑΕΠ και το χρέος, με αποτέλεσμα αυτό να εκτοξευθεί στο δυσθεώρητο 258% του παγκόσμιου ΑΕΠ. Όπως τονίζει το ΔΝΤ, την επόμενη διετία ανέκαμψε η οικονομική δραστηριότητα και δεδομένου ότι επιταχύνθηκε ο πληθωρισμός, το παγκόσμιο χρέος μειώθηκε κατά 20 εκατοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ και επαπλήρωσε περίπου στα 2/3 του προ πανδημίας επιπέδου.

Από τα στοιχεία του ΔΝΤ προκύπτει πως τη μερίδα του λέοντος στο παγκόσμιο χρέος έχουν οι δύο μεγαλύτερες οικονομίες του πλανήτη, οι ΗΠΑ και η Κίνα, που αντιπροσωπεύουν από κοινού σχεδόν το ήμισυ του παγκόσμιου χρέους εκτός χρηματοπιστωτικού τομέα. Τα ποσοστά τους στο παγκόσμιο χρέος είναι 30% των ΗΠΑ και 20% της Κίνας, της οποίας το χρέος έχει αυξηθεί ταχύτερα από όσο έχει αυξηθεί το

παγκόσμιο χρέος, όπως και πολύ ταχύτερα από όσο αυξήθηκε το ΑΕΠ της. Όπως τονίζει το ΔΝΤ, το 1995 η Κίνα αντιπροσώπευε μόλις το 1% του παγκόσμιου χρέους, ενώ αυτό το ποσοστό είχε φθάσει στο 20% μέσα στο περασμένο έτος. Ως ποσοστό επί του ΑΕΠ της, άλλωστε, το χρέος της Κίνας έχει τριπλασιαστεί στο ίδιο χρονικό διάστημα και πλησιάζει τα επίπεδα χρέους των Ηνωμένων Πολιτειών. Αν, δηλαδή, κρίναμε με αποκλειστικό κριτήριο το ποσοστό του χρέους της ως προς το ΑΕΠ της, τότε η Κίνα θα εντασσόταν αυτομάτως στις ανεπτυγμένες οικονομίες. Οι χώρες χαμηλού εισοδήματος έχουν σαφώς χαμηλότερα επίπεδα χρέους και όπως τονίζει το ΔΝΤ η μείωση της πρόσβαση των φτωχών χωρών στη χρηματοδότηση αντανακλά το χάσμα που τις χωρίζει από τις πλούσιες χώρες.

Σε εγρήγορση η ΕΚΤ για τις αυξημένες αποδόσεις των ιταλικών ομολόγων

Οι αυξημένες αποδόσεις των ιταλικών ομολόγων και η μεγάλη διαφορά τους από τις αποδόσεις αντίστοιχου χρέους των άλλων χωρών της Ευρωζώνης εξακολουθούν να αποτελούν λόγο ανησυχίας για την ΕΚΤ που διαθέτει, πάντως, τα απαιτούμενα εργαλεία για να θέσει την κατάσταση υπό έλεγχο. Στη δήλωση αυτή προέβη ο επικεφαλής της Τράπεζας της Ιρλανδίας, Γκαμπριέλ Μακλούφ, αναφερόμενος στην άνοδο που σημειώνουν οι αποδόσεις των ιταλικών ομολόγων μετά την απόφαση της κυβέρνησης Μελόνι να αυξήσει τον στόχο για το δημοσιονομικό έλλειμμα της χώρας.

Σε συνέντευξη που παραχώρησε στο περιθώριο της συνόδου του ΔΝΤ στο Μαρακές, ο κ. Μακλούφ αναφέρθηκε στην άνοδο των αποδόσεων των ιταλικών ομολόγων την οποία απέδωσε «στην άποψη της αγοράς

Εγκρίθηκε το σχέδιο προϋπολογισμού της κυβέρνησης Μελόνι που προβλέπει διεύρυνση του ελλείμματος.

για τους κινδύνους της εγχώριας πολιτικής» αλλά και «στη σύγκριση ανάμεσα στην Ιταλία και τις άλλες χώρες της Ευρωζώνης». Η διαφορά ανάμεσα στις αποδόσεις των ιταλικών ομολόγων και των άλλων χωρών της Ευρωζώνης είναι σημαντική καθώς η απόδοση των δεκαετών του ιταλικού δημοσίου διαμορφώθηκε στο 4,677% όταν η απόδοση των αντίστοιχων γερμανικών ήταν μόλις 2,72%. Η Ιταλία έχει βρεθεί στο στόχαστρο των επενδυτών εξαιτίας πολιτικών επιλογών

Σε συνέντευξη που παραχώρησε στο περιθώριο της συνόδου του ΔΝΤ στο Μαρακές, ο επικεφαλής της Τράπεζας της Ιρλανδίας, Γκαμπριέλ Μακλούφ, αναφέρθηκε στην άνοδο των αποδόσεων των ιταλικών ομολόγων, την οποία απέδωσε «στην άποψη της αγοράς για τους κινδύνους της εγχώριας πολιτικής». Η απόδοση των δεκαετών του ιταλικού δημοσίου διαμορφώθηκε στο 4,677%, όταν η απόδοση των αντίστοιχων γερμανικών ήταν μόλις 2,72%.

της πρωθυπουργού Τζόρτζια Μελόνι, που αρχικά επιχειρήσε να φορολογήσει τα κέρδη των τραπεζών και στη συνέχεια προχώρησε σε άνοδο του στόχου για το δημοσιονομικό έλλειμμα. Η Ιταλία απασχολεί, πάντως, την ΕΚΤ εδώ και πολύ καιρό. Στη διάρκεια του περασμένου έτους η τράπεζα επιτόνησε ένα νέο εργαλείο για την αντιμετώπιση νέας κρίσης, που θα της δώσει τη δυνατότητα να ελέγχει οποιαδήποτε αναταραχή στις αγορές ομολόγων χωρίς να διακόψει την άνοδο των επιτοκίων.

Όπως τόνισε, πάντως, σε συνέντευξη του στο Bloomberg ο διοικητής της Τράπεζας της Κροατίας Μπόρις Βούτσιτς, η Ιταλία δεν χρειάζεται αυτή τη στιγμή την παρέμβαση αυτού του εργαλείου καθώς «διευρύνονται μεν τα spreads αλλά όχι υπερβολικά». Ο ίδιος προσέθεσε πως «όταν έχεις υπ' όψιν τι προβλέπει

ο προϋπολογισμός της κυβέρνησης Μελόνι, τότε μπορείς να πεις ότι ήταν αναμενόμενη η άνοδος των αποδόσεων». Στο μεταξύ, η Βουλή της Ιταλίας ενέκρινε το σχέδιο προϋπολογισμού της κυβέρνησης Μελόνι που προβλέπει διεύρυνση του ελλείμματος. Τόσο η Κάτω Βουλή όσο και η Γερουσία έδωσαν το πράσινο φως στον προϋπολογισμό που παρουσίασε τον περασμένο μήνα η κυβέρνηση και ο οποίος προβλέπει πως η μείωση του ελλείμματος στα όρια των κανόνων της Ε.Ε. δεν θα επιτευχθεί παρά μόνον το 2026. Για το 2023 το σχέδιο προϋπολογισμού προβλέπει έλλειμμα 5,3% του ιταλικού ΑΕΠ όταν ο προηγούμενος στόχος ήταν 4,5%. Για το επόμενο έτος, άλλωστε, το έλλειμμα προβλέπεται να υποχωρήσει στο 4,3%, ενώ ο προηγούμενος στόχος ήταν για 3,7%.

BLOOMBERG

Στα 450 δισ. εκτινάχθηκε το κοινό χρέος της Ε.Ε.

Ο όγκος του χρέους της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναμένεται να φθάσει στα 900 δισ. ευρώ έως την εκπνοή του 2026, διότι χρειάζεται να χρηματοδοτήσει προγράμματα ανάκαμψης από τον κορωνοϊό και να στηρίξει την Ουκρανία, όπως αναφέρει σε σχετικό δημοσίευσμά της η βρετανική εφημερίδα Financial Times. Εντούτοις, οι διεθνείς επενδυτές, παρά την άριστη βαθμολογία των τίτλων με AAA, δείχνουν επιφυλακτικοί, θεωρώντας τους λιγότερο ελκυστικούς από εκείνους της Γαλλίας ή της Γερμανίας με βαθμολογία AA και ζητώντας επασφάλιστρο για να τους αποκτήσουν. Επισημαίνουν, μάλιστα, τη σχετικά μικρή ποσότητα ομολόγων που διατίθεται ελεύθερα προς διαπραγμάτευση, καθιστώντας τα λιγότερο ρευστά ή πιο ακριβά για αγορά και πώληση. Πάντως, οι αποδό-

Αναμένεται να φθάσει στα 900 δισ. ευρώ έως την εκπνοή του 2026.

σεις των ευρωομολόγων φθάνουν στο 3,6%, των γαλλικών στο 3,4% και των γερμανικών στο 2,8%. Συγκεκριμένα, το από κοινού χρέος των κρατών-μελών της Ε.Ε. έχει εκτιναχθεί από τα μόλις 50 δισ. ευρώ του 2020 στα 450 δισ. ευρώ σήμερα και εκτιμάται ότι θα ανέλθει στα 500 δισ. ευρώ του χρόνου και στα 900 δισ. ευρώ το 2026.

Η απαρχή έγινε το 2020, όταν συναίνεσαν τα κράτη-μέλη στην έκδοση κοινού τίτλου, ούτως ώστε να καλυφθεί το Ταμείο Ανάκαμψης από την πανδημία και να χρηματοδοτηθεί η πράσινη και ψηφιακή μετάβα-

ση της Ευρώπης. Τώρα, πλέον, η Ευρωπαϊκή Ένωση αναγνωρίζεται ως σημαντική παίκτρια στη διεθνή ομολογιακή αγορά, όπως ανέφερε στους Financial Times αξιωματούχος που θέλησε να διατηρήσει την ανωνυμία του. «Μέχρι το τέλος του 2026, θα έχουμε ανεξόφλητο χρέος 900 δισ. ευρώ», προσέθεσε ο ίδιος. «Αυτό το απόθεμα απαιτεί αναχρηματοδότηση, όπερ σημαίνει ότι οφείλουμε να κάνουμε αυτή την αγορά να λειτουργήσει εξαιτίας αυτού». Παρά τις φιλοδοξίες των Βρυξελλών να εκδίδει κρεόγραφα σε επίπεδα ανάλογα με τις μεμονωμένες ευρωπαϊκές χώρες, ανακύπτουν εμπόδια από την έλλειψη πολιτικής βούλησης να συνεχιστεί η διαδικασία αυτή πέραν του 2027 και από τον αποκλεισμό των ομολόγων από τους κρατικούς δείκτες. Αυτό

έχει αφήσει τους επενδυτές σε αβεβαιότητα για το πόσο μεγάλη θα είναι η αγορά στο μέλλον τελικά. «Το μεγάλο ερώτημα για την αγορά είναι μήπως το Ταμείο Ανάκαμψης λειτουργήσει ως εφάπαξ πρωτοβουλία ή πλέον συνιστά ένα νέο μακρόπνοο μοντέλο;» παρατηρεί ο Ρόαν Κάνα, διευθυντής στρατηγικής για τις ισοτιμίες του ευρώ στην Barclays. «Θέλουμε να το χρησιμοποιήσουμε ως τρόπο χρηματοδότησης έργων υποδομής και να έχουμε έναν κοινό προϋπολογισμό, κάνοντας την Ε.Ε. να μοιάζει περισσότερο με ενιαίο κράτος;» πρόσθεσε, τέλος, ο Αντρέας Ζάντεθ Μπαλκαθάρ, διευθυντής του τμήματος των παγκόσμιων ομολόγων της Pictet. «Δεν είμαι σίγουρος ότι υπάρχει η πολιτική βούληση να πάμε προς αυτή την κατεύθυνση».

Οι αποδόσεις των ευρωομολόγων φθάνουν στο 3,6%, των γαλλικών στο 3,4% και των γερμανικών στο 2,8%.

Μεγάλες αυξήσεις τιμών κατοικιών στις φθηνές περιοχές

19,2% στα δυτικά προάστια, έως και 23% στον Πειραιά – Στα 1.800 ευρώ η μέση τιμή

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΞΑΝΟΓΛΟΥ**

Αυξήσεις που άγγιξαν ακόμη και το 23,2% σε ετήσια βάση σημείωσαν οι μέσες ζητούμενες τιμές πώλησης κατοικιών στην Αττική κατά τη διάρκεια του φετινού τρίτου τριμήνου, παγιώνοντας την τάση έντονης επιτάχυνσης του ρυθμού ανόδου των τιμών που έχει διαμορφωθεί κατά τη διάρκεια των τελευταίων μηνών. Σύμφωνα με την επεξεργασία των στοιχείων του δείκτη τιμών Spitogatos Property Index (SPI) του ομώνυμου δικτύου ηλεκτρονικών αγγελιών, η μέση ζητούμενη τιμή πώλησης στην Αττική αυξήθηκε 13,6% κατά μέσον όρο, σε 2.230 ευρώ/τ.μ., σε σχέση με το τρίτο τρίμηνο του 2022, όταν η μέση τιμή διαμορφωνόταν σε 1.962 ευρώ/τ.μ. Στην πράξη, ένα διαμέρισμα 100 τ.μ. που πέρυσι πωλούνταν αντί 196.000 ευρώ, σήμερα κοστίζει 223.000 ευρώ, δηλαδή 27.000 ευρώ περισσότερα.

Η μεγαλύτερη αύξηση με 23,2% παρατηρείται στα προάστια του Πειραιά, όπου η μέση ζητούμενη τιμή ανέρχεται σήμερα σε 1.714 ευρώ/τ.μ. Μεγάλη άνοδος κατά 19,2% καταγράφεται και στα δυ-

τικά προάστια, με τη μέση τιμή να αγγίζει πλέον τα 1.800 ευρώ/τ.μ. Αυτή η εξέλιξη καταδεικνύει ότι το «ράλι» είναι εντονότερο στις πιο φθηνές περιοχές, που είχαν και τη μεγαλύτερη «απόσταση» να καλύψουν σε σχέση με τις πιο ακριβές, καθώς οι αξίες είχαν υποχωρήσει περισσότερο τα χρόνια της οικονομικής κρίσης. Παράλληλα, βέβαια, είναι σαφές ότι ακριβώς λόγω αυτού του γεγονότος συγκεντρώνουν και μεγάλη ζήτηση από τους εγχώριους αγοραστές, με αποτέλεσμα να αυξάνονται αντίστοιχα οι ζητούμενες τιμές.

Αλλωστε αυτές οι περιοχές διαθέτουν και το μεγαλύτερο απόθεμα ακινήτων που μπορούν να αγοραστούν μέσω του προγράμματος «Σπίτι μου», το οποίο έχει καταγράψει πολύ μεγάλη απήχηση από τον Απρίλιο που ξεκίνησε να «τρέχει». Με βάση τα σχετικά στοιχεία, μέχρι σήμερα υποβλήθηκαν πάνω από 40.000 αιτήσεις, εκ των οποίων έγκριση έχουν λάβει ήδη οι 9.378, κάτι που σημαίνει ότι προχωρεί ο τεχνικός και νομικός έλεγχος των προς αγορά ακινήτων, δεσμεύοντας και σχεδόν το σύνολο των διαθέσιμων κονδυλίων της επιδότησης, άτοι 742 εκατ. ευρώ επί συ-

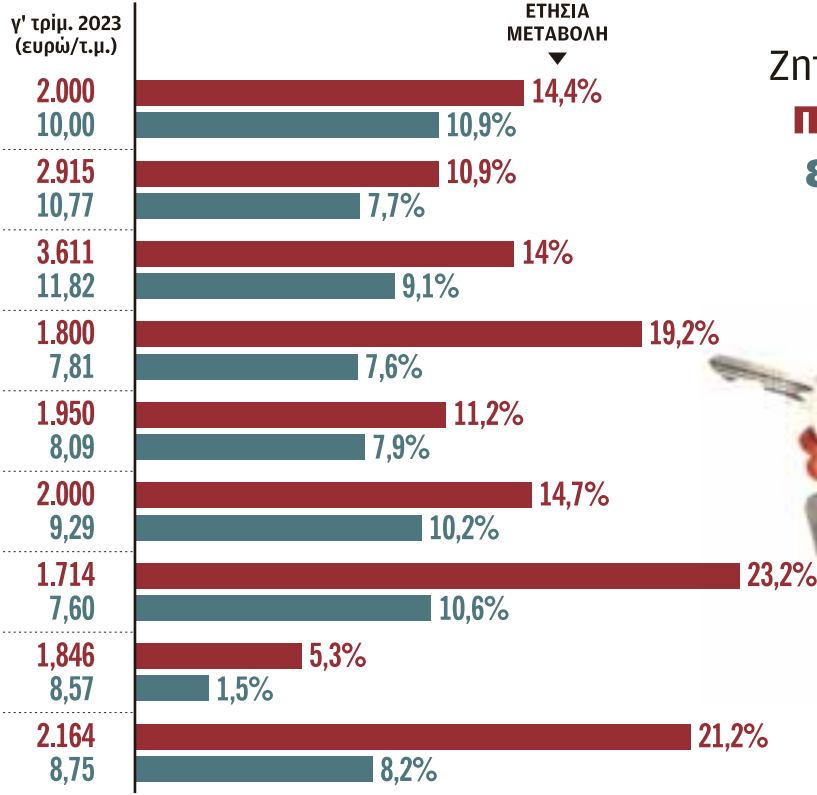
	Υ' τρίμ. 2022 (ευρώ/τ.μ.)	Υ' τρίμ. 2023 (ευρώ/τ.μ.)
Κέντρο Αθήνας	1.748 9,02	2.000 10,00
Βόρεια προάστια	2.628 10,00	2.915 10,77
Νότια προάστια	3.167 10,83	3.611 11,82
Δυτικά προάστια	1.510 7,26	1.800 7,81
Ανατολικά προάστια	1.754 7,50	1.950 8,09
Πειραιάς	1.744 8,43	2.000 9,29
Προάστια Πειραιά	1.390 6,88	1.714 7,60
Υπόλοιπο Αττικής	1.753 8,44	1.846 8,57
Δήμος Θεσσαλονίκης	1.786 8,09	2.164 8,75

ΠΗΓΗ: Spitogatos Property Index (SPI)

Εντονα ανοδική πορεία ακολουθούν και τα ενοίκια, με το μέσο ζητούμενο μίσθωμα στα 9,24 ευρώ/τ.μ.

νόλου 750 εκατ. ευρώ (άλλα 250 εκατ. ευρώ αφορούν τη συμμετοχή των τραπεζών).

Ακόμη ένας λόγος που συνεχίζει να «σπρώχνει» τις τιμές προς τα πάνω είναι ασφαλώς η ζήτηση από το εξωτερικό. Αυτό φαίνεται στα νότια προάστια, που αποτελούν κατεξοχήν «υποδοχέα» του αγοραστικού ενδιαφέροντος των ξένων, αλλά και στο κέντρο της Αθή-

νας. Έτσι, στα μεν νότια οι τιμές κατά το τρίτο τρίμηνο αυξήθηκαν κατά 14% σε 3.610 ευρώ/τ.μ. κατά μέσον όρο, στο δε κέντρο ενισχύθηκαν κατά 14,4% σε 2.000 ευρώ/τ.μ. Υπενθυμίζεται ότι οι φετινές αλλαγές στο πρόγραμμα «χρυσή βίζα» προκάλεσαν μια «φρενιτιδα» αγοραπωλησιών κατοικιών με κόστος 250.000 ευρώ, καθώς οι επενδυτές θέλησαν να αποφύγουν τον διπλασιασμό του ελάττους του ορίου επένδυσης (για την εξασφάλιση της άδειας παραμονής) σε 500.000 ευρώ. Υπολογίζεται ότι κατά τη διάρκεια του 2023 έχουν επενδυθεί στην ελληνική αγορά κατοικίας περίπου 1,35 δισ. ευρώ μόνο από επενδυτές τρίτων χωρών.

Εν τω μεταξύ συνεχίζονται οι αυξήσεις και στα ενοίκια, παρότι φαίνεται πως για πολλά νοικοκυριά

οι συνθήκες είναι πλέον ασφυκτικές. Με βάση τα στοιχεία του SPI, η μέση ζητούμενη τιμή στο σύνολο της Αττικής έχει αγγίξει πλέον τα 9,24 ευρώ/τ.μ., καταγράφοντας νέα αύξηση κατά 8,2% σε ετήσια βάση. Μάλιστα, η μεγαλύτερη αύξηση με 10,9% εντοπίζεται στο κέντρο της Αθήνας, όπου πλέον η μέση ζητούμενη τιμή έχει φθάσει στα 10 ευρώ/τ.μ.! Τα μεγαλύτερα ζητούμενα ενοίκια καταγράφονται πάντως στα νότια προάστια με σχεδόν 12 ευρώ/τ.μ., μετά την αύξηση κατά 9,1%. Στα δημοφιλή βόρεια προάστια η μέση ζητούμενη τιμή αγγίζει τα 10,8 ευρώ/τ.μ., αυξημένη κατά 7,7% σε ετήσια βάση.

Τα παραπάνω δεδομένα, σε ό,τι αφορά τόσο τις τιμές πώλησης όσο και τις τιμές ενοικίασης, επιβεβαιώνουν ότι η αγορά κατοικίας

Ζητούμενες τιμές πώλησης και ενοικίασης κατοικιών

διανύει την πιο δυναμική πορεία ανάπτυξης διαχρονικά, ξεπερνώντας ακόμη και την περίοδο που προηγήθηκε των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004, όταν η γενικότερη ευφορία και η υψηλή ρευστότητα μέσω της στεγαστικής πίστης είχαν οδηγήσει σε μεγάλες αυξήσεις τιμών. Όπως φαίνεται, το 2023 αναμένεται να ολοκληρωθεί με περαιτέρω αυξήσεις τιμών, με αποτέλεσμα οι τιμές να φθάσουν ή ακόμη και να ξεπεράσουν το προηγούμενο ιστορικό υψηλό τους, που είχε καταγραφεί το 2008. Σε αντίθεση με τότε, η τωρινή άνοδος των τιμών πώλησης είναι περισσότερο αποτέλεσμα της έλλειψης προσφοράς ακινήτων σε σχέση με τη ζήτηση και λιγότερο της αμρόας παροχής ρευστότητας από το τραπεζικό σύστημα.

ΑΡΘΡΟ / Του **ΑΝΔΡΕΑ Α. ΑΝΔΡΕΟΥ**

Ο σκαντζόχοιρος της αγοράς ακινήτων

Όλα γύρω μας μυρίζουν... ακρίβεια. Έχουμε αύξηση του κόστους παντού, από τις βασικές πρώτες ύλες παραγωγής μέχρι τα τελικά προϊόντα κατανάλωσης. Έχουμε πληθωρισμό στην οικονομία και συνεχείς αυξήσεις επιτοκίων σαν όπλο καταπολέμησής του. Όλοι στην αισιόδοξη πλευρά των πραγμάτων βλέπουμε με καχυποψία το μέλλον, ενώ στην απαισιόδοξη πλευρά των πραγμάτων αυτό μεταφράζεται σε φόβο –αν περιλά-

Ζήσαμε χειρότερες περιόδους από τη σημερινή και δεν επηρεάστηκε αρνητικά η αγορά. Αντίθετα απορρόφησε όλους τους κραδασμούς και κινήθηκε ανοδικά.

βουμε στην εξίσωση και τις γεω-πολιτικές αναταραχές που συμβαίνουν εδώ γύρω.

Και ως μην γελιόμαστε, όταν το κόστος πάει πάνω και τα εισοδήματα μένουν σταθερά σε ονομαστικούς όρους αλλά συρρικνώνονται σε πραγματικούς, τότε η δυνατότητά μας να ανταποκρινόμαστε στις βασικές απαιτήσεις και υποχρεώσεις μας μειώνεται αποτρέποντάς μας έστω να διατηρήσουμε το επίπεδο ζωής που είχαμε αμέσως προηγουμένως.

Παρόλα αυτά, βλέπουμε κάθε μήνα για πολλούς μήνες τώρα – χρόνια καλύτερα– πως, παρόλες τις συνεχείς κρίσεις που μας κτυπούν και τις πολυάριθμες orthologιστικές οικονομικές αναλύσεις που γίνονται, η αγορά των ακινήτων ανεβαίνει κόντρα σε κάθε ανάλυση.

Παρόλες τις συνεχείς κρίσεις που μας κτυπούν και τις πολυάριθμες orthologιστικές οικονομικές αναλύσεις που γίνονται, η αγορά των ακινήτων ανεβαίνει.

Γιατί συμβαίνει αυτό; Στην προσπάθεια να απαντηθεί αυτή η φαινομενική «ανωμαλία» βοηθά να ανατρέξουμε σε μια ιστορία που δημοσίευσε σε μια έκθεση του ο φιλόσοφος Isaiah Berlin πίσω στο 1953: αυτήν του σκαντζόχοιρου και της αλεπούς. Επί τροχάδην, η αλεπού επεξεργάζεται πολυάριθμους δημιουργικούς και πανούργους τρόπους να επιτεθεί και να φάει τον σκαντζόχοιρο. Πάντα, όμως, αποτυγχάνει. Και ο λόγος; Ο λόγος είναι πως ο σκαντζόχοιρος έχει ένα όπλο και πάντα καταφέρνει να αμυνθεί με επιτυχία: τυλίγεται σε σφαίρα και τα αγκάθια του που τον περιβάλλουν είναι το ένα και αποτρεπτικό όπλο κατά της αλεπούς και των μεθοδεύσεών της.

Ποιος είναι λοιπόν ο σκαντζό-

χοιρος της αγοράς των ακινήτων που φαίνεται να τη βοηθά να επιβιώνει μέσα από αυτές τις κρίσεις;

Την απάντηση αν θέλετε την πιστεύετε, αλλά είναι: το χαμηλό απόθεμα μονάδων.

Τώρα θα μου πείτε, «... μα είσαι σοβαρός. Τόσα που κτίζονται παντού και έχει χαμηλό απόθεμα...»

Καταρχάς, το «τόσα που κτίζονται παντού...» αποτελεί μια πολύ γενικευμένη παρατήρηση και τοποθέτηση. Βλέπουμε να κτίζονται μεν, αλλά βλέπουμε και συνεχείς αυξήσεις σε νέα πωλητήρια έγγραφα. Αυτό σημαίνει πως κάποιος αγοράζουν και όχι μόνο «έκπιοι», αλλά αυτοί οι κάποιοι είναι τόσοι σε αριθμό που οι διαθέσιμες μονάδες για πώληση είναι πολύ λιγότερες από αυτές που βλέπουμε

να κτίζονται. Φαίνεται να έχουμε μια φυσική ροπή στο να πιστεύουμε πως όσα κτίζονται είναι και απούλητα.

Κατά δεύτερον, έχουμε το εξής δεδομένο: η αύξηση στο κόστος κατασκευής και στο κόστος δανεισμού επηρεάζει και τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα ανάπτυξης γης. Όσο και να θέλουν να αυξήσουν την παραγωγή τους, αφού αφενός βλέπουν τις ελλείψεις και αφετέρου είναι και η κύρια τους επιχειρηματική δραστηριότητα, δεν το κάνουν επειδή έχουν περιορισμένους οικονομικούς πόρους και τους δέρνει ο αέρας από όλες τις πλευρές για πολύ καιρό τώρα. Άρα οι νέες προσθήκες στην αγορά που θα αύξαναν την προσφορά έρχεται με μειωμένους ρυθμούς. Αυτό δη-

μιουργεί αυξητικές πιέσεις στις τιμές των ακινήτων.

Κατά τρίτον, έχουμε τους ιδιώτες οι οποίοι δεν πουλάνε σε τέτοιους αριθμούς που να χαλαρώνουν τις πιέσεις και να πέσουν οι τιμές. Ο μέσος Κύπριος που ιδιοκατοικεί, δεν αλλάζει εύκολα σπίτι. Και σίγουρα δεν θα το κάνει τώρα που οι συνθήκες δανεισμού είναι χειρότερες από ό,τι τα τελευταία χρόνια. Άρα η προσφορά κάνει και από εδώ.

Κατά τέταρτον, έχουμε την αποτυχία του κρατικού μηχανισμού να εφαρμόσει με επιτυχία πολιτικές απόκτησης προσιτής στέγης. Τα όποια προγράμματα εστιάζουν είτε σε αυξήσεις συντελεστών δόμησης σαν μέτρο αύξησης της προσφοράς, είτε σε επιδοτήσεις δόσεων, είτε σε προγράμματα εν-

θάρρυνσης ανάπτυξεων σε ακριτικές περιοχές, είτε σε προγράμματα του ΚΟΑΓ. Κανένας δεν σκέφτεται πως έχουμε εκτεταμένη κακοδιαχείριση του ωφέλιμου μας χώρου και πως θα έπρεπε να δοθούν τέτοια κίνητρα έτσι ώστε άτομα μεγαλύτερης ηλικίας να διαθέτουν τα μεγάλα πλην άδεια σπίτια τους και να μετακομίζουν σε σπίτια που είναι πιο κοντά στα μέτρα τους κάτω από τα σημερινά και μελλοντικά τους δεδομένα. Αλήθεια, πόσα «πατρικά σπίτια» έχουν δύο και τρία υπνοδωμάτια που είναι αποθήκες επίπλων, ρούχων και λοιπών άχρηστων αντικειμένων και από όλο το σπίτι χρησιμοποιούνται δυόμισι δωμάτια. Γιατί δεν τους παραχωρείται μια φοροαπαλλαγή τέτοιου μεγέθους που να τους ελκύσει στο να πουλήσουν

Κατά πέμπτο, έχουμε τις εκποιήσεις. Θα μου πείτε πως θα αυξηθούν και θα γίνουν οι τιμές χώμα. Διαφωνώ πλήρως. Ζήσαμε χειρότερες περιόδους από τη σημερινή και δεν σημειώθηκε κάτι τέτοιο σε βαθμό που να επηρεάσει αρνητικά την αγορά.

Αντίθετα η αγορά απορρόφησε όλους τους κραδασμούς και κινήθηκε ανοδικά.

Οι πιο πάνω λόγοι φαίνεται μέχρι τώρα να διατηρούν την αγορά σε επίπεδα που πάνε κόντρα σε επιφανειακές οικονομικές αναλύσεις.

Έτσι, λοιπόν, κάθε φορά που θα βλέπετε σκαντζόχοιρο να σκέφτεστε χαμηλό απόθεμα σπιτιών, και άμα γυρεύετε σπίτι και δεν βρίσκετε να θυμάστε τα συμπαθέστα σκαντζόχοιράκια. Μπορείτε άμα θέλετε να το παίξετε και αλεπουδάκι.

Ο κ. Ανδρέας Α. Ανδρέου, MRICS, είναι CEO της APS Andreou Property Strategy - Chartered Surveyors.

ΚΥΡΙΑΚΗ 15 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2023

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Τέχνες & γράμματα

Βλάσης Κανιάρης, «Η μεγάλη κούνια» (The Big Swing, 1985). Μέρος της δωρεάς D. Daskalopoulos Collection στην γκαλερί Tate.

«Μετανάστες» στο Λονδίνο

Η «Κ» επισκέφθηκε την έκθεση με επιλεγμένα έργα του Βλάση Κανιάρη στο Hellenic Centre

Της ΜΑΡΩΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ

Κατεβαίνοντας τις σκάλες που οδηγούν στην υπόγεια αίθουσα των περιοδικών εκθέσεων στο Hellenic Centre του Λονδίνου –επισκέπτρια της έκθεσης «Selected Works 1960s-1980s»–, μπαίνω αμέσως στον κόσμο του Βλάση Κανιάρη (1928-2011), ενός από τους σημαντικότερους καλλιτέχνες της γενιάς του '60.

Έναν κόσμο που έχει κατασκευαστεί από υλικά του παρελθόντος. Ακόμη και στην εποχή που δημιουργήθηκαν τα έργα, τα ρούχα που φορούν οι κούκλες ήταν ήδη φθαρμένα, οι εφημερίδες διαβασμένες, τα παπούτσια είχαν κάνει τα χιλιόμετρά τους, τα παιδικά παιχνίδια είχαν πολλάκις χρησιμοποιεί και οι βαλίτσες φθαρεί στα ταξίδια. Ομως, το σύμπαν στο οποίο ζουν και αναπνέουν τα έργα παραμένει ζωντανό, και οι ιστορίες που διηγούνται ακούγονται ακόμη στις γωνιές των δρόμων, σε σταθμούς τρένων, στις διαδρομές που ακολουθούν οι μετανάστες της υψηλίου.

Ο ίδιος είχε πει σε μια συνέντευξή του: «Η προσέγγισή μου ήταν πάντοτε να δώσω μορφή σε κάτι που με απασχολούσε. Αλλά αφού δεν μπορεί να γίνει επανάσταση από τέτοια έργα, τουλάχιστον ας έχουν ένα επαναστατικό λόγο. (...) Δεν πιστεύω στις ξαφνικές μεταβολές του κόσμου. Τα πράγματα χρειάζονται τον χρόνο τους για να ωριμάσουν».

Κάπως έτσι, ακολουθώντας το ποτάμι του χρόνου, η δουλειά του Κανιάρη ήρθε και πάλι στο Λονδίνο, σχεδόν πενήντα χρόνια από την παρουσίαση της σειράς «Μετανάστες» (1971-76) στο Institute of Contemporary Arts, το 1976. «Η έκθεση είναι για μένα η επίσημη έναρξη του νέου προγράμματος του Hellenic Centre παρόλο που έχουμε ξεκινήσει ήδη από τον Ιανουάριο 2023 με δημόσιο

πρόγραμμα», λέει στην «Κ» η δρ Νάγια Γιακουμάκη, διευθύντρια του Κέντρου εδώ και λίγο καιρό. Έχοντας εργαστεί επί δύο δεκαετίες στην γκαλερί White Chapel, έναν οργανισμό τέχνης που απευθύνεται σε όλους χωρίς να προδίδει τις αρχές του, ανέλαβε τα καθήκοντά της με όραμα να ανοίξει το Κέντρο στο αγγλικό και διεθνές κοινό, στους νέους, στους ανθρώπους που αντιλαμβάνονται την τέχνη ως τρόπο επικοινωνίας με το παρόν.

Τα έργα της έκθεσης, στην πλειονότητά τους εγκαταστάσεις μεγάλης κλίμακας, έχουν φωτιστεί με τρόπο που αναδεικνύει τη δραματικότητα τους. Το «Πιθανό φόντο» (Possible Background, 1974) με τους πρόχειρα τυλιγμένους μουςμαδές δίπλα στο παλιομοδίτικο καροτσάκι, η «Εικόνα» (Image, 1971) με τις βαλίτσες που δένονται με σπάγκο, ο ακέφα-

Οι ιστορίες που διηγούνται τα έργα ακούγονται ακόμη στις διαδρομές που ακολουθούν οι μετανάστες της υψηλίου.

λος «Σημαιοφόρος» (Flag Baerer, 1985), η «Μεγάλη κούνια» (The Big Swing, 1974) αποδεικνύουν ότι ο Κανιάρης υπήρξε πάντοτε ένας οξύνους παρατηρητής του καιρού του, και η εικαστική γλώσσα του, μένοντας επί χρόνια εκτός των κυρίαρχων ρευμάτων της εποχής του, μπορεί άνετα να συνδιαλέγεται με τον 21ο αιώνα.

«Ο Κανιάρης ανήκει στο ιστορικό δυναμικό της ελληνικής τέχνης, αλλά η δουλειά του δεν είναι πεπερασμένη. Η επιλογή της έκθεσης των έργων του υπήρχε

Λεπτομέρεια από το έργο «Πιθανό φόντο» (Possible Background, 1974). Παρουσιάζεται ως μέρος της δωρεάς D. Daskalopoulos Collection στην Tate Gallery.

στη σκέψη μου από τα χρόνια της White Chapel, επειδή μου άρεσε ανέκαθεν και επιπλέον θαύμαζα το τόλμημά του: Ένας καλλιτέχνης από την Ελλάδα που δεν ήταν ευρύτερα γνωστός, τουλάχιστον στην αρχή της δημιουργικής πορείας του, άρχισε να αγνοεί τη ζωγραφική, τη γλυπτική, τους επίσημους θεσμούς και να πειραματίζεται. Οχι μόνο με τη φόρμα αλλά και με τα υλικά. Υλικά τέτοια που οποιοδήποτε μουσείο μπορούσε –ειδικά τότε– να θεωρεί ευτελή. Το έργο του παρουσιάζει

ευρηματικότητα στη φόρμα, πολιτική συνέλιση και την προσωπική εμπειρία ενός μετανάστη, που μολονότι υπήρξε εύπορος έζησε την ανασφάλεια αυτής της συνθήκης ζωής».

Αφού φοίτησε για πέντε χρόνια στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου της Αθήνας, ο Κανιάρης εγκατέλειψε τις σπουδές του και στράφηκε στη Σχολή Καλών Τεχνών. Από το 1956 έως το 1960 έζησε στη Ρώμη και κατόπιν, έως το 1966, στο Παρίσι. Επστρεψε στην Ελλάδα, αλλά οι πο-

λιτικές συνθήκες τον ανάγκασαν να γυρίσει και πάλι στο Παρίσι το 1969. Η επεξεργασία των «Μεταναστών», θέματος-σταθμού στη δουλειά του, τον οδήγησε στο Βερολίνο, όπου εργάστηκε για σχεδόν δύο χρόνια με υποτροφία της D.A.A.D. Το 1976, δύο χρόνια μετά την πτώση της δικτατορίας, εγκαταστάθηκε οριστικά στην Ελλάδα, έχοντας εκλεγεί καθηγητής στην έδρα της ζωγραφικής της Αρχιτεκτονικής Σχολής του ΕΜΠ, όπου δίδαξε μέχρι το 1996. Εφυγε από τη ζωή το 2011 και η τελευταία φορά που παρουσιάστηκε το έργο του στην Ελλάδα ήταν το 2016 στο Ίδρυμα Τηνιακού Πολιτισμού, σε επιμέλεια του Χριστόφορου Μαρίνου με τίτλο «Προς Τίνο III».

«Είναι σημαντικό να δείξουμε τον καλλιτέχνη στο Λονδίνο, μια πόλη που παραμένει διεθνές κέντρο της τέχνης. Τα δύο έργα που ανήκουν στη συλλογή της Tate

Τα έργα της έκθεσης αποδεικνύουν ότι ο Κανιάρης, και η εικαστική γλώσσα του, μπορεί άνετα να συνδιαλέγεται με τον 21ο αιώνα.

Gallery –“Image” και “Untitled”– εκτίθενται στο κοινό για πρώτη φορά. Χάρη στη δωρεά της συλλογής του Δημήτρη Δασκαλόπουλου στο ίδιο μουσείο –“Possible Background” και “Big Swing”–, πιστεύω ότι και η Tate μπορεί να επισκεφθεί ξανά τα δικά της αποκτήματα, και από τη στιγμή που θα αρχίσει να τα δείχνει, οι φίλοι της τέχνης του Λονδίνου θα γνωρίσουν όλοι τον Βλάση Κανιάρη».

Στα εγκαίνια της έκθεσης, ήταν παρών και ο γιος του καλλιτέχνη, Αλέξης Κανιάρης. Συζη-

τώντας μαζί του ανακαλεί οικογενειακές αναμνήσεις από παιδικά χρόνια που έζησαν κυρίως στο εξωτερικό και ιδανικά ελληνικά καλοκαίρια στην Τήνο, από όπου ήταν η καταγωγή της μητέρας του. «Είναι ήδη δύσκολο να γράψεις για έναν καλλιτέχνη, πόσο μάλλον όταν αυτός ο καλλιτέχνης είναι ο πατέρας σου», λέει ο ίδιος προλογίζοντας την έκθεση στο Hellenic Centre. «Οι φίλοι του ήταν οι σημαντικοί και διάσημοι, αλλά ταυτόχρονα και οι απλοί ψαράδες. Χάρη στην οικογενειακή του προέλευση και στο πολιτικό παρελθόν του, είχε τη δυνατότητα να απολαμβάνει τη συντροφιά ανθρώπων πολύ διαφορετικών από αυτούς που ανήκαν στον κύκλο των ομοίων του. Είχε μεγάλο ταλέντο στις γλώσσες και ήταν άριστος όχι μόνο στις γλώσσες που μελέτησε στη νεότητά του, αλλά και στα αγγλικά και ιδίως στα ιταλικά, τα οποία έμαθε αργότερα στη ζωή του. Έζησε και εργάστηκε σε πολλές ευρωπαϊκές πόλεις και, αν δεν είχε έντονη φοβία για τις ιππήσεις, αναμφίβολα θα ακολουθούσε μια καριέρα στις Ηνωμένες Πολιτείες. Ομως, το πιο εντυπωσιακό στον χαρακτήρα του ήταν η τελειομανία του, ειδικά στο έργο του. Δεν ήταν προφανές για όσους δεν τον γνώριζαν καλά, αλλά το ταλέντο του στο σχέδιο και στη ζωγραφική ήταν κυρίως αποτέλεσμα πολύ σκληρής δουλειάς και πειθαρχίας. Όλα όσα έκανε έπρεπε να είναι μελετημένα και να έχουν νόημα, πρώτα γι' αυτόν και μετά και για τους άλλους. Συνειδητοποίησα πολύ αργότερα ότι πίσω από την καλλιτεχνική του παρόρμηση και απάθεια έκρυβε καλά μια τόσο σκληρή διανοητική εξάσκηση και τελειομανία».

Hellenic Centre του Λονδίνου, «Vlassis Caniaris: Selected Works 1960s - 1980s», έως τις 18/11.

Αιζέντα

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ε Σ

15.10 - 21.10.23

Επιμέλεια: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ
kouroupakisa@kathimerini.com.cy

ΣΙΝΕΜΑ

«Γυρίσματα της Τύχης»

Προβάλλεται στον Κινηματογράφο Πάνθεον στη Λευκωσία η ταινία σε σκηνοθεσία και σενάριο Γούντι Άλεν «Γυρίσματα της Τύχης», με πρωταγωνιστές τη Λου Ντε Λαάζ, τη Βαλερί Λεμερσέι, τον Μελβίν Πουπό και τον Νιλς Σνάνιντερ. Τα «Γυρίσματα της Τύχης» μιλούν για τον σημαντικό ρόλο που παίζουν οι ευκαιρίες, αλλά και η τύχη στη ζωή μας. Η Φανί (Λου ντε Λαάζ) και ο Ζαν (Μελβίλ Πουπό) μοιάζουν με το ιδανικό παντρεμένο ζευγάρι... Καθημερινά μέχρι 17 Οκτωβρίου, ώρα 8:30 μ.μ. **Κινηματογράφος Πάνθεον, Διαγόρα 29, Λευκωσία.**

ΘΕΑΤΡΟ

«Η Μάνα του»

Ένα έργο - ντοκουμέντο, βασισμένο σε αληθινά γεγονότα, είναι το νέο έργο του Μιχάλη Παπαδόπουλου σε σκηνοθεσία Αλεξίας Παπαλαζάρου, με τίτλο «Η Μάνα του». Η Αλεξία Παπαλαζάρου, ανεβαίνει στη σκηνή, και ξετυλίγει την ιστορία της μάνας της, της ηρωικής, κατατρεγμένης οικογένειας της, την ιστορία των πρώων αδελφών της Κυριάκου και Σωτήρη, την απώλεια τους, τη δολοφονία του 16χρονου Κυριάκου, και το πως ένας τέτοιου είδους θάνατος μπορεί να επηρεάσει τη ζωή αυτών που μένουν πίσω. «Δίπλα» της η Αγαθονίκη, η μητέρα της, που σαν βασική ηρωίδα του έργου, περιγράφει μέσα από το

πένθος της, την Κύπρο έτσι όπως την έζησε από την εποχή της Αγγλοκρατίας μέχρι και τις τραγικές μέρες της τουρκικής εισβολής. Επί σκηνής: Αλεξία Παπαλαζάρου, Χριστίνα Χριστόφια, Ηλιάνα Κάκκουρα και Μυροίνη Χριστοδούλου. Παραστάσεις: κάθε Σάββατο και Κυριακή, στις 8:00 μ.μ. Θέατρο Μασκαρίνι, Αθαλάσσης 4, Λατσία. Δευτέρα, 16 Οκτωβρίου, Δημοτικό Θέατρο Λάρνακας Γιώργος Λυκούργος, ώρα 7:30 μ.μ. Παρασκευή, 20 Οκτωβρίου, Θέατρο ΡΙΑΛΤΟ, Λεμεσός, ώρα 8:30 μ.μ. Πέμπτη, 16 Νοεμβρίου, Μαρκίδειο Θέατρο, Πάφος, ώρα 8:30 μ.μ. **Πληροφορίες και κρατήσεις τηλέφωνο 99251331.**

ΕΚΘΕΣΗ

Universalis Spiritus

Η Isnotgallery contemporary παρουσιάζει την έκθεση «Universalis Spiritus», του καλλιτέχνη Umit Inatci. Όπως αναφέρει ο καλλιτέχνης οι πρωτόγονες τάσεις ως τελετουργική και ενστικτώδης σχέση με τη φύση και η αίσθηση της γεωμετρικής τελειότητας εισάγονται και οι δύο με διύσιστικό τρόπο, ο οποίος αντιπροσωπεύει την ποικιλόμορφη αλληλουχία του σύγχρονου ανθρώπου. Τα εικονογράμματα που σχεδιάστηκαν ενστικτωδώς ως επινόηση μιας ακατανόητης και ασύμβατης γλώσσας στο-

χεύουν στην παραγωγή σημείων πνευματικής ανεξαρτησίας. Ο Umit Inatci θεωρεί τον εαυτό του κηπουρό που εργάζεται με την αντίληψη. «Οι κήποι μου είναι αυτοκτικοί χώροι όπου τα φυτά και τα οργανικά όντα που κατοικούν εκεί τρέφονται από μια κοσμική ενέργεια. Μια μαγεία αλληλουχίας που εκπέμπεται αδιάκοπα. Μια χαστική τάξη που όμως μοιάζει με απόλυτη γεωμετρία. Κάθε πίνακας είναι σαν ένας κήπος όπου η κοσμογονία αντανάκλαται όπως και η γεωμετρία του χάους — αρ-

μονία της στέλειας, μια γόνιμη αντινομία, αποκλίσεις που καθιστούν δυνατές αδύνατες συνυπάρξεις». Isnotgallery, οδός Οδυσσέως 11, Λευκωσία. Διάρκεια έως 31 Οκτωβρίου. **Πληροφορίες τηλέφωνο 22343670, art@isnotgallery.com**

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

Dreamscapes of innocence

Η Stand In Line Gallery παρουσιάζει τη νέα δουλειά της Βασίλειας Αναξαγόρου, με τίτλο «dreamscapes of innocence». Η νέα δουλειά της Αναξαγόρου είναι μια προσωπική αφήγηση, με την εικαστικό να εξερευνά τα κομμάτια της δικής της παιδικής ηλικίας. Ο τίτλος υπονοεί το μαγευτικό τοπίο που καλύπτει - τον κόσμο των ονείρων και της αθωότητας της νεότητας. Μέσα από μια σειρά έργων, η Αναξαγόρου αποκαλύπτει έναν εντελώς διαφορετικό κόσμο, έναν κόσμο που είναι βαθιά προσωπικός, αλλά αντίζει με τα προηγούμενα έργα της. Η διαδικασία της αποτελεί μια συνομιλία με το παρελθόν, ένα ταξίδι πίσω στις στιγμές και τα αντικείμενα που

έχουν αφήσει μια ανεξίτηλη σημάδια σε αυτό που αναφέρει ως τη δική της εξέλιξη. Προσκαλεί το κοινό να συνδεθεί ξανά με τις δικές τους παιδικές αναμνήσεις, προκαλώντας ένα αίσθημα νοσταλγίας και εσωστρέφειας. Stand in Line - Art Space, οδός Μετοχίου 26Α, Άγιος Ανδρέας, Λευκωσία. Εγκαίνια: Τετάρτη, 18 Οκτωβρίου, ώρα 7:00 μ.μ. Διάρκεια μέχρι 5 Νοεμβρίου. **Πληροφορίες τηλέφωνο 99412000, standinlineartspace@gmail.com**

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

«Ο επιθεωρητής έρχεται»

Το Θέατρο «ΔΙΟΝΥΣΟΣ», ανεβάσει σε επίσημη πρώτη στις 13 Οκτωβρίου το αστυνομικό δράμα «Ο επιθεωρητής έρχεται» του Τζων Πρίσλεϋ, σε μετάφραση Γρηγόρη Βαλτινίου και σκηνοθεσία Χρήστου Γιάγκου. Έτος 1912. Λίγο καιρό πριν από την έναρξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Στο μεγάλο σπίτι της οικογένειας Μπέρλινγκ, μιας πλούσιας βρετανικής οικογένειας, στη βιομηχανική πόλη του Μπρούκμπεϋ, ετοιμάζονται για μια εορταστική βραδιά. Πέρα από τις συνεχόμενες αποκαλύψεις, και τις συνέπειες τους, οι ήρωες θα έρθουν αντιμέτωποι με τις ατομικές ευθύνες τους απέναντι στην κοινωνία, αλλά και την ίδια τους τη συνείδηση. Ο Τζων Πρίσλεϋ, στο σημαντικότερο ίσως έργο του, επιλέγει να

μιλήσει για το θέμα της ατομικής ευθύνης, στίνοντας σε πρώτο επίπεδο ένα αστυνομικό δράμα που ο θεατής παρακολουθεί με κομμένη την ανάσα... Συμμετέχουν με σειρά εμφάνισης οι ηθοποιοί: Χρήστος Γιάγκου, Λουκία Πρωτοπαπά, Γιώργος Αναγιωτός, Αντρέας Κουτσόφτας, Όλγα Παραπραστανίτη, Θέμις Νικολάου, Κρίστοφερ Γκρέκο. Θέατρο Διόνυσος, Διαγόρου 29, Λευκωσία. **Πληροφορίες τηλέφωνο 22818999, 99621845, www.theatrodionysos.org**

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Της ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ

Μακρινές φωνές, ασάλευτες ζωές

Τον γνώριζαν λίγοι αλλά τον αγάπησαν σε βάθος όλοι όσοι τον γνώρισαν μέσα από το έργο του. Δεν εξηγείται αλλιώς πώς οι νεκρολογίες για τον Βρετανό σκηνοθέτη Τέρενς Ντέιβις αναγνώριζαν το μεγάλο μέγεθος και το ειδικό βάρος του στην κινηματογραφική τέχνη παρά τον σχετικά μικρό αριθμό ταινιών του (9 οι μεγάλοι μήκους και 4 οι μικροί, συμπεριλαμβανομένης της Τριλογίας του). Πέθανε στα 77 του, πριν από λίγες ημέρες, και στην Ελλάδα πρέπει να χρωστάμε χάρη στο Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης που μας τον σύστησε με μια ρετροσπεκτίβα, το 2008.

Πριν από ένα χρόνο ακριβώς, είχα αναρωτηθεί από αυτήν τη στήλη «πώς είναι να κινηματογραφεί ένας σκηνοθέτης τα γηραιά και τον θάνατό του; Να είναι μόλις 38 χρόνων και να “βλέπει” τον εαυτό του γέρο και ανήμπορο, να τελειώνει τη ζωή του στο νοσοκομείο, μόνος, παραμονή Χριστουγέννων;». Είχαν προβληθεί οι τρεις πρώτες μεσαίου μήκους ταινίες του, που γύρισε από το 1976 έως το 1983, στις «Νύχτες Πρεμιέρας». Στην τρίτη, με τίτλο «Θάνατος και μεταμόρφωση», ο ήρωάς του ζει τρεις ηλικίες παράλληλα. Μια παρελθούσα, ως παιδί, μια ενήλικη (φροντίζει την άρρωστη μητέρα, που πεθαίνει στο νοσοκομείο) και ύστερα έρχεται και το δικό του επώδυνο τέλος. Επιθανάτιος ρόγχος και ένα φως να πλημμυρίζει το πρόσωπο. Είναι και πάλι παιδί, ανόγει τα χέρια για να αγκαλιάσει τη μητέρα του. Υπήρχε μάλλον και το πρόσωπο που ήταν το πιο καθοριστικό γι’ αυτόν και του στοίχισε πολύ όταν την έχασε: «Θα έδινα ό,τι έχω και δεν έχω για να ξανακούσω τη φωνή της μία ακόμη φορά. Αλλά δεν θα την ακούσω ξανά...», είχε ομολογήσει συγκινημένος το 2008, στο masterclass που έδωσε στο 49ο Φεστιβάλ Κινηματογράφου. Εκεί, αποκάλυψε πολλά για τον εαυτό του. Αυτό το βαθιά θρησκευόμενο παιδί που γεννήθηκε στο Λίβερπουλ—γύρισε και ένα θαυμάσιο ντοκιμαντέρ για

Οι εικόνες του Τέρενς Ντέιβις, στυλιζαρισμένες, με μια ρετρό θεατρικότητα, ήταν σαν επιθυμία να συντηρήσει (ή μήπως να ξορκίσει) έναν κόσμο χαμένο από καιρό.

την πόλη του— συνειδητοποιήσει στα 11 την ομοφυλοφιλία του, «πράγμα που εκείνη την εποχή αποτελούσε ποινικό αδίκημα. Ξέρω πώς είναι να σε απεχθάνονται, επειδή το έχω ζήσει», είχε πει. Όπως και ότι «πίστευε πραγματικά ότι, αν ζει σύμφωνα με τους κανόνες της εκκλησίας, θα οδηγηθεί στην αιγιούση». «Θεωρούσα μάλιστα ότι κάθε αμφιβολία για την ύπαρξη του Θεού, είναι έργο του διαβόλου. Ωστόσο, όταν ήμουν απελπισμένος και πήγαινα συχνά για να προσευχηθώ, δεν είχα από τον Θεό καμία απάντηση για να απαλύνει την απελπισία μου. Ενιωθα ολομόναχος σε μία άβυσσο».

Αυτήν ακριβώς την αίσθηση της «αβύσου» μετασχημάτισε σε τέχνη τόσο προσωπική και στοχαστική· αναδείχθηκε στον «κατεξοχήν ποιητή της μνήμης». Οι περιορισμοί που βίωσε ως παιδί συνέχισαν να διαμορφώνουν τη ζωή του ως ενήλικα, κυριευμένου από φόβο, ντροπή και ενοχή. «Η μνήμη μιας οικογένειας και της ιστορίας της είναι ο θεματοφύλακας της συλλογικής μνήμης αλλά και η γενεσιουργός αιτία κάθε συλλογικής ούλης», είχε δηλώσει. Αποτυπώθηκε στις «Μακρινές φωνές, ασάλευτες ζωές», την πρώτη μεγάλου μήκους ταινία του —το πορτρέτο μιας οικογένειας της εργατικής τάξης στο Λίβερπουλ— στην οποία αρνείται κάθε αφηγηματική σύμβαση. «Έχω εμμονή με την έννοια του χρόνου και με το πώς παραβιάζεται στο σινεμά. Όταν τελειώνει μια σκηνή, δεν με ενδιαφέρει ποια εξέλιξη ακολουθεί, αλλά ποιο συναισθηματικό έρχεται. Στην αφήγηση των ιστοριών μου, προσπαθώ να είναι ισχυρή η συναισθηματική γραμμή». Και η πιο ακριβής παραδοχή του ήταν ότι τις παλαιότερες ταινίες του «δεν χρειάζεται να τις ξαναδεί, επειδή υπάρχουν μέσα του». Πράγματι είχε μια εσωτερική ευρυχωρία, ενός βίου εσωστρεφούς, χαμηλότονου, που ισορροπούσε εξίσου στη λογοτεχνία και στο σινεμά, που αποστρεφόταν τον θόρυβο και την επίδειξη. Οι εικόνες του στυλιζαρισμένες, με μια ρετρό θεατρικότητα, ήταν σαν επιθυμία να συντηρήσει (ή μήπως να ξορκίσει) έναν κόσμο χαμένο από καιρό.

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ | Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Βραβεία Λογο...μαχίας

Ανακοινώθηκαν τα Κρατικά Βραβεία Λογοτεχνίας και αντί να γιορτάζουν τα Γράμματα και οι συγγραφείς, στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης έγινε ο κακός χαμός. Γράφτηκαν πολλά, κάποια είχαν λογική και βάση, κάποια άλλα ήταν απλώς προσβολές, κάποιες και खुδαίες, διαβάσαμε αναρτήσεις πολύ χαμηλού επιπέδου, που προσωπικά με έκαναν να αναρωτηθώ, γιατί χρειάζεται τόσος εξευτελισμός, γιατί δεν έχουμε μάθει να συζητάμε κρατώντας ένα επίπεδο, μπας και βγει καμία άκρη και όχι για να μη μας πουν απολίτιστους. Η αλήθεια είναι πως εδώ και χρόνια ο θεσμός των Κρατικών Βραβείων Λογοτεχνίας βρίσκεται στο στόχαστρο πολλών. Κάποιοι τον θεωρούν χωρίς πραγματικό αντίκρισμα, άλλοι απαραιωμένο, άλλοι τον απαξιώνουν (ενίοτε) και άλλοι απλώς τον αγνοούν. Εκ των πραγμάτων αποδεικνύεται πως πρόκειται για έναν θεσμό που πάει, όπως και ο τομέας του βιβλίου, μάλλον στα τυφλά και ίσως θα πρέπει επιτέλους να εγκύψει το υφυπουργείο και σε αυτό το κομμάτι της πολιτιστικής δημιουργίας—θα μου πείτε τι να πρωτοκάνει και αυτό το έργο).

Όπως και να ‘χει, κάτι πρέπει να γίνει. Βασικό στοιχείο, κατά τη γνώμη μου, που πρέπει να αλλάξει στον Κανονισμό για τα Κρατικά Βραβεία Λογοτεχνίας είναι ότι δεν γίνεται τα μέλη των μέλη των τριών Κριτικών Επιτροπών

που διορίζονται από την υφυπουργό Πολιτισμού να πρέπει να διαβάσουν όλα τα βιβλιοπαραγωγή που κατατίθενται στην Κυπριακή Βιβλιοθήκη, είναι ανθρωπίνως αδύνατο κάτι τέτοιο. Θα πρέπει λοιπόν να υπάρχει και υποεπιτροπή, που θα κάνει διαλογή, διότι, πακά τα ψέματα, υπάρχουν εκδόσεις που δεν μπορούν να σταθούν στη διαδικασία, είτε λόγω τυποτεχνικών ατελειών, είτε λόγω περιεχόμενου (προς Θεού, δεν μιλά για λογοκρισία). Οι εξαιρέσεις που προνοεί ο Κανονισμός δεν καλύπτει αυτές τις περιπτώσεις (ολιγόφυλλα, ολόγροσέλιδα κείμενα, τυπωμένα κακώς π.κ.). Φυσικά, η υποεπιτροπή θα πρέπει να τεκμηριώνει τον λόγο της μη συμπερίληψης του έργου στον τελικό κατάλογο, ώστε να μην υπάρχει καμία αμφιβολία για τον λόγο απόρριψης. Συγκεκριμένα κριτήρια, λοιπόν, για κάθε κατηγορία, ώστε και οι συγγραφείς να μην ταλαιπωρούνται, ούτε και τα μέλη της επιτροπής να πρέπει να διαβάσουν ό,τι γράφτηκε μέσα σε έναν χρόνο. Και δόξα τω Θεώ γράφουν πολλοί και πολλές.

Αυτή την υποεπιτροπή πρώτης διαλογής (ο τίτλος της δικός μου) την είχε υποσχεθεί ο τώως υπουργός Παιδείας Πρόδρομος Προδρόμου, η οποία ποτέ δεν λειτούργησε. Η υποεπιτροπή αυτή είναι απολύτως απαραίτητη, γιατί φτάνω στο συμπέρασμα να πιστεύω ότι αυτή η διαλογή γίνεται από τα μέ-

λη των επιτροπών, και αυτό είναι προβληματικό. Επίσης, είναι σημαντικό να γνωρίζουν τα μέλη των επιτροπών τη επιτρέπεται, ηθικά και νομικά, να κάνουν. Διότι, εύκολα δημιουργούνται σκιάς, εξαπολύονται κατηγορίες—αβάσιμες ή όχι—και πρέπει μετά ο καθένας και η καθεμία να αποδείξει ότι δεν είναι ελέφαντας. Απλό παράδειγμα, τα μέλη των επιτροπών δεν θα πρέπει να έχουν καμία σχέση με τα κρινόμενα βιβλία, πέραν των προνοιών που προβλέπει ο κανονισμός, όπως ότι «οφείλουν να δηλώσουν εάν έχουν ιδιόζουσα σχέση ή συγγενικό δεσμό εξ αίματος ή εξ αγχιστείας μέχρι και του τέταρτου βαθμού ή βρίσκονται σε οξεία έχθρα ή έχουν κοινό συμφέρον με οποιονδήποτε συγγραφέα ή εικονογράφο υποψήφιου έργου σε μία από τις κατηγορίες, όπως έγινε στα φετινά βραβεία (και παλαιότερα είχε συμβεί) με τη μη απονομή Κρατικού Βραβείου Μελέτης (Μονογραφίας)/Δοκιμίου για τη Λογοτεχνία. Θα πρέπει το κοινό να γνωρίζει τους λόγους για τους οποίους η επιτροπή

δεν απένιμε βραβείο. Θα πρέπει όλα να είναι καθαρά και ξάστερα, να μην υπάρχει καμία σκιά, ώστε να αποφευχθούν δημόσιες συζητήσεις που καταλήγουν σε ad hominem επιθέσεις, σε επιθέσεις και σε προσβολές. Πρέπει θεωρώ πως για όσα αφορούν τον θεσμό των Κρατικών Βραβείων Λογοτεχνίας να πάρουν σαφή θέση και οι συσσωματώσεις Λογοτεχνών, γιατί πρωτίστως αυτούς αφορούν τα Βραβεία. Κλείνω γράφοντας κάτι που είχα γράψει τον Απρίλιο του 2023, το οποίο αφορούσε το βιβλίο γενικά: «[...] Για αυτό λέω, χρειάζεται συγκεκριμένη πολιτική για το βιβλίο και υποστήριξη πολύπλευρη των συγγραφέων, αλλιώς να περιμένουμε από άλλες χώρες να μας προσκαλούν και όταν δεν μας αρέσει να βγάζουμε τα μολύβια μας και τα πληκτρολόγια μας και να πολεμούμε ανεμόμυλους». Στην περίπτωση των Κρατικών Βραβείων Λογοτεχνίας πάλι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης έγιναν αρένα και βγήκαν από τις θήκες τους ηθικά, γράφτηκαν πολλά, τα οποία κατά τη γνώμη μου δεν βοηθούν την υπόθεση βιβλίου, ούτε καν την υπόθεση Κρατικά Βραβεία Λογοτεχνίας, διότι νομίζω πως σε κάποιες περιπτώσεις ισχύει η κρητική παροιμία «Καιρός λαγού, καιρός λαγουδίνας».

kouroupakisa@kathimerini.com.cy

Εξερευνώντας το ανόμοιο και τον Άλλο

Ο εικαστικός PASHIAS μιλάει στην «Κ» για την έκθεσή του «Fresh Fish», που θα παρουσιαστεί στο Δημοτικό Θέατρο Λευκωσίας

Συνέντευξη στον
ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Ο **ΕΙΚΑΣΤΙΚΟΣ** PASHIAS στο φουαγιέ του Δημοτικού Θεάτρου Λευκωσίας παρουσιάζει την ατομική έκθεση «Fresh Fish», σε επιμέλεια Μαρίας Ευσταθίου. Ο PASHIAS λέει για την έκθεση αυτή, που είναι η εξέλιξη της ζωντανής περφόρμανς «Ω3» που πραγματοποιήθηκε στην πλατεία Ελευθερίας τον περασμένο Μάιο, στο πλαίσιο του Διεθνούς Φεστιβάλ Λευκωσίας: «όταν ζήσω την εμπειρία του ζωντανού, που είναι ανεπανάληπτη, τότε σίγουρα πιο ξεκάθαρα μπορώ να αποκρυσταλλώσω το ζωντανό έργο και να το εκθέσω μόνο του, πλέον ως αντικείμενο».

—Μίλησέ μου για το «Fresh Fish».

—Γιατί αυτός ο τίτλος; —Πρόκειται για την εκθεσιακή εξέλιξη του ζωντανού έργου μου «Ω3» που έγινε τον περασμένο Μάιο στην πλατεία Ελευθερίας στο πλαίσιο του Διεθνούς Φεστιβάλ Λευκωσίας. Αυτή είναι μία συνήθης τακτική μου, παρουσιάζω κάτι ζωντανό και μετά το παρουσιάζω εκθεσιακά. Η έκθεση είναι δοσμένη κυκλικά. Υπάρχει ένας τεράστιος κυκλικός κόμβος, και κάθε βάρθο φιλοξενεί μία από τις τέσσερις διαφορετικές εγκαταστάσεις.

Ουσιαστικά παρουσιάζω τον κύκλο της ζωής αυτού του πλάσματος. Εξ αρχής ήθελα να κάνω χρήση των εννοιών και των εικόνων της πλατείας Ελευθερίας, που είτε μας αρέσει είτε όχι είναι ένα εμβληματικό τοπόσημο. Δεν θέλησα, βέβαια, να κάνω κριτική

στην πλατεία, απλώς προσπάθησα να αξιοποιήσω αυτό που υπάρχει ήδη. Η δράση μου δεν ξεκινάει να είναι πολιτική, χαιρόμαι όταν η τέχνη μου καταφέρει να αφορά το κοινωνικό σύνολο και να συζητιέται, γιατί αυτό πρέπει να κάνει η τέχνη, να ανοίγει διαλόγους. Όσο για τον τίτλο πάντα έλεγα πως ο κύριός μου σκοπός είναι η δουλειά μου να είναι φρέσκια, όχι καλή, όχι κακή, όχι να συνομιλεί άμεσα με τα κοινωνικοπολιτικά θέματα

«Στην Κύπρο η τέχνη, και δη η δημόσια δεν προκαλεί αίσθηση, όταν δεν υπάρχει το στοιχείο της πρόκλησης τότε δεν συζητιέται, γιατί δεν είναι κομμάτι του κοινού λεξιλογίου μας».

της εποχής μας, τουλάχιστον να είναι φρέσκια.

—Οι αντιδράσεις που προκάλεσε το «Ω3», σε αφορούν δημιουργικά;

—Ναι, με αφορούν, αλλά να σου πω ότι ποτέ δεν ξεκινώ με τη πρόθεση να προβοκάρω. Εδώ να σου πω ότι στην Κύπρο η τέχνη, και δη η δημόσια δεν προκαλεί αίσθηση, όταν δεν υπάρχει το στοιχείο της πρόκλησης τότε δεν συζητιέται, γιατί δεν είναι κομμάτι του κοινού λεξιλογίου μας. Προσωπικά θεωρώ τη γοργόνα ένα

Η **εκθεσιακή** εξέλιξη του «Ω3» είναι ένα γεγονός με διάρκεια, ενώ το performance art είναι εφήμερο, γίνεται μόνο μία φορά. Προσπαθώ λοιπόν να πολλαπλασιάσω την επίδραση του έργου με την έκθεση «Fresh Fish» λέει ο εικαστικός PASHIAS.

αθώο σύμβολο... απ' ό,τι φαίνεται όμως μια μερίδα του κυπριακού κοινού είχε διαφορετική άποψη. Και από τη γοργόνα η συζήτηση προχώρησε για όλη την πλατεία, τα παγκάκια... και από εκεί πήγαμε στον ξένο, τον μετανάστη, σε αυτόν που εν τέλει ταξιδεύει μέσω νερού για να βρει μία καλύτερη ζωή. Άρα μιλάμε για μία αλυσιδωτή αλυσίδα θεμάτων που ενοχλούν... Θεωρώ πάντως πως το «Ω3» πέτυχε τον σκοπό του.

—Υπάρχει στο μυαλό σου η εκθεσιακή εξέλιξη, κατά τη διάρ-

κεια προετοιμασίας/παρουσιάσεως της performance σου;

—Ναι, και ο λόγος είναι η χώρα στην οποία κατοικούμε... Εξ αρχής ένιωθα την ανάγκη να προσπαθήσω να κάνω τους ιθύνοντες, αλλά και το κοινό, κυρίως όμως τους ιθύνοντες, ότι το performance art είναι μία από τις εικαστικές τέχνες, δεν είναι θέατρο, δεν είναι χορός, δεν είναι μουσική. Μπορεί να έχει πάρα πολλές επιρροές από αυτά τα πεδία, αλλά δεν παύει να είναι μία εικαστική τέχνη η οποία καταγράφεται και εκτίθεται, όπως όλες οι τέχνες. Άρα

προσπαθώ πάντα να εντάξω το performance art σε μία διάσταση πέραν του εφήμερου. Με αυτό τον τρόπο μπορούμε να έχουμε και περισσότερο χώρο στην ιστορία της τέχνης της Κύπρου. Άρα η εκθεσιακή εξέλιξη είναι ένα γεγονός που έγινε και είχε διάρκεια, σε σχέση με το performance art που είναι εφήμερο. Προσπαθώ λοιπόν να πολλαπλασιάσω την επίδραση του έργου.

—Η εκθεσιακή εξέλιξη του έργου ως αντικείμενο επιρεάζεται από τις αντιδράσεις του

κοινού που παρακολούθησε το performance art;

—Φυσικά, εξ ου και γίνεται κάθε φορά μετά από το ζωντανό έργο, εκτός από την έκθεση «DAME». Πάντα έχω ιδέες, κομμάτια εικόνων, όταν προσπαθώ να σκεφτώ το ζωντανό έργο, άρα ξέρω πού μπορεί να καταλήξει, αλλά όταν ζήσω την εμπειρία του ζωντανού, που είναι ανεπανάληπτη, τότε σίγουρα πιο ξεκάθαρα μπορώ να αποκρυσταλλώσω το ζωντανό έργο και να το εκθέσω μόνο του, πλέον ως αντικείμενο.

—Στο Ω3, έχω την αίσθηση ότι μιλούσες για την αποδοχή του Άλλου, του ξένου, του διαφορετικού, του περιέργου... Αυτό στην έκθεση Fresh Fish, πώς φαίνεται;

—Στην έκθεση είναι έντονο το στοιχείο της επανάλληψης, δηλαδή υπάρχει η φιγούρα, το ανθρώπινο σώμα, το δικό μου σώμα, που είναι πάντα το βασικό μου υλικό, το οποίο επαναλαμβάνεται. Μέσα από την επανάλληψη και ως δημιουργός αλλά και ως τελικό αποτέλεσμα προσπαθώ να ανακαλύψω ή να αποδείξω τη μοναδικότητα μου ή τη μοναδικότητα της φιγούρας που προσπαθώ να αποδώσω, στην προκειμένη περίπτωση ενός υβριδικού πλάσματος. Όλο αυτό είναι μια προσπάθεια, βέβαια.

PASHIAS, «Fresh Fish» (επιμέλεια Μαρία Ευσταθίου), Δημοτικό Θέατρο Λευκωσίας, Μουσείου 4, Λευκωσία. www.pashias.art/fresh-fish www.pashias.art/omega3

Οιαίτο

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

προτείνει

7 - 13 ΣΑΒ - ΠΑΡ 20:30

Διεθνές Φεστιβάλ Ταινιών Μικρού Μήκους Κύπρου (18+) **K**

Ένα πανόραμα από ταινίες μυθοπλασίας, animation, πειραματικών πρότζεκτ και ντοκιμαντέρ, που αναδεικνύει τον πολυδιάστατο χαρακτήρα της τοπικής και διεθνούς κινηματογραφικής κοινότητας. Το ISFFC οργανώνεται για 13^η συνεχή χρονιά, σε καλλιτεχνική διεύθυνση των Ιωακείμ Μυλωνά και Αλεξίας Roider. Παράλληλες δράσεις, εκπαιδευτικά εργαστήρια και προβολές παισιώνουν και φέτος το Φεστιβάλ, το οποίο αποτελεί ετήσιο θεσμό του Υφυπουργείου Πολιτισμού (Τμήμα Νεότερου και Σύγχρονου Πολιτισμού) και συνδιοργανώνεται με το Θέατρο Ριάλτο. Με ελληνικούς και αγγλικούς υπότιτλους. **Είσοδος ελεύθερη** (απαραίτητη η εξασφάλιση θέσεων).

19 ΠΕΜ 20:30 (75')

Vakia / Βάκια Σταύρου **M**

Η Βάκια Σταύρου, κοσμοπολίτισσα και κοσμογυρισμένη, παρουσιάζει τη νέα της δισκογραφική δουλειά που φέρει ως τίτλο μόνο το όνομά της: Vakia. Ένα κράμα από τραγούδια που αποτέλεσαν κατά καιρούς τον κύριο κορμό των συναυλιών της. Τραγούδια που αγάπησε, αλλά και τραγούδια που συνέθεσε ως τραγουδοποιός, υπογράφοντας και τους στίχους. Με οδηγό τη φωνή της και συνοδοιπόρους τον Σωκράτη Λεπτό και τον Στέλιο Πίττα. **€15 / 10**

20 ΠΑΡ 20:30 (75')

Η Μάνα του I Θέατρο Αντίλογος **E**

Ένα έργο-ντοκουμέντο του Μιχάλη Παπαδόπουλου, σε σκηνοθεσία της Αλεξίας Παπαλαζάρου. Η σκηνοθέτις ξετυλίγει την ιστορία των αδελφών της Κυριάκου και Σωτήρη, την απώλειά τους, τη δολοφονία του αδερφού της. «Δίπλα» της η μητέρα της Αγαθονίκη, που περιγράφει μέσα από το πένθος της την Κύπρο όπως την έζησε από την Αγγλοκρατία μέχρι και την Τουρκική Εισβολή. Επί σκηνής: Αλεξία Παπαλαζάρου, Χριστίνα Χριστοφία, Ηλιάνα Κάκκουρα και Μυρσίνη Χριστοδούλου. **€15 / 12**

21 ΣΑΒ 20:30 (120')

Σ' ευχαριστώ Λουκιανέ **M**

Μια πολύχρωμη παρέα μουσικών ακολουθεί τα ίχνη του μοναχικού καουμπού των Αθηνών, του αντισυμβατικού και πολυμήχανου Λουκιανού Κηλαηδόνη! Με φρέσκιες εκτελέσεις των πάντα επίκαιρων τραγουδιών από τον ομώνυμο δίσκο που κυκλοφόρησε, το Σ' ευχαριστώ Λουκιανέ, η παρέα κάνει ένα αφιέρωμα στον πρωτεργάτη των πρώτων μας πάρτυ, αλλά και τον εμπνευστή των πιο τρελών μας σχεδίων! Συμμετέχουν οι: Πάνος Μουζουράκης, Μανώλης Φάμελλος, Μαρία Κηλαηδόνη και Χρήστος Παπαδόπουλος. Μουσικοί: Στέφανος Δανιηλίδης, Μάνος Λούτας, Βαγγέλης Τσιμπλάκης. **€25 / 20**

22 ΚΥΡ 10:30, 12:00 (90')

Περιπατώ I Μαρία Βαρνακίδου, Κωνσταντίνη Ανδρέου

Ο ηχητικός διαδραστικός περίπατος για την Πλατεία Ηρώων διευρύνεται, αγκαλιάζοντας και το αγγλόφωνο κοινό. Ένα ταξίδι στον χρόνο, ένα αποτύπωμα μνήμης, μια εμπειρία ηχητικών και οπτικών εικόνων, στο πλαίσιο του Προγράμματος του Συνεργαζόμενου Καλλιτέχνη του Θεάτρου Ριάλτο και του Limassol Art Walks. **Είσοδος ελεύθερη** (απαραίτητη η εξασφάλιση θέσεων).

25 ΤΕΤ 20:30 (75') ΕΠΙ ΣΚΗΝΗΣ

Αλμπέρ Καμύ: Ο λογοτέχνης, ο φιλόσοφος, ο άνθρωπος **A**

Με ευκαιρία τη συμπλήρωση εκατό δέκα χρόνων από τη γέννηση του σπουδαίου συγγραφέα και φιλοσόφου Αλμπέρ Καμύ, το Βιβλιοτρόπιο διοργανώνει αφιέρωμα στο οποίο θα μιλήσουν η κριτικός λογοτεχνίας Τίνα Μανδηλαρά και η συγγραφέας Νάσια Διονυσίου. Στο πλαίσιο της εκδήλωσης θα παρουσιαστεί η δράση Ο ερωτικός Καμύ όπου οι ηθοποιοί Βαρνάβας Κυριαζής και Βασιλική Κυπραίου θα δραματοποιήσουν αποσπάσματα από την αλληλογραφία του Καμύ με τη Μαρία Κασαρές. **Είσοδος ελεύθερη** (απαραίτητη η εξασφάλιση θέσεων).

26 - 28 ΠΕΜ - ΣΑΒ 20:30

The Animattikon Project **K**

Το διεθνές φεστιβάλ κινουμένων σχεδίων επιστρέφει για την έκτη του διοργάνωση και προτείνει μια πλούσια επιλογή ταινιών animation μικρού μήκους από 18 χώρες, από όλο το φάσμα της διεθνούς ανεξάρτητης σκηνής. Στο πλαίσιο του φεστιβάλ διοργανώνονται διαλέξεις, εργαστήρια και εκθέσεις. Διοργάνωση: Κέντρο Τεχνών Κίμνος, σε συνεργασία με το Θέατρο Ριάλτο και το Τμήμα Πολυμέσων και Γραφικών Τεχνών του ΤΕΠΑΚ. Με αγγλικούς υπότιτλους. **€5** (Είσοδος ελεύθερη σε μαθητές και φοιτητές).

29 ΚΥΡ 20:30 (50') ΕΠΙ ΣΚΗΝΗΣ

Βιομαγεία I FlashArt 2023 **E**

Τι θα γινόταν αν κάποιος μας έδινε την ευκαιρία να γυρίσουμε τον χρόνο και να τα αλλάξουμε όλα; Ο Γιαν, κάνει ένα «ταξίδι» στη συνάντησή που είχε με μια κοπέλα. Η συνάντησή αυτή κράτησε μόνο δύο λεπτά. Τι θα γινόταν αν ξαναζούσε αυτά τα δύο λεπτά δίνοντας σημασία στις λεπτομέρειες; Μια παράσταση με χιούμορ, παιχνίδι και... Μαγεία! Σκηνοθεσία: Ελένη Αναστασίου. Παίζουν: Αντρέας Κουτσόφτας, Μάριαν Κυπριανού. Μουσικός Επί Σκηνής / ΈλαΒασίλης: Ανδρέας Μιχαλόπουλος. **€12 / 10**

31 ΤΡΙ 20:30 (75')

Ο «Δικός» μου Ennio Morricone

Σταύρος Λάντσιας Quartet **M**

Ο καταξιωμένος Κύπριος πιανίστας και συνθέτης Σταύρος Λάντσιας ανοίγει ένα παράθυρο στο μουσικό σύμπαν του Ennio Morricone. Παρουσιάζει τις αξέχαστες μελωδίες του που έχουν «ντύσει» εμβληματικές ταινίες όπως *Λολίτα*, *Σινεμά ο Παράδεισος*, *Κάποτε στην Αγρία Δύση*, *Ο καλός, ο κακός και ο άσχημος*, και άλλες, μέσα από ευρηματικές ενορχηστρώσεις και εμπνευσμένες εκτελέσεις από χαρισματικούς σολίστες. Συμμετέχουν: Σταύρος Λάντσιας, Ανδρέας Πολυζωγράφος, Μιχάλης Καγκάνης, Μιχάλης Καπηλίδης. **€15 / 10**

23

www.rialto.com.cy

Μέρος πανοράματος της Πόλης που έκανε ο ζωγράφος I. Cook, ο οποίος έδρασε από τις αρχές έως και τα μέσα του 18ου αιώνα. Ανήκει στη συλλογή του Ιδρύματος Αθανασίου και Μαρίνας Μαρτίνου.

Ο Έλληνας, ο Τούρκος και η Πόλη

Η έκθεση «Λατρεμένη Κωνσταντινούπολη» με αντικείμενα των συλλογών Μαρτίνου και Κοτς στα εγκαίνια της Σχολή Γαλατά

Της ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΣ ΠΟΥΡΝΑΡΑ

Καμιά φορά πιάνεις φιλίες με τα κτίρια. Σου μιλάνε. Σου ψιθυρίζουν συνωμοτικά για τις παλιές εποχές όπως η Ρωμαϊκή Σχολή Γαλατά πλάι στον Βόσπορο. Κάθε φορά που περνούσα από μπροστά με κέντριζε το στιβαρό της παρουσιαστικό με τους πεσσούς και το κομψό αέτωμα που απέπνεε άρωμα Ελλάδας. Περνώντας το κατώφλι της –σε πολλές Μπιενάλε της Κωνσταντινούπολης που το αξιοποίησαν ως εκθεσιακό χώρο– με συγκινούσε ακόμα περισσότερο η σκέψη ότι κάποτε γενιές και γενιές Ρωμίων είχαν μάθει εκεί γράμματα. Σκεφτόμουν τα διδακτήρια, τις αίθουσες εκδηλώσεων και τους κοιτώνες να αντιπούν παιδικές φωνές.

Η σχολή, θεμελιωμένη το 1885, ξεκίνησε το 1903 να λειτουργεί ως ιδιωτικό εκπαιδευτικό ίδρυμα. Μέχρι και τα Σεπτεμβριανά αλλά και τις απελάσεις του 1964-65 ήταν ένα ακμαίο κύτταρο της ελληνικής παιδείας της Πόλης. Με τους διωγμούς, άρχισε να κάνει σταδιακά μαθητές και από το 1985, έμεινε ένα κελυφος αδειανό. Ο φόρος της ελληνικής γλώσσας έσβησε. Αρκετά χρόνια αργότερα ανακαινίστηκε κάπως και επαναλειτουργήσε το νηπιαγωγείο του.

Το 2012 έπειτα από δικαστικούς αγώνες με το τουρκικό κράτος η πρόεδρος του Δ.Σ. της Σχολής Γαλατά, Μαίρη Κομοροσάνο και ο Λάκνς Βίγκας, ως εκπρόσωπος των μη Μουσουλμανικών Κοινοτικών Ιδρυμάτων, παρέλαβαν επίσημα από το υποθηκοφυλακείο της Πόλης τον τίτλο ιδιοκτησίας του σχολείου. Εκτοτε ξεκίνησε και ο προβληματισμός για το πώς το κτίριο θα μπορούσε να αποκτήσει ξανά ανθρώπινη ανάσα και ικαμάδα, να είναι χρήσιμο για την κοινότητα και την Πόλη με τους όρους του σήμερα. Η σχολή μάλιστα βρίσκεται σε μια αναβαθμισμένη γειτονιά καθώς τα τελευταία χρόνια έγινε συνολική ανάπλαση της όμορης παράλιας ζώνης.

Το Galata Port μετατράπηκε σε σταθμό για τα κρου-

«Η έκθεση είναι ιδιαίτερα σημαντική διότι είναι μια εξαρχής συνδιοργάνωση μεταξύ δύο επιφανών ιδρυμάτων», λέει η Φανή-Μαρία Τσιγκάκου.

αζιερόπλοια με κόμβο τέχνης και γαστρονομίας αλλά και εμπορικό κέντρο. Το κτίριο της σχολής έμοιαζε να είναι μακριά από τον ευεργετικό εξωραϊσμό μέχρις ότου το Ίδρυμα Αθανασίου και Μαρίνας Μαρτίνου ανέλαβε την αποκατάσταση με τις ευλογίες του Οικουμενικού Πατριάρχη και στόχο όχι πλέον τη δημιουργία ενός σχολείου αλλά ενός πολιτιστικού κέντρου. Μάλιστα είναι κοντά στο Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης της Πόλης που πρόσφατα απέκτησε νέο κελυφος σχεδιασμένο διά χειρός Ρέντσο Πιάνο.

Το Ίδρυμα Αθανασίου και Μαρίνας Μαρτίνου δεν χρειάζεται συστάσεις, καθώς συνδέεται με μια σειρά από δράσεις που συνοψίζονται με τη λέξη ευποία, δηλαδή την προσφορά προς το σύνολο. Στους πολυάριθμους αποδέκτες των ευεργεσιών περιλαμβάνονται νοσοκομεία, πανεπιστήμια, σχολεία, μουσεία, μονές, ορθόδοξοι ναοί στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, ανασκαφές, εκδόσεις, υπότροφος κ.ά. Ωστόσο, για να γίνει σωστά το έργο έπρεπε να υπάρ-

χει η άρτια τεχνική μελέτη αλλά και να βρεθεί ο κατάλληλος εργολάβος.

Ο όμιλος Κοτς

Ευτυχώς συγκυρία ήταν ότι η κατασκευαστική εταιρεία που ανέλαβε τις εργασίες αποκατάστασης είναι η Ark Insaat που ανήκει στον όμιλο Κοτς. Η γνωριμία του ζεύγους Μαρτίνου με τον κραταιό επιχειρηματία Ράχμι Μπέι Κοτς οδήγησε σε μια φιλία ανάμεσα στον Τούρκο μεγιστάνα που διακρίνεται για τα φιλελληνικά του αισθήματα και τον Θανάση και τη Μαρίνα Μαρτίνου. Η χημεία ταί-

Ενας Τούρκος αξιωματούχος που του σερβίρουν καφέ σε μια ταράτσα με θέα το Πέρα και τον Γαλατά. Amedeo Count Preziosi, 1856.

«Αρμένισσες Κυράδες», Amedeo Count Preziosi, 1842.

Αποψη της Αγιά Σοφιάς με την κρήνη του Αχμεντ Γ'. Michel - Francois Preault.

Ο Κοτς έχει ένα σπανιότατο corpus με αργυρά και φιλντισένια αντικείμενα εκκλησιαστικής τέχνης, ενώ ο Θαν. Μαρτίνος εισέφερε πίνακες και πανοράματα του 18ου και 19ου αιώνα.

ριαξε σε τέτοιο βαθμό που αποφάσισαν μάλιστα η έκθεση στα εγκαίνια του χώρου να γεννηθεί από αντικείμενα τα οποία θα δίνονταν από τις συλλογές τους. Ο Κοτς έχει μεταξύ άλλων ένα σπανιότατο corpus με εκκλησιαστικές ομορφιές αργυρά και φιλντισένια αντικείμενα ορθόδοξης θρησκευτικής τέχνης. Τα πρωτοσυγκέντρως η αδελφή του Ράχμι Μπέι, η αείμνηστη Σεβγκί Γκινιλί, που τα έδωσε στο Μουσείο Sadberk Hanım. Ο Θανάσης Μαρτίνος με τη σειρά του εισέφερε θαυμάσιους πίνακες και πανοράματα της Πόλης του 18ου και 19ου αιώνα, κάποια εκ των οποίων είναι εξαιρετικά σπάνια. Τίτλος του αφιερώματος «Λατρεμένη Κωνσταντινούπολη», για τον τόπο που αγάπησαν και αγαπούν εξίσου Έλληνες και Τούρκοι. Το ταξίδι στο παρελθόν της μέσα από την έκθεση λοιπόν είναι μια κοινή υπόθεση.

Ηταν μια καταπληκτική συνεργασία που αντέστρεψε εντελώς τους ρόλους: ένας Έλληνας συλλέκτης συνέβαλε με τεκμήρια και απόψεις της Πόλης, ενώ ένας Τούρκος με αντικείμενα ορθόδοξης εκκλησιαστικής τέχνης. Καίριο ρόλο στην επιτυχία αυτής της πρωτοβουλίας ήταν και το πνεύμα σύμπραξης που χαρακτήρισε και τη σχέση των δύο επιμελητριών, της Φανής-Μαρίας Τσιγκάκου εκ μέρους του Ιδρύματος Αθανασίου και Μαρίνας Μαρτίνου και της Χούλια Μπίλγι από το Μουσείο Sadberk Hanım. Η προετοιμασία ήταν κοπιαστική αλλά το αποτέλεσμα άξιζε τον κόπο. Χρειάστηκαν πολλά ταξίδια και συνεννοήσεις αλλά πράγματι το αφιέρωμα που ολοκληρώνεται τον Νοέμβριο είναι χάρμα οφθαλμών.

Η Φανή-Μαρία Τσιγκάκου μιλώντας στην «Κ» υπογράμμισε τα εξής: «Η έκθεση είναι ιδιαίτερα σημαντική ως προς το σημασιολογικό της περιεχόμενο, διότι δεν αποτελεί απλά μια ελληνική συμμετοχή σ' ένα αφιέρωμα που διοργανώνεται στην Κωνσταντινούπολη αλλά είναι μια εξαρχής συνδιοργάνωση μεταξύ δύο επιφανών ιδρυμάτων, ενός ελληνικού και ενός τουρκικού. Μολονότι η πολιτιστική και η πολιτική διάσταση είναι προφανείς, η όλη εκδήλωση πραγματοποιήθηκε σε χαμηλούς τόνους. Αποφεύγοντας επικοινωνιακές χειρονομίες, η έκθεση ανέδειξε το κοινό πολιτιστικό παρελθόν των δύο γειτονικών λαών αποκαλύπτοντας τους διαχρονικούς ανθρώπινους δεσμούς μεταξύ τους. Θεωρώ ότι η μεγάλη στιγμή της έκθεσης ήταν όταν ο Παναγιώτατος Πατριάρχης Βαρθολομαίος έκοψε την κορδέλα των εγκαίνιων της Ρωμαϊκής Σχολής Γαλατά μαζί με τον κύριο και την κυρία Μαρτίνου και τον Ράχμι Μπέι Κοτς».

Στα εγκαίνια μίλησε και η Μαίρη Κομοροσάνο, ενώ έδωσαν το «παρόν» πολλοί από τους παλαιούς μαθητές. Γέροντες πια, θυμούνταν πως ανεβοκατέβαιναν ως παιδιά την επιβλητική μαρμαρίνη σκάλα του κτιρίου. Ήταν μια σπουδαία στιγμή για την ομογένεια που έχει συνθίσει τα κτίρια της ελληνικής παρουσίας να ρημάζουν και όχι να αποκαθίστανται και μάλιστα με τόσο άρτιο τρόπο. Όταν ξαναπέρασα το κατώφλι της Σχολής Γαλατά τον περασμένο Μάιο, δεν πίστευα στα μάτια μου. Οι αίθουσες είχαν αποκτήσει ξανά ζωή μέσα από την τέχνη. Άκουσα ξανά το κτίριο να μου ψιθυρίζει στο αυτί. Ήταν λίγα και ένας καλοστεκούμενος ηλικιωμένος που είχε ακόμα χρόνια ζωής μπροστά του να δέχτηκε ένα χάδι.

Εκκλησιαστικό ριπίδιο το οποίο φτιάχτηκε στην Πόλη το 1862, αντικείμενο που συνέλεξε η αδελφή του Ράχμι Μπέι, η αείμνηστη Σεβγκί Γκινιλί, και το έδωσε στο Μουσείο Sadberk Hanım.

Οταν όλα σοβαρεύουν, εγώ τα ανατρέπω

Η «Κ» συνάντησε τον Λικ Μπεσόν στη Βενετία

Συνέντευξη στον ΑΙΜΙΛΙΟ ΧΑΡΜΠΗ

Μία από τις πιο παράξενες ταινίες που είδαμε στο διαγωνιστικό τμήμα του φετινού Φεστιβάλ Βενετίας ήταν σίγουρα το «Dogman» του Λικ Μπεσόν. Στα 63 του πα, ο Γάλλος κινηματογραφιστής συνεχίζει να κάνει φιλμ όλων των ειδών «αρκεί να έχει ενδιαφέρον η ιστορία», όπως μας είπε ο ίδιος μία ημέρα μετά την πρεμιέρα στη Μόστρα. Τη συγκεκριμένη την εμπνεύστηκε από πραγματικά περιστατικά που έχουν συμβεί τόσο στην Ευρώπη όσο και στην Αμερική. Πρωταγωνιστής είναι ο Ντάγκλας, ένας νεαρός άνδρας με σοβαρά ψυχικά και σωματικά τραύματα έπειτα από την τρομερή κακομεταχείριση που υπέστη στην παιδική ηλικία από την οικογένειά του. Μοναδική πραγματική παρηγοριά του η θάυμαστή σχέση επικοινωνίας που έχει με τα δεκάδες σκυλιά του, τα οποία και λατρεύει.

«Δύο αληθινά περιστατικά μου έδωσαν το έναυσμα, το ένα από τη Ρουμανία και το άλλο από τις ΗΠΑ· και στις δύο περιπτώσεις γονείς είχαν κλειδώσει τα παιδιά τους μαζί με ζώα επί χρόνια. Το ερώτημα είναι πώς επιβιώνεις από κάτι τέτοιο; Νόμιζα ότι η δική μου παιδική ηλικία ήταν δύσκολη. Και ύστερα γίνεσαι Μπρέζα ή τρομοκράτης; Κοιτάζεις στον ουρανό και ζητάς τι;», λέει ο Μπεσόν. Παρά το θεωρητικά πολύ «βα-

Ο Κέιλεμπ Λάντρι Τζούνς με ένα από τα (πάνω από 80!) σκυλιά που χρησιμοποιήθηκαν στα γυρίσματα του «Dogman».

ρύ» θέμα, το σενάριό του καταφέρει να μετριάξει το δράμα με αρκετές πιο ανάλαφρες, έως και κωμικές στιγμές, που υπάρχουν διάσπαρτες στην ταινία. «Αυτό συμβαίνει επειδή το σινεμά αντικατοπτρίζει τη ζωή. Εκεί υπάρχουν κωμωδία και τραγωδία μαζί. Τη μια στιγμή είσαι κάπου έξω και γελάς με τους φίλους σου και την επόμενη χτυπάει το τηλέφωνο και μαθαίνεις ότι η μητέρα σου πέθανε. Ούτως ή άλλως μου είναι δύσκολο να πάρω πολύ στα σοβαρά τον εαυτό μου. Συνήθως όταν τα πράγματα σοβαρεύουν υπερβολικά δίνω μια και τα ανατρέπω».

Δίπλα του στη συνέντευξη κάθεται ο πρωταγωνιστής, Κέιλεμπ Λάντρι Τζούνς, ο οποίος χρειά-

Γονείς είχαν κλειδώσει τα παιδιά τους μαζί με ζώα επί χρόνια. Το ερώτημα είναι πώς επιβιώνεις από κάτι τέτοιο; Νόμιζα ότι η δική μου παιδική ηλικία ήταν δύσκολη. Και ύστερα γίνεσαι Μπρέζα ή τρομοκράτης;

στηκε να παίξει μεγάλο μέρος της ταινίας με τετράποδους συμπρωταγωνιστές. «Προσωπικά ήθελα τα σκυλιά να είναι αληθινά. Τα ειδικά εφέ και το CGI είναι εκπληκτικά, αλλά για εμένα η δουλειά με

Σκηνή από το «Dogman» του Λικ Μπεσόν. Ο Γάλλος δημιουργός, μιλώντας για το φιλμ, εστιάζει στην απόφαση του ήρωα με την τραυματική παιδική ηλικία να αλλάξει. «Αν δεν σου αρέσει αυτό που βλέπεις στον καθρέφτη, άλλαξε το. Αυτό είναι το νόημα», τονίζει χαρακτηριστικά.

πραγματικά ζώα είναι πιο εύκολη· μάλλον τα πηγαίνω καλύτερα με τα σκυλιά παρά με τους ηθοποιούς», παρατηρεί γελώντας ο ίδιος. Για τις ανάγκες της ταινίας χρειάστηκαν τρία ειδικά εκπαιδευμένα σκυλιά –ή αλλιώς «σταρ»– συν άλλα 80 περίπου, τα οποία έγιναν ομάδα μέσα σε διάστημα αρκετών μηνών, όπως μας πληροφορεί ο Μπεσόν, αποκαλύπτοντας ταυτόχρονα ότι τον δικό του πιστό φίλο της παιδικής ηλικίας του τον έλεγαν... Σωκράτη.

Υστερα από όσα πέρασε νωρίς στη ζωή του, ο ήρωας είναι πια ένας μάλλον εκλεπτυσμένος άνδρας με ρευστή σεξουαλικότητα, αυτοδίδακτος από πλευράς μόρφωσης και ευαίσθητος καλλιτεχνικά. «Είναι ενδιαφέρον αν σκεφθείς ότι έλαβε την πρώτη του εκπαίδευση από γυναικεία περιδικά και φυσικά τα ίδια τα σκυλιά. Επειτα κάνει κάποιες γνωριμιές

και αποφασίζει να αλλάξει τη ζωή του. Αυτό είναι και το νόημα: αν δεν σου αρέσει αυτό που βλέπεις στον καθρέφτη, άλλαξε το», λέει ο Λικ Μπεσόν. Στην ερώτηση γιατί διάλεξε την Αμερική για να τοποθετήσει την ταινία, απαντάει με σιγουριά: «Υπάρχουν κάποια φιλμ που ταιριάζουν σε συγκεκριμένες χώρες σαν φόντο. Νομίζω ότι η επαρκιακή Αμερική με την εμπονή με τη θρησκεία, τα όπλα κ.ο.κ. ήταν το κατάλληλο περιβάλλον. Δίνει περισσότερα “στρώματα” στην ιστορία. Επίσης προσφέρει αυτή την ωραία αντίθεση με τα παλιά ευρωπαϊκά τραγούδια που ακούγονται σε όλη τη διάρκεια».

«Πραγματικός μάστορας»

Μπορεί τα τελευταία χρόνια ο Μπεσόν να έχει δεχθεί σκληρή κριτική για θέματα τόσο σχετικά όσο και άσχετα με την τέχνη του, ωστόσο ο Λάντρι Τζούνς έχει μό-

νο λόγια θαυμασμού για τον σκηνοθέτη του: «Από την αρχή κατάλαβα ότι έβλεπα έναν πραγματικό μάστορα εν δράσει. Ήταν σαν να γινόταν και από ένα μαγικό κόλπο κάθε μέρα. Κάποια πράγματα φαινόταν αδύνατα, όμως εκείνος τα κατάφερνε με σχετική ευκολία. Εχω δουλέψει με πολλούς σκηνοθέτες στην καριέρα μου, αλλά δεν νομίζω ότι κανένας τους θα μπορούσε να κάνει αυτή την ταινία. Ο Λικ έχει έναν μοναδικό τρόπο να ελέγχει το χάος».

Ο Μπεσόν από διπλά χαμογελάει σεμνά, αλλά με ευχαρίστηση, και προσθέτει: «Δεν είμαι μάγος. Απλώς με τα χρόνια μαθαίνεις να αφαιρείς πράγματα και αυτό είναι πολύ χρήσιμο. Εκανα την πρώτη ταινία μου όταν ήμουν 19 χρόνων και αυτήν στα 63. Όταν είσαι νέος χρειάζεται είκοσι λέξεις για να πεις τι σκέφτεσαι. Στα 60 θέλεις μόνο τρεις».

Σ' ευχαριστώ

ΛΟΥΚΙΑΝΕ

Ριαλτο

ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ ΟΙ

ΠΑΝΟΣ ΜΟΥΖΟΥΡΑΚΗΣ, ΜΑΝΩΛΗΣ ΦΑΜΕΛΛΟΣ,
ΜΑΡΙΑ ΚΗΛΗΔΟΝΗ ΚΑΙ ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ.

Σάββατο 21 Οκτωβρίου, 20:30

Μεγάλοι Χορηγοί:

Χορηγοί Επικοινωνίας:

Χορηγός Φιλοξενίας:

Εισιτήρια
€ 25 / 20
77 77 77 45
rialto.interticket.com
(δευ-παρα 10:00-15:00)

ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

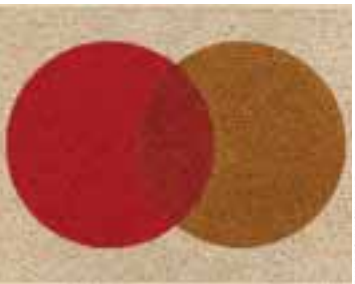
ΣΑΒΒΑΣ
ΚΟΣΙΑΡΗΣ

ΣΑΒΒΑΤΟ
10:00-12:00

ΑΥΤΟ ΑΚΟΥΣ!

ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Επιμέλεια **ΝΙΚΟΣ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΣ**

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ

Μιτσούρου Ουατανάμπε

Ο 70χρονος Ιάπωνας καλλιτέχνης Μιτσούρου Ουατανάμπε στοιχειώνει τη φαντασία με τις εικαστικές συνθέσεις του. Αυτήν την περίοδο υπάρχει έκθεση έργων του στη Νέα Υόρκη, στην αίθουσα τέχνης Rehs Contemporary (<https://rehs.com/>), όπου παρουσιάζονται έξι έργα του, όλα εντυπωσιακά και χαρακτηριστικά του αισθητικού κόσμου του. Ολα μεγάλων διαστάσεων, τα έργα του Μιτσούρου Ουατανάμπε συνομιλούν υπογείως με έργα του Ιερώνυμου Μπος ή του Ανρί Ρουσό και γεννούν έντονη συγκίνηση.

ΛΙΟΥΜΠΛΙΑΝΑ

Εθνικός γλύπτης

Ιδιαίτερου ενδιαφέροντος είναι η έκθεση στην Εθνική Πινακοθήκη της Σλοβενίας, στη Λιουμπλιάνα, με αφιέρωμα στον γλύπτη Ιβάν Ζάετς (1869-1952), που κινήθηκε στα όρια του ιστορισμού και της αρ νουβό. Γνωστός και αγαπητός στην πατρίδα του ως ο γλύπτης του μνημείου για τον ρομαντικό ποιητή Φρανς Πρεσέρν (1800-1849) στην πρωτεύουσα, ο Ιβάν Ζάετς συνδέθηκε με όλα τα καλλιτεχνικά ρεύματα του τέλους του 19ου και του πρώτου μίσηςος του 20ού αιώνα, από την εμπειρία του στο Παρίσι και στη Βιέννη.

ΒΟΥΔΑΠΕΣΤΗ

Η Ουγγαρία του 19ου αιώνα

Ο Μικλός Μπαρμπάς (1810-1898) θεωρείται ένας από τους σημαντικούς ζωγράφους της Ουγγαρίας του 19ου αιώνα. Η Εθνική Πινακοθήκη της Ουγγαρίας, στη Βουδαπέστη, τιμάει την επέτειο των 125 ετών από τον θάνατο του ζωγράφου με μια μεγάλη έκθεση, που παρουσιάζει με τρόπο υποβλητικό το ταλέντο και τη λεπτή αισθητική αυτού του ξεχωριστού δημιουργού. Εκτός από τις ελαιογραφίες, η έκθεση δίνει έμφαση στις υδατογραφίες και στα λιθογραφημένα πορτρέτα, για τα οποία ο Μπαρμπάς είχε κατακτήσει εξαιρετική φήμη.

ΜΑΔΡΙΤΗ

Εβραίοι και χριστιανοί

Η νέα έκθεση στο μουσείο Πράδο εστιάζεται στον τρόπο που εικονίζονταν οι Εβραίοι της Ισπανίας από το 1285 έως το 1492 στα έργα ζωγραφικής από διάφορες συλλογές. Η έκθεση με τίτλο «Το χαμένο κάτοπτρο: Εβραίοι και προσήλυτοι στη μεσαιωνική Ισπανία» θεωρείται η πληρέστερη που έχει γίνει με αυτό το θέμα και συγκεντρώνει πάνω από 70 έργα τέχνης υψηλών προδιαγραφών, από μουσεία, εκκλησίες, βιβλιοθήκες και ιδιωτικές συλλογές από την Ισπανία, τη Γαλλία και άλλες χώρες.

BONNH

Μετά το μοντέρνο, 1967-1992

Η έκθεση στην Bundeskunsthalle της Βόννης παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς συγκεντρώνει εκθέματα και έργα τέχνης της περιόδου 1967-1992 κάτω από την αισθητική και ιδεολογική ομπρέλα του μεταμοντερνισμού. Η έκθεση μιλάει επί της ουσίας για την αυγή της εποχής της πληροφορικής σε περίοδο Ψυχρού Πολέμου, για την ανάδυση των οικονομικών αγορών, για τις πολλές υποκουλτούρες, για την ντίσκο, την πανκ και την τεκνο-ποπ, για τα εμπορικά κέντρα και τα παλάτια της ψυχαγωγίας και της μαζικής τέχνης.

«**Το γαλάζιο εσωτερικό**», έργο της Χάριετ Μπάκερ (1845-1932), της σημαντικής ζωγράφου της Νορβηγίας, το έργο της οποίας προβάλλεται πλέον διεθνώς.

Χάριετ Μπάκερ, η ζωγράφος σκαπανέας της Νορβηγίας

Στο Εθνικό Μουσείο της Νορβηγίας, στο Οσλο, έχει αρχίσει το ταξίδι της μια έκθεση που συν τω χρόνω θα συζητηθεί διεθνώς. Είναι η παρουσίαση του έργου της σκαπανέας ζωγράφου της χώρας, Χάριετ Μπάκερ (1845-1932), με περίπου 80 έργα: προσωπογραφίες, τοπία και εσωτερικά. Ολα σε εκείνο το εξαιρετικό ημίφως αλλά και εκείνη την ξεχωριστή χρωματική επεξεργασία του Βορρά. Το σημαντικό είναι ότι, πέραν της γνωριμίας του έργου της ζωγράφου με ένα ευρύτερο, σύγχρονο κοινό, έχει οργανωθεί η διεθνοποίηση του ονόματός της με μια εξωστρέφεια συστηματική. Η έκθεση μετά το Οσλο θα ταξιδέψει στη Στοκχόλμη (Εθνικό Μουσείο, 22/2-18/8 2024) και θα συνεχίσει στο Παρίσι, στο μουσείο Ορσέ (24/9/24 - 11/1/25), πριν ολοκληρώσει την περιοδεία της στο Μπέρκεν στο πρώτο εξάμηνο του 2025. Το ενδιαφέρον είναι ότι, πέραν του σκανδιναβικού κύκλου, η έκθεση θα παρουσιαστεί στο Ορσέ, όπου θα τη δουν επισκέπτες από κάθε γωνιά της Γης.

Η περίπτωση της Χάριετ Μπάκερ ήταν αναγνωρισμένη στην εποχή της και κατείχε κεντρική θέση στον καλλιτεχνικό κόσμο της Σκανδιναβίας. Η έκθεση στο Εθνικό Μουσείο της Νορβηγίας επιχειρεί να μιλήσει και για τη δυναμική του φύλου, φωτίζοντας το κοινωνικό και πολιτικό περιβάλ-

λον στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ού αιώνα με τις τόσο σημαντικές μεταβολές στις αντιλήψεις για τη θέση της γυναίκας. Στην εποχή της, η Μπάκερ είχε γίνει γνωστή και είχε εκτίμηση και εκτός Νορβηγίας. Είχε ξεχωρίσει για τη χρήση του φωτός και του χρώματος και για τις εξαιρετικές συνθέσεις των εσωτερικών της. Αποφασιστική σημασία για την εξέλιξη του έργου της ήταν τα 15 χρόνια που πέρασε στο Μόναχο και στο Παρίσι. Η Χάριετ Μπάκερ πήγε στο Παρίσι το 1878 και έγινε μέλος ενός καλλιτεχνικού ατελιέ όπου πήγαιναν κυρίως γυναίκες ζωγράφοι. Μαζί της ήταν μια ακόμη ζωγράφος από τη Νορβηγία, η Κίτι Κιλαντ (1843-1914), με την οποία ήταν συγγάτοικοι στο Παρίσι για δέκα χρόνια.

Μέσα σε αυτόν τον περίγυρο, η Μπάκερ ήταν αποφασισμένη να πετύχει. Όταν επέστρεψε στο Οσλο, με όλη την εμπειρία από το Παρίσι, άνοιξε δική της σχολή για ζωγράφους που ανέδειξε σημαντικούς καλλιτέχνες. Στις διεθνείς εκθέσεις του 1889 και του 1900 διακρίθηκε και αφιερώθηκε στην ισότητα των φύλων στην επαγγελματική ζωή στη Νορβηγία. Η Μπάκερ είχε γοντευθεί από τον ιμπερσιονισμό και θαύμαζε τον Μονέ. Δούλευε πολύ πάνω στο χρώμα. Τα εσωτερικά της έγιναν διάσημα και το 1893 συμμετείχε στη Διεθνή Έκθεση του Σικάγου.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο **ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ**

Ο πολιτισμός ενάντια στη βαρβαρότητα

«**Γιτζκόρ Ελοχίμ ετ νισίματ**» στα εβραϊκά σημαίνει: «Είθε ο Θεός να θυμάται την ψυχή του/της...». «Ρέκβιεμ ετέρναμ ντόνα έις Ντόμινε» στα λατινικά σημαίνει: «Ανάπαυση αιώνια δος αυτοίς, Κύριε».

Η εβραϊκή προσευχή προφέρεται σε επιμνημόσυνες δεήσεις εντός της συναγωγής σε διάφορες ημέρες του χρόνου, όπως και το απόγευμα του Γιομ Κιπούρ, και συμμετέχουν σε αυτήν όσοι έχουν χάσει κάποιον αγαπημένο.

Η λατινική προσευχή δεν είναι άλλη από την εναρκτήρια πρόταση με την οποία ξεκινάει η νεκρώσιμη ακολουθία της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας. Ακούγεται ή, μάλλον, ψάλλεται στις κηδείες εντός της εκκλησίας.

Το 2000, ο Αμερικανός συνθέτης Τόμας Μπέβεριτζ (Thomas Beveridge) αποφάσισε να συνενώσει τις δύο προσευχές σε ένα

Ο Μπέβεριτζ αναδεικνύει την πανανθρώπινη έκφραση του πόνου, της απώλειας, του πένθους.

ενιαίο μουσικό έργο, το «Γιτζκόρ Ρέκβιεμ» (Yizkor Requiem), στη μνήμη του γονιών του: του καθολικού πατέρα του, Λόουελ, και της Εβραίας μητέρας του, Ιντα.

Μετά την αιματηρή εισβολή της Χαμάς στο Ισραήλ, ο κύριος Γκρι θυμήθηκε ξανά αυτό το δυνατό έργο, που τόσο του είχε κάνει εντύπωση όταν κυκλοφόρησε από τη Naxos, στην ωραία σειρά της American Classics, με την Choral Arts Society of Washington και τη The Choral Arts Society Orchestra να ερμηνεύουν, με σολίστ τους

Το «Γιτζκόρ Ρέκβιεμ» του Αμερικανού συνθέτη Τόμας Μπέβεριτζ συνδυάζει την εβραϊκή επιμνημόσυνη δέηση με τη ρωμαιοκαθολική νεκρώσιμη ακολουθία.

Κριστίν Γκέρκε, Σουζάνα Πορέτζκι και Αλμπέρτο Μισραχί, και στο πόντιουμ τον αρχιμουσικό Νόρμαν Σκρίμπερ.

Εναλλάσσοντας το εβραϊκό κείμενο με το λατινικό, ο Μπέβεριτζ συγχωνεύει δύο πολιτισμούς σε έναν οργανισμό, αναδεικνύοντας την πανανθρώπινη έκφραση του πόνου, της απώλειας, του πένθους.

Το εκπληκτικό είναι πόσο αρμονικά συνταιριάζονται δύο φαινομενικά απομακρυσμένοι μεταξύ τους «τρόποι» και ατμόσφαιρες. Κι ωστόσο, όπως παραδέχεται και ο συνθέτης, η εβραϊκή επιρροή στα πρώτα χριστιανικά κείμενα είναι διαπιστωμένη από τους μελετητές, κάτι που φαίνεται στο καταληκτικό μέρος του έργου όπου οι δύο προσευχές ψάλλονται ταυτόχρονα.

Για τον κύριο Γκρι, το ιδιότυ-

πο αυτό Ρέκβιεμ του Αμερικανού συνθέτη είναι επίκαιρο μετά την εισβολή στο Ισραήλ από τους τρομοκράτες της Χαμάς («όχι», λέει, «αυτοί ΔΕΝ είναι μαχητές»), όχι μόνο για τους σφαγμένους Ισραηλινούς άμαχους, αλλά και για τους χριστιανούς που φαίνεται πως έχασαν τη ζωή τους ή έχουν απαχθεί από τους σφαγείς.

Ο κύριος Γκρι επιμένει πως το έργο του Μπέβεριτζ θα μπορούσε να είναι μια νεκρώσιμη ακολουθία και για τους άμαχους Παλαιστινίους μουσουλμάνους της Γάζας που έχουν βρεθεί ανάμεσα σε διασταυρούμενα πυρά.

Πάνω απ' όλα, το «Γιτζκόρ Ρέκβιεμ» του Μπέβεριτζ είναι μια επιμνημόσυνη δέηση για τον πολιτισμό που άνηψε χάρη στον ιουδαιοχριστιανισμό. Ο πολιτισμός ενάντια στη βαρβαρότητα. Εδώ, μέσα από τη μουσική.

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ

Του **ΣΩΤΗΡΗ ΜΑΝΩΛΟΠΟΥΛΟΥ**

Καμιά πατρίδα

Αυτή την εποχή, γινόμαστε μάρτυρες περιστατικών άγριας βίας στη δημόσια σκηνή. Νιώθουμε σοκ, δεν αναγνωρίζουμε την πατρίδα μας. Στο φιλμ των αδελφών Κοέν που στα ελληνικά προβλήθηκε με τον τίτλο «Καμιά πατρίδα για τους μελλοθάνατους», οι άνθρωποι μιας επαρχίας γίνονται θεατές σε ένα θέατρο φρίκης, όπου μια σειρά από άγριες δολοφονίες δεν μπορούν να εξιχνιασθούν. Ποιος κάνει αυτές τις θηριωδίες; Ένα φάντασμα, απάντησε κάποιος.

Στην πρώτημ παιδική ηλικία, η μητέρα πενθεί και ονειρεύεται τους φόβους θανάτου του μωρού της. Με τη σιωπηλή εργασία του πένθους και του ονείρου στέλνει στο παρελθόν, εκεί όπου ανήκουν, τα φαντάσματα από τις προηγούμενες γενιές που ξυπνούν και συγχάζουν πάνω από την κούνια του νεογέννητου. Τα ξορκίζει, σιωπηλά μουρμουρίζει τις ευχές, δίδωνει το κακό μάτι, διασκεδάζει (σκορπίζει) το κακό. Το ψυχικό έργο του ονείρου και του πένθους της μητέρας δημιουργεί μια πρώτη γραμμή άμυνας. Μετά έρχεται το οιδιπόδειο, που αποτελεί μια δεύτερη γραμμή άμυνας που οργανώνει τα πρώιμα άγχη με ταυτίσεις με τους δύο γονείς στη γόνιμη δημιουργική τους σχέση. Μετά έρχεται η λανθάνουσα φάση της ανάπτυξης, όπου ηρεμούν τα άγρια πάθη, η βία και οι αγωνίες της παιδικής ζωής. Αν δεν ζήσει το παιδί μια λανθάνουσα φάση, οι ενορμήσεις στην εφηβεία και αργότερα στη ζωή ρημάζουν το άτομο και την κοινωνία.

Εδώ και καιρό, οι ψυχαναλυτές επισημαίνουν τους κινδύνους που απορρέουν από την υποχώρηση μιας σημαντικής φάσης της ανάπτυξης, της λανθάνουσας περιόδου, που συμπίπτει περίπου χρονικά με την ηλικία που τα παιδιά πηγαίνουν στο δημοτικό σχολείο. Στο σχολείο, οι παιδικά ανακαλύπτουν ότι ανήκουν στην πρώτη τους πατρίδα έξω από την οικογένεια. Στη λανθάνουσα, πολλά παιδιά σήμερα εκτίθενται σε μεγάλες ποσότητες (τραυματικής) διέγερσης, με εύκολη πρόσβαση σε πορνό, ναρκωτικά και εκδηλώσεις άγριας βίας. Πολλά παιδιά δεν ζουν

Η νοοτροπία της αγέλης είναι μια ψυχοπαθητική ναρκισσιστική οργάνωση, που θριαμβεύει ως ομάδα, θυσιάζοντας ένα άτομο.

Πολλά παιδιά δεν ζουν μια καλή λανθάνουσα φάση της ανάπτυξης. Με μια νοοτροπία αγέλης, παύουν να είναι αυτόνομα άτομα και βρίσκουν καταφύγιο στην ομαδική βία.

μια καλή λανθάνουσα φάση της ανάπτυξης. Με μια νοοτροπία αγέλης, τα παιδιά αυτά εύκολα παύουν να είναι αυτόνομα άτομα, υποκείμενα σκέψης, και βρίσκουν καταφύγιο στην ομαδική βία. Η αγέλη εγκρίνει πράξεις βίας που ποτέ δεν θα επέτρεπε το άτομο στον εαυτό του.

Κατάρα από το παρελθόν

Η νοοτροπία της αγέλης είναι μια ψυχοπαθητική ναρκισσιστική οργάνωση, που θριαμβεύει ως ομάδα, θυσιάζοντας ένα άτομο. Σκέφτομαι την άγρια δολοφονία ενός φιλάθλου από μια αγέλη χούλιγκαν και του επιβάτη του πλοίου, που τρία μέλη του πληρώματος τον είδαν ως λαθρεπιβάτη και τον έριξαν στη θάλασσα να πνιγεί. Βλέπουμε, δηλαδή, εαφνικά στη δημόσια σκηνή μια κατάρρα που έρχεται

από το παρελθόν, μια διεγνεακή κατάρρα, να αντικαθιστά τον νόμο, και η σκηνή να γεμίζει φαντάσματα, να ζητούν και να παίρνουν εκδίκηση.

Στις αρχαίες τραγωδίες βιώνουμε την κάθαρση –που φέρνει η εργασία του πένθους– δηλαδή, την ικανότητα να δούμε καθαρά την πραγματικότητα. Βλέπουμε την πραγματικότητα όπως είναι, ακατανόητη, ασύντακτη, με γεγονότα ηθικά απαράδεκτα, σοκαριστικά, τρελά, ανεξέλεγκτα. Δεν βλέπουμε καθαρές λύσεις, λογικά συμπεράσματα, στρογγυλά σενάρια, αίσιο τέλος (Critchley).

Βλέπουμε ανθρώπους που μιλούνται ρόλους, πρόσωπα που έχουν καταληφθεί από φαντάσματα του παρελθόντος (άλυτα τραύματα, απένθητες απώλειες). Αυτά τα φαντάσματα κάνουν πραγματικά κακό, στην εξωτερική πραγματικότητα, πληγώνουν, συκοφαντούν, δολοφονούν, διψούν και πίνουν αίμα. Είναι μελλοθάνατοι που ζωντανεύουν για λίγο και μετά γίνονται ξανά σκιές φυλακισμένες στον Αδη. Διερκεώς ζητούν να υπερβούν τα όρια της πραγματικότητας και ωθούν το άτομο σε ακατανόητες πράξεις ύβρεως, για να ζήσουν αυτά για λίγο μέσα στην καθημερινή ζωή μια τραγική ιστορία.

Η ύβρις στα αρχαία ελληνικά σημαίνει την αυθάδη ωμή βία

που πηγάζει από την αίσθηση της παντοδυναμίας της υπερβολικής δύναμης ή του υπερβολικού πάθους. Αντιδιαστέλλεται της δίκης. Συμπαράτιθεται με τον κόρο. Προκαλεί τη νέμεση των θεών. Σημαίνει αλαζονεία, ασέβεια. Σημαίνει ένα σύμπαν ακατανόητο, χωρίς πειθαρχία νόμου, όχι μια τάξη νοήματος, όχι έναν κόσμο που μάς περιβάλλει.

Μαζευόμαστε χιλιάδες άνθρωποι στο θέατρο της Επιδαύρου, αναζητώντας την ιαση. Στην κοινή πολιτισμική εμπειρία αναζητούμε ένα αξιόπιστο περιβάλλον που κρατάει, περιέχει, τα άγχη μας.

Παλινδρομούμε ξανά στην εξάρτηση και βρίσκουμε μέσα μας την αίσθηση του τι είναι αληθινό. Η αρχική τραυματική εμπειρία μας ανασύρεται από τους καταλόγους της μνήμης, ξεπαγώνει, αναβιώνει. Τώρα έχουμε μια επιλογή: Να αισθανθούμε τα συναισθήματά μας, να αντέξουμε να υποφέρουμε ξανά την εμπειρία ως υποκείμενα, παρόντα, να την επεξεργαστούμε. Η απαιτούμενη επεξεργασία συμβαίνει στο θέατρο, όπου το ενοχικό-διωκτικό άγχος, που βιώνεται ως μη συγχωρήσιμο, μπορεί να μετριαστεί από το ομαδικό νοιάξιμο.

Ο Προμηθέας

Αυτό το ομαδικό νοιάξιμο αναζητεί ο Προμηθέας. Ο Προμηθέας εξετάζεται κατ' αντιπράσταση από τον Ωκεανό, τις Ωκεανίδες, την Ιώ, τον Ερμή. Αυτό αναζητεί και ο Οπενχάιμερ από την ενοτροπή που τον εξετάζει κατ' αντιπράσταση. Αναζητεί το δικαστήριο του, αυτό που δεν μπορούσε να βρει ο κ. Κ. στη «Δίκη» του Κάφκα. Αναζητεί την πολιτική.

Στην πολιτική, δεν αναζητούμε τις διαδικασίες, αλλά συναντήσεις με άλλους να συνιδρύσουμε νέους θεσμούς, να ιδρύσουμε την πατρίδα μας εκ νέου.

Όταν αρχίσουμε να βλέπουμε καθαρά την πραγματικότητα, τότε, παρά την οδύνη και την οργή, ανακτάμε την πίστη μας στην ανθρώπινη ζωή.

Ο κ. Σωτήρης Μανωλόπουλος είναι ψυχαναλυτής.

500 ΛΕΞΕΙΣ

ΜΕ ΤΗΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ ΚΙΖΗΛΟΥ

Η Κωνσταντίνα Κιζήλου ζει στην Ακράτα Αχαΐας. Σπούδασε δασκάλα και νηπιαγωγός και για 13 χρόνια εργάστηκε σε κέντρο περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Συμμετείχε σε συλλογικές εκδόσεις βραβευθέντων διηγημάτων σε Ελλάδα και Κύπρο. Το 2023 εκδόθηκε η τριλογία της «Στα μυστικά του αόρατου κόσμου» από τις εκδόσεις Ηδύφωνο.

Ποια βιβλία έχετε αυτόν τον καιρό πλάι στο κρεβάτι σας;
Εκω του Χ. Φ. Λάβκραφτ την «Ονειρική αναζήτηση της άγνωστης Κατάρ» και «Τα βουνά της τρέλας», καθώς και του Ε. Α. Πόε «Το πηγάδι και το εκκρεμές» και «Οι φόννοι της οδού Μοργκ».

Ποιο ήταν το πιο ενδιαφέρον στοιχείο που μάθατε πρόσφατα χάρη στην ανάγνωση ενός βιβλίου;
Βρήκα στον Λάβκραφτ την ανατροπή της πραγματικότητας, μέσα από ταξίδια σε ονειροχώρες όπου βασιλεύουν το παράδοξο, το αλλόκοτο και η μαγεία.

Ποιο κλασικό βιβλίο διαβάσατε πρόσφατα για πρώτη φορά;
Το «Λάθος» του Αντώνη Σαμαράκη.

Περιγράψτε την ιδανική αναγνωστική συνθήκη.
Όταν η τηλεόραση είναι κλειστή, πάντα υπάρχει η ιδανική συνθήκη

Επιμέλεια: **ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΣΚΑΡΑΚΗ**

ΨΗΦΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

από τη **Read** LIBRARY

ΛΑΚΗΣ ΑΡΓΥΡΟΥ
Εσύ για σένα
εκδ. Ευγνώμων

Το «Εσύ για σένα» του Λάκη Αργυρού δεν είναι ένα λογοτεχνικό βιβλίο αλλά ένα βιβλίο αυτοβελτίωσης. Ωστόσο, είναι ένα βιβλίο που καταφέρνει να ταξιδέψει τον αναγνώστη του στα μονοπάτια της ψυχής του. Να ανασκαλέψει στα βιώματά του, να θυμηθεί, να ανακαλύψει, ίσως για πρώτη φορά, πως η πορεία του στη ζωή τον οδήγησε σ' αυτό το άτομο που είναι σήμερα και πως μπορεί να πάει παρακάτω, τολμώντας να τεντώσει το χέρι, να σπικωθεί στις μύτες των ποδιών του και να φτάσει σ' αυτό που δεν πίστευε ούτε στα πιο κρυφά του όνειρα. Ο Λάκης Αργυρού δεν δηλώνει συγγραφέας αλλά καταγραφέας. Παρηγορεί με τα δικά του μάτια και καταγράφει αυτό που αισθάνεται και αντιλαμβάνεται. Σκοπό έχει να χαρίσει τον φακό της δικής του οπτικής στους αναγνώστες του, ώστε να τους βοηθήσει να δουν κι αυτοί με τα μάτια της δικής του ψυχής. Δεν έχει λοιπόν σκοπό τη διδαχή αλλά, όπως αναφέρει και η εκδότριά του Άντηρ Χαϊράλλα, σκοπός του είναι η ψυχοσυναισθηματική, η πνευματική και η γνωσιακή καλλιέργεια μέσα από την οποία θα μάθει να αξιοποιεί όλα τα εφόδια που έχεις στη διάθεσή σου ώστε να φτάσεις στον προορισμό σου.

Το ηλεκτρονικό βιβλίο διανέμεται από την εφαρμογή Read Library. Επισκεφθείτε τον ιστότοπο <https://www.read-library.com/> για πληροφορίες και περισσότερα βιβλία.

ΚΡΙΤΙΚΗ

Της **ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΚΟΤΖΙΑ**

Οι κραυγές των ανθρώπων

ANTON ΤΣΕΧΩΦ
Ο γλάρος
μτφρ.: Δαυίδ Μαλτέζε
εκδ. Νεφέλη, **σελ.** 269

Στα μεγάλα βιβλιοπωλεία πάντοτε υπάρχει μια γωνιά για το θέατρο την οποία επισκέπτονται οι πιστοί – παρά τις πολυάριθμες χειμερινές και καλοκαιρινές παραστάσεις, παρά τις τηλεοπτικές λήψεις και μεταδόσεις τους σε ολόκληρο τον κόσμο, κι ακόμη παρά το «θέατρο στο μικρόφωνο», παραδοσιακό μικρόφωνο ή σύγχρονο, ψηφιακό. Τα θεατρικά έργα εξακολουθούν να διαβάζονται. Τι είναι αυτό που προσφέρει η μοναχική αναγνωστική περιδιάβαση στον τόπο όπου διασταυρώνονται οι φωνές, εκεί όπου ως συνήθως τα πάντα διακυβεύονται και όλα χάνονται έχοντας επιτρέψει στον αναγνώστη (ή στον θεατή) να διεσπύσει για λίγο στο ανθρώπινο πεπρωμένο;

Σε αντίθεση προς τον κινηματογράφο και την όπερα, στο θέατρο κυριαρχεί ο λόγος. Και η αυτοδυναμία του επιτρέπει στον αναγνώστη να δημιουργήσει μόνος την παράσταση. Καθώς αφοφυκράζεται τις φωνές γίνεται ταυτόχρονα σκηνοθέτης, σκηνογράφος, δημιουργός κοστούμιών και μουσικός παραγωγός. Αλλά

και τίποτε από όλα αυτά, καθώς στη σκηνή που σπίνει στο μυαλό του, αρκεί να συγκρατήσει τον τόνο των φωνών, τον πόθο, την αγωνία, την απελπισία ή την αδιφορία τους, για να πλάσει την ιστορία και τη μοίρα των ηρώων – με το προνόμιο του ενεργητικού αναγνώστη.

Παίρνουμε στα χέρια μας την ωραία μετάφραση του Δαυίδ Μαλτέζε. Πώς πλάθεται ο κόσμος; Μερικές σκηνικές οδηγίες: Σε ένα σημείο του πάρκου. Φαρδύς δρόμος ανάμεσα σε δενδροστοιχίες, που οδηγεί στη λίμνη, στο βάθος του πάρκου. Μια πρόχειρη σκηνή, έτοιμη για παράσταση, καλύπτει εντελώς τη λίμνη. Αριστερά και δεξιά από τη σκηνή υπάρχουν θάμνοι. Μερικές καρέκλες, ένα τραπέζι. Εμφανίζονται οι δεύτεροι χαρακτήρες, ο δάσκαλος Μεντβεντένκο και η Μάσα, κόρη του επιστάτη, έπειτα μαζί με τον θείο του ο 25χρονος Κονσταντίν Γκαβριλοβίτς Τρέπλιεβ που έχει μικρή αυτοπεποίθηση και όνειρα να αποτινάξει από

το θέατρο την παράδοση, φθάνει ανήσυχη ότι καθυστέρησε ο μεγάλος του έρωτας, η νεαρή ηθοποιός Νίνα Μίχαηλοβνα Ζαρέτσαναγια, κόρη πλούσιου κτηματία, και στο τέλος εισέρχεται με όλη τη συνοδεία της να δουν την παράσταση, η μεγάλη ντίβα ηθοποιός Ιρίνα Νικολάγιεβνα Αρκάντινα και ανάμεσα στους συνοδούς της ο επιτυχημένος συγγραφέας Μπόρις Αλεξέγιεβιτς Τριγκόριν και ο γιατρός Εβγκένι Σεργκέγιεβιτς Ντορν (πάντα υπάρχει ένα πρόσωπο λίγο πιο έξω, κάτι σαν παρατηρητής για να πιστοποιήσει το δράμα).

Εισοδος, έξοδος, διάλογος. Δυο-τρεις λέξεις, μια αράδα, μισή ή μία παράγραφος, και καθώς προχωράει ο χρόνος, δυο-τρεις σελίδες. Συζήτηση, εναλλαγή, ρυθμός. Η μουσική της κίνησης. Κουβεντιάζοντας οι άνθρωποι συστήνονται. Ανεκπιλήρωτοι ή αποτυχημένοι έρωτες: Ο Μεντβεντένκο για τη Μάσα, η Μάσα για τον Τρέπλιεβ, ο Τρέπλιεβ για τη

Νίνα, η Νίνα για τον Τριγκόριν. Και στη μέση η Αρκάντινα, που έχει ανάγκη να κλέβει την παράσταση στη ζωή όπως και στο θέατρο. Πόθοι, έρωτες, φιλοδοξίες, χειρονομίες, όνειρα, ανάγκες, εκκλήσεις, ένα αζεδιάλυτο κουβάρι. Οι άνθρωποι ξεσκεπάζονται, εκφράζονται, συγκρούονται, σφαδάζουν' τι θέλουν, σε τι αποσκοπούν, ποιοι είναι; Η ιδιοφυΐα του δημιουργού βρίσκεται στο ότι παρά τις διαρκείς αποκαλύψεις, το αίνιγμα επιμένει' οι άνθρωποι παραμένουν δυσπρόδητοι την ίδια ώρα που πάνω στη σκηνή εξακολουθούν να κυκλοφορούν η απελπισία, η ματαιώση και οι εσωτερικές κραυγές τους.

Το μυστικό

Πού βρίσκεται το μυστικό; Ο τόμος περιέχει δύο απ' τα κλασικά κείμενα των μεγάλων Ρώσων θεωρητικών Βίκτορ Σκλόφσκι και Μπόρις Αϊχενμπάουμ για την τεχνική της «ανοικείωσης» και τη «μέθοδο του formalismού». Τα κείμενα φωτίζουν πολλούς απ' τους γρίφους του Τσέχωφ χωρίς να μπορούν (πώς αλλιώς;) να δώσουν συνολική απάντηση. Γιατί ποιος μπορεί να συλλάβει με τρόπο αμετάκλητο την (κατά Σκλόφσκι) αναγκαία σε κάθε τέχνη αταξία του ποιητικού ρυθμού;

Σινεμά και TV δεν έχουν ίδια ψυχή

Ο σκηνοθέτης Λευτέρης Χαρίτος μετά τη σειρά «Αγριες μέλισσες» σκηνοθετεί τη «Μάγισσα» για την τηλεόραση

Συνέντευξη στον ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΑΡΑΪΣΚΟ

Μεγάλωσε στην καλλιτεχνική παλιά Κυψέλη των κινηματογράφων, σπούδασε στη σχολή Χατζίκου και έπειτα στο Royal College of Arts στο Λονδίνο, γύρισε ένα συγκλονιστικό ντοκιμαντέρ για τον Γάλλο δύτη Ζακ Μαγιόλ, το βραβευμένο «Dolphin Man» του 2017, και από το 2019 έως το 2021 κατέκτησε την ελληνική τηλεόραση με τις «Αγριες μέλισσες». Πρόκειται για τον σκηνοθέτη Λευτέρη Χαρίτο, ο οποίος πέρυσι τέτοια εποχή έγινε πρόεδρος της Ελληνικής Ακαδημίας Κινηματογράφου και ξεκίνησε τα γυρίσματα για τη νέα του σειρά, το ιστορικό έπος «Η μάγισσα», που διαδραματίζεται στην προεπαναστατική Μάνη και έχει αρχίσει να προβάλλεται στον ΑΝΤ1. Τον συναντήσαμε για μια συζήτηση για τον κινηματογράφο και την τηλεόραση, τις μικρού μήκους «Φράουλες» του 1993 και την κινηματογραφική Αθήνα της δεκαετίας του '80.

– Τι θέση έχει στην καριέρα σου η μικρού μήκους ταινία «Φράουλες» που έκανες το 1993; Κάποιες κριτικές την ονόμασαν «αριστούργημα».

– Ήταν ένα από αυτά τα πράγματα που κάνεις σε μικρή ηλικία επειδή δεν ξέρεις ποιος είσαι, που φανερώνουν όμως ποιος είσαι. Πάνε πια τριάντα χρόνια από τότε, αλλά ακόμη το ίδιο κάνω: δίνω βάρος στους χαρακτήρες, στην απλότητα και στην τηλεόραση του καλαισθητού. Οι «Μέλισσες» με τις «Φράουλες» έχουν πολύ κοντινή σχέση. Οι «Φράουλες» ήταν πάντως μια ταινία που δεν είχα σκοπό να προβάλω πουθενά, καθώς ήταν απλά μια άσκηση. Όταν γύρισα στην Ελλάδα, με ενθάρρυνε ο πατέρας μου να τη στείλω στο Φεστιβάλ της Δράμας, και μετά έγινε ένας χαμός. Έγραψαν μέχρι και πως ήταν «μία από τις καλύτερες ταινίες μικρού μήκους όλων των εποχών». Στη χώρα μας, είμαστε ή του ύψους ή του βάθους, και αυτό είναι κάτι που μπορεί να καταστρέψει κόσμο. Ή που έχεις κάνει αριστούργημα ή που έχεις κάνει σκουπίδι.

– Τι θυμάσαι από τα δύο χρόνια που έζησες και σπούδασες στο Λονδίνο, στις αρχές του '90;

– Πως πάντα ένιωθα ότι πρέπει να κερδίσω ένα χαμένο έδαφος, το οποίο όμως, στην πραγματικότητα, ποτέ δεν κερδίζεται. Παρ' όλα αυτά, αποδείχθηκε ότι στην Ελλάδα είχαμε δει περισσότερο κινηματογράφο από ό,τι, π.χ., οι αντίστοιχοι συμφοιτητές μου στο μεταπτυχιακό.

– Πώς διαφέρει ο κινηματογράφος από την τηλεόραση;

– Η μεγάλη διαφορά βρίσκεται στον χρόνο εξέλιξης της ιστορίας: μια ταινία καλείται να συμπυκνώσει την ιστορία σε δύο ώρες, ενώ μια σειρά έχει τη δυνατότητα να την ανοίξει. Η ψυχή τους, δηλαδή, ο τρόπος που λένε την ιστορία τους, είναι διαφορετική.

Για να κάνεις σήμερα μια αληθινά καλή ταινία, πρέπει να έχεις κάτι πολύ σημαντικό να πεις. Αλλιώς το κάνεις σειρά.

Στο «Mad Men», μια σειρά με βραδυφλεγή εξέλιξη, όσο χαζό και αν ακούγεται, ένα κομμάτι των «Μελισσών» το είχα στηρίξει πάνω του.

κός. Είναι άλλο να σου πω ένα παραμύθι που θα τελειώσει σε δέκα λεπτά και διαφορετικό να αρχίσω κάθε βράδυ να σου λέω ένα παραμύθι που θα τελειώσει σε ένα μήνα. Είναι και τα οικονομικά: η ταινία πρέπει σε κάθε της λεπτό να είναι άριστη και η παραγωγή της παίρνει πολύ περισσότερο καιρό από αυτήν της τηλεόρασης. Επίσης, οι σειρές στηρίζονται σε μεγάλο βαθμό στον διάλογο. Αλλά μόνο και μόνο το γεγονός πως απευθύνονται σε διαφορετικές συνθήκες θέασης, αυτό αυτομάτως επηρεάζει τον τρόπο που παράγονται. Πρόκειται για δύο διαφορετικούς κόσμους. Αυτό που ίσως κάνει κάποιους να λένε πρόσφατα ότι

Ο Λευτέρης Χαρίτος μιλάει στην «Κ» για τη διαδρομή του από τη μικρού μήκους ταινία «Φράουλες» μέχρι τη «Μάγισσα».

μερικές σειρές έχουν κάτι «κινηματογραφικό», είναι η διεύθυνση φωτογραφίας ή το γεγονός πως υπάρχουν πολλά εξωτερικά πλάνα και, σίγουρα, η ποιότητα και το βάθος. Μάλιστα, από πλευράς ανάπτυξης χαρακτήρων, η τηλεόραση μπορεί να έχει μεγαλύτερο βάθος από τον κινηματογράφο. Είναι πολύ δύσκολο να βρεις σε κινηματογραφική ταινία ένα χαρακτήρα όπως αυτόν του «Breaking Bad» ή του «Better Caul Saul». Και αυτή η μεγάλη εμβάθυνση δεν προκύπτει μόνο από τη δομή του μέσου, που περιλαμβάνει διάρκεια και πολλά επεισόδια. Η πολυπλοκότητα των χαρακτήρων, ακριβώς επειδή έχεις τόσο χρόνο να τους αναπτύξεις, είναι και το ζητούμενο. Και αυτό είναι κάτι που στον κινηματογράφο έχει εκλείψει τελευταία. Θα πρέπει να πάμε στην Αμερική της δεκαετίας του '70 ή σε δημιουργούς όπως ο Μπέργκιαν για να βρούμε αξιοσημείωτους χαρακτήρες. Δυστυχώς, τέτοιες ταινίες, πέντε τον χρόνο γίνονται πια. Για να κάνεις σήμερα μια αληθινά καλή ταινία, πρέπει να έχεις κάτι πολύ σημαντικό να πεις. Αλλιώς το κάνεις σειρά. Ο κινηματογράφος, από την άλλη, έχει πολύ μεγαλύτερη ελευθερία από την τηλεόραση. Μπορείς να φτιάξεις μια ταινία και να μην έχεις να δώσεις λογαριασμό σε κάποιον – δεν έχεις κάποιον στο κανάλι να περιμένει να φέρεις νούμερα. Μια ταινία μπορεί να είναι ένα καθαρά καλλιτεχνικό προϊόν, ενώ δεν υπάρχει «καλλιτεχνική τηλεόραση» – εξαιρώτας βέβαια τα καινοτόμα πράγματα που έκαναν κάποτε κάποιον σαν τον Φασμπίντερ ή τον Ντέιβιντ Λιντς.

– Ποια είναι η αγαπημένη σου σειρά και γιατί;

– Το «Six Feet Under», για την τόσο μεγάλη εμβάθυνσή του στους χαρακτήρες, που μοιάζουν απολύτως αληθινοί, σαν υπαρκτοί άνθρωποι. Επίσης, το «Mad Men», γιατί είναι μια σειρά με βραδυφλεγή εξέλιξη και, όσο χαζό και αν ακούγεται αυτό, ένα κομμάτι των «Μελισσών» το είχα στηρίξει πάνω του. Μιλώ για τη σκηνοθεσία που είναι πολύ ακαδημαϊκή, πολύ κλασική και αφήνει τα πάντα πάνω στους χαρακτήρες.

Θα ήθελα να κάνω ταινίες δράσης με ερωτική ιστορία σαν του Πόλακ

– Τι σου αρέσει στο να δουλεύεις για την τηλεόραση;

– Το ότι ξυπνάς το πρωί και πας να σκηνοθετήσεις μια σκηνή τσακωμού, το άλλο πρωί μια σκηνή μαχαιρώματος, το επόμενο ένα ερωτικό – η τηλεόραση σου δίνει την ευκαιρία να σκηνοθετήσεις όλων των ειδών τις σκηνές. Και, καμιά φορά, εκεί που γίνεται το γύρισμα, ξεπηδάει μέσα σου και

«Γενικά, ήταν μια πρόκληση, μια συνθήκη δύσκολη: έγκλημα, μεταφυσική και Ιστορία. Αλλά μου αρέσει να υπάρχει ρίσκο στη δουλειά μου, αλλιώς βαριέμαι», λέει για τη «Μάγισσα» ο δημιουργός της.

μια αναφορά από τον κινηματογράφο. Δεν μπορείς να έχεις τηλεοπτικές αναφορές όταν κάνεις τηλεόραση, τουλάχιστον όχι ως σκηνοθέτης. Οι πρώτες πηγές έρχονται από τον κινηματογράφο, επειδή είναι μοναδικός σε επίπεδο εικονοποίησης. Όσες σειρές και αν έχω δει, η έννοια «κάδρο» ή «πλάνο» δεν υπάρχει όπως στον

Για το σκηνικό της «Μάγισσας», χρησιμοποιήσαμε κάποιες παρατημένες εγκαταστάσεις στο κτήμα Νάσιουτζικ, καταλήγοντας τελικά να χτίζουμε εκεί έναν ολόκληρο πύργο λέει ο Λευτέρης Χαρίτος.

κινηματογράφο, όπου ακόμη και σε εμπορικές ταινίες, π.χ. σε αυτές του Σπίλμπεργκ, βλέπεις κάδρα. Δεν έχεις ακούσει ποτέ κανέναν να μιλάει για «κάδρα» στην τηλεόραση. Κάποιες φορές, σπάνια, μπορεί κανείς να δει κάτι τέτοιο, αλλά δεν είναι και συγκλονιστικό. Οι αναφορές, λοιπόν, είναι πάντα κινηματογραφικές. Αλλά ο κινη-

ματογράφος παίρνει χρόνο. Ένας φίλος Αμερικανός σκηνοθέτης, ο Τζέρεμι Ποντέσουα, που έχει κάνει πολλές σειρές, μου είχε πει κάποτε πως ο λόγος που σταμάτησε τις ταινίες και γύρισε στην τηλεόραση είναι πως δεν ήθελε να κάνει ένα γύρισμα κάθε τέσσερα χρόνια.

– Αν ασχολιόσουν μόνο με ται-

νίες, τι ταινίες θα ήθελες να κάνεις;

– Σαν αυτές του Σίντνεϊ Πόλακ: μεγάλες ταινίες δράσης που στο κέντρο τους έχουν μια ερωτική ιστορία. Είναι το αγαπημένο μου είδος κινηματογράφου.

– Πόσο δύσκολη ήταν η αναβίωση της ιστορικής συγκυρίας

της «Μάγισσας»;

– Ήταν σαν επιστροφή στον χρόνο. Τα κοστύμια ήταν μια τεράστια δουλειά, καθώς δεν υπάρχουν σε βεστιάρια. Όσο για το σκηνικό, χρησιμοποιήσαμε κάποιες παρατημένες εγκαταστάσεις στο κτήμα Νάσιουτζικ, καταλήγοντας τελικά να χτίζουμε εκεί έναν ολόκληρο πύργο. Γενικά,

ήταν μια πρόκληση, μια συνθήκη δύσκολη: έγκλημα, μεταφυσική και Ιστορία. Αλλά μου αρέσει να υπάρχει ρίσκο στη δουλειά μου, αλλιώς βαριέμαι.

– Τι θυμάσαι από την «κινηματογραφική» Κυψέλη του '80 όπου μεγάλωσες;

– Η Κυψέλη διέθετε αμέτρητους κινηματογράφους, και χειμερινούς και καλοκαιρινούς. Ήταν μια γειτονιά όπου μπορούσες πολύ εύκολα να πας σινεμά, γιατί οι αίθουσες ήταν κυριολεκτικά μέσα στα πόδια σου. Θυμάμαι να πηγαίνω συνέχεια να βλέπω ταινίες με τον πατέρα μου, συχνά στο θρυλικό Σινέ Στούντιο στην πλατεία Αμερικής, που πρόβαλλε μόνο ταινίες τέχνης, και πρώτης προβολής, και αφιερώματα. Γενικά όμως οι αίθουσες έφερναν πολλές ταινίες τέχνης, κάτι που δεν συνέβαινε σε άλλες πρωτεύουσες της Ευρώπης. Ήταν ένα βίτσιο που συνεχίστηκε και τα επόμενα χρόνια. Για μια μικρή πόλη σαν την Αθήνα, ήταν ένα ιδιότυπο φαινόμενο. Αλλά αυτό που μου έχει μείνει πιο έντονα στη μνήμη μου είναι πως οι τόσο πολλές αίθουσες έδιναν μια φοβερή ζεστασιά μέσα στην πόλη, που σήμερα λείπει πολύ. Τότε ο κινηματογράφος ήταν ένα με τη ζωή μας.

Η Μαρία πίσω από την ντίβα Κάλλας

Βασισμένο σε προσωπικές μαρτυρίες, το νέο βιβλίο αποκαλύπτει την αληθινή ιστορία της κορυφαίας ερμηνεύτριας

ΜΙΧΑΗΛΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
Δεν είμαι η Μαρία... είμαι η Κάλλας.
Η πραγματική της ζωή και οι μύθοι των 100 χρόνων
εκδ. Bell, σελ. 504

Τον **ΝΙΚΟΥ Α. ΔΟΝΤΑ**

Η **Μαρία Κάλλας** παραμένει ξεχωριστή περίπτωση. Σε μια εποχή που όλα, ακόμη και στον χώρο της τέχνης, είναι αναλώσιμα, που το σύστημα προβάλλει καθημερινά λυρικούς καλλιτέχνες ακόμη πιο νέους, ακόμη πιο λαμπρούς από τους προηγούμενους, τους ξεχουμίζει και τάχιστα τους αντικαθιστά με τους επόμενους, είναι πραγματικά εντυπωσιακό ότι οι ηχογραφήσεις της Κάλλας, πραγματοποιημένες πριν από επτά δεκαετίες, εξακολουθούν να είναι ανταγωνιστικές και να πωλούν το ίδιο καλά ή και καλύτερα από την εποχή κατά την οποία κυκλοφόρησαν για πρώτη φορά. Ίσως επειδή αυτό που κομίζουν παραμένει μοναδικό. Οπως το ηχώχρωμα της φωνής, που είναι απολύτως αναγνωρίσιμο από την πρώτη νότα. Ή ότι το ηχώχρωμα αυτό υπηρετεί με την ίδια επιτυχία ρόλους μεταξύ τους τελειώς διαφορετικούς, καθώς η εξαιρετικά εύπλαστη φωνή μπορεί να σκουρύνει και να αποδώσει τη σκοτεινή προσωπικότητα της Λαίδης Μάκβεθ και στη συνέχεια να γίνει διάφανη και τρυφερή, όπως το χρειάζεται η εύθραυστη Οφελία. Η ερμηνεύτρια πλάθει το όργανο ώστε να εκφράσει τον ρόλο. Αυτό ήταν

και παραμένει η Κάλλας. Η Μαρία, πάλι, το ιδιωτικό πρόσωπο πίσω από την ντίβα, άρχισε να ενδιαφέρει το ευρύ κοινό, όταν η εμφάνισή της άλλαξε, συμπαράσφροντας την προσωπική της ζωή. Η μεταμόρφωσή της από τυπική ευτραφής πριμαντόνα σε υπέρκοιμφο μοντέλο, διευκόλυνε την είσοδό της στους κοσμικούς κύκλους της εποχής, άρα και στις αντίστοιχες στήλες του Τύπου. Η πολυτάραχη σχέση με τη μητέρα της και με τον Αριστοτέλη Ωνάση τροφοδότησε εφημερίδες και περιοδικά με υλικό, το οποίο μπορούσαν να καταναλώσουν περισσότεροι από εκείνους

Η μεταμόρφωσή της σε υπέρκοιμφο μοντέλο, η είσοδος στο διεθνές τζετ σετ, ο Ωνάσης και η πολυτάραχη σχέση με τη μητέρα της.

που εκτιμούσαν την τέχνη της. Αναρίθμητα ήταν όσα γράφονταν σχετικά με την προσωπική της ζωή. Ανεξέλεγκτα, επίσης, στον βαθμό που μέχρι σήμερα δεν υπάρχει φορέας να προστατεύσει το όνομά της. Φέτος, η επέτειος εκατό χρόνων από τη γέννηση της Κάλλας στις 2 Δεκεμβρίου 1923 στάθηκε αφορμή για πλήθος εκδηλώσεων, συναυλιών, εκθέσεων και αφιερωμάτων. Ξεχωριστή περίπτωση

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΙΣΙΑΝΗΣ - ΜΟΝΕΤΟ ΜΠΕΝΝΑΥ / ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΑΡΣΕΛ

Αριστερά, η Μαρία Κάλλας με τον αρχιμουσικό Αντονίνο Βότο στο Ηρώδειο, το 1957. Το βιβλίο του Μιχάλη Δημητρίου (επάνω) αποκαθιστά την αλήθεια και καταρρίπτει τους μύθους που χτίζονται ανεξέλεγκτα γύρω από το όνομα της ντίβας.

νησή της στις ΗΠΑ, τα πρώτα χρόνια στην Αθήνα, την εποχή της δόξας και το τέλος στο Παρίσι. Ο συγγραφέας στέκεται περισσότερο στα όχι λίγα μελανά σημεία της βιογραφίας όπως, ενδεικτικά μονάχα, η σχέση της Κάλλας με τους Ιταλούς κατά την περίοδο της Κατοχής στην Αθήνα, η σχέση με τη μητέρα της, με τον σύζυγό της Τζοβάνι Μπατίστα Μενεγκίνι, με τον Ωνάση, με τον τεινόρο Τζουζέπε ντι Στέφανο, με τον μελετητή της ζωής της Τζον Αρντντίν. Ανασκευάζοντας παγιωμέ-

νες απόψεις, ο Δημητρίου δίνει στοιχεία τα οποία συνέλεξε από συζητήσεις με ανθρώπους που γνώρισαν καλά την Κάλλας – το βιβλίο είναι κατ’ αρχάς αφιερωμένο στον Χρήστο Δ. Λαμπράκη, που παρείχε στον συγγραφέα πολλές αξιόπιστες πληροφορίες. Ο σχολαστικός ερευνητής της ζωής της Κάλλας θα βρει επιλεκτική τεκμηρίωση ενώ ίσως ανέμενε βιβλιογραφία και ένα ευρετήριο έργων και ονομάτων. Ωστόσο, ο στόχος του συγγραφέα είναι διαφορετικός. Έτσι, παραβλέπει κανείς πρόθυμα και τις όποιες διορθωτικές αβελήθειες. Το βιβλίο έχει σκοπό να ανασκευάσει κοινούς τόπους, οι οποίοι αναπαράγονται διαχρονικά σε κάθε είδους κείμενα. Αποφεύγοντας τις υπερβολές και τους εξωραϊσμούς, προβάλλοντας εξίσου γλαφυρά τον δυναμικό χαρακτήρα της Κάλλας, ο Μιχάλης Δημητρίου προσθέτει στοιχεία που ερμηνεύουν συμπεριφορές της, οι οποίες συχνά παρεξηγήθηκαν.

Κατά το τελευταίο εκείνο ελληνικό καλοκαίρι στην Ουρανούπολη, οι φίλοι της προσπαθούσαν να πείσουν την ντίβα ότι τα προσωπικά της, οι ανακρίβειες και οι κακοήθειες που την πλήγωναν, δεν θα κρατούσαν παρά μια-δυο γενιές. Μετά θα επικρατούσε το έργο και η συνεισφορά της: η Κάλλας θα υποσκέλιζε πάντα τη Μαρία. Κι ενώ αυτό έχει πράγματι συμβεί, η Μαρία και η ζωή της, περιπετειώδης, γεμάτη γεγονότα και ανατροπές, εξακολουθεί να συναρπάζει.

αποτελεί το βιβλίο «Δεν είμαι η Μαρία... είμαι η Κάλλας. Η πραγματική της ζωή και οι μύθοι των 100 χρόνων». Αποτέλεσμα πολυετούς έρευνας του δημοσιογράφου Μιχάλη Δημητρίου, είναι ταυτόχρονα επίσης λογοτεχνικό έργο.

Καλοκαίρι στην Ουρανούπολη
Στο επίκεντρο της αφήγησης είναι το τελευταίο, άγνωστο «ελληνικό καλοκαίρι» της Κάλλας στην Ουρανούπολη, όπου φίλο-

ξενήθηκε από τον Κώστα Πυλαρινό. Η αφήγηση, συχνά σε πρώτο πρόσωπο, επιχειρεί να δώσει όψεις της ψυχοσύνθεσης της ντίβας, ενώ μέσα από συγκεκριμένες αναφορές στην αρχαία ελληνική γραμματεία και στον Όμηρο υπογραμμίζεται η ελληνική καταγωγή και επιχειρείται η σύνδεση των γεγονότων της προσωπικής της ζωής με διαχρονικά μοτίβα. Παράλληλα, ξετυλίγεται η βιογραφία της Κάλλας, από τη γέν-

Για τον άνθρωπο και τον χοριζισμό

30 χρόνια

ΚΑΝΑΛΙ 6

106.00 | 98.6 | 107.00 | 106.9

ΕΞ

www.kanali6.com.cy info@kanali6.com.cy 25 820500

ΧΟΡΗΓΟΣ PORSCHE

Ένα κάποιο Τέλος

Τόνι Μπρόντμπεντ, Χάριετ Γουόλτερ, Μισέλ Ντόκερι, Έμμιλ Μόρτιμερ, Μπίλι Χάουλ, Τζο Άλγουιν, Φρέγια Μείβορ, Μάθιου Γκουντ

SUNDAY NIGHT MOVIE

MOVIES BEST HD THE HOME OF MOVIES!

ΚΥΡΙΑΚΗ 8 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 21:00

THE SENSE OF AN ENDING / ΕΝΑ ΚΑΠΟΙΟ ΤΕΛΟΣ

ΔΡΑΜΑ

Ο συνταξιούχος Τόνι Γουέμπστερ παραλαμβάνει ένα γράμμα που θα διαταράξει την ήρεμη ζωή του και θα τον φέρει σε επαφή με την πρώτη του αγάπη.

Το Κανάλι Διατίθεται:

cable.net cyta.vision MOVIES HD MESIMVRIA

Θέση: 101 Θέση: 49

www.mesimvria.com

Ζωή θαμμένη στα χιόνια της Ανατολίας

Ενας δάσκαλος σε μια απομακρυσμένη περιοχή της ερντογανικής Τουρκίας

Ξερά Χόρτα ★★½

ΔΡΑΜΑ (2023)

Σκηνοθεσία: Νούρι Μπίλγκε Τσεϊλάν

Ερμηνείες: Ντενίζ Τσελίλογλου,

Μερβέ Ντιζντάρ

Του **ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ**

Από τους σπουδαιότερους σύγχρονους Τούρκους δημιουργούς του σινεμά, ο Νούρι Μπίλγκε Τσεϊλάν επιστρέφει με ένα από τα συνηθισμένα του μαραθώνιας διάρκειας (197 λεπτά) αλλά και έξοχης κοινωνικής παρατήρησης φιλμ. Πρωταγωνιστής εδώ είναι ο Σαμέτ, ένας δάσκαλος καλλιτεχνικών, ο οποίος διανύει τον τέταρτο χρόνο της θητείας του σε κάποιο απομακρυσμένο, θαμμένο στο χιόνι, χωριό της Ανατολίας. Η αμφιλεγόμενη εμμονή που θα αναπτύξει με μια από τις μικρές μαθήτριάς του θα τονβάλει σε μπελάδες, ενώ στη συνέχεια και η σχέση με τον συγγαμικό του περιπλέκεται όταν οι δυο τους ερωτεύονται την ίδια γυναίκα.

Ο Τσεϊλάν δημιουργεί ένα μακρόσυρτο κινηματογραφικό αφήγημα που απαιτεί προφανώς αρκετή υπομονή από τον θεατή, τον ανταμείβει ωστόσο γενναιοδωρά τόσο σε αισθητικό όσο και σε δραματουργικό επίπεδο. Όπως και στις υπόλοιπες ταινίες του, το τοπίο είναι καθοριστικό· πελώρια, ανοικτά κάδρα τονίζουν τη μοναξιά και τη μικρότητα του ατόμου με φόντο το λευκό του χιονιού. Ανθρωποι βαλτωμένοι, συμβιβασμένοι αναγκαστικά με έναν τόπο και γείτονες που δεν διάλεξαν, περιμένουν μια σωτήρια μετάθεση στον «πολιτισμένο» κόσμο.

Και έπειτα έρχεται ο «έρωτας». Εντός εισαγωγικών, αφού η συμπίθεται για τη δεκατετράχρονη μαθήτριά δεν μεταφράζεται, φανερά τουλάχιστον, σε κάτι παραπάνω, παρόλο που ο Σαμέτ βρί-

σκεται κατηγορούμενος σχετικά. Και μόνο η τόλμη του Τσεϊλάν να καταπιαστεί με το συγκεκριμένο θέμα είναι πάντως αξιοθαύμαστη. Ιδιότυπη είναι και η σχέση που αναπτύσσει ο πρωταγωνιστής με μια συνομήλική του συνάδελφο –εξαιρετική και βραβευμένη στις Κάννες η Μερβέ Ντιζντάρ–, με την έλξη του να οφείλεται περισσότερο στον εμπνευσμένο ιδεαλισμό της κοπέλας, αίσθημα από το οποίο νιώθει άδειος εκείνος.

Ο Νούρι Μπίλγκε Τσεϊλάν επιστρέφει τολμώντας το ψυχογράφημα μιας ολόκληρης χώρας μέσα από απλές ιστορίες καθημερινών ανθρώπων.

Όλα αυτά τα επεισόδια αναλύονται κατά κανόνα σε μακροσκελείς διαλογικές σκηνές, μερικές από τις οποίες αποτελούν σεναριακά κομψοτεχνήματα. Είτε μιλάει για πολιτική, αναδεικνύοντας τον σύγχρονο συντηρητισμό της χώρας του και τις διαχρονικές προκαταλήψεις, είτε βουτάει στους προσωπικούς φόβους και ελπίδες των ανθρώπων, η γραφή του είναι κατά κανόνα απολαυστική. Αυτό φυσικά δεν σημαίνει ότι είναι και... οικονομική, με κάποιες σκηνές να είναι απλώς εξαντλητικές, σε ένα σύνολο που ούτως ή άλλως δεν διακρίνεται για τον ρυθμό του. Από την άλλη σίγουρα δεν είναι πολλοί οι σημερινοί κινηματογραφιστές που να μπορούν να προσφέρουν το ψυχογράφημα μιας ολόκληρης χώρας μέσα από απλές ιστορίες καθημερινών ανθρώπων, ειδικά με την ποιητική ευαισθησία και τον εκφραστικό πλούτο που το κάνει ο Νούρι Μπίλγκε Τσεϊλάν.

Τα πελώρια, ανοικτά κάδρα του Τσεϊλάν τονίζουν τη μοναξιά και τη μικρότητα του ατόμου με φόντο το λευκό του χιονιού.

HOME CINEMA

Ανατομία του ερωτικού πάθους και της απληστίας

Σκάρλετ Γιόχανσον και Τζόναθαν Ρις Μάγιερς στο «Match Point» του Γούντι Αλεν.

Ο Μπενίσιό ντελ Τόρο είναι αστυνομικός και προσπαθεί να εξιχνιάσει έναν φόνο στα «Ερπετά».

Match Point ★★★★★

ΕΡΩΤΙΚΟ ΘΡΙΛΕΡ (2005)

Σκηνοθεσία: Γούντι Αλεν

Ερμηνείες: Σκάρλετ Γιόχανσον,

Τζόναθαν Ρις Μάγιερς

Μία από τις 2-3 κορυφαίες ταινίες ολόκληρης της φιλομορφίας του Γούντι Αλεν κυκλοφορεί εδώ και μερικές μέρες στην πλατφόρμα του Cinobo. Ενας τυχοδιώκτης καθηγητής τένις (Τζόναθαν Ρις Μάγιερς) καταφέρνει να παντρευτεί την κόρη μιας αριστοκρατικής οικογένειας του Λονδίνου. Σχεδόν ταυτόχρονα ωστόσο συνάπτει ερωτικό δεσμό με την αρραβωνιαστικιά του αδελφού της συζύγου του (Σκάρλετ Γιόχανσον). Όταν η τελευταία μένει έγκυος, ο πρωταγωνιστής θα βρεθεί μπροστά σε τρομερά διλήμματα. Σε μια από τις ελάχιστες ταινίες του που δεν εμπίπτουν στην κατηγορία της κομεντί, ο Αλεν παραδίδει μια αριστοτεχνική ανατομία του ερωτικού πάθους, της απληστίας, της εμμονής και κυρίως της τυχαιότητας – των αστάθμητων παραγόντων δηλαδή, οι οποίοι συχνά αποδεικνύονται καθορι-

στικοί στις ζωές των ανθρώπων. Η Σκάρλετ Γιόχανσον, πιο γοητευτική από ποτέ, υποδύεται άψογα τη μοιραία γυναίκα σε ένα φιλμ που γενικά λειτουργεί σαν καλοκουρδισμένη μηχανή, τόσο από πλευράς ρυθμού όσο και δραματικού βάθους –συμβάλλει πολύ και η επιλογή της μουσικής– ώστε να κρατήσει καθηλωμένο τον θεατή μέχρι το τολμηρό φινάλε.

Ερπετά ★★

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟ ΘΡΙΛΕΡ (2023)

Σκηνοθεσία: Γκραντ Σίνγκερ

Ερμηνείες: Μπενίσιό ντελ Τόρο,

Τζάστιν Τίμπερλεϊκ

Ο σκηνοθέτης διαφόρων διάσημων μουσικών βίντεο κλιπ (The Weeknd, Lorde κ.ά.) Γκραντ Σίνγκερ ενορχηστρώνει εδώ μια κλασική αστυνομική ιστορία για λογαριασμό του Netflix. Πρωταγωνιστής είναι ο Μπενίσιό ντελ Τόρο, στον ρόλο του Τομ Νίκολς, ενός έμπειρου αστυνομικού, ο οποίος καλείται να εξιχνιάσει την άγρια δολοφονία μιας νεαρής μεσίτριας. Οι υποψίες θα πέσουν αρχικά στον εύπορο σύ-

ντροφό της (Τζάστιν Τίμπερλεϊκ), ωστόσο η υπόθεση σύντομα θα περιπλακεί, καθώς και μερικοί ακόμα ύποπτοι μπαίνουν στο κάδρο. Ταυτόχρονα ο ντετέκτιβ αντιλαμβάνεται ότι αρκετά από όσα θεωρούσε δεδομένα στη ζωή του είναι σκέτες αυταπάτες.

Το ταλέντο και το στυλ του Ντελ Τόρο κάνουν σχεδόν όλη τη δουλειά, μαζί με ένα απλώς συμπαθητικό σενάριο που βασίζεται σε μερικές μάλλον αναμενόμενες ανατροπές. Όταν τα «ερπετά» του τίτλου πετούν το δέρμα τους ολόκληρη η φιλήσυχη, κατά τα άλλα, κοινότητα αναστατώνεται και μπαίνει σε κίνδυνο.

Ο Σίνγκερ δημιουργεί αρκετά πειστική ατμόσφαιρα, κρατώντας την κάμερά του δραστήρια και φανερώνοντας αρετές, ειδικά στις σκηνές δράσης, που σίγουρα σχετίζονται με την εμπειρία του στα βίντεο κλιπ. Η ταινία του συνολικά δεν έχει κάτι που να μην έχουμε ξαναδεί στο συγκεκριμένο είδος, ωστόσο κυλά απρόσκοπτα, δίχως να «δείχνει» τη διάρκειά της, που είναι άνω των δύο ωρών.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Κριτική **ΝΙΚΟΣ Α. ΔΟΝΤΑΣ**

Νύχτες ψυχικής ανάτασης στη Γεννάδειο

Με εντυπωσιακή συνέπεια πραγματοποιήθηκαν και φέτος οι «Νύχτες κλασικής μουσικής στη Γεννάδειο», από τις 29 Σεπτεμβρίου έως και την 1η Οκτωβρίου. Χάρη στο πρόγραμμα «Curtis on tour» επισκέφθηκαν την Αθήνα νέοι ταλαντούχοι μουσικοί, ορισμένοι για πρώτη φορά και άλλοι επιστρέφοντας μετά από παλαιότερες επιτυχημένες εμφανίσεις. Στους δεύτερους ανήκαν η πανίστρια Παλάβι Μαχιντάρα και ο βαρύτονος Ντένις Τσμελένσκι, που άνοιξαν τον κύκλο συναυλιών.

Η Μαχιντάρα ξεδιπλώσε για ακόμη μία φορά το πολύπλευρο ταλέντο της. Γνώριμα στοιχεία είναι η δεξιοτεχνική άνεση και η ακρίβεια της Ινδοαμερικανίδας πανίστριας. Ωστόσο, η Μαχιντάρα δεν σταματά εκεί. Δεν περιορίζεται σε τεχνικά και δεξιοτεχνικά άρτια αναγνώσεις, αλλά ασχολείται με την ερμηνεία του περιεχομένου και την απόδοση του ύφους κάθε έργου, είτε πρόκειται για Μπαχ μεταγγραμμένο από τον Μπραμς, όπως η «Σακόν» από την «Παρτίτα» σε ρε ελάσσονα για βιολί, με την οποία άνοιξε το πρόγραμμα, είτε

για δύο «Πιανιστικά κομμάτια» έργο 14 του Μαξ Μπρουκ, που ακούγονται σπάνια. Το βαθύτερο ενδιαφέρον της για τα πράγματα φαίνεται εξίσου από τον τρόπο με τον οποίο διαμορφώνει τις μουσικές φράσεις και τις παραγράφους κάθε κομματιού, αναδεικνύοντας τον ειρμό και συμβάλλοντας στην αποκάλυψη του νοήματος κάθε έργου.

Κι ενώ φανέρωσε για ακόμη μία φορά με τρόπο που δεν χωρούσε αμφισβήτηση ότι διαθέτει το μεγαλόπρεπο ύφος και τον δυναμισμό για έργα όπως το «Σκέρτσος» σε μι ύφεση ελάσ-

Τρεις βραδιές μουσικής δωματίου με ενδιαφέρον ρεπερτόριο και πολύ καλούς μουσικούς.

σωνα, έργο 4, του Μπραμς, περιορίστηκε με την ίδια επιτυχία στον ρόλο της συνοδού, αφήνοντας τον απαραίτητο χώρο για έκφραση στον Τσμελένσκι. Με φωνή ανοιχτόχρωμη και ισχυρή,

Η δεύτερη βραδιά ολοκληρώθηκε με το εξωστρεφές Κουαρτέτο για πιάνο σε σι ύφεση μείζονα του Καμίγ Σεν-Σανς.

ο Γερμανός βαρύτονος απέδωσε τραγούδια του Σούμαν, του Τσαϊκόφσκι και, εκτός προγράμματος, του Σούμπερτ. Η συναισθηματική του αμεσότητα προσέθεσε φως σε ένα ρεπερτόριο

του οποίου βασικά στοιχεία είναι η νοσταλγία και η μελαγχολία.

Η δεύτερη βραδιά κινήθηκε πέρα από το γερμανικό ρεπερτόριο. Η Μαχιντάρα αποκάλυ-

ψε μία ακόμη πτυχή του ταλέντου της, καθώς απέδωσε με λεπτότητα και ευαισθησία τον «Ισπανικό χορό» αρ. 2 του Ενρίκε Γρανάδος. Συνόδεψε επίσης τον Αμερικανοεβραίο τσελίστα

Τζόσουα Χάλπερν σε μια εκφραστική ερμηνεία του έργου «Κολ Νίντρεϊ» του Μπρουκ. Στα αραμαϊκά, ο τίτλος σημαίνει «Όλα τα τάματα», λόγω με τα οποία ξεκινά προσευχή που ψάλλεται κατά την παραμονή της μεγάλης ιουδαϊκής εορτής της «Ημέρας του Εξίλασμού».

Νωρίτερα, η ασιατικής καταγωγής Καναδογερμανίδα βιολονίστρια Έμα Μάινρεκεν είχε ανοίξει τη βραδιά, ερμηνεύοντας με ακρίβεια την άκρως δεξιοτεχνική τετραμερή Σονάτα για βιολί, αρ. 2 του Βέλγου βιολονίστα Εζέν Ιζαϊ, αφιερωμένη στον συνάδελφό του Ζακ Τιμπό. Τους τρεις αυτούς μουσικούς μονολόγους ακολούθησε το εξωστρεφές Κουαρτέτο για πιάνο σε σι ύφεση μείζονα του Καμίγ Σεν-Σανς. Για το έργο αυτό, με τους τρεις προαναφερθέντες μουσικούς ένωσε τις δυνάμεις της η επίσης ασιατικής καταγωγής Καναδή βιολίστρια Γκρέις Τακέδα. Οι τέσσερις τους ανταποκρίθηκαν με επιτυχία κυρίως στην ιδιαίτερα απαιτητική δεξιοτεχνική πλευρά του έργου, ολοκληρώνοντας με επιτυχία τη δεύτερη βραδιά.

Ο λαϊκισμός γυμνός σε «γκρο πλαν»

Ο Τζούλιαν Στάλαμπρας μιλάει για το θέμα της κεντρικής έκθεσης της φετινής Thessaloniki PhotoBiennale, «Το φάντασμα του λαού»

Της ΓΙΩΤΑΣ ΜΥΡΤΣΙΩΤΗ

Η φωτογραφία ήταν πάντα ένα πολιτικό εργαλείο στην υπηρεσία πολιτικής εξουσίας και λαού, μπορεί επίσης να είναι και εργαλείο λαϊκισμού. Από την πρώτη χρήση της –είκοσι σχεδόν χρόνια μετά την εφεύρεσή της (1848)– σε «προεκλογική καμπάνια» για την προεδρία των ΗΠΑ από τον Αβραάμ Λίνκολν έως τη σημερινή ροή της εικόνας από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, η οπτικοποίηση της πολιτικής εξουσίας, τόσο με την άνοδο της δημοκρατίας όσο και με την άνοδο του λαϊκισμού, αποτελεί σύνθετο ζήτημα, με τις λαϊκές μάζες να παραμένουν απροσδιόριστες μέσα σε αμφισβητούμενες μορφές αναπαράστασης.

Το πολύπλοκο θέμα του λαϊκισμού, σε μια εποχή κατά την οποία οι άνθρωποι καταναλώνουν εικόνες, προσεγγίζει η κεντρική έκθεση της φετινής Thessaloniki PhotoBiennale, που διοργανώνει το Μουσείο Φωτογραφίας MOMus. «Το φάντασμα του λαού», όπως είναι ο τίτλος του, πλανάται μέσα από φωτογραφίες και βίντεο 26 φωτογράφων και καλλιτεχνικών ομάδων από διάφορες χώρες.

«Ο ακριβής ορισμός του λαϊκισμού είναι δύσκολο να δοθεί, καθώς οι περισσότεροι πολιτικοί θεωρητικοί πιστεύουν ότι υπερβαίνει την κλασική διαίρεση Αριστέρας - Δεξιάς, αλλά και τη διακριση μεταξύ μαζικής λαϊκής συμμετοχής και αυταρχικής διακυβέρνησης», σημειώνει ο επιμελητής της έκθεσης, ιστορικός της τέχνης, φωτογράφος, συγγραφέας και καθηγητής Τζούλιαν Στάλαμπρας. Αυτός ο περίπλοκος και αόριστος όρος, για τον Βρετανό επιμελητή, «γίνεται ακόμη πιο δύσκολα απτός, αν λάβουμε υπόψη το πόσο διαφέρει η έννοια που αποδίδεται με την ελληνική (βρίσκεται εγγύτερα σ' αυτό που στα αγγλικά αποδίδει η λέξη "δημαγωγία") και την αγγλική λέξη όπου μπορεί να χρησιμοποιηθεί και για τις δύο έννοιες».

Αν και κατά την άποψή του «καμία έκθεση δεν θα φιλοδοξούσε να διευθετήσει τόσο σύνθετα ζητήματα ορισμού», η καλλιτεχνική διερεύνηση στην παρούσα παραγωγή προσεγγίζει τις δυσδιάκριτες έννοιες του «λαού» και του λαϊκισμού, εστιάζει σε διαφορετικές μορφές του –τεκμηριωτική, επιτελεστική, σατιρική, εννοιολογική– και θέτει ερωτήματα. Για μερικά από αυτά ζητήσαμε απαντήσεις από τον Τζούλιαν Στάλαμπρας.

Μπορεί ο λαϊκισμός να αποτυπωθεί οπτικά; «Το οπτικό στοιχείο είναι ζωτικής σημασίας για τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί ο πολιτικός λαϊκισμός – είτε πρόκειται για τη στάση, το ντύσιμο και τις χειρονομίες ενός ηγέτη σε μια φωτογράφιση είτε για τον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι μεταφέρουν τις απόψεις τους σε μια διαμαρτυρία. Η συνεχής διαδικασία δημιουργίας εικόνων είναι απαραίτητη για τη διατήρηση των λαϊ-

Ο λαϊκισμός, πιθανώς να μην μπορεί να αποτυπωθεί επαρκώς μόνον με εικόνες, αλλά οι εξερευνήσεις των καλλιτεχνών είναι το «κλειδί» για την κατανόσή του.

ϊκιστικών κινήματων. Ο λαϊκισμός πιθανώς να μην μπορεί να αποτυπωθεί επαρκώς μόνο με εικόνες, αλλά οι εξερευνήσεις των καλλιτεχνών σχετικά με την οπτική του φύση είναι το «κλειδί» για την κατανόσή του και για να δράσουμε ώστε να τον αλλάξουμε».

– Ποια είναι η διαφορά μεταξύ της οπτικοποίησης της πολιτικής εξουσίας και του λαού;

– Το ιδεώδες πολλών πολιτικών είναι να ευθυγραμμιστούν τα δύο ή τουλάχιστον να φαίνεται ότι ευθυγραμμίζονται. Η αυταρχική εξουσία εκπροσωπείται εύκολα στη μορφή του μονάρχη ή του τυράννου, αλλά είναι πολύ πιο δύσκολο να βρεθεί μια πειστική αναπαράσταση της δημοκρατικής πολιτικής εξουσίας ως φορέα της βούλησης του λαού. Ακόμη περισσότερο όταν η εξουσία αυτή εκπροσωπείται εντελώς άλλα συμφέροντα. Ένα μέρος της έκθεσης εξετάζει την κρίση της κυρίαρχης δημοκρατικής πολιτικής – για παράδειγμα στις τηλεοπτικές εικόνες του Μπόρις Μιχαϊλόφ που δείχνουν πολιτικούς να μιλούν. Ένα άλλο μέρος σατιρίζει τον τρόπο με τον οποίο οι λαϊκιστές πολιτικοί προσπαθούν να γίνουν αυτό το περίεργο μείγμα εξαιρετικού και συνηθισμένου, ενσαρκώνοντας τον λαό και

Η Κίμπερλι ντε λα Κρουζ στη σειρά «Θάνατος ενός έθνους» που βρίσκεται σε εξέλιξη, καταγράφει τον πόλεμο κατά των ναρκωτικών στις Φιλιππίνες. Στη φωτογραφία, παιδί παρακολουθεί σκηνή δολοφονίας από ενόπλιους στην Κουεζόν (4 Μαρτίου 2017).

Η Άνα Καρολίνα Φερνάντες καταγράφει την κουλτούρα διαμαρτυρίας που οικοδομήθηκε για να αντιταχθεί ο λαός στον Μπολσονάρο στη Βραζιλία.

όντας ταυτόχρονα κατά κάποιον τρόπο υπεράνω του. Σκεφτείτε τον Τραμπ, τον Μπερλουσκόνι και τον Μόντι, ανάμεσα σε πολλά παραδείγματα.

– Δεδομένης της ασαφούς έννοιας του λαϊκισμού, πόσο επικίνδυνη μπορεί να είναι μια οπτική αναπαράσταση ή πόσο ωφέλιμη;

– Όλοι γνωρίζουμε επικινδύνες εικόνες που λειτουργούν περιγράφοντας έναν λαό και ορίζοντας τους άλλους ως εχθρούς και παρείσακτους. Οι εικόνες χρησιμοποιούνται τακτικά για τη διάδοση του μίσους στη δεξιά τηλεόραση, στις εφημερίδες και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Υπάρχουν όμως και λαϊκιστικά κινήματα που δρουν για την οικοδόμηση αλληλεγγύης και την επέκταση της δημοκρατίας. Φωτογραφίες διαμαρτυρίας

στην έκθεση από στρατευμένους καλλιτέχνες συνδέονται στενά με τους διαδηλωτές. Δουλεύοντας σε πολύ επικινδύνες συνθήκες, δείχνουν ανθρώπους να διεκδικούν τα δικαιώματά τους και ταυτόχρονα τη δημιουργικότητα της διαφωνίας τους. Έτσι, η Κίμπερλι ντε λα Κρουζ εργάζεται με εκείνους που διαμαρτύρονται για τον πόλεμο κατά των ναρκωτικών στις Φιλιππίνες, η Άνα Καρολίνα Φερνάντες καταγράφει την κουλτούρα διαμαρτυρίας στον Μπολσονάρο στη Βραζιλία και η Πράνθα Σινκ δείχνει πορτρέτα γυναικών που καταλαμβάνουν έναν αυτοκινητόδρομο για να αντιταχθούν στους νόμους του Μόντι που εισάγουν διακρίσεις. Αυτές είναι επικινδύνες εικόνες για τις εξουσίες εναντίον των οποίων δρουν – και επικινδύνες για τους δημιουργούς τους, δεδομένης της δυσανεξίας αυτών

Οι εικόνες είναι ζωτικής σημασίας για τη θεατρικότητα της πολιτικής, η οποία είναι συχνά απόπειρα κατασκευής μιας πραγματικότητας.

των καθεστώτων απέναντι στην αντιπολίτευση.

– Μπορεί να διακριθεί το αληθές από το ψευδές, το αυθεντικό από το σκηνοθετημένο που υπηρετεί συμφέροντα και εξυπηρετεί τις δημόσιες σχέσεις;

– Σπανίως οι εικόνες διατυπώνουν δηλώσεις με τον τρόπο που κάνουν οι προτάσεις, σπάνια μπορούμε να πούμε ότι είναι απλώς αληθινές ή ψευδείς. Φυσικά μπορούν να σχεδιαστούν και να διαμορφωθούν ώστε να εξυπηρετήσουν την αλήθεια ή το ψέμα. Οι εικόνες είναι ζωτικής σημασίας για τη θεατρικότητα της πολιτικής, η οποία είναι συχνά απόπειρα κατασκευής μιας πραγματικότητας μέσω λόγου και πράξεων. Έτσι, όταν η αυταρχική λαϊκίστρια Μάργκαρετ Θάτσερ δήλωνε ότι «δεν υπάρχει εναλλακτική λύση», αυτό που είπε ήταν ψέμα, αλλά και μια προσπάθεια να το καταστήσει αληθές. Η οπτική πτυχή αυτής της παράστασης συχνά έχει συμβατικό χαρακτήρα, τον οποίο η Μπάνι Αρμίντι χαρτογραφεί στο κολάζ της, «Οι καθηνουχαστικές χειρονομίες των μεγάλων ανδρών, των μικρών ανδρών, όλων των ανδρών». Η πολιτική, υπονοεί η ίδια, είναι χειριστική με περισσότερες από μία έννοιες.

– Πόσο έχει αλλάξει η οπτική απεικόνιση «λαού» και εξουσίας μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης;

– Κάποτε το Διαδίκτυο υποσχόταν ότι θα έσπαγε τα μονοπώλια των μέσων ενημέρωσης, τα οποία κυριαρχούνταν από τις μεγάλες επιχειρήσεις και τις συντηρητικές ελίτ. Αρχικά τα κατέφερε και πολλές διαφορετικές φωνές επωφελήθηκαν. Η εξέλιξη των μονοπωλίων των μέσων κοινωνικής δικτύωσης άλλαξε τον χαρακτήρα του ελέγχου: επιδιώκουν λιγότερο να ρυθμίσουν τι λένε οι άνθρωποι παρά να τους ωθήσουν προς ένα εθιστικό επίπεδο εμπλοκής, που θα αποφέρει όσο το δυνατόν περισσότερα κέρδη. Έτσι, χρησιμοποιούν τους αλγορίθμους τους για να προωθήσουν αυτό που κεντρίζει περισσότερο τους ανθρώπους – ζητήματα ταυτότητας, πολιτισμικούς πολέμους, δυσανεξία, μίσος και θεωρίες συνωμοσίας. Περισσότερο ωφελημένες ήταν οι ακροδεξιές απόψεις. Με μεγάλη καθυστέρηση το παλιό κατεστημένο αντιλήφθηκε την απειλή που όλα αυτά αντιπροσωπεύουν για τον γάμο καπιταλισμού και δημοκρατίας.

– Πώς αποτυπώνουν την έννοια του λαϊκισμού οι καλλιτέχνες που επιλέξατε;

– Πέντε τρόποι κυριαρχούν: οι εικόνες διαμαρτυρίας με τις οποίες ο λαός μπορεί να συσπειρωθεί σε πράξεις διαφωνίας, η σάτιρα των λαϊκιστών ηγέτων, π.χ. στο έργο του Ντάνιελ Μάιριτ, ο οποίος επιτόνησε για φωτογράφιση έναν λαϊκιστή ηγέτη. Κάποιοι καλλιτέχνες καταγράφουν τις ζωές διαφόρων ανθρώπων που έχουν τεθεί εκτός της κατηγορίας του «λαού» (π.χ., το αξιοσημείωτο έργο του Πάολο Πελεγκρίν για μια οικογένεια Ρομά που ζει στη Ρώμη) ή εκείνων που θέτουν τους εαυτούς τους εκτός, επιδεικνύοντας τον πλούτο και τα προνόμιά τους, όπως στο έργο της Λόρεν Γκρίνφιλντ και του Ντάγκι Ουάλας. Επιπλέον, καλλιτέχνες περιγράφουν τους οπαδούς του αυταρχικού λαϊκισμού και τις συνθήκες στις οποίες αυτός αναπτύσσεται. Ο Σίνα Νασέρι το κάνει αυτό για τις ΗΠΑ και ο Κρίστιαν Λουτζ για την Ευρώπη. Τέλος, υπάρχει και πιο εννοιολογική δουλειά, που αναδεικνύει υπαινικτικά την πολιτική εκπροσώπηση, όπως οι Στέφανος Τσιβόπουλος, Βαγγέλης Βλάχος και Κάρει Γιανγκ. Πιστεύω ότι όλοι οι καλλιτέχνες στην έκθεση επιδιώκουν να κάνουν τη διαφορά στον κόσμο. Θα ήταν υπερβολικό να ισχυριστεί κανείς ότι οι φωτογραφίες αποτελούν τα κυρίαρχα μέσα για να στραφεί η έρευνα προς μια δημοκρατική κατεύθυνση, αλλά είναι ένας αποδεδειγμένος και σημαντικός τρόπος.

«Το φάντασμα του λαού» εγκαθιρύεται στις 20 Οκτωβρίου, Μουσείο Φωτογραφίας και Κέντρο Πειραματικών Τεχνών του MOMus (Λιμένα Α προβλήτα, Θεσσαλονίκη). Διάρκεια έως 11.2.2024.

Σεντ Αγκουστίν, Φλόριντα 2020, από τη σειρά «Παράξενη νίκη». Ο Ιρανοαμερικανός φωτογράφος Σίνα Νασέρι καταγράφει τους οπαδούς του αυταρχικού λαϊκισμού και τις συνθήκες στις οποίες αυτός αναπτύσσεται.

Διαδηλωτές βάζουν φωτιά σε ομοίωμα του Ζαΐρ Μπολσονάρο. Ο τρόπος με τον οποίο πολιτεύθηκε ο τώης πρόεδρος της Βραζιλίας έβγαλε πολλές φορές τους πολίτες στους δρόμους.

Από τη σειρά «Πολίτες» (2013-2020) του Ελβετού Κρίστιαν Λουτζ: «Αρχισα να φωτογραφίζω στα περίχωρα της Γενεύης και σε διάφορες περιοχές της Ευρώπης, παρακολουθώντας εθνικιστικές συγκεντρώσεις».

Νιώσε την υπεροχή των 100 οκτανίων.

Η μόνη βενζίνη 100 οκτανίων στην Κύπρο, από την ΕΚΟ.

www.eko.com.cy

Περισσότερες πληροφορίες για τα πρατήρια που διαθέτουν την EKO Racing 100 στο www.eko.com.cy